

בנק הפועלים בע"מ

דוח תקופתי לשנת

2023

דוח מונגש

דוח תקופתי לשנת 2023 בנק הפועלים בע"מ

מספר חברה ברשם : 520000118

כתובת : שד' רוטשילד 50, ת"א

טלפון : 03-5673800

פקסימיליה : 03-5674576

תאריך הדוחות הכספיים : 31.12.2023

תאריך אישור הדוח : 6 במרץ 2024

בנק הפועלים

דין וחשבון שנתי

תוכן העניינים

263	ד. ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי	4	דבר יו"ר הדירקטוריון
269	6. ממשל תאגידי	7	א. דוח הדירקטוריון וההנהלה
278	7. פרטים נוספים בנוגע לעסקי התאגיד הבנקאי ואופן ניהולם	13	1. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
315	8. נספחים	21	2. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
		53	3. סקירת הסיכונים
327	דוח תקופתי לשנת 2023	96	4. מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים
		100	5. דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי
373	מילון מונחים	101	ב. הצהרות בקרה פנימית על דיווח כספי
375	אינדקס	103	ג. דוחות כספיים לשנת 2023
		108	דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של בנק הפועלים בע"מ
		116	ביאורים לדוחות הכספיים

הבנק קיבל את אישור הפיקוח על הבנקים לפרסם את הדוחות הכספיים השנתיים על בסיס מאוחד בלבד. בביאור 34 בדוחות הכספיים נכללת תמצית הדוחות הכספיים של הבנק בלבד. חוברת הכוללת את נתוני הבנק תמסר לכל דורש, או באתר האינטרנט של הבנק, www.bankhapoalim.co.il

דבר יו"ר הדירקטוריון

במישור של הבנקאות ומאפייניה, 2023 סיפקה לנו הוכחה נוספת כי יציבות פיננסית של בנקים מושפעת מאמון הלקוחות ומאופיינת בהתייחסות בחרדת קודש לכספי המפקידים. המשבר בבנקים אזוריים בארה"ב המחיש לנו שוב את העקרונות הבסיסיים האלה.

אמון הציבור מושפע במידה רבה מהנגישות לשירותים כמעט בכל מצב, גם תחת איום טילים וניהול מלחמה. סניפי הבנק ומרכזי ספקו שירות לאורך כל הדרך. ההתנהלות האחראית כלפי לקוחותינו, היותנו קשובים לקשיים שחוו בעקבות עליות הריבית ולצורכיהם ומצוקותיהם בעטייה של המלחמה, וכן ההקלות הנרחבות שיזם הבנק בעקבותיהם - כל אלה מחזקים את האמון ואת השותפות ארוכת השנים.

כאן המקום לציין שוב את העומק ואת ההיקף של המחויבות החברתית של הבנק לקהילה ולכל מרכיביו של המרקם האנושי בישראל. הבנקאות החברתית שפותחה בבנק - המאגדת את קרן 'פועלים בקהילה', תחום האחראיות התאגידית (ESG), גיוון ונגישות, התנדבות עובדים ו'המרכז לצמיחה פיננסית' - הרחיבה את פעילותה רבת השנים והייתה הראשונה להגיב לכל צורך אזרחי ולהציע פתרונות של ממש בשעת החירום.

מלבד ההירתמות לביצוע התאמות בפעילות הקיימת, הבנק ייסד קרן נוספת - 'פועלים לתקומה' - בהיקף סיוע של עד 100 מיליון שקל, שמטרתה לתמוך בתקומת חבל הארץ שנפגע ממאורעות החודשים האחרונים. הקרן החלה את פעילותה, ונציגי ציבור מנוסים ובעלי מוניטין בתחום הצטרפו להנהלתה.

אנו מייחסים חשיבות רבה לשילוב ערכי ESG בליבה העסקית של פעילותנו, ולכן פרסמנו השנה את דוח ESG של הבנק לשנת 2023 במועד פרסום הדוח הכספי. אנו מחויבים להוסיף ולהעמיק את ההטמעה של ערכי ESG בפעילותנו העסקית גם בשנים הבאות.

יציבותם ותפקידם של הבנקים הם אבן יסוד בניהול כלכלה סדירה, כל שכן בעת מלחמה. טובת כל מחזיקי העניין בבנק לנגד עינינו - בעלי מניות, לקוחות, ספקים ועובדים.

כמדי שנה, גם הפעם ננסה במכתב זה להוסיף צבע, מחשבה נוספת מתבקשת ופירוש סביר לתוצאות הפיננסיות המשתקפות בדוח השנתי. אלא שהשנה נקטע הרצף ההומוגני של שגרת הפעילות כאשר ב-7 באוקטובר הביטחון הלאומי והחוסן החברתי שלנו הועמדו במבחן. המלחמה הקשה שנקלענו אליה, שמתנהלת גם בימים אלו, גררה את המשק כולו למצב חירום מתמשך ואת הבנקים למצב ערנות מוגבר, כפי שמתבקש מהתמונה הגיאו-פוליטית והכלכלית שנוצרה בישראל. לאירועי אוקטובר קדמו מתחים אשר אתגרו את המרקם החברתי בישראל, בד בבד עם מגמות כלכליות בעולם שלא פסחו גם עלינו: התמודדות עם אינפלציה עקשנית, עליית ריביות ומשברים מחזוריים בהשקעות בחברות בסקטור ההיי-טק.

על רקע מציאות מורכבת זו, בנק הפועלים מפרסם דוח עם תוצאות טובות בכל המישורים. תשואה שנתית להון של 15% משקפת תוצרתם של תהליכים ארוכי טווח של פריין והתייעלות, בצד גורמים זמניים כמו ריבית גבוהה. עוד אפשר לזהות בדוח ניהול הון אחראי בכל פרמטר, נזילות איתנה, עתודות הפרשה גבוהות, העצמת הטרנספורמציה הדיגיטלית ושקידה על תכניות פיתוח וצמיחה כחלק מתכנית אסטרטגית רב-שנתית שהתחלנו בהתווייתה בשנה שעברה.

השגרה הכלכלית שנוצרה בעורף בזמן שבחזית נמשכת הלחימה, היא עדות לחוסן של הכלכלה והחברה בישראל. המלחמה פרצה בעת שבה המשק חזק, החוב הממשלתי נמוך, החיסכון הפרטי גבוה, יתרות המט"ח גדולות ומערכת הבנקאות יציבה.

השווקים הפיננסיים שומרים אמון לממשלה, שהוכיחה לאורך ההיסטוריה כי היא יודעת לבצע תיקונים פיסקאליים בעיתות משבר. על מנת לשמר את האמון, הממשלה תצטרך להוכיח שוב שביכולתה לבצע תיקונים חריפים כדי לייצב את החוב הממשלתי. על התיקונים יהיה לבטא תעדוף נכון של ההוצאות, כדי למזער את הפגיעה בצמיחה גם בתנאים קשים אלו.

אנחנו ערים לתפקיד המרכזי שנועד לנו לנוכח מציאות מאתגרת ומורכבת, ונגייס את כל משאבינו ויכולותינו כדי לשמר המשכיות עסקית יציבה ותורמת למשק ולחברה בישראל.

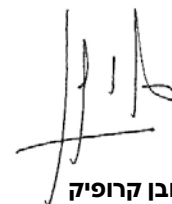
חרף כל המשברים ב-2023, האתגרים המסתמנים ב-2024 ועליית הסיכונים בסביבת המשק הישראלי, עלה בידינו להמשיך לספק אשראי חיוני למשק ולסייע ללקוחותינו באמצעות הקלות נרחבות, דחיות חוב ואף ויתור על תשלומים במקרים מסוימים.

אנו מודים לבעלי מניותינו על התמיכה הממושכת ועל האמון הרב לאורך השנים ומחדשים את מחויבותנו ללקוחות הבנק להמשיך להיות קשובים, שירותיים והוגנים.

זוגם ההזדמנות לבטא הערכה רבה כלפי עובדות ועובדי הבנק, שבצד ביצוע מרשים של התכניות העסקיות, פעלו לשימור רצף השירותים בנסיבות קשות מאוד, ואף הקדישו מזמנם להשתתף בפרויקטים התנדבותיים רבים, מתוך רצון עז לתמוך בקהילה ובחברה. אנחנו גאים בכם. הוכחתם שוב כי השליחות החברתית היא חלק בלתי נפרד מהזהות העסקית שלנו. תודה והוקרה נתונות להנהלת הבנק בראשות דב קוטלר - הנהלה שהוכיחה אחריות, דעתנות, עדכניות ומחויבות.

בזמנים כאלה ראוי אולי להיפרד באיחולי "שנדע ימים טובים יותר". אני בוחר לומר שבועדות נדע ימים טובים יותר. כי אנחנו, כולנו, במערכת הפיננסית ובמפעלי התעשייה, בחקלאות העיקשת, באולמות התרבות ובכל פינה במדינה - נבנה יחד עתיד טוב ומעודד יותר.

בהערכה רבה,

ראובן קרופיק

יו"ר הדירקטוריון

6 במרץ, 2024

בנק הפועלים

דוח הדירקטוריון וההנהלה

20
23

תוכן העניינים

83	3.4. סיכון נזילות ומימון	13	1. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
85	3.5. סיכון תפעולי	13	1.1. תיאור תמציתי של הבנק
88	3.6. סיכון ציית	13	1.2. מידע צופה פני עתיד
90	3.7. סיכון משפטי	14	1.3. מידע כספי תמציתי
90	3.8. סיכון מוניטין	19	1.4. תיאור תמציתי של הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם
90	3.9. סיכון רגולציה	19	1.5. יעדים ואסטרטגיה עסקית
91	3.10. סיכון כלכלי	21	2. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
91	3.11. סיכון אסטרטגי	21	2.1. מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים
92	3.12. סיכון סביבתי	28	2.2. התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר
94	3.13. סיכון מודל	23	2.3. המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות,
94	3.14. חומרת גורמי הסיכון	39	ההון והלימות ההון
96	4. מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים	50	2.4. תיאור עסקי קבוצת הבנק לפי מגזרי פעילות פיקוחיים
96	4.1. מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים	25	2.5. תיאור עסקי קבוצת הבנק לפי מגזרי פעילות
99	4.2. בקרות ונהלים	52	בהתאם לגישת ההנהלה
100	5. דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי	53	2.6. חברות עיקריות
		53	3. סקירת הסיכונים
		53	3.1. תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם
		56	3.2. סיכון אשראי
		79	3.3. סיכון שוק

רשימת הטבלאות

14	טבלה 1-1: מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים לאורך זמן של קבוצת בנק הפועלים
27	טבלה 2-1: פרטים בדבר פעילויות לטובת הלווים במסגרת ההתמודדות עם המלחמה
28	טבלה 2-2: תמצית דוח רווח והפסד
30	טבלה 2-3: הרכב הרווח המימוני, נטו
32	טבלה 2-4: נתונים עיקריים בדבר הכנסות והוצאות ריבית
33	טבלה 2-5: ההוצאה המצטברת להפסדי אשראי בגין חובות ובגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים
35	טבלה 2-6: פירוט עמלות והכנסות אחרות
36	טבלה 2-7: פירוט של ההוצאות התפעוליות והאחרות
37	טבלה 2-8: רווח כולל
38	טבלה 2-9: מערך טכנולוגיית המידע
39	טבלה 2-10: ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים
39	טבלה 2-11: התפתחות האשראי לציבור, נטו, מאזני לפי מגזרי פעילות בהתאם לגישת ההנהלה
40	טבלה 2-12: סיכון אשראי בעייתי
41	טבלה 2-13: ההתפתחות בסעיפים החוץ-מאזניים העיקריים
42	טבלה 2-14: יתרות ניירות-ערך
43	טבלה 2-15: פירוט אגרות-חוב קונצרניות לפי ענפי משק
43	טבלה 2-16: התפתחות ביתרות הפיקדונות
43	טבלה 2-17: מידע נוסף על פיקדונות הציבור
44	טבלה 2-18: ההתפתחות ביתרות החזקת הנכסים הכספיים החוץ-מאזניים של לקוחות קבוצת הבנק
44	טבלה 2-19: פירוט אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים
45	טבלה 2-20: מכשירים נגזרים
46	טבלה 2-21: פרטים בדבר דיבידנד ששולם
48	טבלה 2-22: חישוב יחס הלימות ההון
49	טבלה 2-23: יחס מינוף
50	טבלה 2-24: תוצאות הפעילות ונתונים עיקריים של מגזרי פעילות פיקוחיים
59	טבלה 3-1: ניתוח איכות אשראי, סיכון אשראי בעייתי ונכסים שאינם מבצעים של הציבור
60	טבלה 3-2: מידע נוסף על תנועה באשראי לציבור לא צובר
61	טבלה 3-3: מדדי סיכון אשראי
62	טבלה 3-4: הרכב יתרת הפרשה להפסדי אשראי
63	טבלה 3-5: סיכון אשראי לפי ענפי משק
65	טבלה 3-6: פילוח סיכון האשראי בענפי הבינוני והנדל"ן בישראל, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים של הלקוחות
66	טבלה 3-7: ניתוח איכות האשראי בענפי הבינוני והנדל"ן בישראל
67	טבלה 3-8: סיכון אשראי בענף הנדל"ן בחטיבה העסקית בישראל לפי שיעור המימון (LTV) וכושר ספיגה
70	טבלה 3-9: חשיפות עיקריות למדיניות זרות
71	טבלה 3-10: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים
72	טבלה 3-11: סיכונים בתיק הלוואות לדיור
72	טבלה 3-12: התפתחות סכומי הפיגור בהלוואות לדיור והפרשה להפסדי אשראי
73	טבלה 3-13: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

73	טבלה 3-14: התפתחות יתרות האשראי לדירוב-5 השנים האחרונות
73	טבלה 3-15: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדירוב שהעמיד הבנק
74	טבלה 3-16: יתרת האשראי לאנשים פרטיים
75	טבלה 3-17: התפלגות סיכון האשראי המאזני לאנשים פרטיים בהתאם להכנסה הממוצעת ולגודל הלווה
75	טבלה 3-18: התפלגות סיכון האשראי המאזני לאנשים פרטיים בהתאם ליתרת תיק הנכסים הפיננסיים של הלווים
76	טבלה 3-19: התפלגות סיכון האשראי המאזני לאנשים פרטיים בהתאם לסוג הריבית ולתקופה הנותרת לפירעון
77	טבלה 3-20: חשיפות הבנק בגין מימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה
78	טבלה 3-21: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק
80	טבלה 3-22: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
80	טבלה 3-23: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי הוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו
81	טבלה 3-24: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית
81	טבלה 3-25: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על ההון העצמי (נטו לאחר מס)
82	טבלה 3-26: נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה
82	טבלה 3-27: רגישות הבנק לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ולשינויים במדד המחירים לצרכן
83	טבלה 3-28: פרטים על השקעת קבוצת הבנק במניות בתיק הבנקאי בהתאם לסיווג המאזני
84	טבלה 3-29: יחס כיסוי הנזילות (LCR)
84	טבלה 3-30: יחס מימון יציב, נטו (NSFR)
85	טבלה 3-31: יתרת סך הפיקדונות של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות
93	טבלה 3-32: סיכון אשראי בענפי משק בסיכון שורשי מוגבר במעבר לכלכלה דלת-פחמן (Transition Risk) - הבנק
95	טבלה 3-33: טבלת חומרת גורמי הסיכון

רשימת התרשימים

14	תרשים 1-1: נתונים ומדדים עיקריים ליום 31 בדצמבר 2023 ולשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023
23	תרשים 2-1: תשואות אגרות-חוב ממשלתי, מדד המחירים לצרכן, ריביות ושוק המניות
31	תרשים 2-2: רווח מימוני, נטו
40	תרשים 3-2: פילוח האשראי לפי מגזרים עיקריים ליום 31 בדצמבר 2023
44	תרשים 4-2: התפתחות תמהיל פיקדונות הציבור

1. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

1.1. תיאור תמציתי של הבנק

כללי

בנק הפועלים נוסד בשנת 1921. הבנק הינו בנק אוניברסלי, המהווה "תאגיד בנקאי" בעל רישיון "בנק", לפי הוראות חוק הבנקאות. בשנת 1997 הופרט הבנק, והשליטה בו עברה לאריסון החזקות (1998) בע"מ ואחרים. בחודש נובמבר 2018 הפך הבנק לתאגיד בנקאי בלא גרעין שליטה. קבוצת הבנק פועלת בישראל במכלול תחומי הבנקאות ובתחומים הנלווים לבנקאות, ומשרתת מיליוני לקוחות בישראל ובעולם במגוון פעילויות פיננסיות בחמישה תחומי פעילות עסקיים מרכזיים:

- **בנקאות עסקית:** הבנק משרת מגוון לקוחות מהסקטור העסקי בישראל. השירות ללקוחות עסקיים גדולים (Corporate) ניתן באמצעות סקטורים המתמחים בענפי משק ספציפיים, בהם גם סקטור נדל"ן. השירות ללקוחות Middle Market ניתן באמצעות 10 מרכזי עסקים הפרוסים ברחבי המדינה. כמו-כן, לבנק פעילות עם לקוחות היי-טק באמצעות המותג Poalim tech, השירותים התפעוליים ניתנים על-ידי צוותי לקוח הפרוסים בארץ וכן על-ידי מרכז שירות. לקוחות עסקיים קטנים - מקבלים שירות דרך מרכזי השירות ורשת הסניפים הקמעונאיים.
- **בנקאות קמעונאית (Retail):** הבנקאות הקמעונאית של בנק הפועלים משרתת, בין השאר, לקוחות משקי בית, בנקאות פרטית ותושבי חוץ באמצעות מערך של 160 סניפים בתחומי אשראי צרכני, דיור, פאסיבה ותחומים נוספים. בנוסף משרת הבנק את לקוחותיו באמצעות "פועלים מקרוב", באמצעות 14 מרכזי ייעוץ Poalim Invest, מרכזי בנקאות פלטינום ללקוחות נבחרים ושני סניפים ניידיים המעניקים שירות ללקוחות בנקודות שירות ברחבי הארץ. הבנק מעמיד לרשות לקוחותיו מגוון רחב של שירותים עצמיים ודיגיטליים המאפשרים ללקוח לבצע פעילות בנקאית באופן עצמאי, יעיל וזמין.
- **פעילות שוק ההון בארץ ובחו"ל:** פעילות זו כוללת, בין היתר, מתן שירותי ביצוע פעולות מסחר בניירות-ערך ובנגזרים סחירים (ברוקראז'), שמירת ניירות-ערך, שירותי מסחר במטבעות ובנגזרים לא סחירים, שירותים למנהלי נכסים פיננסיים, ניהול הנוסטרו של הבנק.
- **פעילות השקעות, חדשנות ופיתוח עסקי:** פעילות השקעות נעשית בעיקר באמצעות קבוצת פועלים אקוויטי שהנה זרוע ההשקעות של הבנק בנכסים ריאליים. הבנק משקיע בחברות בוגרות, סטארטאפים וקרנות הון סיכון ופועל לקידום שיתופי פעולה עסקיים, הטמעה של חברות פינטק במערכות הארגון וכן השקיע ופיתח את פעילותה של bit שהינה אפליקציית התשלומים המובילה בישראל.
- **הפעילות הבינלאומית** של קבוצת הבנק עוסקת בעיקר במתן אשראי עסקי ללקוחות בארצות-הברית באמצעות סניף ניו-יורק וכן קיום קשרים עם בנקים ומוסדות פיננסיים ברחבי העולם.

1.2. מידע צופה פני עתיד

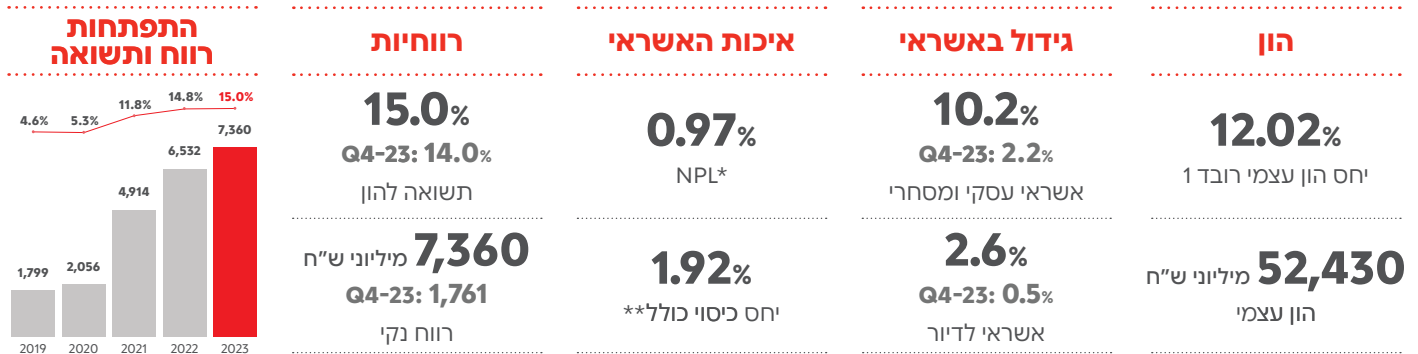
חלק מהמידע המפורט בדוחות אלו, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות (אף אם הוא מבוסס על עיבוד של נתונים היסטוריים), מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים במצב הגיאופוליטי, שינויים רגולטוריים, שינויים חשבונאיים ושינויים בכללי המיסוי, וכן שינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק, ואשר עשויים להביא לאי התממשות הערכות ו/או לשינויים בתכניות העסקיות של הבנק. מידע צופה פני עתיד מאופיין בדרך כלל במילים או בביטויים כגון: "תחזית", "תכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצוני", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתעדים", "עשוי להשתנות", "צריך", "יכול", "ייהיה" וביטויים דומים להם. ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים, בין היתר, שינויים בפרמטרים הבאים: מצב המשק, טעמי הציבור, שיעורי ריבית בארץ ובחו"ל, שיעורי אינפלציה, הוראות חקיקה ורגולציה חדשות בתחום הבנקאות ושוק ההון, החשיפה לסיכונים פיננסיים, איתנות פיננסית של לווים, התנהגות המתחרים, היבטים הקשורים בתדמית הבנק, המצב הביטחוני בישראל, התפתחויות טכנולוגיות ונושאי כוח אדם, ובתחומים אחרים אשר יש להם השפעה על פעילות הבנק ועל הסביבה בה הוא פועל, ואשר מטבע הדברים התממשותם אינה ודאית.

מידע זה משקף את נקודת המבט הנוכחית של הבנק בנוגע לאירועים עתידיים. נקודת מבט זו מבוססת על הערכות, ולכן נתונה לסיכונים, לחוסר ודאות, ואף לאפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו בכלל, או יתממשו באופן חלקי בלבד, ואף שההתפתחויות בפועל תהיינה הפוכות מאלו שנצפו.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על מידע המצוי בידיעת הבנק והמבוסס, בין היתר, על פרסומים של גורמים שונים, כגון: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד הבינוי והשיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם.

1.3 מידע כספי תמציתי

תרשים 1-1: נתונים ומדדים עיקריים ליום 31 בדצמבר 2023 ולשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023

* אשראי לציבור שאינו צובר הכנסות ריבית מתוך יתרה רשומה של אשראי לציבור.
 ** סך הפרשה להפסדי אשראי (כולל בגין יתרות חוץ מאזניות) מתוך יתרה רשומה של האשראי לציבור.

טבלה 1-1: מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים לאורך זמן של קבוצת בנק הפועלים

2022				2023				
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
במיליוני ש"ח								
2,716	3,187	3,636	3,928	4,037	4,295	4,006	3,747	הכנסות ריבית, נטו
148	(19)	115	337	340	414	203	310	הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית
2,864	3,168	3,751	4,265	4,377	4,709	4,209	4,057	רווח מימוני, נטו
(600)	91	45	430	185	579	662	453	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
984	920	1,002	966	982	1,016	1,089	943	עמלות והכנסות אחרות
1,958	1,996	1,972	2,046	2,094	2,181	2,059	1,897	הוצאות תפעוליות ואחרות
2,490	2,001	2,736	2,755	3,080	2,965	2,577	2,650	רווח לפני מסים
1,654	1,343	1,785	1,750	2,008	1,922	1,669	1,761	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
15.6%	12.3%	15.9%	15.3%	17.0%	15.8%	13.4%	14.0%	תשואת הרווח הנקי (באחוזים)
1.91%	2.24%	2.58%	2.64%	2.77%	2.80%	2.65%	2.48%	מרווח מימוני מפעילות שוטפת ⁽¹⁾

(1) רווח מימוני מפעילות שוטפת (ראה פרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר) (להלן) מחולק בסך-הכל נכסים פיננסיים לאחר הפרשה להפסדי אשראי ובניכוי יתרות בגין כרטיסי אשראי שאינן נושאות ריבית.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 1-1: מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים לאורך זמן של קבוצת בנק הפועלים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום					
2019	2020	2021	2022	2023	
מדדי ביצוע עיקריים					
4.6%	5.3%	11.8%	14.8%	15.0%	תשואת הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק להון
7.1%	5.7%	11.9%	14.8%	15.0%	תשואת הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק להון מנוטרל חריגים ⁽¹⁾
3.9%	5.6%	11.8%	14.8%	15.0%	תשואת הרווח הנקי מפעילות נמשכת המיוחס לבעלי מניות הבנק להון
6.7%	5.7%	11.9%	14.8%	15.0%	תשואת הרווח הנקי מפעילות נמשכת המיוחס לבעלי מניות הבנק להון מנוטרל חריגים ⁽²⁾
0.39%	0.41%	0.85%	1.01%	1.09%	תשואה לנכסים ממוצעים
2.90%	2.65%	2.48%	2.78%	3.17%	יחס הכנסות ⁽³⁾ לנכסים ממוצעים
2.05%	1.77%	1.68%	2.09%	2.39%	יחס הכנסות ריבית, נטו לנכסים ממוצעים
0.71%	0.63%	0.58%	0.57%	0.58%	יחס עמלות לנכסים ממוצעים
66.4%	56.9%	54.2%	44.5%	38.5%	יחס יעילות - הוצאות תפעוליות לסך ההכנסות
58.1%	56.7%	53.9%	44.5%	38.5%	יחס יעילות - הוצאות תפעוליות לסך ההכנסות מנוטרל חריגים ⁽²⁾
2.26%	1.98%	1.79%	2.35%	2.67%	מרווח מימוני מפעילות שוטפת ⁽⁴⁾
121%	140%	124%	122%	129%	יחס כיסוי נזילות (LCR)
-	-	136%	130%	128%	יחס מימון יציב נטו (NSFR) ⁽⁵⁾
ליום 31 בדצמבר					
2019	2020	2021	2022	2023	
11.53%	11.52%	10.96%	11.25%	12.02%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון ⁽⁶⁾
14.64%	14.60%	14.22%	14.70%	15.07%	יחס הון כולל לרכיבי סיכון ⁽⁶⁾
7.61%	6.78%	6.03%	6.34%	6.92%	יחס מינוף ⁽⁶⁾

- (1) אינו כולל הוצאות בגין הפרשות בקשר עם חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאיים ו-FIFA, השפעת סגירת הפעילות הפרטית בחו"ל, רווח או הפסד מהפרדות מישראל ופסד מירידת-ערך בגין השקעת הבנק בבנק פוזיטיף.
- (2) אינו כולל הוצאות בגין הפרשות בקשר עם חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאיים ו-FIFA, השפעת סגירת הפעילות הפרטית בחו"ל והפסד מירידת-ערך בגין השקעת הבנק בבנק פוזיטיף.
- (3) סך-כל ההכנסות - הכנסות ריבית נטו והכנסות שאינן מריבית.
- (4) רווח מימוני מפעילות שוטפת (ראה [פרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר](#) להלן) מחולק בסך-הכל נכסים פיננסיים לאחר הפרשה להפסדי אשראי ובניכוי יתרות בגין כרטיסי אשראי שאינן נושאות ריבית.
- (5) למידע נוסף, ראה [פרק סיכון נזילות ומימון](#) להלן.
- (6) למידע נוסף, ראה [פרק הון, הלימות הון ומינוף](#) להלן.

טבלה 1-1: מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים לאורך זמן של קבוצת בנק הפועלים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום					
2019	2020	2021	2022	2023	
מדדי איכות אשראי עיקריים					
1.76%	2.25%	**1.65%	1.64%	1.92%	שיעור יתרת ההפרשה הכוללת להפסדי אשראי* מתוך האשראי לציבור**
1.58%	2.00%	**1.43%	1.40%	1.69%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מתוך האשראי לציבור**
1.80%	1.52%	**1.20%	0.89%	1.06%	שיעור אשראי לציבור לא צובר או בפיגור של 90 יום או יותר מתוך האשראי לציבור**
0.12%	0.09%	(0.06%)	(0.03%)	0.09%	שיעור מחיקות חשבונאיות, נטו מתוך אשראי ממוצע לציבור
0.44%	0.64%	(0.37%)	(0.01%)	0.46%	שיעור ההוצאות (הכנסות) להפסדי אשראי מתוך אשראי ממוצע לציבור***
במיליוני ש"ח					
נתונים עיקריים מדוח רווח והפסד					
1,799	2,056	4,914	6,532	7,360	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
2,778	2,205	4,957	6,532	7,360	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק מנוטרל חריגים ⁽¹⁾
1,503	2,165	4,914	6,532	7,360	רווח נקי מפעילות נמשכת המיוחס לבעלי מניות הבנק
2,619	2,205	4,957	6,532	7,360	רווח נקי מפעילות נמשכת המיוחס לבעלי מניות הבנק מנוטרל חריגים ⁽²⁾
9,319	8,797	9,767	13,467	16,085	הכנסות ריבית, נטו
9,878	9,885	10,848	14,048	17,352	רווח מימוני, נטו ⁽³⁾
3,889	4,379	4,625	4,453	5,297	הכנסות שאינן מריבית
3,240	3,155	3,355	3,705	3,892	מזה - עמלות
13,208	13,176	14,392	17,920	21,382	סך הכנסות
1,276	1,943	(1,220)	(34)	1,879	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
8,776	7,501	7,803	7,972	8,231	הוצאות תפעוליות ואחרות
7,704	7,487	7,753	7,972	8,231	הוצאות תפעוליות ואחרות מנוטרלות חריגים ⁽⁴⁾
4,108	3,836	4,333	4,387	4,492	מזה - משכורות והוצאות נילות
נתונים נוספים					
1.13	1.62	3.68	4.89	5.50	רווח נקי למניה המיוחס לבעלי המניות של הבנק - בסיסי (בש"ח)

* לרבות הפרשה בגין יתרות חוץ-מאזניות.
 ** החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק את כללי החשבונאות המקובלים בארצות-הברית בנושא הפסדי אשראי צפויים (CECL) בדרך של מכאן ולהבא. לעניין זה:
 1. שיעור יתרת ההפרשה הכוללת להפסדי אשראי מתוך אשראי לציבור ליום 1 בינואר 2022 לאחר יישום הוראת CECL הינו 1.80%.
 2. שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מתוך אשראי לציבור ליום 1 בינואר 2022 לאחר יישום הוראת CECL הינו 1.51%.
 3. בוטל המונח אשראי פגום ובמקומו מוצג אשראי לא צובר. מספרי ההשוואה לתקופות קודמות לא הוצגו מחדש. במידה ולצרכי נוחות מספרי השוואה היו מוצגים מחדש (משמע, חובות צוברים שסווגו בעבר כחובות פגומים, על-פי ההוראות החדשות לא היו נכללים במסגרת החובות שאינם צוברים), שיעור האשראי לציבור לא צובר או בפיגור של 90 יום או יותר מתוך האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2021 היה 1.13%.
 *** כולל הוצאה בגין בנקים וממשלות.
 (1) אינו כולל הוצאות בגין הפרשות בקשר עם חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאיים ו-FIFA, השפעת סגירת הפעילות הפרטית בחו"ל, רווח או הפסד מהפרדות מישראל והפסד מירידת-ערך בגין השקעת הבנק בבנק פוזיטיף.
 (2) אינו כולל הוצאות בגין הפרשות בקשר עם חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאיים ו-FIFA, השפעת סגירת הפעילות הפרטית בחו"ל והפסד מירידת-ערך בגין השקעת הבנק בבנק פוזיטיף.
 (3) רווח מימוני, נטו כולל הכנסות ריבית, נטו והכנסות (הוצאות) מימוני שאינן מריבית.
 (4) אינו כולל הוצאות בגין הפרשות בקשר עם חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאיים ו-FIFA, השפעת סגירת הפעילות הפרטית בחו"ל.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 1-1: מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים לאורך זמן של קבוצת בנק הפועלים (המשך)

ליום 31 בדצמבר					
2019	2020	2021	2022	2023	
במיליוני ש"ח					
נתונים עיקריים מהמאזן					
463,688	539,602	638,781	665,353	686,530	סך-הכל נכסים
88,122	138,711	189,283	133,424	107,730	מזה - מזומנים ופיקדונות בבנקים
59,486	71,885	71,105	107,400	127,122	ניירות-ערך
292,940	301,828	352,623	388,727	407,381	אשראי לציבור, נטו
8,787	9,754	7,926	6,487	7,814	סיכון אשראי בעייתי, נטו*
3,867	3,208	2,897	3,444	4,012	אשראי לציבור שלא צובר הכנסות ריבית (NPL)*
425,467	499,703	596,034	618,850	634,100	סך-הכל התחייבויות
361,645	435,217	525,072	532,588	554,595	מזה - פיקדונות הציבור
3,520	6,591	11,601	8,696	9,085	פיקדונות מבנקים
26,853	23,490	25,582	26,866	21,800	אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים
38,181	39,873	42,735	46,502	52,430	הון המיוחס לבעלי המניות של הבנק
נתונים נוספים					
28.7	22.0	32.1	31.7	32.9	מחיר מניה לסוף שנה (בש"ח)
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2019	2020	2021	2022	2023	
0.75	⁽¹⁾ 0.54	1.11	1.10	1.69	סך-הכל דיבידנד למניה (בש"ח)**
9,392	9,027	8,694	8,562	8,602	מספר משרות ממוצע

* החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק את כללי החשבונאות המקובלים בארצות-הברית בנושא הפסדי אשראי צפויים (CECL) בדרך של מכאן ולהבא. במסגרת זו בוטל המונח אשראי פגום ובמקומו מוצג אשראי לא צובר. בנוסף, הלוואות לדיוור בפיגור של 90 יום או יותר מסווגות כאשראי לא צובר. במידה ויתרת האשראי לציבור שלא צובר הכנסות ריבית (NPL) ליום 31 בדצמבר 2021 הייתה מוצגת מחדש יתרתה הייתה 3,955 מיליוני ש"ח. כמו-כן, במידה וסיכון האשראי הבעייתי נטו היה מוצג מחדש, יתרתו ליום 31 בדצמבר 2021 הייתה 7,796 מיליוני ש"ח.

** דיבידנד בגין השנה הרלוונטית.

(1) שולם כדיבידנד בעין במניות, חושב בהתבסס על שווי מניות ישראלכרט ביום 8 במרץ 2020 (10.91 ש"ח).

מדדי ESG עיקריים - סביבה, חברה וממשל

בנק הפועלים מהווה חלק בלתי נפרד מהכלכלה ומהחברה בישראל וכארגון פיננסי גדול, יש לו השפעה משמעותית על הסביבה והקהילה שבה הוא פועל. מתוך אחריות זו, הבנק משלב שיקולים חברתיים, סביבתיים ושיקולי ממשל במסגרת פעילותו העסקית, לטובת כלל מחזיקי העניין, לתמיכה בצמיחתה החברתית והכלכלית של מדינת ישראל ובמהלכים הגלובליים להתמודדות עם שינויי האקלים.

הבנק מדווח מדי שנה (מאז 2008) על פעילויות אלו במסגרת דוח ESG, שנכתב על-פי תקן ה-GRI הבינלאומי והחל משנת 2021, נכתב גם על-פי תקן ה-SASB. באוקטובר 2023 פרסם הבנק לראשונה גם דוח אקלים - TCFD (Task Force on Climate-Related Financial Disclosure) המתמייח לפעילויות בתחום בשנת 2022. כמו-כן, הבנק חתום על אמנת האו"ם UN Global Compact החל משנת 2010.

להלן תמצית המדדים המרכזיים של הפעילויות שהוביל הבנק במהלך 2023 בהיבטי סביבה, חברה וממשל תאגידי. למידע נוסף על כלל פעילות הבנק בתחומים אלה, ראה דוח ESG לשנת 2023 המפורסם באתר הבנק.

Environmental - סביבה

- הבנק מחויב לסייע בהתמודדות עם משבר האקלים ולתמוך במעבר לכלכלה דלת פחמן, בין היתר, באמצעות מימון והשקעות בפרויקטים המקדמים סביבה ירוקה, ניהול סיכונים סביבה ואקלים והפחתת טביעת הרגל הפחמנית הנובעת מפעילות הבנק. לפרטים בדבר ניהול סיכונים סביבה ואקלים, ראו פרק סקירת הסיכונים להלן וכן בדוח ESG לשנת 2023.
- כ-28.2 מיליארד ש"ח** - היקף יתרות האשראי (מאזני וחוץ-מאזני) ליום 31 בדצמבר 2023 (19.5 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2022), שהוענק לפרויקטים המקדמים סביבה ירוקה בתחומים הבאים: אנרגיות מתחדשות, בנייה ירוקה, תחבורה נקיה, התייעלות אנרגטית וטיפול בפסולת ומים.
  - כ-539 מיליון ש"ח** - סך מסגרת ההשקעות (כולל התחייבות להשקעה) בפרויקטים של אנרגיות מתחדשות ליום 31 בדצמבר 2023 (513 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2022) באמצעות פועלים אקוויטי.
  - 1 מיליארד דולר** - היקף הנפקת אגרות-החוב הירוקה הראשונה בישראל, שהונפקה על-ידי הבנק (בשנת 2021). ביוני 2023 הגיעה לסיימה הקצאה מלאה של מימון פרויקטים ירוקים בהתאם למסגרת אגרות-החוב. דוח ה-Impact הסופי פורסם באתר הבנק.
  - 30 tCO₂e** עצימות הפליטות לכל מיליון שקל אשראי בשנת 2022 (בהשוואה ל-35 tCO₂e בשנת 2021).
  - 17.5%** - שיעור צמצום טביעת הרגל הפחמנית הנובעת מהפעילות התפעולית של הבנק ביחס לשנת 2020. צמצום של 4.6% בשנת 2023 (ביחס לשנת 2022). להרחבה ראה דוח ESG של הבנק לשנת 2023.

Social - חברה

- הבנק שואף לייצר השפעה מיטיבה על החברה והקהילה בישראל. כחלק משאיפה זו הבנק מקדם צמיחה של עסקים קטנים באמצעות פתרונות מימון, ליווי מקצועי וכלים תומכים, מטפח סביבת עבודה מעצימה, מקדם נגישות, תעסוקה מגוונת, והעצמה פיננסית בקרב הציבור הרחב. תקופות חירום ומלחמה מעצימות את מחויבות הבנק להתנהל באופן ערכי ואחראי ולכן השנה הבנק הגביר את פעילותו לטובת תמיכה בחברה ובקהילה, ומתן הקלות ללקוחותיו בהתמודדות עם השלכות המלחמה.
- 470 מיליון ש"ח** - סך ההטבות וההקלות (בהנחת ניצול מלא) שהציע הבנק ללקוחותיו כדי לסייע להם בהתמודדות עם השלכות המלחמה. (לא כולל השפעות עדכון מתווה בנק ישראל שפורסם ביום 4 במרץ 2024).
  - 750 מיליון ש"ח** - היקף הקרן שהקים הבנק לטובת מתן הלוואות גישור עד שלושה חודשים ללא ריבית וללא עמלות על מנת לסייע ללקוחותיו בהתמודדות עם השלכות המלחמה.
  - 32.7 מיליארד ש"ח** - סך יתרת האשראי למגזר העסקים הקטנים ליום 31 בדצמבר 2023 (35.0 מיליארד ש"ח בסוף 2022).
  - TOP 10** - הבנק מדורג במקום ה-9 בסקר 'BDI' לדירוג 100 החברות שהכי טוב לעבוד בהן (בסקר שהתפרסם בחודש מאי 2023).
  - 13.6%** מעובדי ועובדות הבנק משתייכים לאוכלוסיות מגוונות הנמצאות בתת-ייצוג בשוק העבודה (12.3% בשנת 2022).
  - כ-45.8 מיליון ש"ח** - היקף ההשקעה של הבנק בשנת 2023 למען הקהילה (כולל 'המרכז לצמיחה פיננסית'), מתוכם 10 מיליון ש"ח הופנו לסיוע מידי לקהילה עם פרוץ המלחמה (37.7 מיליון ש"ח בשנת 2022).
  - 100 מיליון ש"ח** להקמת 'קרן תקומה' - קרן סיוע ייעודית שתפעל לחיזוק ופיתוח חוסן אישי, קהילתי וכלכלי של אנשים, קהילות ועסקים בנגב המערבי.
  - 69,000 שעות** התנדבות הושקעו בפעילויות שאורגנו על-ידי 'פועלים בהתנדבות' (כולל התנדבות עם פרוץ מלחמת חרבות ברזל).
  - 800,000 איש** לקחו חלק בפעילויות 'המרכז לצמיחה פיננסית' בשנת 2023 אשר מעביר הרצאות פרונטליות, מקנה כלים וידע באמצעות אתר יעודי והשנה אף הפעיל חמ"לים בחירום למענה על שאלות.

Governance - ממשל תאגידי

- הבנק פועל בהתאם לעקרונות ממשל תאגידי כפי שאלו משתקפים בסביבה החקיקתית והרגולטורית, תוך הקפדה על הוגנות ושקיפות כלפי מחזיקי העניין. לצד זאת, מתנהל הבנק לאורם של הערכים והעקרונות התרבותיים אשר מעוגנים בקוד האתי ובחזון הבנק.
- 40%** - שיעור הנשים בדירקטוריון (בדומה לשנת 2022).
  - 56.8%** מבין כלל הדרג הניהולי בבנק הן מנהלות (56% בשנת 2022), 39% מנהלות בקרב הדרג הניהולי הבכיר (38% בשנת 2022).
  - 18.6%** שיפור במדד מחבורות העובדים לבנק (ביחס לסקר של מדד השינוי הארגוני לשנת 2022).
  - 47.7** - ציון מדד NPS המודד את מידת הנכונות של הלקוחות להמליץ על הבנק (בסקרים צמודי שירות) משקף שיפור של 28% בשנת 2023 (בהשוואה לציון של 37.27 בשנת 2022).

כחלק מהשאיפה להמשיך לייצר אימפקט חברתי וסביבתי גם בשנים הבאות, הבנק הגדיר יעדי ESG לשנת 2030: בהיבט הסביבתי, הבנק שואף להגדלת המימון וההשקעות בפרויקטים המקדמים סביבה ירוקה לצד הפסקת מימון והשקעות בפרויקטים חדשים של חיפוש והפקת פחם ונפט. כמו-כן, הבנק ינהל את סיכוני הסביבה והאקלים בפעילותו העסקית, ילווה את לקוחותיו במעבר לכלכלה דלת פחמן וימשיך לפעול להפחתת המדרך הפחמני שלו. בהיבט החברתי, הבנק שואף לקדם שוויון מגדרי באמצעות העלאת הייצוג הנשי בהנהלה הבכירה ולקדם גיוון תעסוקתי, באמצעות העלאת שיעור עובדות ועובדי הבנק מאוכלוסיות מגוונות.

1.4. תיאור תמציתי של הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם

הבנק מבצע בחינה מקיפה להערכת הסיכונים אליהם הוא חשוף ואומד את המהותיות שלהם. במסגרת תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי להערכת הלימות ההון) הבנק הגדיר את הסיכונים הבאים כסיכונים מהותיים: סיכון אשראי, סיכון ריכוזיות, סיכון שוק, סיכון השקעה, סיכון תפעולי (לרבות סיכון IT וסיכון סייבר), סיכון צד נגדי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי-תחרותי, סיכון רגולטורי, סיכון ציות וסיכון מודל. סיכונים נוספים אליהם חשוף הבנק מטופלים באופן ישיר כחלק מהניהול העסקי והם: סיכון משפטי, סיכון כלכלי (אשר יכול להתממש דרך סיכוני אשראי, השקעה, שוק ועוד), וסיכון סביבתי.

בתאריך ה-7 לאוקטובר 2023 פרצה מלחמת "חרבות ברזל". למידע נוסף על הסיכונים ככלל ועל פוטנציאל השפעות המלחמה ראה [פרק סיכונים מובילים ומתפתחים, פרק השלכות מלחמת חרבות ברזל ופרק סקירת הסיכונים להלן והדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2023](#).

1.5. יעדים ואסטרטגיה עסקית

בסוף שנת 2022, אישרו הנהלת ודירקטוריון הבנק תכנית אסטרטגית רב-שנתית - 'פועלים 2026', לשנים 2023 עד 2026, אשר מטרתה לחזק את מעמדו של בנק הפועלים כבנק מוביל בישראל. עקרונות התכנית תומכים בהמשך צמיחה אחראית, שימור עמדת המובילות של הבנק וקפיצת מדרגה בשירות ללקוחות. התכנית ממוקדת בביצועים, ערך ללקוח, מיצוי מיטבי של תשתיות ומשאבים ופיתוח חדשנות מבדלת ומשפיעה. בשנת 2023 הבנק פעל ליישום המיקודים האסטרטגיים שנקבעו לשנה זו.

התכנית האסטרטגית 'פועלים 2026' מהווה המשך ליישום המוצלח של אסטרטגיית הצמיחה בפעילות הליבה בשנים 2021-2022, המתבטאת בשיפור מהותי בתוצאות העסקיות ובמומנטום של הבנק.

התכנית האסטרטגית של הבנק גובשה בראי החזון שאימץ הבנק - "מחויבים לצמיחה באמצעות בנקאות משפיעה, מתחדשת והוגנת ללקוחותינו". חזון הבנק הינו בהלימה לערכים סביבתיים חברתיים ואתיים (ESG) שמקדם הבנק לאורך השנים, מתוך אחריות והכרה בחשיבותה של בנקאות משפיעה על החברה, הקהילה והסביבה (למידע נוסף ראה [פרק מדדי ESG עיקריים - סביבה, חברה וממשל לעיל](#)).

מאז ה-7 באוקטובר 2023 ולמועד הדוח, ישראל נמצאת במצב מלחמה. בשלב זה, קיים קושי בהערכת התפתחות המלחמה ומשכה, ובהתאם הערכת השפעותיה על הסביבה העסקית. הפוטנציאל לשינויים עתידיים בהנחות העבודה לתכנית האסטרטגית נבחן באופן עיתי. בהתאם לבחינה זו, עקרונות ויעדי התכנית האסטרטגית נותרו בעינם.

1.5.1. תהליך גיבוש התכנית האסטרטגית - 'פועלים 2026'

'פועלים 2026', הינה תכנית אסטרטגית רב שנתית המגדירה את עמודי התווך האסטרטגיים ואת צירי השינוי הנדרשים בכדי להשיג צמיחה בת קיימא, וכוללת מגוון יוזמות עסקיות בכלל תחומי הפעילות של הבנק. התכנית ממוקדת במספר נדבכים, אשר השגת המטרות האסטרטגיות באמצעותן, תהווה את הבסיס להמשך צמיחה אחראית, בין היתר בזכות המיקוד בסגמנטי לקוחות מובילים של הבנק, בפעילות הבנקאות הקמעונאית, הבנקאות העסקית ושוק ההון, תוך שיפור משמעותי בשירות ללקוחות.

תהליך ייזום וגיבוש התכנית האסטרטגית וקביעת היעדים ל'פועלים 2026', התקיים לאורך שנת 2022, בשיתוף חברת ייעוץ בינלאומית מובילה והינו תוצר של עבודה מאומצת חוצת חטיבות. במהלך 2023 נבחנו התכנית 'פועלים 2026' בראי השינויים בסביבה העסקית והדגשים לשנת 2024, ומוקדו הצעדים להמשך. בתהליך זה, נבחנו השינויים והמגמות בכלכלה הגלובלית והישראלית, מהלכי הרגולציה ומגמות בסביבה התחרותית. כמו-כן, ניתנה תשומת לב לשינויי המגמה בהתנהגות הצרכנים בצריכת שירותים פיננסיים בערוצים ישירים. בנוסף, נלקחו בחשבון תרחישים עתידיים לענף הבנקאות כפי שפורסמו על-ידי ועדת באזל לענייני בנקאות בפברואר 2018, אשר עודם רלוונטיים כיום. בבנקאות הקמעונאית (לקוחות פרטיים ועסקים קטנים), קיימת סבירות להתממשות מדורגת על פני שנים, של תרחיש "הבנק המבוזר", בו יבזרו השירותים הפיננסיים בין בנקים ושחקנים טכנולוגיים. בבנקאות העסקית והמסחרית, קיימת סבירות להתממשות תרחיש "הבנק המשופר", לאור תהליך מקיף של מודרניזציה, אוטומציה ודיגיטציה שעוברים הבנקים המסורתיים כיום.

האסטרטגיה העסקית של הבנק מבוססת על מספר צירים מרכזיים:

א. חיזוק מובילות הבנק בבנקאות הליבה

התכנית האסטרטגית שמה למטרה למנף ולחזק את מובילותו של הבנק כבנק אוניברסלי בישראל במוצרי הליבה הבנקאיים, ללקוחות קמעונאיים, עסקיים ושוק ההון. עבור הלקוחות הקמעונאיים התכנית שמה דגש על המשך שיפור השירות וערוצי התקשורת עם הלקוח, בתפיסת Digital First, ועל מיקוד בסגמנטי לקוחות מובילים, ובהם לקוחות הבנקאות הפרטית והעסקיים הקטנים. בנוסף, הבנק ימשיך לפעול למינוף פריסת הרשת הסניפית והתאמתה התפעולית לטובת מיקוד ביעוץ ומכירת מוצרים ושירותים מורכבים. במסגרת המהלך, בוחן הבנק את עדכון מודל הפעלה הקמעונאי כאשר בעזרת השינוי ייהנו כלל הלקוחות מזמינות דיגיטלית מלאה ומחוייט שירות רציפה על פני הערוצים (דיגיטל, תקשורת כתובה, שירות טלפוני ופיסי). עבור הלקוחות העסקיים, הבנק ממשיך ומחזק את מובילותו בתחום התשתיות, הסינדיקציה, נדל"ן ופעילות שוק ההון, וכן ממשיך לפעול לחיזוק הצמיחה במגזר ההיי-טק ולקידום מוצרים מתחום ה-ESG.

עבור כלל הלקוחות, חיזוק מובילות הבנק יושג בין היתר באמצעות מינוף בסיס הלקוחות הרחב ליישומי דאטה מתקדמים, ייזום אנליטי ובחינת שילוב עולמות ה-GenAI במסעות לקוח ותהליכים תפעוליים, לטובת שיפור השירות וקיצור זמני SLA. בנוסף, הבנק יפעל להמשך הפיכת הארגון למונחה דאטה תוך הפקת תובנות ועיבוד מידע מתקדם.

ב. מיצוי משאבים והגברת הפרייה

מיצוי משאבים והגברת הפרייה היו נדבך נוסף בתכנית, שיישמו המיטבי יעניקו יתרון תחרותי לבנק. נדבך זה עוסק במספר עולמות תוכן, בהם משאבים פיננסיים, טכנולוגיים והון אנושי, לצד ייעול תהליכים עסקיים ותפעוליים.

בעולם המשאבים הפיננסיים, הבנק ממשיך בביצוע מהלכים רוחביים בתחום יעילות ניהול הנכסים וההתחייבויות (ALM) והמשך הגברת היעילות בצריכת נכסי סיכון (RWA), על-ידי יישום ושימוש ב-Best Practices גלובליים וביצוע מהלכי עומק בשיתוף כלל חטיבות הבנק.

בעולם המשאבים הטכנולוגיים הבנק משקיע משאבים מהותיים בפרויקט מודרניזציה של תשתיות מערכות הליבה, אשר מהווה חלק מרכזי בהפיכת הבנק למתקדם וחדשני. הבנק פועל לייחד משאבים לפיתוח טכנולוגיה בעלת ערך ללקוחות הבנק, תוך השקעה מתמדת בתשתיות תומכות, דיגיטציה ואוטומציה תוך שמירה על יציבות והמשכיות עסקית.

כמו-כן, הבנק פועל לפישוט וייעול אינטראקציות תהליכיות פנימיות בתוך הארגון. במסגרת זו, הוקמה החטיבה לשירותים בנקאיים המרכזת מומחיות וחדשנות תהליכית וטכנולוגית בשירות הבנקאי ללקוחות. החטיבה פעלה במהלך 2023, וממשיכה כל העת, בגיבוש תהליכים חדשניים לשיפור השירות והתפעול בתוך הבנק, זאת תוך הטמעת תרבות ארגונית המאמצת שינויים והמשך השקעה בהון האנושי, ומינוף וחיזוק יכולותיו.

כמנוע צמיחה נוסף, מאיץ הבנק הטמעת מתודולוגיות Agile והפעלת הכוח והמשאב האנושי במודל Tribes, מהלך אשר הבנק מוביל בו בזירה העסקית ויביא לשילובם ההדוק של הגורמים הטכנולוגיים והגורמים העסקיים לטובת שיפור וקיצור ה-TTM (Time to Market) והשלמת התוצר (Delivery) כיתרון תחרותי. אלו יאפשרו השקעה מהירה של מוצרים, גיוון שירותים ופיתוח הצעות ערך חדשניות ללקוחות הבנק, בדומה לבנקים מובילים בעולם. בהתאם לכך, בתחילת השנה אישר דירקטוריון הבנק את הקמתם של שלושה שבטים (Tribes) נוספים הפועלים לפי מתודולוגיות Agile. שיטת העבודה האג'ילית מהווה חלק מיעדי התכנית האסטרטגית של הבנק ויתרון תחרותי בתוצר.

ג. חדשנות מובדלת ומשפיעה

כתמיכה באסטרטגיה, הבנק ימשיך לאתר הזדמנויות ולפתח יוזמות חדשניות התומכות ביעדים העסקיים ובלקוחות במיקוד. הבנק יפעל לגיבוש הצעות ערך ייחודיות ומבדלות לתעשייה, תוך מיצוי פוטנציאל הבנקאות הפתוחה לביסוס הבנקאות העתידית, איתור ושילוב טכנולוגיות ופתרונות של צדדים שלישיים מהאקו-סיסטם בישראל ובעולם, לטובת, בין היתר, ייעול תהליכים תפעוליים ושיפור השירות ללקוחותיו. אפליקציית bit, בה פעילים כיום כ-3 מיליון משתמשים, אשר ככלל, כשני שלישים מתוכם מנהלים את פעילותם העיקרית בבנקים אחרים, ממשיכה להוות בסיס לפיתוח מוצרים בנקאיים חדשים, תוך המשך הרחבת תחומי הפעילות של bit בעולמות התשלומים וגיבוש הצעות ערך חדשניות וייחודיות.

1.5.2. שינויים ארגוניים

במהלך שנת 2023, אישר דירקטוריון הבנק מספר שינויים ארגוניים, מתוך מטרה למקד ולממש בצורה הטובה ביותר את היתרונות והנכסים של הבנק, תוך הגברת יכולות הצמיחה, האצת התכנית האסטרטגית והשאת הערך.

בהתאם לכך, הואצה כאמור הקמת השבטים העסקיים-טכנולוגיים בשיטת העבודה האג'ילית וכן בוצעו שינויים לטובת מיקוד וחיזוק הערוצים והיכולות הדיגיטליות של הבנק, בין היתר בעולמות המוצרים והמערכות התומכות.

1.5.3. מידע צופה פני עתיד

האסטרטגיה ותכניות העבודה של הבנק כפי שאושרו והנחות העבודה עליהן התבססו, מתייחסות לפעילות עתידית של הבנק. לפיכך, המידע שפורט בפרק זה בכל הקשור בתכניות פעולה וכוונות הבנק הינו "מידע צופה פני עתיד".

התכנית האסטרטגית שנקבעה מציבה יעדים שאפתניים לפעילויות השונות. עקב כך, יש להביא בחשבון כי בכל תכנון ובמיוחד בתכנון לטווח של מספר שנים, וביתר שאת בתקופה של שינויים וטלטלות בכלכלה הגלובלית והמערכת הפיננסית בעולם, קיימת מידה לא מבוטלת של אי ודאות. גורמים שונים ומגוונים עלולים להביא לידי כך שהנחות השונות העומדות בבסיס וברקע של התכנית האסטרטגית לא יתקיימו, או לא יתקיימו במלואן, ושהתכנית לעתיד לא יתממשו, או לא יתממשו במלואן. בין גורמים אלו יש לציין את הסביבה העסקית בישראל ובעולם ותנאי המאקרו. חשיבות מיוחדת יש לייחס לריבית המשתנה בעולם ובישראל, השינוי באינפלציה, למצב הכלכלה העולמית, למצב הכלכלי המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור כאמור, ולשינויים הרגולטוריים והמגבלות החלות על הבנק במסגרתן.

2. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

2.1 מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

2.1.1 סקירה כלכלית ופיננסית

הפעילות הכלכלית במשק הישראלי

המשק צמח בשנת 2023 בשיעור של 2.0%, זאת הודות לשלושת הרבעונים הראשונים של השנה בהם הצמיחה הממוצעת עמדה על 2.4% (במונחים שנתיים). מלחמת חרבות ברזל, החלה בסמוך לתחילת הרבעון הרביעי, ואומדנים ראשוניים מעלים שהתוצר ברבעון זה התכווץ בשיעור שנתי חד של 19.4%. המלחמה, בשלביה הראשונים, הביאה לשיתוק כלכלי נרחב כמעט בכל ענפי המשק, אולם ככל שהמלחמה נמשכה החלה להיווצר שגרה כלכלית ברוב ענפי המשק. עדיין קיימים מספר ענפי משק בהם הפעילות לא שבה לסדרה, בעיקר בתחום הבנייה שמושפע מאי-כניסת עובדים פלשתינים לישראל, או תירות החוץ שכמעט לא קיימת עתה. הצריכה הפרטית שבה בהדרגה לרמה של טרום המלחמה, זאת הודות לתמיכה ממשלתית למשקי הבית והעסקים שנפגעו מהמלחמה. כמו-כן ניכרת הסטה של צריכה מחו"ל לשוק המקומי, לאור ירידה במספר הנוסעים לחו"ל. נכון לחודש פברואר 2024, עצימות המלחמה ירדה וניכרת התאוששות בפעילות הכלכלית, אך כפי שצוין מספר ענפי משק לא שבו לפעילות סדירה, וכמו-כן כאחוז אחד מאוכלוסיית המדינה שמקום מגוריהם סמוך לגבול הלבנון או לרצועת עזה, לא שבו עדיין לביתם. מצב זה משתקף גם בנתוני שוק העבודה - שיעור האבטלה הרשמי אומנם כמעט לא השתנה במהלך התקופה, אך עובדים רבים נעדרו באופן זמני ממקום עבודתם, ואלו כוללים לדוגמה מפונים, או כאלו שהועסקו בענפי משק שנפגעו בעקבות המלחמה. שיעורם של עובדים אלו הגיע בחודש דצמבר ל-3% מכוח העבודה, והוא ירד בחודש ינואר 2024 לרמה של 1.4% מכוח העבודה. אוכלוסייה זו מקבלת ברובה פיצוי כזה או אחר מהממשלה, ולכן כוח הקנייה שלה לא נפגע משמעותית, אך למצב זה, ככל שיתמשך, עשויות להיות השלכות שליליות על שוק העבודה, וכמובן על תקציב המדינה.

המלחמה העלתה את סיכון המדינה, דבר שהתבטא בעליית פרמיית הסיכון של מדינת ישראל בשווקים הפיננסיים, בהורדת דירוג האשראי בידי חברת הדירוג מוד'ס A2- עם אופק דירוג שלילי, הפחתת תחזית הדירוג בידי S&P, וצירוף לרשימת מעקב השלילית בידי פיפ'י. הימשכות המלחמה וההרעה הפיסקאלית מעלים את הסיכון להפחתת דירוג האשראי של מדינת ישראל גם על ידי שתי החברות שטרם עשו זאת. דירוג האשראי של הבנקים הופחת אף הוא בידי מוד'ס, וכן תחזית הדירוג עודכנה לשלילית. S&P הורידה את תחזית הדירוג לשלילית ופיפ'י העמידה את הבנקים ברשימת מעקב שלילית. חזרת המשק לתוואי צמיחה מהירה ושיקום הפגיעה ביישובי העוטף והצפון מהווים עתה אתגר לאומי. ישראל התמודדה כבר בעבר בהצלחה עם תקופות של הרעה ביטחונית עם השלכות פיסקאליות. תנאי הרקע הנוכחיים יוצרים מורכבות, שכן הסביבה הכלכלית העולמית גם היא פחות תומכת. הריביות בעולם עדיין גבוהות, ההשקעות בחברות ההיי-טק נסוגו וכאמור ענף הבנייה לא חזר לפעילות מלאה. תקציב הביטחון צפוי לעלות בשנים הקרובות באופן ניכר, והוא נוטל משאבים מהמשק. בצד החיובי ניתן לציין שהכלכלה הגיעה למלחמה איתנה, עם חובות נמוכים ומגזר פיננסי יציב. הבנק מעריך כי גורמים אלו יסייעו למשק לצלוח גם את המשבר הנוכחי.

התפתחויות בכלכלה העולמית

שנת 2023 נפתחה כשהאינפלציה עדיין גבוהה, צפי להמשך ריסון מוניטרי, מלחמה באוקראינה ומתיחות גוברת בין ארצות-הברית לבין סין. בניגוד להערכות הרווחות הכלכלה העולמית הפתיעה והמשיכה לצמוח בשיעורים נאים, אם כי נרשמה שונות גבוהה בין אזורים שונים בעולם. הצריכה הפרטית הוסיפה לגדול, בייחוד בארצות-הברית, למרות השחיקה המתמשכת בכוח הקנייה של משקי הבית. בסיכום שנת 2023, התוצר העולמי צמח, על-פי הערכות של קרן המטבע הבינלאומית בכ-3.1%. בארצות-הברית התוצר צמח בכ-2.5%, בגוש האירו נרשמה צמיחה מתונה של כ-0.5%, ובסין הצמיחה האיצה לרמה של 5.2%. שוקי העבודה הוסיפו להתאפייין בלחצים לעליית שכר ושיעורי אבטלה נמוכים המשקפים מצב של תעסוקה מלאה. בחודש אוגוסט 2023 הפחיתה חברת דירוג האשראי פיפ'י את דירוג החוב של ממשלת ארצות-הברית מרמה של AAA לרמה של AA+. הפחתת הדירוג הוסברה בהרעה מתמשכת במצב הפיסקלי של ארצות-הברית וצפי להאטה בצמיחה.

עלויות הריבית האטו את האינפלציה בשנה האחרונה וב-12 החודשים שהסתיימו בדצמבר 2023 הסתכמה האינפלציה בארצות-הברית ב-3.4% ובגוש האירו ב-2.9%. הבנקים המרכזיים העלו את הריבית בשלושת הרבעונים הראשונים של 2023 וברבעון האחרון שיעורי הריבית נותרו ללא שינוי. הפד האמריקני העלה את הריבית לרמה של 5.50%, וה-ECB האירופאי העלה את הריבית על הפיקדונות לרמה של 4.0%. הבנקים המרכזיים אותתו שתהליך העלאות הריבית הגיע לסיימו, ושבהמהלך שנת 2024 הריבית תחל לרדת.

המלחמה בישראל הגבירה את המתיחות הבין גושית בעולם. ארצות-הברית ובריטניה כבר תקפו מטרות ברחבי תימן, על רקע תקיפות של ספינות בינלאומיות בים האדום בידי החות'ים בתימן, וגם במוקדים נוספים בעולם נרשמה הסלמה ביטחונית.

המדיניות הפיסקאלית והמוניטרית

שנת 2023 הסתיימה עם גירעון תקציבי גבוה שהגיע לשיעור של 4.2% מהתוצר, זאת לעומת עודף תקציבי של 0.6% מהתוצר בשנה הקודמת, ויעד גירעון של 0.9% תוצר. ירידה בהכנסות ממסים החלה להסתמן עוד בתחילת השנה, זאת לאור האטה בפעילות של ענפי משק עתירי מסים כמו נדל"ן והיי-טק. אולם מקור מרבית העלייה בגירעון הוא במלחמת חרבות ברזל. בצד הוצאות עלו הוצאות הביטחון, וההוצאות האזרחיות לטיפול במפונים, פיצוי לעסקים ולמשקי הבית. הירידה בהכנסות ממסים החריפה מאוד עם פרוץ המלחמה. יחס החוב הממשלתי לתוצר שעמד על 60% בסוף 2022 עלה לשיעור של כ-62% בסוף 2023. בחודש ינואר אישרה הממשלה תקציב לשנת 2024, הכולל עלייה חדה של כ-55 מיליארד שקלים בתקציב משרד הביטחון. הגירעון התקציבי צפוי על-פי התכנית לעמוד על 6.6% מהתוצר. העלייה החדה בגירעון מעמידה את דירוג האשראי של המדינה בסיכון. שתי חברות דירוג הכניסו את ישראל לרשימת מעקב שלילית, וחברה אחת הפחיתה את תחזית דירוג האשראי לשלילית. תקציב הביטחון צפוי על-פי כל הערכות להיות גבוה באופן ניכר מזה של טרום המלחמה. מימון העלייה בהוצאות הביטחון והוצאות בגין שירות החוב שעלה, ידרשו עלייה במסים. תקציב הממשלה כולל לדוגמה הצעה להעלות את שיעור המע"מ החל משנת 2025 בנקודת אחוז, וכן להחיל תשלום מיוחד על הבנקים לתקופה מוגבלת של כשנתיים, לשם השגת יעדי התקציב.

ריבית בנק ישראל עלתה במהלך המחצית הראשונה של השנה מרמה של 3.25% ל-4.75% ביולי, ונותרה ברמה זו עד סוף השנה. בחודש ינואר 2024, בעקבות ירידה באינפלציה, הופחתה ריבית בנק ישראל ל-4.5%. בנק ישראל הותיר את הריבית ללא שינוי בהחלטה בחודש פברואר 2024. השווקים הפיננסיים מגלמים עתה המשך ירידה בריבית עד לרמה של כ-3.75% בסוף 2024. עם פרוץ המלחמה הפעיל בנק ישראל שורה של כלים נוספים החל ממכירת מטבע-חוץ, הספקת נזילות בשוק החלף וכן הלוואות מוניטריות בריבית נמוכה מריבית בנק ישראל לשם הקלה בתנאי האשראי לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו מהמלחמה. כמו-כן הפיקוח על הבנקים קידם מתווה הקלות ללקוחות הבנקים וחברות כרטיסי האשראי.

אינפלציה ושער חליפין

מדד המחירים לצרכן "הידוע" עלה בשנת 2023 בשיעור של 3.3%. המדד "בגין" עלה בשיעור של 3.0%. האינפלציה התמתנה במהלך השנה בדומה למגמות שנצפו הן בארצות-הברית והן באירופה. התמתנות האינפלציה בולטת במחירי המוצרים, בעוד שעליית מחירי השירותים נותרה יחסית גבוהה, אם כי גם היא התמתנה. המלחמה פעלה כנראה למיתון האינפלציה ברבעון הרביעי של השנה, והשפעתה בלטה בעצירת העלייה של מחירי שכר-דירה. הציפיות לאינפלציה לא השתנו באופן מהותי בעקבות המלחמה, והן נותרו מעוגנות ביעד האינפלציה. על אף ששיעור האינפלציה הגיע בסוף השנה לתחום היעד בישראל, אי-הוודאות סביב השמירה על יציבות המחירים היא גבוהה, בין היתר לאור הגירעון התקציבי הגבוה וקצב עליית השכר במשק. מדד המחירים לצרכן לחודש ינואר 2024 נותר ללא שינוי ושיעור האינפלציה השנתי ירד לרמה של 2.6%.

השקל פוחת במהלך שנת 2023 בשיעור של 3.1% מול הדולר האמריקאי, ומול האירו פוחת ב-2.0%. תנודתיות שער החליפין במהלך השנה הייתה גבוהה זאת בהשפעת אי-הוודאות הפוליטית סביב השינויים במערכת המשפט והמלחמה שפרצה ברבעון הרביעי. עם פרוץ המלחמה גברו לחצי הפיחות ובנק ישראל יצא בתכנית למכירת מטבע-חוץ, בהיקף של עד 30 מיליארד דולר מתוך יתרות מטבע-חוץ, זאת בכדי לבלום את קצב הפיחות, ולסייע לייצוב השווקים. במסגרת התכנית מכר בנק ישראל מטבע-חוץ בהיקף של 8.2 מיליארד דולר בחודש אוקטובר וכ-340 מיליון דולר בנובמבר. בנק ישראל לא המשיך למכור מטבע-חוץ ביתרת השנה, זאת נוכח התחזקות השקל.

שוקי הכספים וההון

שנת 2023 אופיינה בתנודתיות גבוהה בשווקים הפיננסיים בעולם, על רקע המשך העלאות הריבית והתגברות החששות מפגיעה בפעילות הכלכלית, אך בסיכום שנת 2023 נרשמו במרבית מדדי המניות בעולם עליות שיעורים חדות. מדד ה-S&P500 בארצות-הברית עלה בשיעור של 24.2%, מדד הנאסדק עלה ב-43.4% ומדד המניות האירופי ה-STOXX_EUROPE_50 עלה ב-19.2%. מדד ת"א 125 עלה בסיכום שנת 2023 בשיעור של 4.1%, שיעור מתון יחסית לעליות החדות שנרשמו בעולם, זאת בין היתר, בהשפעת המלחמה בישראל והרפורמה במערכת המשפט אשר הגבירו את אי-הוודאות בשנת 2023. מחזורי המסחר היומיים במניות ובמכשירים המיזם בשנת 2023 ירדו לרמה ממוצעת של 2.0 מיליארד שקל, לעומת רמה ממוצעת של 2.3 מיליארד שקל בשנת 2022.

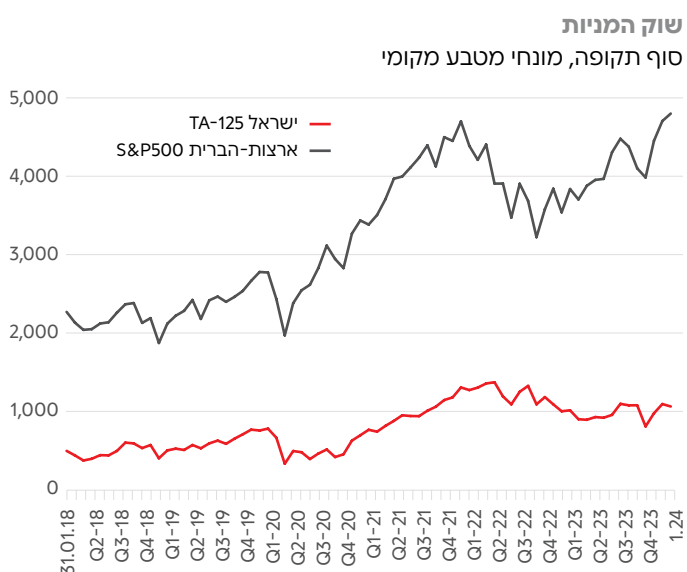
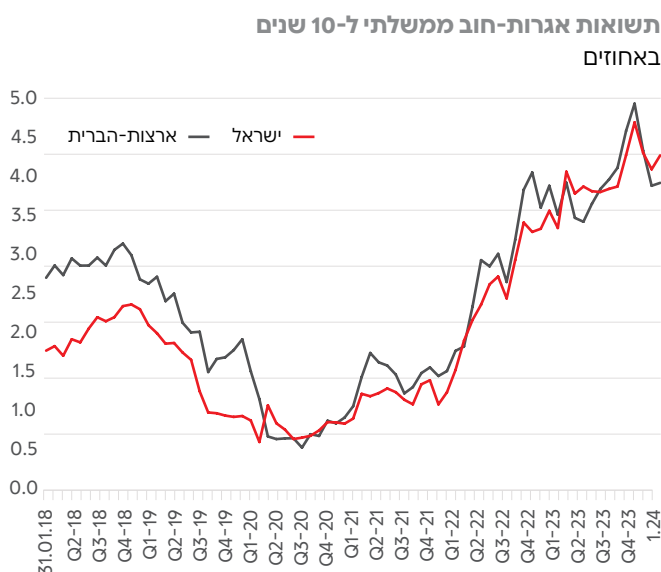
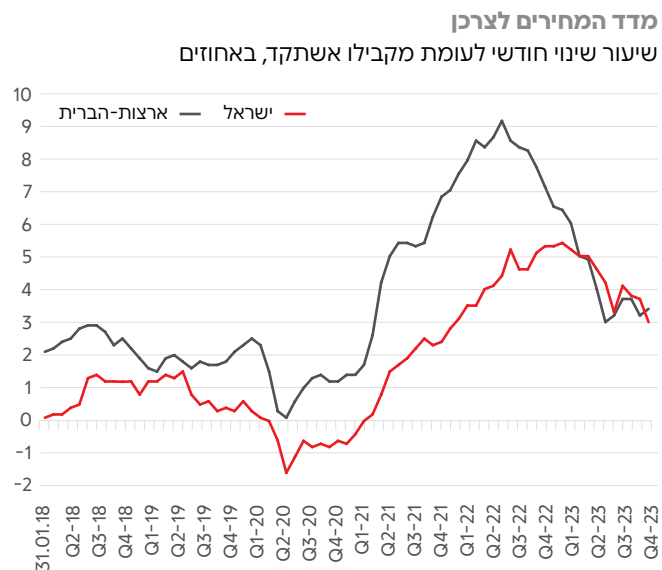
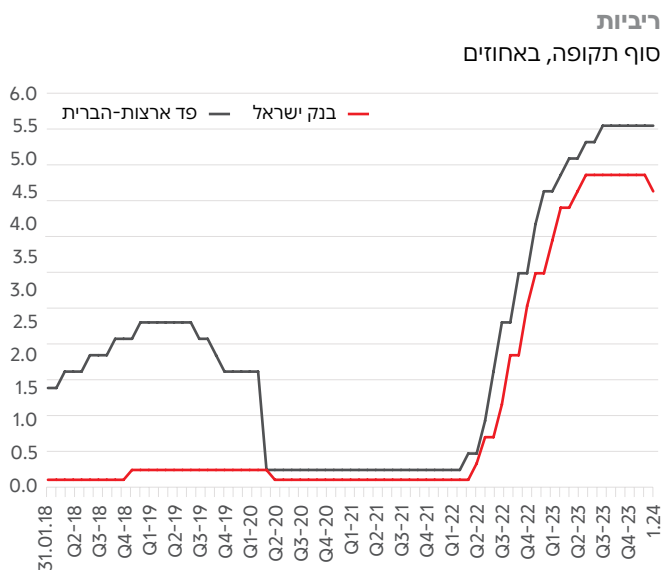
בשוקי אגרות-החוב נרשמה תנודתיות גבוהה שהגיעה לשיאה ברבעון האחרון של השנה, כשתשואות אגרות-החוב לטווחים הארוכים בארצות-הברית ובישראל, הגיעו לשיא של יותר מעשור, אך רשמו מיד לאחר מכן התמתנות ניכרת. תשואת איגרת-החוב הממשלתית לטווח של עשר שנים בישראל עלתה מרמה של 3.56% בסוף שנת 2022 לרמה של 4.80% בסוף אוקטובר, על רקע חשש מהשפעות המלחמה על הגירעון בישראל, אך התמתנה לרמה של 4.09% בסוף שנת 2023. תשואת איגרת החוב לעשר שנים בארצות-הברית עלתה במהלך השנה מרמה של 3.88% לרמה של 5.0% באוקטובר, על רקע החשש מגירעון גבוה בארצות-הברית, אך התמתנה בדצמבר עד לרמה של 3.88% בסוף השנה.

בשנת 2023 מדד אגרות-החוב הממשלתיות השקליות עלה ב-1.3% ומדד אגרות-החוב הממשלתיות הצמודות ירד ב-0.4%. במדד אגרות-החוב הקונצרניות הכללי נרשמה עלייה של 6.3% ומרווחי התשואה לעומת אגרות-החוב הממשלתיות ירדו בסוף 2023 לרמה של 2.0%, לעומת 2.2% בסוף שנת 2022. גיוסי החוב של החברות הישראליות הלא פיננסיות באמצעות אגרות-חוב הסתכמו בשנת 2023 בכ-48 מיליארד ש"ח, בדומה לגיוסי החוב בשנת 2022.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

תרשים 1-2: תשואות אגרות-חוב ממשלתי, מדד המחירים לצרכן, ריביות ושוק המניות

2.1.2. סיכונים מובילים ומתפתחים

בהתבסס על המלצת ה-FSB (המוסד ליציבות פיננסית), סיכון מוביל מוגדר כהתפתחות המתרחשת כיום בסביבת העסקים של הבנק, אשר עלולה להשפיע לרעה על תוצאות הבנק במהלך השנה הקרובה. זאת לעומת סיכון מתפתח אשר ישנה אי ודאות גדולה יותר לגבי מועד גיבושו לכלל התרחשות בעלת השפעה מהותית על אסטרטגיית הבנק.

הנהלת הבנק והדירקטוריון דנו בהשפעתם על הבנק של הסיכונים המובילים והמתפתחים המפורטים להלן ובוחנים מעת לעת את הצורך בהתאמת האסטרטגיה העסקית בהתאם להתפתחויות אלה:

- סביבת המאקרו:** פעילות הבנק תלויה בסביבה העסקית בישראל ובעולם. מצב הכלכלה העולמית, שינויים משמעותיים במדיניות המוניטרית ובעקומי הריבית, תנודתיות בשווקים ושינויים במחירי הנכסים הפיננסיים בארץ ובעולם ובמחירי הנדל"ן והמצב הכלכלי, המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור הינם בעלי פוטנציאל להשפעה על פעילות הבנק. טרם מלחמת חרבות ברזל הסיכונים למשק נבעו מהאטה כלכלית על רקע הנסיבות הגלובליות בשילוב עם סביבת ריבית גבוהה, שהביאה להאטה בענף הנדל"ן ובענפים נוספים, ירידה בהשקעות בענף ההיי-טק והשלכות אפשריות של קידום שינויים במערכת המשפט בהיעדר הסכמה רחבה שהובילה הממשלה. המלחמה הביאה להעצמת סיכונים המאקרו מסיבות אחרות, כמפורט להלן, כאשר הגורמים שהשפיעו טרם המלחמה הינם בעלי השפעה פחותה בשלב זה. התכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק כוללת הנחות מסוימות לגבי סביבת המאקרו תוך התייחסות לסיכונים הקיימים בכלכלה הגלובלית ובמשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי תשואה לסיכון.
- מלחמת חרבות ברזל והמשק בישראל:** המלחמה שהחלה ביום 7 באוקטובר 2023 גרמה, בין היתר, לשיבושים בפעילות הכלכלית במשק הישראלי ברבעון הרביעי נוכח גיוס מילואים נרחב, השבתה חלקית של פעילות המסחר, ירידה בצריכה, עלייה משמעותית בהוצאות הממשלה ובגרעון הפיסקאלי והתכווצות חדה בתוצר. בעוד שהצריכה הפרטית התאוששה ברובה לקראת סוף הרבעון הרביעי של שנת 2023 ובמהלך החודשים ינואר-פברואר 2024 והיקף גיוס המילואים צומצם, קיימים ענפים בהם הפגיעה עדיין משמעותית, בעיקר בתחום הבנייה שמושפע מאי-כניסת עובדים פלשתינים לישראל, ותיירות החוץ שכמעט לא קיימת עתה. בשוק העבודה, שיעור האבטלה בחודש דצמבר 2023 נמצא אמנם ברמה נמוכה של 3.1%, אולם מספר גבוה של עובדים עדיין מוגדרים כחסרים זמנית מכוח העבודה בשל סיבות כלכליות, ובכלל זה עובדים שפוננו מביתם, או כאלו שהועסקו בענפים כמו בנייה ותיירות. למלחמה, ובפרט ככל שתמשך ו/או תתרחב לגזרת הצפון, פוטנציאל להשפעה שלילית על שוק העבודה, תקציב המדינה, המשק הישראלי, לקוחות הבנק והבנק עצמו.
- המלחמה העלתה את סיכון המדינה, דבר שהתבטא בעליית פרמיית הסיכון של מדינת ישראל בשווקים הפיננסיים, בהורדת דירוג האשראי על-ידי חברת הדירוג מוד'ס A2- עם אופק דירוג שלילי, הפחתת תחזית הדירוג על-ידי S&P, וצירוף לרשימת המעקב השלילית בידי פיפ'ל. המשכות המלחמה וההרעה הפיסקאלית מעלים את הסיכון להפחתת דירוג האשראי של מדינת ישראל גם בידי שתי חברות אלו. ככל שתתרחש ירידת דירוג האשראי של מדינת ישראל על-ידי S&P הדבר עלול להביא, נכון למועד הדוח, לפגיעה ישירה של כ-0.24% וכ-0.30% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס הון הכולל של הבנק, בהתאמה. נדגיש כי החל משנת 2021 משתמש הבנק בדירוג S&P למדינות כמדרג יחיד לצרכי מדידת הלימות הון, ובהתאם, להורדת דירוג על-ידי חברות אחרות, כמו מוד'ס, שהתרחשו ו/או עלולות להתרחש, אין השפעה ישירה על יחס הון.
- דירוג האשראי של הבנקים הופחת אף הוא בידי מוד'ס, וכן תחזית הדירוג עברה לשלילית. S&P הפחיתה את תחזית הדירוג ופיפ'ל העמידה את הבנקים ברשימת המעקב השלילית. אין ביכולת הבנק להעריך בשלב זה כיצד תתפתח המלחמה, את ההשפעות הכלכליות והפיננסיות שלה ואת משכן, ובהתאם קיים קושי להעריך את ההשפעות העתידיות על מצב לקוחותיו של הבנק והבנק עצמו ועל הסיכונים השונים. הבנק פועל לתמיכה בלקוחותיו ובתושבי עוטף עזה. לפירוט ראה [פרק השלכות מלחמת חרבות ברזל](#) להלן [ופרק סקירה כלכלית ופיננסית לעיל](#).
- הכלכלה הגלובלית:** האינפלציה בעולם החלה אמנם לרדת, אך מדיניות הבנקים המרכזיים עודנה מרסנת. על רקע המדיניות המוניטרית המרסנת הצמיחה בעולם הפגיעה לטובה, בדגש על ארצות-הברית, ושוקי העבודה מוסיפים להתאפין בעודף ביקוש לעובדים, לחצים לעליית שכר ושיעורי אבטלה נמוכים. השווקים מגלמים כעת ציפיות לירידה הדרגתית ברביבות בעולם במחצית השנייה של שנת 2024, כאשר הבנקים המרכזיים מאותתים על ירידה, אך איטית יותר. המלחמה בישראל והאירועים במזה"ת ככלל, שמגיעים בהמשך למלחמה באוקראינה ולמתיחויות באזורים נוספים בעולם, מגבירים את המתח הבין גושי ויוצרים סיכונים להמשך הצמיחה.
- סיכון אבטחת מידע ותקריות קיברנטיות:** איומי הסייבר המתגברים כלפי גופים פיננסיים מביאים להפניית משאבי התעשייה הבנקאית להתמודדות עם הסיכון. הבנק מבצע בקורות באופן תדיר בכלל הערוצים על מנת למנוע חדירת פוגעניים, הפעלת תוכנות זדוניות ומניעת דלף מידע. מעגלי בקרה אלו מורכבים ממספר רב של מערכות אבטחת מידע מתקדמות אשר פרוסות פנימית ברשת הבנק וחיצונית בתור הגנה היקפית. יצוין כי מעבר עובדים לעבודה מרחוק, מעבר למחשוב ענן ודיגיטציה מוגברת בפעילות הבנק ובכללה גידול בעבודה מרחוק מול לקוחות, במקביל לגידול באיומים ובניסיונות תקיפה על הבנק ועל לקוחותיו מעצימים את הסיכון. במסגרת המלחמה גדל מספר מתקפות הסייבר על מטרות בישראל ובכללן הבנק, עד כה ללא פגיעה בפעילותו, וגדל היקף ניסיונות ההונאה כנגד הבנק ולקוחותיו. הבנק פועל במטרה לצמצם את הסיכון.
- הסביבה הרגולטורית בארץ ובחו"ל:** לרפורמות רגולטוריות מקומיות ובינלאומיות קיימת השלכה על פעילותו העסקית של הבנק בארץ ובחו"ל. בישראל גובשו בשנים האחרונות מספר יוזמות רגולטוריות שעניינן בעיקר הגברת התחרות במערכת הבנקאית בישראל ולצידן קיימות יוזמות רגולטוריות נוספות הנמצאות בשלבי ייזום, אשר חלקן עוסק בהתערבות ישירה במחירים ובמחירים במערכת הבנקאית. הצעה הנמצאת בשלבי גיבוש מתקדמים היא הטלת תשלום מיוחד על הבנקים לשנים 2024-2025 לאור המלחמה. בין ההצעות והצעדים המוצעים הנוספים נכללים הודעת רשות התחרות בדבר אפשרות הכרזה על בנקים כקבוצת ריכוז ומתן הוראות בנושא, הצעת משרד האוצר ליצירת פיקדון ברירת מחדל, התערבות חקיקתית ישירה ברביבות פיקדונות, עו"ש ומשכנתאות באמצעות הגשת הצעות חוק פרטיות, טיוטת תיקוני חקיקה שרשות ניירות-ערך מציעה לגבי הוצאת קרנות כספיות מחוק הייעוץ ויצירת קרנות כספיות הדומות במאפייניהן לפיקדונות ומתווה מדורג של רישוי ורגולציה לגופים חוץ בנקאיים. להרחבה ראו פרק יוזמות רגולטוריות בדוח ממשל תאגידי. היוזמות והמגמות הרגולטוריות עשויות להשפיע לרעה על המערכת הבנקאית ובכלל זה על הבנק. בשלב זה לא ניתן להעריך את ההשפעות של שינויים אלה על הבנק, ככל שיתרחשו. כמו-כן, ייתכן כי השפעות אלו לא יהיו מיידיות, אלא השפעות איטיות ומתמשכות לאורך זמן, שתגרנה מתהליכי השינוי ההדרגתי בסביבת הבנק (לקוחותיו, שחקנים בשוק וכדומה), לצד היערכות הדרגתית של הבנק להתאמות הדרושות בפעילותו. נציין כי גם להארכות והרחבות של מתווי סיוע ללקוחות עשויות להיות השפעות על תוצאות הבנק.

- **סיכון תחרותי-אסטרטגי:** תחרות מצד חברות ביג-טק (אפל, גוגל, אמזון ועוד), חברות פינטק ובנקים דיגיטליים, לצד חדירה של טכנולוגיות חדשות, שינויים בהתנהגות הלקוחות ומודלים עסקיים חדשים בעולם הפיננסי, עלולים להשפיע משמעותית על המערכת הבנקאית בארץ ובעולם בטווח הבינוני-ארוך. לצד זאת, שינויים רגולטוריים ותחרותיים בזירה המקומית, בדגש על מהלכים להגברת התחרות במערכת הבנקאית ובכללם הצעה למתווה מדורג לרישוי ורגולציה לגופים חוץ בנקאיים, ניווד חשבונות בנק ובנקאות פתוחה, כמו גם תחרות במגזר העסקי, העלולים להשפיע על התוצאות העסקיות של הבנק ובכלל זה על מרווחי האשראי שלו. הבנק גיבש תכנית אסטרטגית מקיפה עד לשנת 2026 הכוללת, בין היתר, ביצוע צעדים בתחומי הליבה של הבנק, חדשנות, טכנולוגיה, מבנה הפעילות ועוד, כדי לתת מענה לאיומים ומעדכן אותה באופן תקופתי.
  - **סיכון הציות:** תחת סיכון הציות כלולים, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור (לרבות סנקציות בינלאומיות), מתן ייעוץ ללקוח, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או שירותים ללקוחות, או הוראות בעלות אופי דומה. התממשות הסיכון בעולם באה לידי ביטוי בהמשך החקירות נגד בנקים בעולם והקנסות המוטלים עליהם בקשר להפרות חוק או רגולציה, כגון דבר סיוע להעלמות מס ומניעת מימון טרור, הלבנת הון וחקירת מעשי שחיתות. מלחמת חרבות ברזל ומצב החירום מעצימים את סיכוני הציות הנובעים ממימון טרור והלבנת הון. מערך הציות בבנק התאים את פעילותו למצב המלחמה והחירום בשורה של צעדים הממוקדים בין היתר בסיכונים העולים ממצב זה. היקף הסנקציות הבינלאומיות הורחב, בין היתר בשל מלחמת רוסיה אוקראינה ולאחריה מלחמת חרבות ברזל. סנקציות בינלאומיות הוטלו גם על ישראלים. מערך הציות התאים את פעילותו בשורה של צעדים לרבות ניטור ומעקב לשם צמצום סיכוני הציות הנובעים מאי כיבודן של הסנקציות הבינלאומיות.
  - **סיכון סביבתי:** בשנים האחרונות גברה ההבנה בעולם, כי אפשרות של התממשות סיכונים סביבתיים וסיכוני אקלים תפגע בכלכלה ובמקרים קיצוניים עלולה להביא לפגיעה משמעותית בבנקים ובמערכת הפיננסית כתוצאה מהתממשות סיכונים פיננסיים ולא-פיננסיים בטווח הארוך. השפעות אלו יכולות לבוא לידי ביטוי גם במסגרת הסיכונים האחרים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי בפעילותו, כמו סיכון אשראי (דרך ההשפעה על החוסן הפיננסי של לווים ושווי ביטחונות), סיכון שוק והשקעה, סיכון תפעולי, סיכון משפטי, סיכון מוניטין ועוד. לסיכונים אלו, בדגש על סיכוני האקלים והשפעת תהליכי המעבר לכלכלה מעוטת פליטת גזי חממה, יש מאפיינים ייחודיים של חוסר ודאות. בשלב זה מוקדם להעריך את פוטנציאל ההשפעות ארוכות הטווח של שינויים אלו על הבנק.
- לפרטים נוספים בדבר השלכות מלחמת חרבות ברזל ראה הפרק להלן.
לפרטים בדבר הליכים משפטיים ראה [ביאור 25](#) בדוחות הכספיים.
לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [דוח ממשל תאגיד](#).

2.1.3. השלכות מלחמת חרבות ברזל

ביום 7 באוקטובר 2023 פתח ארגון חמאס במתקפת טרור רצחנית על מדינת ישראל שכללה שיגור טילים ופשיטה קרקעית על בסיסי צבא וישובים אזרחיים, רצח וחטיפה של אזרחים וחיללים. מדינת ישראל הכריזה על מצב מלחמה וגיוס נרחב של מילואים, אשר נמשך נכון למועד הדוח בהיקף מצומצם מאשר בתחילת המלחמה. נכון למועד הדוח הצבא מצוי במצב לחימה בתוך עזה, מעל 100 חטופים מוחזקים בידי חמאס, בצפון הארץ מתנהלים חילופי אש ללא כניסה קרקעית ובים סוף החות'ים פוגעים בחופש השיט ומנסים לתקוף את דרום המדינה. מבחינה כלכלית, ברבעון השלישי של השנה, טרם מלחמת חרבות ברזל, ניכרה האטה מסוימת בצמיחת המשק, כאשר האינפלציה ועלויות הריבית פגעו בכוח הקנייה של משקי הבית, אף ששוק העבודה נותר הדוק. בענף הנדל"ן נרשמה כמות נמוכה של עסקות, עלייה במלאי הדירות הלא מכורות וכן ירידות מחירים קלות. המלחמה הביאה לשיבושים בפעילות הכלכלית במשק הישראלי ברבעון הרביעי לאור גיוס מילואים נרחב, השבתה חלקית של פעילות המסחר, ירידה בצריכה ועלייה משמעותית בהוצאות הממשלה והגרעון הפיסקאלי. התוצר התכווץ ברבעון הרביעי של השנה בשיעור שנתי חד של 19.4%. התוצר העסקי ירד בשיעור שנתי של 32.3%. בעוד שהצריכה הפרטית התאוששה ברובה לקראת סוף הרבעון הרביעי של שנת 2023 ובמהלך החודשים ינואר-פברואר 2024 והיקף גיוס המילואים צומצם. קיימים ענפים בהם הפגיעה עדיין משמעותית, בעיקר בתחום הבנייה שמושפע מאי-כניסת עובדים פלשתינים לישראל, ותיירות החוץ שכמעט לא קיימת עתה. בשוק העבודה, שיעור האבטלה בחודש דצמבר נמצא אמנם ברמה נמוכה של 3.1%, אולם מספר גבוה של עובדים עדיין מוגדרים כחסרים זמנית מכוח העבודה בשל סיבות כלכליות, ובכלל זה עובדים שפוננו מביתם, או כאלו שהועסקו בענפים כמו בנייה ותיירות. אוכלוסייה זו מקבלת ברובה פיצוי כזה או אחר מהממשלה, ולכן כוח הקנייה שלה לא נפגע משמעותית, אך למצב זה, ככל שיתמשך, עשויות להיות השלכות שליליות על שוק העבודה, וכמובן על תקציב המדינה.

למלחמה, ובפרט ככל שתתמשך ו/או תתרחב לחזיתות נוספות, פוטנציאל להשפעה שלילית על המשק הישראלי, ללקוחות הבנק והבנק עצמו. בין הסיכונים האפשריים ניתן למנות ירידה אפשרית בצריכה הפרטית, ירידה בהשקעות במשק ובכללן השקעות זרות והשקעות בהיי-טק, ירידה בתוצר, גרעון תקציבי משמעותי, הורדות דירוג האשראי של המדינה על-ידי חברות נוספות, עליית פרמיית הסיכון של המדינה, ירידה בפדיון בחלק מענפי המשק, פגיעה בענפי התיירות והבנייה, ירידת מחירי נדל"ן, עלייה באבטלה, פגיעה בעסקים, גידול בהפרשות להפסדי אשראי כתוצאה מגורמים אלו, זעזועים בשווקים ובכללם פחות, ירידות בשוק ההון, שינויים בעקומי התשואה ובריבית הבנק המרכזי שישפיעו על הרווחיות ועוד. הממשלה גיבשה תכנית סיוע למגזר העסקים, למשקי הבית באזורי העימות ולחיללי המילואים אך אלו אינן מכסות את כל הנפגעים מחד ומביאות להגדלת הגרעון מאידך. הכלכלה הישראלית צברה איתנות פיננסית לאורך השנים שהתבטאה בשורה של פרמטרים כמו חוב ציבורי נמוך, עודפים בחשבון השוטף של מאזן התשלומים ויתרות מטבע-חוץ גבוהות, אשר תומכים כעת בכלכלת המדינה. הבנק נכנס למלחמה ברמת רווחיות וביחסי הון, נזילות ומינוף איתנים המאפשרים לו עמידה בזעזועים וממשיך לשמור יחסים אלו ברמות ראויות לאור המצב. אין ביכולת הבנק להעריך בשלב זה כיצד תתפתח המלחמה, ולא כל שכן את ההשפעות הכלכליות והפיננסיות שלה ואת משכן, ובהתאם קיים קושי להעריך את ההשפעות העתידיות על מצב לקוחותיו של הבנק ועל הבנק עצמו. זאת כאשר גם לתמיכה הממשלתית אשר משכה והיקפה העתידי לא ידועים, השפעות כלכליות אפשריות.

עם פרוץ המלחמה ועל מנת להקל על לקוחות הבנק להתמודד עם השלכותיה, הבנק הודיע על סדרת הטבות משמעותיות ללקוחותיו, תוך הבחנה בין לקוחות המעגל הראשון אשר מושפעים באופן ישיר מהמלחמה לבין שאר האוכלוסייה. ההטבות כוללות הטבות בהתאם למתווה שפרסם הפיקוח על הבנקים לתקופה של שלושה חודשים (שהוארכה בשלושה חודשים נוספים לתקופת הרבעון הראשון 2024) וכן הטבות נוספות מעבר למתווה. בתחום המשכנתאות הבנק העניק פטור מלא מתשלום משכנתא למשך שלושה חודשים ללקוחות בעוטף עזה (בטווח של עד 7 ק"מ מהגבול). הטבה זו היא בנוסף לאפשרות להקפאת תשלומי משכנתא לשלושה חודשים ללא עלות ליתר לקוחות המעגל הראשון, בהתאם למתווה בנק ישראל. בנוסף, הבנק העמיד קרן אשראי בהיקף של 750 מיליון ש"ח להלוואות גישור ללא ריבית, מעניק הלוואות בריבית מופחתת, מאפשר דחיית תשלומים לשלושה חודשים ללא תוספת עלות ללקוחות פרטיים ועסקיים זכאים, מעניק פטור מעמלות עו"ש ומריבית חובה לאוכלוסיות הזכאיות ועוד. לפרטים נוספים בדבר ההטבות שהבנק העניק ללקוחותיו ראה [דוח ממשל תאגידי, פרק מצרי פעילות לפי גישת הנהלה](#). אומדן סך ההטבות האמורות בשלב זה ישפע מהיקף ניצולן על-ידי הלקוחות, ועשוי להגיע לכ-470 מיליון ש"ח בניצול מלא (לא כולל השפעות עדכון מתווה בנק ישראל שפורסם ביום 4 במרץ 2024). לפירוט הניצול עד כה ראה טבלה להלן. ההטבות נזקפות לרווח והפסד, במקביל למימושן על-ידי הלקוחות כמפורט בטבלה להלן. הבנק ממשיך לבחון את מדיניות ההטבות וייתכן ויאריך אותה בהתחשב בהמשך המלחמה ו/או התרחבותה ו/או במתוים הרגולטוריים. להקלות ללקוחות, בפרט במידה ויוארכו, עשויה להיות השפעה על הרווחיות העתידית של הבנק.

במטרה לסייע בשיקום החיים הקהילתיים של המשפחות והעסקים ביישובי עוטף עזה, הבנק החליט להעניק סיוע בסך של עד 100 מיליון ש"ח באמצעות הקמת קרן "פועלים לתקומה". בראש הקרן עומדת ועדה ציבורית, הקובעת את מדיניות הקרן, מקבלת החלטות העוסקות במימון פרויקטים ועוקבת אחר פעילותה באופן שוטף. בראש הוועדה הציבורית עומד אלוף במיל" עמרם מצנע וחברים בה אישי ציבור נוספים ונציגים מהנהלת הבנק. הקרן תפעל לשיקום החיים הקהילתיים של המשפחות והעסקים ביישובי הנגב המערבי, על מנת להחזיר לקדמותו את החוסן וחיי הקהילה הייחודיים של האזור בהיבטי חינוך בלתי פורמלי, חוסן רגשי וקהילתי וחוסן כלכלי. חלוקת המענקים מיועדת להתבצע תוך שלוש שנים מיום הקמת הקרן ועלותה תיזקף לרווח והפסד על פני תקופה זו, בקצב מימושה. כמו-כן, הבנק פועל לתמוך בצרכיה של החברה והקהילה בישראל בעת המלחמה באמצעות תרומות כספיות, ליווי עסקים ומשקי בית בחסות המרכז לצמיחה פיננסית ובאמצעות מערך ההתנדבות של עובדי הבנק. כבר ביום ה-8 באוקטובר 2023 הקים הבנק מערך חירום והעמיד סיוע חירום בהיקף של כ-10 מיליון ש"ח לצרכים מיידיים בתחומים שונים, במסגרתם בוצעה תרומה לארגוני ההצלה, בתי החולים, עמותות המסייעות בהיבטי בריאות הנפש, מטה משפחות החטופים והנעדרים וסיוע למשפחות המפונות. כמו-כן, הבנק פעל באמצעות ביט לגיוס תרומות במהלך בו נאספו עד כה כ-14 מיליון ש"ח למטרות דומות. כל זאת בנוסף לסיוע לקהילה שהבנק מעניק בשגרה בהיקף של עשרות מיליוני ש"ח בשנה דרך "פועלים בקהילה" שפועלת לצמצום פערים חברתיים וכלכליים ויצירת שוויון הזדמנויות בישראל כבר למעלה מ-40 שנה.

בהיבטי סיכון האשראי, הבנק בוחן באופן שוטף את חשיפתו לאזורים המושפעים במיוחד מהלחימה, התפתחות פיגורים בהחזרי אשראי של לקוחות פרטיים ועסקיים, וחשיפתו לענפי משק ולסקטורים הצפויים להיפגע באופן משמעותי. ענפים אלו קשורים בעיקר לתחום התיירות, בינוי ונדל"ן, היי-טק, מימון וחקלאות אשר מרביתם הושפעו מתנאי השוק עוד טרם פרוץ המלחמה. צפוי כי ענף הנדל"ן ימשיך להיות מושפע מירידה נוספת בביקוש ומקושי בקידום פרויקטים. כאמור, אין ביכולתו של הבנק להעריך את הימשכות המלחמה והתפתחותיה ובהתאם את מידת הפגיעה בכל תחום ובכלל זה לאור דחיות התשלומים. השלכות התפתחות המצב הכלכלי, כפי שמוערכות על-ידי הבנק לעת הזו, הובאו לידי ביטוי בחישוב ההפרשה הקבוצתית והביאו לגידול בהוצאה להפסדי אשראי. סך ההוצאה להפסדי אשראי ברבעון הרביעי עמדה על 453 מיליון ש"ח, זאת בהמשך להוצאה להפסדי אשראי בסך 662 מיליון ש"ח ברבעון השלישי. מרביתן של הוצאות אלו בגין גידול בהפרשה הקבוצתית אשר נבע בעיקר מהשפעת תחזיות מאקרו ובפרט השפעות חזויות של מלחמת חרבות ברזל. לפרטים נוספים ולהתייחסות לתרחישים שונים להתפתחות ההפרשה להפסדי אשראי ראה [פרק סיכון אשראי](#) להלן. בהיבטי סיכונים שוק, עם תחילת המלחמה אירע פיחות מתון שדעך בהמשך על רקע התערבות בנק ישראל בשוק מטבע-החוץ, ירידות בבורסה (שהתאוששה מאז), תנודתיות גבוהה בעקום הריבית, הורדת ריבית בנק ישראל ב-0.25% ועלייה במחיר ביטוח החוב (CDS) של מדינת ישראל. לזעזועים בשווקים, ככל שיקרו, ובכללם פיחות, ירידות בשוק ההון, שינויים בעקומי התשואה ובריבית בנק ישראל פוטנציאל להשפעה שלילית על יחסי ההון, על רווחיות הבנק ועל השווי ההוגן, כמפורט בפרק סיכונים שוק להלן. להשפעת הורדת ריבית על רווחיות הבנק ראה [פרק סיכון שוק](#) להלן.

חברות דירוג האשראי הגיבו להתפתחות - חברת מודי'ס העבירה את ישראל לרשימת המעקב השלילית ובהמשך הורידה את דירוג האשראי של המדינה, ואילו פיץ' ו-S&P העבירו את המדינה לרשימת מעקב שלילית ואת תחזית דירוג החוב של המדינה לשלילית בהתאמה. לפיכך קיים סיכון להורדת דירוג האשראי של המדינה בטווח הקרוב על-ידי שתי חברות הדירוג כאמור. דירוג הבנקים הישראליים ובכללם הבנק מושפע מדירוג מדינת ישראל, ובהתאם העבירו חלק מחברות הדירוג גם את הבנקים לסטטוס דומה ומודי'ס אף הורידה את דירוג האשראי של הבנקים הישראליים. ככל שתרחש ירידת דירוג האשראי של מדינת ישראל על-ידי S&P, הדבר עלול להביא, נכון למועד הדוח, לפגיעה ישירה של כ-0.24% וכ-0.30% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל של הבנק, בהתאמה. כמו-כן, עשויות להיות להורדת הדירוג השפעות שליליות עקיפות, ובכללן: פיחות נוסף, פגיעה אפשרית בנזילות במטבע-חוץ עלייה בעקומי התשואה של אגרות-חוב ממשלת ישראל ובעקבות כך גידול בעלויות הגיוס של הבנק, צמצום אפשרי של פעילות מוסדות פיננסיים זרים מול הבנקים הישראליים והשלכות פיננסיות שליליות על המשק, לקוחות הבנק ועל הבנק עצמו.

בהיבט תפעול הבנק, הבנק הפעיל את תכניות ההמשכיות העסקית שלו כבר בשבת, יומה הראשון של המלחמה, כולל כינוס של צוותי חירום, העברת עובדי המטה לעבודה מרחוק, סגירת סניפים בודדים באזורי הלחימה תוך הסטת לקוחות ועובדים לפעילות מרחוק ומיקומים אחרים, ביצוע התאמות בפעילות סניפים אחרים, הפעלת סניפים ניידים ומתן הנחיות שוטפות לחיזוק מוכנות. נכון למועד זה ההשפעה על הפעילות התפעולית של הבנק מינורית. הבנק בוחן את המצב באופן שוטף ומבצע התאמות בפעילותו. מערך הציות התאים את פעילותו למצב המלחמה והחירום בשורה של צעדים הממוקדים בסיכונים הציות, המוגברים עקב מצב המלחמה.

בנוסף לפעילות הצוותים הפיננסיים הרגילים הפועלים בבנק, מכנס הבנק באופן תדיר צוות הנהלה ייעודי למעקב אחר המצב הפיננסי ולטיפול במשבר הפיננסי, ככל שיתפתח. הצוות, וכן הנהלה וצוות הנהלה לניהול סיכונים וציות, בוחנים באופן שוטף תרחיש ייחוס ותרחיש קיצון שונים להתפתחות המשבר ולהשפעותיו הפיננסיות על המשק, לקוחות הבנק והבנק, השפעות על סיכון האשראי, סיכון הצד הנגדי, הנזילות, תיק הנוסטרו, חדר העסקות, חשיפות הריבית ועוד. הצוות מדווח לדירקטוריון ולוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

כמפורט לעיל, הבנק מאפשר ללקוחות לדחות תשלומי הלוואות בהתאם למתווה בנק ישראל או למתווים נוספים שיזם הבנק ותומך בלקוחותיו באמצעות מגוון הטבות. להלן פרטים בדבר פעילויות לטובת הלווים במסגרת ההתמודדות עם המלחמה (לפרטים בדבר הטיפול החשבונאי בהטבות ללקוחות, ראה [ביאור 1.ד.1](#) בדוחות הכספיים):

טבלה 1-2: פרטים בדבר פעילויות לטובת הלווים במסגרת ההתמודדות עם המלחמה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023				
דיור	אנשים פרטיים - אחר	עסקים קטנים וזעירים	עסקים בינוניים	סך-הכל
במיליוני ש"ח				
השפעת הטבות שהבנק העניק במסגרת ההתמודדות עם המלחמה				
שינויים בתנאי חובות*	46	17	21	84
הלוואות ללא ריבית או ריבית מופחתת	-	8	28	36
ויתור על עמלות	-	24	6	30
טבות אחרות	-	-	9	9
סך-הכל הטבות שנוצלו עד ליום 31 בדצמבר 2023	46	49	64	159
הטבות שהבנק העניק לאחר תאריך המאזן**				
הטבות שנוצלו לאחר תאריך המאזן	4	35	19	59
הטבות שטרם נוצלו	130	54	68	252
סך-הכל הטבות שהבנק העניק לאחר תאריך המאזן	134	89	87	311
סך-הכל הטבות בהנחת ניצול מלא	180	138	151	470

ליום 31 בדצמבר 2023					
דיור	אנשים פרטיים - אחר	עסקים קטנים וזעירים	עסקים בינוניים	עסקים גדולים	סך-הכל
במיליוני ש"ח					
מידע נוסף על פעילויות לטובת הלווים במסגרת ההתמודדות עם המלחמה					
יתרת אשראי עם שינויים בתנאי החובות*(1)	12,296	2,388	5,581	3,601	26,254
סכום התשלומים שנדחו***	215	220	678	205	1,488
דחיית תשלומים ממוצעת בחודשים***	3	3	3	3	-
(1) מזה: אשראי בעייתי	41	46	135	108	377
(1) מזה: אשראי שעבר ארגון מחדש של חוב בעייתי	-	42	41	-	95
יתרת הלוואות שניתנו ללא ריבית או ריבית מופחתת	-	150	745	-	895
שיעור ריבית ממוצע	-	5.59	5.36	-	5.40
שיעור ממוצע של ריבית הפריים בתקופה האמורה	-	6.25	6.25	-	6.25
הלוואות שניתנו במסגרת קרנות בערבות מדינה					
יתרת אשראי	-	-	481	1	514
שיעור ריבית ממוצע	-	-	6.58	6.25	6.63
מזה:	-	-	-	-	-
יתרת אשראי שניתנה במימון בנק ישראל	-	-	358	-	358
שיעור ריבית ממוצע	-	-	6.25	-	6.25
יתרת הלוואות שניתנו במימון בנק ישראל (לרבות באמצעות קרנות בערבות מדינה)					
יתרת אשראי	-	-	772	-	772
שיעור ריבית ממוצע	-	-	6.20	-	6.20

* כולל מחילה על תשלומי הלוואה, דחיית תשלומים בריבית 0% ופטור מריבית חובה בעו"ש.
 ** הטבות שהוענקו במהלך שנת 2024 ועד בסמוך למועד הפרסום. ההטבות שנוצלו יזקפו לרווח והפסד במהלך שנת 2024. לא כולל הארכה והרחבה של מתווה בנק ישראל שפורסם ביום 4 במרץ 2024.
 *** דחיית תשלומים, לרבות הארכת תקופת פירעון. דחיית התשלומים אינה כוללת דחייה שבה נוצלה זכאות, לה הלווה זכאי לפי כל דין.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

האפשרות לדחיית תשלומי הלוואות בהתאם למתווה בנק ישראל, או למתווים שיזם הבנק, נמשכה גם במהלך הרבעון הראשון של שנת 2024. נכון ליום 31 בינואר 2024 עמדה יתרת האשראי עם שינויים בתנאי חובות על סך של כ-28,264 מיליון ש"ח וסכום התשלומים שנדחו הינו כ-1,689 מיליון ש"ח. כמו-כן, יתרת האשראי במסגרת קרנות בערבות המדינה עמדה על סך כ-909 מיליון ש"ח, מתוכם כ-595 מיליון ש"ח יתרת אשראי שניתנה במימון בנק ישראל. יתרת הלוואות שניתנו במימון בנק ישראל (לרבות באמצעות קרנות בערבות המדינה) עמדה על סך של כ-1,931 מיליון ש"ח.

ביום 4 במרץ 2024 פרסם הפיקוח על הבנקים הארכה והרחבה למתווה ההקלות להתמודדות עם השלכות המלחמה, לתקופה של 3 חודשים נוספים החל מיום 1 באפריל 2024. הבנק בוחן את השלכות הארכה וההרחבה כאמור.

2.1.4. רואי החשבון המבקרים

רואי החשבון זיו האפט (BDO) וסומך חייקין (KPMG) משמשים כרואי החשבון המשותפים של הבנק. לעיתים, מוצא לנכון רואה החשבון המבקר לכלול שינוי מהנוסח האחד של חוות הדעת או דוח הסקירה על-ידי הוספת פסקת הפניית תשומת לב שנועדה להדגיש עניין מסוים המשפיע באופן משמעותי על הדוחות הכספיים וכלול בביאור לדוחות הכספיים. לעניין זה, רואי החשבון המבקרים הפנו תשומת לב לאמור בביאור T.25 (ב) בדוחות הכספיים בדבר חשיפה לתובענות ייצוגיות שהוגשו כנגד קבוצת הבנק.

2.2. התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר

הרווח הנקי של קבוצת הבנק המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם בשנת 2023 ב-7,360 מיליון ש"ח, בהשוואה לרווח בסך של 6,532 מיליון ש"ח בשנת 2022. העלייה ברווח נבעה בעיקר מגידול בשיעור של כ-19.3% בסך הכנסות הבנק כמפורט להלן שקוזה בחלקה מגידול בהוצאות להפסדי אשראי. תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק בשנת 2023 הסתכמה ב-15.0%, בהשוואה ל-14.8% בשנת 2022. הרווח הנקי של קבוצת הבנק המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ברבעון הרביעי של שנת 2023 ב-1,761 מיליון ש"ח בהשוואה לרווח בסך של 1,669 מיליון ש"ח ברבעון השלישי של שנת 2023. תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק ברבעון הרביעי של שנת 2023 הסתכם ב-14.0%, בהשוואה ל-13.4% ברבעון השלישי של שנת 2023. לעניין השפעת סביבת הריבית, ראה [פרק 2.2.1](#) התפתחות הכנסות והוצאות להלן.

טבלה 2-2: תמצית דוח רווח והפסד

השינוי	לשנה שהסתיימה ביום		
	31.12.2022	31.12.2023	
במיליוני ש"ח			
71.5%	19,220	32,971	הכנסות ריבית
193.5%	(5,753)	(16,886)	הוצאות ריבית
19.4%	13,467	16,085	הכנסות ריבית, נטו
118.1%	581	1,267	הכנסות מימון שאינן מריבית
23.5%	14,048	17,352	רווח מימוני, נטו*
	(34)	1,879	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
9.9%	14,082	15,473	רווח מימוני, נטו לאחר הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
4.1%	3,872	4,030	עמלות והכנסות אחרות*
3.2%	7,972	8,231	הוצאות תפעוליות ואחרות
12.9%	9,982	11,272	רווח לפני מסים
10.8%	3,548	3,930	הפרשה למסים על הרווח
14.1%	6,434	7,342	רווח לאחר מסים
(81.8%)	99	18	חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר מסים
			רווח נקי:
12.7%	6,533	7,360	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
	(1)	-	הפסד (רווח) המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
12.7%	6,532	7,360	המיוחס לבעלי מניות הבנק
1.8%	14.8%	15.0%	תשואת הרווח הנקי

* סעיפי רווח והפסד לעיל הוצגו במתכונת שונה מדוח רווח והפסד באופן המאפשר ניתוח טוב יותר של התוצאות הפיננסיות. השינוי בא לידי ביטוי באמצעות מיון של הכנסות מימון שאינן מריבית מסעיף הכנסות (הוצאות) שאינן מריבית לרווח המימוני, נטו.

2.2.1. התפתחות הכנסות והוצאות

השפעת סביבת הריבית

שיעור הגידול בריבית בנק ישראל בשנים 2022-2023 היה גבוה ומהיר מאוד באופן יחסי, היינו מעבר מריבית של 0.1% לריבית של 4.75% בתקופה יחסית קצרה. לנוכח עליית הריבית והאינפלציה ובמענה לצרכי הלקוחות נקט הבנק בתחילת שנת 2023 בצעד של מתן הקלות בתחום המשכנתאות - פריסת מרכיב הפריים לתקופה ארוכה יותר (ללא שינוי בתנאי ההלוואה) והקפאת עליית הריבית בגובה עליית הריבית שנקבעה בינואר 2023 למשך שנה, לאוכלוסיית לקוחות שעומדים בקריטריונים שנקבעו (אשר משקפת בעיני הבנק את אוכלוסיית הלקוחות אשר מושפעת בצורה משמעותית מעליות הריביות).

במהלך חודש יולי 2023 הבנק הכריז על סדרת הטבות משמעותיות ללקוחותיו בתחומי העו"ש, הפיקדונות והמשכנתאות:

- שדרוג מהותי של מנגנון העו"ש המקזז בין יתרות הזכות לחובה.
- הפחתת הריביות על יתרות החובה במדרגות הגבוהות, כך שהן יושוו למדרגה הראשונה.
- עידוד פרואקטיבי של משקי הבית להסיט סכומים משמעותיים מעו"ש זכות לאפיקים משתלמים יותר עבורם.
- שיפור הריביות על הפיקדונות ללקוחות קמעונאיים באמצעות השוואת הריבית ללקוחות קמעונאיים בעלי פיקדונות "קטנים" ו"גדולים".
- ספיגת העלאות ריבית נוספות בהחזרי המשכנתאות עד סוף שנת 2023.
- מתן אפשרות לפריסה של הלוואות קיימות לתקופות ארוכות יותר.

לפרטים נוספים ראה [דוח ממשל תאגידי, פרק מגזר לקוחות פרטיים ופרק הלוואות לדיוח](#).

עליית הריבית המהירה הביאה לעלייה במרווחי הפיקדונות ולגידול בהכנסות ריבית נטו, ברווח המימוני ובמרווח המימוני מפעילות שוטפת כמפורט להלן. במקביל, לאור עליית הריבית, במהלך שנת 2022 החלה מגמה, שנמשכה גם בשנת 2023, של מעבר להפקדה בפיקדונות נושאי ריבית חלף עו"ש זכות שאינו נושא ריבית. מגמה זו מיתנה את הגידול במרווחי הפיקדונות. עוד יצוין בהקשר זה, כי התמסורת בין ריבית חסרת סיכון לריבית ללקוח מושפעת מעוצמת תהליך עליית/ירידת הריבית, ממהירות השינוי וממעבר לפיקדונות נושאי ריבית כאמור לעיל. בתחילת התהליך של העלאות הריבית חלה עלייה משמעותית במרווחי הפיקדונות ובמרווח המימוני מפעילות שוטפת, אולם בהמשך התהליך חלה התמתנות בקצב עליית מרווחי הפיקדונות והמרווח המימוני מפעילות שוטפת על אף המשך עליית הריבית (כמתואר בתרשים 2-2 ובניתוח בדבר הכנסות והוצאות ריבית, להלן). במחצית השנייה של שנת 2023 החלה מגמת ירידה ברווח המימוני מפעילות שוטפת (ללא השפעת מדד). ירידה זו, בתוספת השפעות המדד, הביאה לירידה במרווח המימוני מפעילות שוטפת, מרמת שיא של 2.80% ברבעון השני 2023.

לפרטים נוספים בדבר השפעת מרווחי הפיקדונות על הכנסות הריבית נטו, על סך הבנק ראה [טבלה 2-4](#) להלן ולפרטים בדבר מרווחי הפיקדונות לפי מגזרי הפעילות השונים, ראה [ביאור 28](#) בדוחות הכספיים.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

הרווח המימוני נטו

הרווח מפעילות מימון כולל בנוסף להכנסות והוצאות ריבית גם הכנסות והוצאות מימון שאינן מריבית. הכנסות אלה כוללות את הכנסות המימון בגין מכשירים נגזרים ורווח ממימוש ניירות-ערך, המהווים חלק אינטגרלי בנייהול החשיפות של הבנק. ההכנסות מנגזרים כוללות, בין השאר, את השפעות ערך הזמן בשווי ההוגן של נגזרים המקזזות את חשיפות הריבית המאזניות וכן את השפעות שיעור השינוי בשערי חליפין ובמדד הידוע בגין יתרות נגזרים המקזזות את חשיפות מטבע-חוץ ומדד בגין היתרות המאזניות.

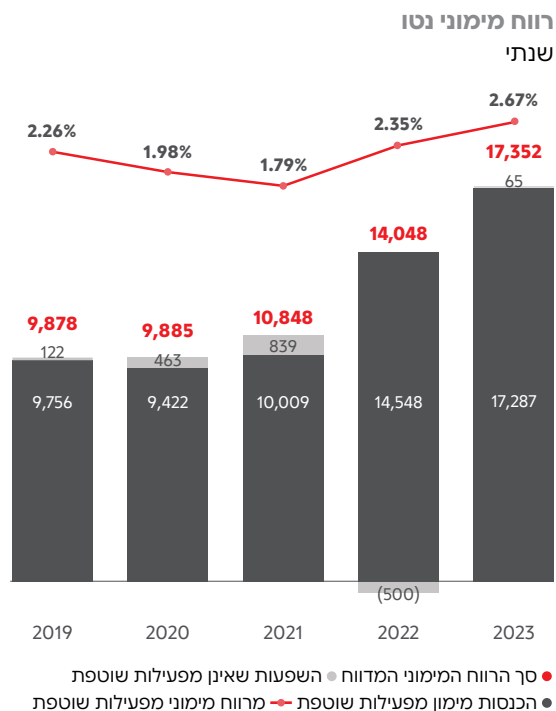
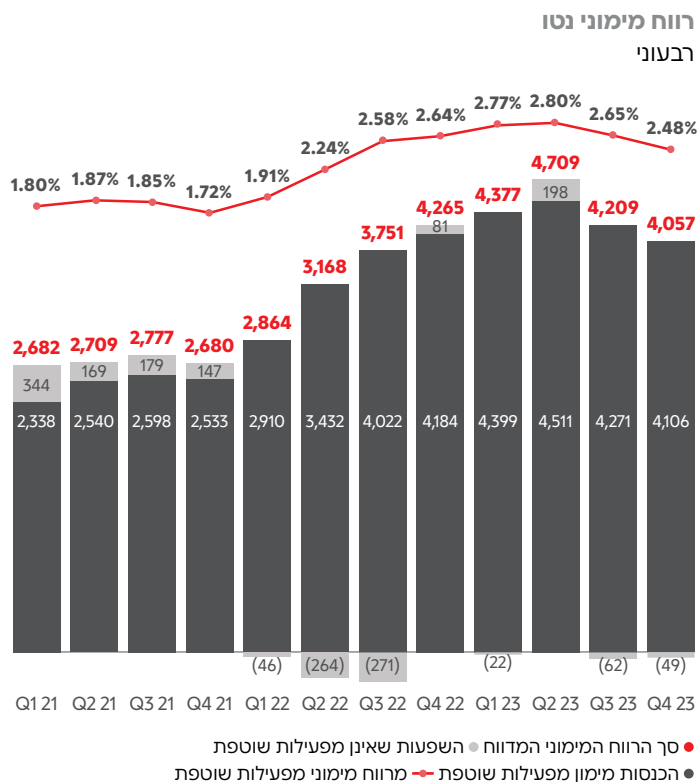
טבלה 3-2: הרכב הרווח המימוני, נטו

השינוי	לשנה שהסתיימה ביום		
	31.12.2022	31.12.2023	
במיליוני ש"ח			
71.5%	19,220	32,971	הכנסות ריבית
193.5%	(5,753)	(16,886)	הוצאות ריבית
19.4%	13,467	16,085	הכנסות ריבית, נטו
118.1%	581	1,267	הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית
23.5%	14,048	17,352	סך הרווח המימוני המדווח
בנטרול השפעות שאינן מפעילות שוטפת:			
315.3%	(137)	(569)	הכנסות (הוצאות) ממימוש והתאמות לשווי הוגן של אגרות-חוב
(400.0%)	(123)	369	רווח (הפסד) מהשקעות במניות
(309.0%)	(178)	372	התאמות לשווי הוגן של מכשירים נגזרים ⁽¹⁾
72.6%	(62)	(107)	אחרים ⁽²⁾
(113.0%)	(500)	65	סך-הכל השפעות שאינן מפעילות שוטפת
18.8%	14,548	17,287	סך-הכל הכנסות מימון מפעילות שוטפת* ⁽³⁾
(32.2%)	1,349	914	* מזה: בגין שינויים במדד

2022				2023				
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
במיליוני ש"ח								
3,403	4,304	5,139	6,374	7,522	8,622	8,502	8,325	הכנסות ריבית
(687)	(1,117)	(1,503)	(2,446)	(3,485)	(4,327)	(4,496)	(4,578)	הוצאות ריבית
2,716	3,187	3,636	3,928	4,037	4,295	4,006	3,747	הכנסות ריבית, נטו
148	(19)	115	337	340	414	203	310	הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית
2,864	3,168	3,751	4,265	4,377	4,709	4,209	4,057	סך הרווח המימוני המדווח
בניטרול השפעות שאינן מפעילות שוטפת:								
46	(14)	4	(173)	(77)	(143)	(197)	(152)	הכנסות (הוצאות) ממימוש והתאמות לשווי הוגן של אגרות-חוב
30	(190)	(59)	96	113	131	49	76	רווח (הפסד) מהשקעות במניות
(73)	(77)	(199)	171	(67)	187	88	164	התאמות לשווי הוגן של מכשירים נגזרים ⁽¹⁾
(49)	17	(17)	(13)	9	23	(2)	(137)	אחרים ⁽²⁾
(46)	(264)	(271)	81	(22)	198	(62)	(49)	סך-הכל השפעות שאינן מפעילות שוטפת
2,910	3,432	4,022	4,184	4,399	4,511	4,271	4,106	סך-הכל הכנסות מימון מפעילות שוטפת* ⁽³⁾
301	516	330	202	266	382	239	27	* מזה: בגין שינויים במדד

- השפעת מדידת הרווח והפסד במכשירים נגזרים המהווים חלק מאסטרטגיית ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק על בסיס שווי הוגן לעומת מדידה על בסיס צבירה.
- כולל עלויות מימוניות בגין הטבות שהבנק העניק ללקוחותיו בעקבות מלחמת חרבות ברזל בסך של כ-129 מיליוני ש"ח, והשפעות גידור חשיפות מטבע של פריטים לא-כספיים.
- רווח מימוני בניטרול השפעות חריגות, ובניטרול השפעות הנובעות בעיקרן מעיתוי הרישום החשבונאי.

תרשים 2-2: רווח מימוני, נטו

הרווח המימוני מפעילות שוטפת הסתכם בשנת 2023 בסך של 17,287 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של 14,548 מיליון ש"ח בשנת 2022. העלייה נבעה בעיקרה מהשפעות עליית שיעורי הריבית השקלית והדולרית, אשר באו לידי ביטוי בעלייה במרווחי הפיקדונות כאמור לעיל, וכן, מהשפעת גידול של כ-8% ביתרות האשראי הממוצעות. מנגד, חלה ירידה בהכנסות מהפרשי הצמדה, בשל השינויים בשיעור המדד הידוע בין התקופות.

סך הרווח המימוני המדווח הסתכם בשנת 2023 בסך של 17,352 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של 14,048 מיליון ש"ח בשנת 2022. עלייה בשיעור של כ-23.5%. העלייה נבעה מגידול ברווח מפעילות שוטפת כאמור לעיל. בנוסף, נרשמו רווחים מהשקעה במניות ומשינוי בפערים בין השווי ההוגן של נגזרים שהינם חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק לבין מדידת אותם נכסים על בסיס צבירה, וזאת בהשוואה להפסדים בתקופה המקבילה אשתקד. מנגד, חל גידול בהפסדים ממימושי אגרות-חוב.

כמפורט לעיל, במחצית השנייה של שנת 2023 החלה מגמת ירידה בהכנסות הריבית נטו, וברוח המימוני מפעילות שוטפת בהשוואה לרמתן במחצית הראשונה של שנת 2023.

בנוסף, ברבעון הרביעי של שנת 2023, נזקפו לרווח המימוני עלויות בסך כ-130 מיליון ש"ח בגין הטבות שהבנק העניק ללקוחותיו בעקבות מלחמת חרבות ברזל. לפרטים על הטבות שניתנו ראה [פרק השלכות מלחמת חרבות ברזל לעיל](#).

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 4-2: נתונים עיקריים בדבר הכנסות והוצאות ריבית

לשנה שהסתיימה ביום				
31.12.2022		31.12.2023		
שיעור הכנסה (הוצאה)	הכנסות (הוצאות) ריבית	שיעור הכנסה (הוצאה) ריבית	הכנסות (הוצאות) ריבית	
במיליוני ש"ח/באחוזים				
3.30%	19,220	5.45%	32,971	הכנסות ריבית
(1.69%)	(5,753)	(4.00%)	(16,886)	הוצאות ריבית
1.61%	13,467	1.45%	16,085	הכנסות ריבית, נטו
מזה:				
	7,701		7,985	מרווח אשראי
	5,766		8,100	מרווח פיקדונות ואחר
2.32%		2.66%		יחס בין הכנסות מריבית נטו לבין יתרת הנכסים נושאי הריבית

בשנת 2023 חלה עלייה בהכנסות ריבית נטו לעומת שנת 2022 אשר נבעה בעיקרה מעלייה במרווח פיקדונות ואחר. ההסתכלות על מרווחי הפיקדונות יחד עם המרווח האחר, המיוחס ברובו למגזר ניהול פיננסי, נותנת אינדיקציה להשפעת עליית הריביות על סך הכנסות הריבית נטו של הבנק, אשר באה לידי ביטוי בעלייה במרווחי הפיקדונות מחד, ומאיך בירידה בהכנסות ריבית נטו של מגזר ניהול פיננסי (בשל עליית הוצאות הריבית של המגזר המועברות לחטיבות הבנק בגין המקורות). כפי שצוין לעיל, חלה התמתנות בקצב העלייה בהכנסות מרווח פיקדונות ואחר, והחל מהרבעון השלישי של שנת 2023 החלה מגמת ירידה בהכנסות הריבית נטו.

בשנת 2023 חלה עלייה ביחס בין הכנסות ריבית נטו לבין יתרת נכסים נושאי ריבית לעומת שנת 2022 בשיעור של 0.34%, אשר נבעה, כאמור, בעיקר מעלייה בשיעורי הריביות שתרמה לגידול של כ-0.43% ביחס. מנגד, ירידה בהכנסות מהפרשי הצמדה, בשל השינויים בשיעור המדד הידוע בין התקופות גרעה כ-0.09% מהיחס.

לפרטים נוספים ראה [פרק שיעורי הכנסות והוצאות ריבית בדוח ממשל תאגידי](#).

לפרטים נוספים בדבר השפעת מרווחי פיקדונות על הכנסות הריבית נטו לפי מגזרי פעילות, ראה [ביאור 28](#) בדוחות הכספיים.

לפרטים נוספים בדבר חשיפות לסיכון ריבית ולסיכון מדד המחירים לצרכן ראה [פרק סקירת הסיכונים](#) להלן.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

ההוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו בשנת 2023 בהוצאה בסך של כ-1,879 מיליון ש"ח, בהשוואה להכנסה בסך של כ-34 מיליון ש"ח בשנת 2022. ההוצאה הפרטנית, נטו הסתכמה בשנת 2023 בהוצאה בסך של כ-153 מיליון ש"ח, בהשוואה להכנסה בסך של כ-613 מיליון ש"ח בשנת 2022. ההכנסות בשנת 2022 נבעו בעיקר מקיטון בהפרשה פרטנית שהושפע בעיקרו ממספר מצומצם של לווים.

ההוצאה בגין הפרשה קבוצתית ומחיקות אוטומטיות, נטו הסתכמה לסך של כ-1,726 מיליון ש"ח בשנת 2023, בהשוואה להוצאה בסך של כ-579 מיליון ש"ח בשנת 2022.

ההוצאה בשנת 2023 הושפעה בעיקרה מהגדלת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בשל התאמות בגין השפעות מאקרו כלכליות לנוכח עלייה בהסתברות להאטה כלכלית בשל השלכות המלחמה, כפי שנאמדות בשלב זה, וסביבת ריבית גבוהה לאורך זמן. כמו-כן, חל גידול במחיקות אוטומטיות. הגידול ההדרגתי בשיעור ההפרשה להפסדי אשראי החל עוד טרם המלחמה, מהמחצית השנייה של שנת 2022, על רקע אי הוודאות בקשר עם התנאים הכלכליים המשקיים והגלובליים.

למידע נוסף בדבר התנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי, ראה [פרק סיכון אשראי](#) להלן ו**ביאור 29** בדוחות הכספיים.

טבלה 5-2: ההוצאה המצטברת להפסדי אשראי בגין חובות ובגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים

לשנה שהסתיימה ביום		
31.12.2022	31.12.2023	
במיליוני ש"ח		
474	462	הוצאה פרטנית, בגין הפסדי אשראי
(1,087)	(309)	קיטון בהפרשה פרטנית להפסדי אשראי וגביית חובות שנמחקו חשבונאית
(613)	153	הוצאה (הכנסה) פרטנית, נטו בגין הפסדי אשראי
579	1,726	הוצאה (הכנסה), בגין הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי ומחיקות אוטומטיות*, נטו
(34)	1,879	סך-הכל הוצאה (הכנסה) להפסדי אשראי**
** מזה:		
(181)	1,389	הוצאה (הכנסה) נטו, להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי מסחרי
71	117	הוצאה (הכנסה) נטו, להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לדירור
40	379	הוצאה (הכנסה) נטו, להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי פרטי אחר
36	(6)	הוצאה (הכנסה) נטו, להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לבנקים וממשלות ואגרות-חוב
(34)	1,879	סך-הכל הוצאה (הכנסה) להפסדי אשראי
ב-%		
שיעור ההוצאה (הכנסה) מסך האשראי לציבור***:		
(0.01%)	0.46%	שיעור ההוצאה (הכנסה) להפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור ⁽¹⁾
0.12%	0.11%	שיעור ההוצאה הפרטנית, ברוטו בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור
0.28%	0.54%	שיעור ההוצאה להפסדי אשראי, ברוטו מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור ⁽²⁾
(0.03%)	0.09%	שיעור המחיקות, נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור
(1.72%)	5.45%	שיעור המחיקות, נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

* מחיקות בגין חובות בפיגור של 150 יום או יותר שלא נבחנו פרטנית.

*** השיעורים להלן הינם מחושבים על בסיס שנתי ומתייחסים להוצאות בגין אשראי לציבור בלבד, ללא הפסדי אשראי בגין בנקים וממשלות.

(1) כולל הוצאה בגין בנקים וממשלות.

(2) ההוצאה להפסדי אשראי, ברוטו הינה סך ההוצאה להפסדי אשראי בניטרול הקיטון בהפרשה פרטנית להפסדי אשראי וגביית חובות שנמחקו חשבונאית.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 5-2: הוצאה המצטברת להפסדי אשראי בגין חובות ובגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (המשך)

2022				2023				
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
במיליוני ש"ח								
149	121	45	159	51	209	120	82	הוצאה פרטנית בגין הפסדי אשראי
(699)	(129)	(196)	(63)	(58)	(96)	(127)	(28)	קיטון בהפרשה פרטנית להפסדי אשראי וגביית חובות שנמחקו חשבונאית
(550)	(8)	(151)	96	(7)	113	(7)	54	הוצאה (הכנסה) פרטנית, נטו, בגין הפסדי אשראי
(50)	99	196	334	192	466	669	399	הוצאה (הכנסה), נטו, בגין הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי ומחיקות אוטומטיות*, נטו
(600)	91	45	430	185	579	662	453	סך-הכל הוצאה (הכנסה) להפסדי אשראי**
** מזה:								
(586)	76	(22)	351	136	372	562	319	הוצאה (הכנסה), נטו, להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי מסחרי
32	6	(4)	37	12	62	4	39	הוצאה (הכנסה), נטו, להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לדיור
(46)	(16)	69	33	39	133	110	97	הוצאה (הכנסה), נטו, להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי פרטי אחר
-	25	2	9	(2)	12	(14)	(2)	הוצאה (הכנסה), נטו, להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לבנקים וממשלות ואגרות-חוב
(600)	91	45	430	185	579	662	453	סך-הכל הוצאה (הכנסה) להפסדי אשראי
ב- %								
								שיעור הוצאה (הכנסה) מסך האשראי לציבור***:
(0.66%)	0.10%	0.05%	0.44%	0.19%	0.57%	0.65%	0.44%	שיעור הוצאה (הכנסה) להפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור ⁽¹⁾
0.16%	0.13%	0.05%	0.16%	0.05%	0.21%	0.12%	0.08%	שיעור הוצאה הפרטנית, ברוטו בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור
0.11%	0.24%	0.25%	0.50%	0.24%	0.67%	0.77%	0.47%	שיעור הוצאה להפסדי אשראי, ברוטו מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור ⁽²⁾
(0.06%)	0.00%	(0.03%)	(0.02%)	0.01%	0.12%	0.10%	0.14%	שיעור המחיקות, נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור
(4.37%)	0.16%	(1.85%)	(1.30%)	0.86%	7.89%	6.04%	8.46%	שיעור המחיקות, נטו בגין אשראי לציבור מיתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

* מחיקות בגין חובות בפיגור של 150 יום או יותר שלא נבחנו פרטנית.

*** השיעורים להלן הינם מחושבים על בסיס שנתי ומתייחסים להוצאות בגין אשראי לציבור בלבד, ללא הפסדי אשראי בגין בנקים וממשלות.

(1) כולל הוצאה בגין בנקים וממשלות.

(2) הוצאה להפסדי אשראי, ברוטו הינה סך הוצאה להפסדי אשראי בניטרול הקיטון בהפרשה פרטנית להפסדי אשראי וגביית חובות שנמחקו חשבונאית.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

עמלות והכנסות אחרות הסתכמו בשנת 2023 ב-4,030 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-3,872 מיליון ש"ח בשנת 2022, כמפורט להלן. **ההכנסות מעמלות תפעוליות** הסתכמו בשנת 2023 ב-3,892 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-3,705 מיליון ש"ח בשנת 2022. הגידול נבע מעלייה בעמלות מעסקי מימון ובעמלות טיפול באשראי וכן עלייה בעמלות מכרטיסי אשראי, שהושפעו בעיקר מעדכון הסכם התפעול עם ישראל, כמפורט בביאור ג.25 בדוחות הכספיים. העלייה בעמלות מעסקי מימון נבעה בין היתר מהחזר חלקי של פרמיות ששולמו בעבר בגין ביטוח ערבויות חוק מכר, שנרשמו ברבעון השלישי של השנה. גידול זה קוזז מירידה בעמלות מפעילות בניירות-ערך, בעיקר בשל ירידה במחזורי הפעילות ומעבר לקוחות לקרנות כספיות. בנוסף הושפע סעיף זה במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2023 מהטבות בתחום העמלות, שניתנו ללקוחות במטרה להקל על התמודדות עם השלכות המלחמה, בסך של כ-30 מיליון ש"ח וכן מירידה בתחומי פעילות שונים בעקבות המלחמה.

ההכנסות האחרות שנובעות בעיקרן מרווחים ממכירת נדל"ן וזכויות בנדל"ן הסתכמו בשנת 2023 ב-138 מיליון ש"ח בהשוואה ל-167 מיליון ש"ח בשנת 2022.

טבלה 6-2: פירוט עמלות והכנסות אחרות

השינוי	לשנה שהסתיימה ביום	
	31.12.2022	*31.12.2023
	במיליוני ש"ח	
	עמלות	
דמי ניהול חשבונות	877	889
פעילות בניירות-ערך	748	673
עמלות הפצת מוצרים פיננסיים	179	162
כרטיסי אשראי, נטו	471	528
טיפול באשראי	238	297
עמלות מעסקי מימון	665	825
הפרשי המרה	324	348
עמלות אחרות	203	170
סך-הכל עמלות תפעוליות	3,705	3,892
	167	138
	סך-הכל אחרות	
סך-הכל הכנסות תפעוליות והכנסות ואחרות	3,872	4,030

	2022			2023			רבעון רביעי*
	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	
	במיליוני ש"ח						
	עמלות						
דמי ניהול חשבונות	211	218	223	225	229	228	201
פעילות בניירות-ערך	210	193	185	160	173	157	169
עמלות הפצת מוצרים פיננסיים	48	47	43	41	41	40	40
כרטיסי אשראי, נטו	69	93	177	132	124	157	112
טיפול באשראי	56	51	61	70	75	76	85
עמלות מעסקי מימון	174	161	163	167	186	177	202
הפרשי המרה	77	82	85	80	98	85	75
עמלות אחרות	44	58	47	54	42	41	41
סך-הכל עמלות תפעוליות	889	903	984	929	968	961	925
	95	17	18	37	14	55	18
	סך-הכל אחרות						
סך-הכל הכנסות תפעוליות והכנסות ואחרות	984	920	1,002	966	982	1,016	943

* כולל השפעת הטבות ללקוחות שהוענקו בעקבות המלחמה, בסך של כ-30 מיליון ש"ח.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

הוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו בשנת 2023 ב-8,231 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-7,972 מיליון ש"ח בשנת 2022.

טבלה 7-2: פירוט של הוצאות התפעוליות והאחרות

השינוי	לשנה שהסתיימה ביום		
	31.12.2022	31.12.2023	
במיליוני ש"ח			
2.4%	4,387	4,492	שכר
6.1%	1,441	1,529	אחזקה ופחת בניינים וציוד
3.1%	2,144	2,210	הוצאות אחרות
3.2%	7,972	8,231	סך-הכל הוצאות תפעוליות ואחרות

2022				2023				
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
במיליוני ש"ח								
1,161	1,068	1,076	1,082	1,248	1,171	1,136	937	שכר
326	369	382	364	356	443	353	377	אחזקה ופחת בניינים וציוד
471	559	514	600	490	567	570	583	הוצאות אחרות
1,958	1,996	1,972	2,046	2,094	2,181	2,059	1,897	סך-הכל הוצאות תפעוליות ואחרות

הוצאות השכר הסתכמו בשנת 2023 ב-4,492 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-4,387 מיליון ש"ח בשנת 2022 עלייה בשיעור של 2.4%. שנבעה בעיקר ממענק חד פעמי בגין הסכם השכר בסך של כ-200 מיליון ש"ח וכן מגידול בשכר השוטף. גידול זה קוזז חלקית מירידה במענקים מותני תשואה, בעיקר ברבעון הרביעי של השנה. לפרטים בדבר הסכם השכר ראה [ביאור 22](#) בדוחות הכספיים.

הוצאות האחזקה ופחת בניינים וציוד הסתכמו בשנת 2023 ב-1,529 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,441 מיליון ש"ח בשנת 2022, עלייה בשיעור של כ-6.1% שנבעה בעיקרה מגידול בהוצאות הפחת וירידת-ערך תוכנות.

הוצאות האחרות הסתכמו בשנת 2023 ב-2,210 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,144 מיליון ש"ח בשנת 2022. העלייה נבעה בעיקר מגידול בהוצאות מחשב, עלויות אקטואריות בגין הטבות לעובדים והוצאות שיווק.

ההפרשה למסים על הרווח הסתכמה בשנת 2023 בסך של 3,930 מיליון ש"ח, בהשוואה לסך של 3,548 מיליון ש"ח בשנת 2022, גידול הנובע בעיקרו מעלייה ברווחיות השוטפת.

חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר מס הסתכם בשנת 2023 ברווח של 18 מיליון ש"ח, בהשוואה לרווח בסך של 99 מיליון ש"ח בשנת 2022. הירידה נובעת בחלקה בגין רישום הפחתות לירידות ערך בשנת 2023. עיקר ההשקעות בחברות כלולות מבוצעות באמצעות פועלים אקוויטי (חברה בת בבעלות מלאה). לפרטים נוספים ראה [פרק חברות עיקריות](#) להלן.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם בשנת 2023 בסך של 7,360 מיליון ש"ח, בהשוואה לסך של 6,532 מיליון ש"ח בשנת 2022. **הרווח הנקי הבסיסי למניה, המיוחס לבעלי מניות הבנק, בת 1 ש"ח ערך נקוב** הסתכם בשנת 2023 ב-5.50 ש"ח, בהשוואה ל-4.89 ש"ח בשנת 2022.

2.2.2. התפתחות ברווח הכולל

טבלה 2-8: רווח כולל

לשנה שהסתיימה ביום		
31.12.2022	31.12.2023	
במיליוני ש"ח		
6,533	7,360	רווח נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
1	-	רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
6,532	7,360	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
		רווח (הפסד) כולל אחר, לפני מסים:
(2,947)	1,291	התאמות נטו, בגין אגרות-חוב זמינות למכירה לפי שווי הוגן
738	194	התאמות של התחייבויות בגין הטבות לעובדים*
(2,209)	1,485	רווח (הפסד) כולל אחר, לפני מסים
733	(499)	השפעת המס המתייחס
(1,476)	986	רווח (הפסד) כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה, לאחר מסים
(2)	-	בניכוי רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(1,474)	986	רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי מניות הבנק, לאחר מסים
5,057	8,346	הרווח הכולל לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(1)	-	הרווח (ההפסד) הכולל המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
5,058	8,346	הרווח הכולל המיוחס לבעלי מניות הבנק

* בעיקר משקף התאמות בגין אומדנים אקטואריים לסוף השנה והפחתה של סכומים שנרשמו בעבר ברווח כולל אחר.

הרווח הכולל הסתכם בשנת 2023 בסך של 8,346 מיליון ש"ח, בהשוואה לסך של 5,058 מיליון ש"ח בשנת 2022. הגידול ברווח הכולל בשנת 2023 הושפע מהגידול ברווח הנקי וכן מהתאמות חיוביות בגין אגרות-חוב זמינות למכירה בשל אזילת קרן הון שלילית עקב התקצרות יתרת התקופה לפירעון. זאת בהשוואה להתאמות שליליות נטו ממס בסך של כ-1.5 מיליארד ש"ח בשנת 2022, בעיקר בגין השפעת שינויים בריבית על שווי תיק אגרות-החוב הזמינות למכירה ועל התחייבויות בגין הטבות לעובדים.

2.2.3. מערך טכנולוגיית המידע

טבלה 9-2: מערך טכנולוגיית המידע

סך-הכל	אחר	חומרה ⁽³⁾	תוכנה
במיליוני ש"ח			
תוספות לנכסים ⁽¹⁾ בגין מערך טכנולוגיית המידע שלא נזקפו כהוצאה בשנת 2023:			
363	-	-	363
עלויות בגין שכר עבודה ונלוות			
130	-	-	130
עלויות בגין מיקור חוץ, לרבות שכר יועצים			
110	-	88	22
עלויות רכישה או רישיונות שימוש ⁽⁴⁾			
18	15	-	3
עלויות ציוד בניינים ומקרקעין			
621	15	88	518
סך-הכל			
הוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע כפי שנכללו בדוח רווח והפסד בשנת 2023:			
634	-	133	501
הוצאות בגין שכר עבודה ונלוות			
332	48	49	235
הוצאות בגין רכישות או רישיונות שימוש שלא הונו לנכסים			
82	-	17	65
הוצאות בגין מיקור חוץ, לרבות שכר יועצים			
48	5	9	34
הוצאות אחרות ⁽⁵⁾			
1,096	53	208	835
סך-הכל הוצאות (ללא פחת והפחתות)			
1,717	68	296	1,353
סך עלויות מערך טכנולוגיית המידע (IT-SPEND) לשנת 2023			
מידע נוסף:			
יתרות נכסים ⁽²⁾ בגין מערך טכנולוגיית המידע ליום 31 בדצמבר 2023:			
2,033	53	332	1,648
סך-הכל עלות מופחתת			
1,013	-	-	1,013
מזה: בגין שכר עבודה ונלוות			
655	23	99	533
הוצאות בגין פחת והפחתות			
תוספות לנכסים ⁽¹⁾ בגין מערך טכנולוגיית המידע שלא נזקפו כהוצאה בשנת 2022:			
358	-	-	358
עלויות בגין שכר עבודה ונלוות			
122	-	-	122
עלויות בגין מיקור חוץ, לרבות שכר יועצים			
155	-	94	61
עלויות רכישה או רישיונות שימוש ⁽⁴⁾			
15	15	-	-
עלויות ציוד בניינים ומקרקעין			
650	15	94	541
סך-הכל			
הוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע כפי שנכללו בדוח רווח והפסד בשנת 2022*:			
638	-	133	505
הוצאות בגין שכר עבודה ונלוות			
328	52	61	215
הוצאות בגין רכישות או רישיונות שימוש שלא הונו לנכסים			
71	-	15	56
הוצאות בגין מיקור חוץ, לרבות שכר יועצים			
45	5	10	30
הוצאות אחרות ⁽⁵⁾			
1,082	57	219	806
סך-הכל הוצאות (ללא פחת והפחתות)			
1,732	72	313	1,347
סך עלויות מערך טכנולוגיית המידע (IT-SPEND) לשנת 2022			
מידע נוסף:			
יתרות נכסים ⁽²⁾ בגין מערך טכנולוגיית המידע ליום 31 בדצמבר 2022:			
2,072	56	351	1,665
סך-הכל עלות מופחתת			
936	-	-	936
מזה: בגין שכר עבודה ונלוות			
541	26	99	416
הוצאות בגין פחת והפחתות*			

* סווג מחדש.

(1) לרבות הוצאות מראש בגין מערך טכנולוגיית המידע בסך 2 מיליון ש"ח (31.12.2022: 46 מיליוני ש"ח).

(2) לרבות הוצאות מראש בגין מערך טכנולוגיית המידע בסך 250 מיליון ש"ח (31.12.2022: 277 מיליוני ש"ח).

(3) לרבות תשתיות תקשורת.

(4) לרבות רכישות ורישיונות שימוש של תוכנה וחומרה לכלל החטיבות בתאגיד הבנקאי.

(5) כוללות הוצאות שהוצאו על-ידי מערך טכנולוגיית המידע לרבות הוצאות שוטפות על שימוש בתקשורת וטלפוניה, דואר, שכר-דירה, מסים, חשמל וכדומה.

עלויות מערך טכנולוגיית המידע (IT-SPEND) של הבנק הסתכמו בשנת 2023 בסך של 1,717 מיליון ש"ח בהשוואה ל-1,732 מיליון ש"ח בשנת 2022. הקיטון נובע בעיקר מירידה ביתרת הוצאות מראש ביחס לשנת 2022.

2.3. המבנה והתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

המאזן המאוחד ליום 31 בדצמבר 2023 הסתכם ב-686.5 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-665.4 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022.

טבלה 10-2: ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים

השינוי	יתרה ליום		
	31.12.2022	31.12.2023	
במיליוני ש"ח			
3.2%	665,353	686,530	סך-כל הנכסים
4.8%	388,727	407,381	אשראי לציבור, נטו
(19.3%)	133,424	107,730	מזומנים ופיקדונות בבנקים
18.4%	107,400	127,122	ניירות-ערך
4.1%	532,588	554,595	פיקדונות הציבור
(18.9%)	26,866	21,800	אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים
12.7%	46,502	52,430	הון המיוחס לבעלי המניות של הבנק

2.3.1. מבנה והתפתחות הנכסים וההתחייבויות

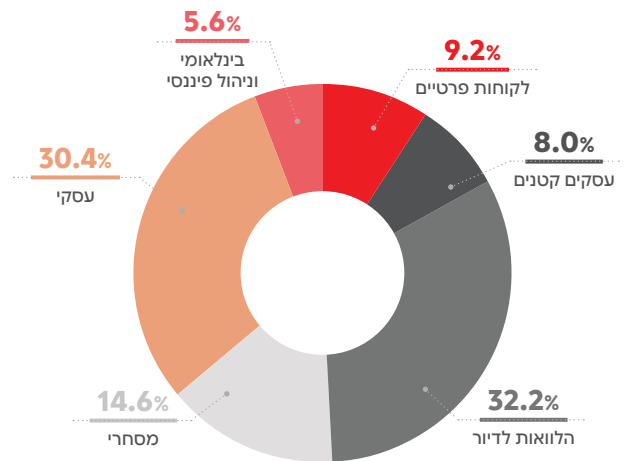
אשראי לציבור

טבלה 11-2: התפתחות האשראי לציבור, נטו, מאזני לפי מגזרי פעילות בהתאם לגישת ההנהלה

השינוי	יתרה ליום		
	31.12.2022	31.12.2023	
במיליוני ש"ח			
(3.1%)	**38,880	37,663	לקוחות פרטיים*
(6.5%)	34,998	32,729	עסקים קטנים*
2.6%	127,688	131,057	הלוואות לדיר
2.3%	57,945	59,300	מסחרי
14.5%	108,316	123,994	עסקי
5.0%	17,210	18,072	פעילות בינלאומית
23.7%	**3,690	4,566	ניהול פיננסי
4.8%	388,727	407,381	סך-הכל

* כולל יתרת חייבים בגין כרטיסי אשראי.
** סווג מחדש.

תרשים 2-3: פילוח האשראי לפי מגזרים עיקריים ליום 31 בדצמבר 2023

למידע נוסף בנוגע להתפתחות האשראי וסיכוני האשראי לפי ענפי משק ראה [פרק סיכון אשראי](#) להלן.

חביונות בעייתיות

טבלה 2-12: סיכון אשראי בעייתי⁽¹⁾

31.12.2022		31.12.2023				
סך-הכל	חוץ-מאזני	מאזני	סך-הכל	חוץ-מאזני	מאזני	
במיליוני ש"ח						
4,258	813	3,445	4,681	669	4,012	סיכון אשראי לא צובר
872	42	830	858	76	782	סיכון אשראי נחות
2,614	471	2,143	4,091	495	3,596	סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת
7,744	1,326	6,418	9,630	1,240	8,390	סך סיכון אשראי בעייתי*
6,487	1,136	5,351	7,814	1,084	6,730	סיכון אשראי בעייתי, נטו
83	-	83	297	-	297	* מזה חובות צוברים בפיגור של 90 ימים או יותר

(1) סיכון אשראי לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.

הערה:

סיכון אשראי מאזני וחץ-מאזני מוצג לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

בשנת 2023, חלה עלייה בשיעור של כ-20% בסיכון האשראי הבעייתי, אשר עיקרה מתבטאת בעלייה בסיכון אשראי בהשגחה מיוחדת. למידע נוסף על ניתוח תיק האשראי וסיכון אשראי בעייתי, לרבות תרחישים וניתוחי רגישות שנבחנו, ראה [פרק סיכון אשראי](#) להלן.

אשראי חוץ-מאזני

טבלה 2-13: ההתפתחות בסעיפים החוץ-מאזניים העיקריים

השינוי	יתרה ליום		
	31.12.22	31.12.23	
	במיליוני ש"ח		
מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים למעט נגזרים			
			אשראי תעודות
(47.9%)	1,741	907	
			ערבויות והתחייבויות אחרות**
(6.5%)	82,849	77,464	
			מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו
34.7%	12,427	16,741	
			מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה, שלא נוצלו
7.0%	*25,242	27,011	
			התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ושעדיין לא ניתן והתחייבויות להוצאת ערבויות**
11.2%	*87,061	96,824	

* סווג מחדש.

** כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות.

בשנת 2023 חל גידול של כ-10 מיליארד ש"ח בהיקף המכשירים הפיננסיים החוץ-מאזניים בהשוואה לתום שנת 2022. הגידול נובע בעיקרו מעלייה בהיקף מסגרות כרטיסי אשראי שלא נוצלו ובהיקף התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ושעדיין לא ניתן והתחייבויות להוצאת ערבויות. גידול זה קוזז בחלקו מקיטון באשראי תעודות וכן בערבויות, בעיקר לרוכשי דירות. בגין חלק מהערבויות כאמור נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות.

ניירות-ערך

לבנק השקעות באגרות-חוב ממשלתיות וקונצרניות וכן השקעה במניות סחירות (בעיקר זרות) ושאינן סחירות בפיזור נרחב. היקף ההשקעות בניירות הערך הסתכם ביום 31 בדצמבר 2023 בכ-127.1 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-107.4 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022, עלייה בשיעור של כ-18.4% שהתבטאה בגידול בהיקף ההחזקה באגרות-חוב ממשלתיות של ממשלת ישראל וממשלת ארצות-הברית. בשנת 2023 נרשמו הוצאות בסך של כ-569 מיליון ש"ח ממימוש ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות-חוב, שנבעו בעיקר ממימוש בהפסד של אגרות-חוב ממשלתיות, בהשוואה להוצאות בסך של כ-137 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. לאור עליית עקומי הריבית השקלית והדולרית, נרשמה בשנת 2022 ירידה בסך של כ-3.1 מיליארד ש"ח (לפני מס) בגין שינויים בשוויין של אגרות-החוב בתיק הזמין למכירה, ירידה זו נרשמה לקרן הון בגין אגרות-חוב. בשנת 2023 חלה עלייה של 1.3 מיליארד ש"ח (לפני מס) בקרן הון. העלייה נבעה מאזילת קרן הון השלילית, עקב התקצרות יתרת התקופה לפירעון, וכן בגין מכירה של אגרות-החוב בעלות קרן הון שלילית. לעניין רגישות קרן הון לשינויים בשיעורי ריבית, ראה [פרק הלימות הון](#) להלן. תיק המניות הכולל של קבוצת הבנק הסתכם לסך של כ-4.4 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של כ-4.0 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022. בשנת 2023 נרשם בגין תיק המניות של קבוצת הבנק רווח נטו משערור, דיבידנד וממימוש מניות בסך של כ-369 מיליון ש"ח בהשוואה להפסד בסך של כ-123 מיליון ש"ח בשנה הקודמת, וזאת לאחר רישום ירידות ערך בסך כולל של 92 מיליון ש"ח בשנת 2023. תיק המניות של הבנק כולל מניות סחירות (הנמדדות בשווי הוגן) ומניות שאינן סחירות (הנמדדות בעלות או מחיר נצפה, במידה וקיים, בניכוי ירידת-ערך) והוא עשוי להיות מושפע מגורמים אקסוגניים שונים כדוגמת עלייה בשיעורי האינפלציה, שינויים בשערי הריבית, והתנהגות שוק ההון, לרבות כתוצאה מהחמרה במצב הביטחוני והתמשכות המלחמה. הרעה מתמשכת במצב הכלכלי עשויה להביא לירידה בערך של המניות.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

להלן פירוט אודות הפעילות בניירות הערך של קבוצת הבנק:

טבלה 2-14: יתרות ניירות-ערך

סך-הכל		תיק למסחר		זמין למכירה		מוחזק לפדיון		
% מסך ניירות-ערך	הערך במאזן	% מסך ניירות-ערך	הערך במאזן	% מסך ניירות-ערך	הערך במאזן	% מסך ניירות-ערך	הערך במאזן	
במיליוני ש"ח/באחוזים								
ליום 31 בדצמבר 2023								
66.3%	84,303	12.6%	16,097	43.1%	54,766	10.6%	13,440	אגרות-חוב ממשלת ישראל
19.0%	24,159	1.3%	1,615	16.2%	20,652	1.5%	1,892	אגרות-חוב ממשלת ארצות-הברית
1.2%	1,482	-	-	1.2%	1,482	0.0%	-	אגרות-חוב ממשלות - מדינות זרות אחרות
86.5%	109,944	13.9%	17,712	60.5%	76,900	12.1%	15,332	סך-הכל אגרות-חוב ממשלות
0.3%	458	-	-	-	54	0.3%	404	אגרות-חוב קונצרניות - בישראל
9.7%	12,287	0.0%	-	9.7%	12,287	-	-	אגרות-חוב קונצרניות - מדינות זרות
10.0%	12,745	0.0%	-	9.7%	12,341	0.3%	404	סך-הכל אגרות-חוב קונצרניות
3.5%	4,433	-	-	3.5%	4,433	-	-	מניות*
100.0%	127,122	13.9%	17,712	73.7%	93,674	12.4%	15,736	סך-הכל ניירות-ערך
ליום 31 בדצמבר 2022								
62.8%	67,473	7.2%	7,706	48.2%	51,751	7.4%	8,016	אגרות-חוב ממשלת ישראל
21.2%	22,719	0.7%	765	18.8%	20,153	1.7%	1,801	אגרות-חוב ממשלת ארצות-הברית
1.4%	1,499	-	-	1.4%	1,499	-	-	אגרות-חוב ממשלות - מדינות זרות אחרות
85.4%	91,691	7.9%	8,471	68.4%	73,403	9.1%	9,817	סך-הכל אגרות-חוב ממשלות
0.3%	299	-	-	-	-	0.3%	299	אגרות-חוב קונצרניות - בישראל
10.6%	11,362	0.6%	658	10.0%	10,704	-	-	אגרות-חוב קונצרניות - מדינות זרות
10.9%	11,661	0.6%	658	10.0%	10,704	0.3%	299	סך-הכל אגרות-חוב קונצרניות
3.7%	4,048	-	-	3.8%	4,048	-	-	מניות*
100.0%	107,400	8.5%	9,129	82.2%	88,155	9.4%	10,116	סך-הכל ניירות-ערך

* מניות שאינן למסחר.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 2-15: פירוט אגרות-חוב קונצרניות לפי ענפי משק

		יתרה ליום			
		31.12.2022	31.12.2023		
אחוז מסך אגרות-חוב קונצרניות	הערך במאזן	אחוז מסך אגרות-חוב קונצרניות	הערך במאזן		
	במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		
	3.4%	394	3.5%	443	כרייה וחציבה
	11.4%	1,331	9.1%	1,164	תעשייה
	3.6%	415	3.3%	417	אספקת חשמל ומים
	3.2%	369	3.4%	436	מידע ותקשורת
	70.7%	8,253	74.4%	9,481	בנקים ומוסדות פיננסיים
	2.9%	335	2.0%	252	מסחר
	2.0%	237	2.5%	318	תחבורה ואחסנה
	2.8%	327	1.8%	234	ענפים אחרים
	100.0%	11,661	100.0%	12,745	סך-הכל אגרות-חוב קונצרניות

לפרטים נוספים לגבי סכומים הנמדדים בשווי הוגן, ראה [ביאור 3.2 ב.](#) בדוחות הכספיים.

פיקדונות

טבלה 2-16: התפתחות ביתרות הפיקדונות

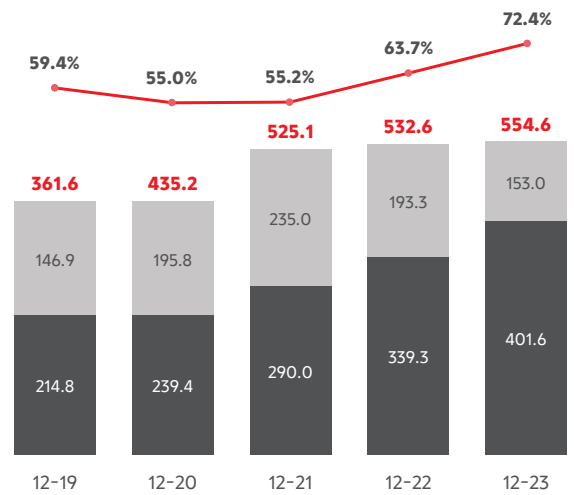
השינוי	יתרה ליום		
	31.12.2022	31.12.2023	
	במיליוני ש"ח		
4.1%	532,588	554,595	פיקדונות הציבור
4.5%	8,696	9,085	פיקדונות מבנקים
(25.3%)	3,262	2,436	פיקדונות הממשלה
4.0%	544,546	566,116	סך-הכל

טבלה 2-17: מידע נוסף על פיקדונות הציבור

השינוי	יתרה ליום		
	31.12.2022	31.12.2023	
	במיליוני ש"ח		
			לפי דרישה
(20.8%)	193,328	153,029	אינם נושאים ריבית
5.3%	136,637	143,880	נושאים ריבית
(10.0%)	329,965	296,909	סך-הכל לפי דרישה
27.2%	202,623	257,686	לזמן קצוב
4.1%	532,588	554,595	סך-כל פיקדונות הציבור

יתרת הפיקדונות ליום 31 בדצמבר 2023 הסתכמה בסך של כ-566.1 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של כ-544.5 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022. במהלך שנת 2023 המשיכה המגמה, שהחלה בשנת 2022 עם עליית הריבית במשק, של שינוי בתמהיל פיקדונות הציבור שקיבלה ביטוי במעבר הציבור מפיקדונות שאינם נושאים ריבית לפיקדונות לזמן קצוב נושאי ריבית.

תרשים 2-4: התפתחות תמהיל פיקדונות הציבור

● אינם נושאי ריבית (עו"ש) ● נושאי ריבית → שיעור פיקדונות נושאי ריבית

פעילות חוץ-מאזנית בניירות-ערך המוחזקים על-ידי הציבור

טבלה 2-18: ההתפתחות ביתרות החזקת הנכסים הכספיים החוץ-מאזניים של לקוחות קבוצת הבנק

השינוי	יתרה ליום	
	31.12.2022	31.12.2023
	במיליוני ש"ח	
11.5%	802,789	894,813

ניירות-ערך⁽¹⁾

(1) לרבות יתרות ניירות-ערך של קופות-גמל וקרנות נאמנות לגביהן מעניקה קבוצת הבנק שירותי משמורת ושירותים נלווים לניהול חשבונות בהיקפים שונים.

הגידול בהיקף ניירות-ערך של לקוחות קבוצת הבנק בשנת 2023 הושפע בין היתר, ממעבר לקוחות מפיקדונות לאפיקים סחירים בעלי רמת סיכון נמוכה ומשינוי בערכם של ניירות-ערך זרים.

אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים

ליום 31 בדצמבר 2023 הסתכמו אגרות-החוב וכתבי התחייבות הנדחים בכ-21.8 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-26.9 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022, ירידה בשיעור של כ-18.9% אשר נבעה בעיקר מפירעון אגרות-חוב ופדיון מוקדם של כתבי התחייבות נדחים. לפרטים נוספים ראה [ביאור 20 בדוחות הכספיים ופרק הלימות הון להלן](#). בחודש מאי 2023 לאחר קבלת היתר מרשות ניירות-ערך, פרסם הבנק תשקיף מדף אשר יאפשר לבנק להנפיק מניות וניירות-ערך המירים למניות, אגרות-חוב, כתבי התחייבות נדחים וניירות-ערך אחרים.

טבלה 2-19: פירוט אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים

ליום 31 בדצמבר 2023		ליום 31 בדצמבר 2022	
הערך במאזן	מזה: סחיר*	הערך במאזן	מזה: סחיר*
במיליוני ש"ח			
8,374	8,388	10,103	10,082
13,412	13,412	16,763	16,763
21,786	21,800	26,866	26,845

כתבי התחייבות נדחים
אגרות-חוב
סך-הכל אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים

* כולל אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים הנסחרים ברצף המוסדי.

טבלה 20-2: מכשירים נגזרים

31.12.2022			31.12.2023			
ערך נקוב	שווי הוגן שלילי	שווי הוגן חיובי	ערך נקוב	שווי הוגן שלילי	שווי הוגן חיובי	
במיליוני ש"ח						
746,699	10,913	11,264	965,469	9,329	9,992	חוזי ריבית
408,580	5,921	8,368	496,855	8,854	9,130	חוזי מטבע
156,915	2,223	2,255	273,443	6,055	6,136	חוזים בגין מניות
109	4	4	61	12	13	חוזי סחורות ושירותים (כולל נגזרי אשראי)
1,312,303	*19,061	*21,891	1,735,828	*24,250	*25,271	סך-הכל

* מזה: שווי הוגן נטו של נכסים והתחייבויות בגין נגזרים משובצים בסך של 42 מיליוני ש"ח ו-10 מיליוני ש"ח, בהתאמה אשר נכללו במאזן בסעיף פיקדונות הציבור (31.12.2022): נכסים והתחייבויות בסך של 59 מיליוני ש"ח ו-18 מיליוני ש"ח, בהתאמה).

בשנת 2023 חל גידול ביתרות הערך הנקוב והשווי ההוגן של המכשירים הנגזרים. עיקר הגידול ביתרות הערך הנקוב נבע מפעילות בחוזי ריבית לתקופות קצרות ובהיקף הפעילות בחוזי מניות. עיקר הגידול בשווי ההוגן נבע מחוזי מניות. הגידול חל הן כתוצאה מגידול בהיקף הפעילות והן כתוצאה משינויים במחירי המניות בשווקים. הבנק פועל לרוב עם הצדדים הנגדיים במסגרת הסכמי קיזוז וביטחונות שמטרתם לצמצם את חשיפת האשראי הנובעת מהפעילות במכשירים נגזרים של צדדים אלה.

2.3.2. הון, הלימות הון ומינוף

1. הון

השקעות בהון הבנק ועסקות במניות

הון המניות המונפק והנפרע של הבנק ליום 31 בדצמבר 2023 הינו 1,337,267,218 ש"ח ע.נ. המורכב ממניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.נ. כל אחת. ההון המונפק הינו בניכוי 109,893 מניות רגילות שנרכשו על-ידי הבנק ("מניות באוצר"). לפרטים בדבר ביזור גרעין השליטה בבנק והפיכה לבנק ללא גרעין שליטה, ראה [פרק עניינים אחרים](#) בדוח ממשל תאגידי.

דיבידנדים

חלוקת דיבידנד על-ידי הבנק כפופה למבחנים ולמגבלות הקבועים בחוק החברות ובהוראות הפיקוח על הבנקים, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין 331. כל חלוקה ושיעורה כפופה להחלטה ספציפית של דירקטוריון הבנק לפי שיקול דעתו במועד החלוקה ובהתחשב בהוראות כל דין ובמגבלות על החלוקה ובשיקולים עסקיים, לרבות בהתחשב באסטרטגיית הבנק.

מדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק היא לחלק עד 40% מהרווח הנקי הרבעוני הנובע מפעולות רגילות.

במאי 2023 הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד בסך 803 מיליון ש"ח, שהיווה כ-40% מהרווח הנקי של הבנק לרבעון הראשון 2023.

באוגוסט 2023 הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד בסך 769 מיליון ש"ח, שהיווה כ-40% מהרווח הנקי של הבנק לרבעון השני 2023.

ביום 12 בנובמבר 2023 פרסם הפיקוח על הבנקים הנחיה בדבר תכנוני הון ומדיניות חלוקת רווחים, לפיה נדרשים התאגידים הבנקאיים לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנדים שלהם לתקופה הקרובה על רקע המלחמה והגידול בחוסר הוודאות לגבי הימשכותה והיקף השפעתה על המשק. עובר לפרסום הדוחות הכספיים לשנת 2023 הודיע הפיקוח על הבנקים כי הנחיה זו תקפה למערכת הבנקאית גם לחלוקות בגין הרבעון הרביעי של 2023.

בהתחשב בהנחיית הפיקוח על הבנקים האמורה, בנובמבר 2023 הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד בסך 334 מיליון ש"ח, שהיווה כ-20% מהרווח הנקי של הבנק לרבעון הרביעי של 2023, אשר ישולם ביום 8 באפריל 2024. בהחלטתו, בחן והתאים דירקטוריון הבנק, את שיעור החלוקה להנחיית הפיקוח וציין את יכולת הבנק להכריז פוטנציאלית על דיבידנד גבוה מהאמור לעיל, לאור עודפי הון המשמעותיים הקיימים בבנק ומצבו הפיננסי האיתן אל מול דרישות ההון השונות.

טבלה 2-21: פרטים בדבר דיבידנד ששולם

מועד הכרזה	מועד תשלום	שיעור חלוקה*	דיבידנד למניה באגורות	דיבידנד ששולם במזומן במיליוני ש"ח
07.03.2024	08.04.2024	20%	26.322	352.0
16.11.2023	06.12.2023	20%	24.976	334.0
14.08.2023	06.09.2023	40%	57.505	769.0
22.05.2023	14.06.2023	40%	60.048	803.0
08.03.2023	30.03.2023	30%	39.272	525.0
22.11.2022	11.12.2022	30%	40.095	536.0
14.08.2022	07.09.2022	30%	30.146	403.0

* מרווחי הרבעון שקדם למועד החלוקה.

2. הלימות הון

גישת הבנק להערכת הלימות הון

הבנק מיישם את הוראות מדידה והלימות הון המבוססות על הוראות באזל כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים. הוראות אלה מתבססות על שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכונים האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק.
- נדבך 2 - מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process) המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים רבות אלו שאינם נכללים בנדבך 1 (כגון ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכונים נזילות, סיכונים סליקה וסיכונים אסטרטגיים) ובמקביל תהליך סקירה שמבוצע על-ידי הפיקוח על הבנקים.
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה דורש גילוי כמותי ואיכותי במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשף אליהם במטרה להעריך את מידת החשיפה של הבנק לגורמי סיכון.

ועדת באזל לפיקוח על הבנקים מבצעת עדכונים למסגרת מדידת הלימות ההון, אשר לעיתים מקבלים את הכינוי "באזל 4". במסגרת זו נקבעו עדכונים משמעותיים בנוגע לאופן החישוב של נכסי סיכון שבגינם נדרש לחשב את דרישות ההון בנדבך הראשון. היישום באיחוד האירופי של הסטנדרטים השונים הכלולים במסגרת העדכון יחול ב 1 בינואר 2025. בשלב זה טרם נקבע מועד היישום בישראל.

בהתאם למדיניות האימוץ של סטנדרטים בינלאומיים מקובלים, הפיקוח על הבנקים מאמץ את הוראות ועדת באזל משנת 2017 בנושא חישוב דרישות הון בגין סיכון תפעולי. ביום 29 בדצמבר 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 206 "מדידה והלימות הון - סיכון תפעולי". במסגרת הטיטה נקבעה הגדרה מעודכנת של חישוב הקצאת ההון בגין סיכון תפעולי כך שהיא מבוססת, בין השאר, על רכיבי האינדיקטור העסקי המפורטים בטיטה ועל מכפיל ההפסד הפנימי שמבוסס על ממוצע ההפסדים ההיסטוריים של התאגיד הבנקאי. בהתאם לטיטה יישום חלקי של ההוראה יחול ביום 1 בינואר 2026. הבנק נמצא בשלבי הערכות ליישום ההוראה.

יעד הלימות ההון ואופן ניהול ותכנון ההון

בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, נדרש הבנק בהיותו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד (כזה, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל), לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10.0% וביחס הון כולל מזערי של 13.5%. ליחס הון עצמי רובד 1 מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור לגביהן ניתנה הקלה. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ייחס הון הכולל המזערי הנדרשים מהבנק על-ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, ליום 31 בדצמבר 2023, הינם 10.23% ו-13.50%, בהתאמה.

יעד הון עצמי רובד 1 שנקבע על-ידי הבנק מביא בחשבון, בין היתר, את תוצאות תהליכי קביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק, לרבות תוצאות מבחני הקיצון הפנימיים שערך הבנק, ואת תוצאות הדיונים שהתקיימו עם הפיקוח על הבנקים לגבי מאפייני הסיכון הפרטניים של הבנק במסגרת תהליך הסקירה הפיקוחי האחרון שבוצע ומבחני הקיצון האחרונים שבוצעו.

לצורך עמידה ביעד הלימות ההון וניהול אפקטיבי של ההון מבוצע תכנון הון בבנק בהתבסס על תכנית העבודה של הבנק והוראות הרגולציה, תוך תרגומן לנכסי הסיכון, ושינויים בהון על רבדיו השונים תוך שמירה על שולי ביטחון. במסגרת תכנון ההון ייחסי ההון, מתבצעים מבחני רגישות שונים. כמו-כן, הבנק עוקב באופן שוטף אחר התוצאות בפועל אל מול התכנון והפערים ביניהם, ובהתאם לצורך נקיטת פעולות נדרשות לצורך עמידה ביעדי הון שנקבעו. כחלק מקביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק כמפורט להלן, מדיניות הבנק הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהיחס המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ואשר אינה נמוכה מרמת הלימות ההון הנדרשת לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך הפנימי להערכת הלימות ההון (ה-ICAAP). במסגרת ה-ICAAP, הבנק בוחן את השפעתם של תרחישי קיצון על יחסי הלימות ההון ובהתאם קיימות תכניות הערכות לחזרה להלימות ההון הרגולטורית בקרות אירוע קיצון כאמור.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

על יסוד תהליכי קביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק ותוצאות הדיונים הפנימיים שהתקיימו עם הפיקוח על הבנקים (כמפורט לעיל), הגדיר דירקטוריון הבנק יעד פנימי של יחס הון עצמי רובד 1 בשיעור שלא יפחת מ-10.5%.

- הבנק מנהל את יחס הלימות ההון במטרה לעמוד בדרישות ההון המזעריות של הפיקוח על הבנקים וביעד הפנימי, תוך שמירה על שולי ביטחון. הון הבנק והיקף נכסי הסיכון נתונים לשינויים, בין היתר, בגין הגורמים המפורטים להלן:
- השפעות שינויים בריבית על קרנות ההון מאגרות-חוב זמינות למכירה.
  - השפעות שינויים במדד, בשערי חליפין ובדירוג המדינה על יתרות נכסי הסיכון.
  - שינויים אקטואריים כתוצאה משינויים בשיעור הריבית לחישוב התחייבויות הבנק או הנחות אקטואריות אחרות.

רגישות קרן ההון בגין אגרות-חוב זמינות למכירה נטו, לאחר השפעת המס, לעלייה תיאורטית של 1% בעקום התשואות חסר הסיכון ובמרווח סיכון האשראי נאמדת בקיטון בסך של כ-0.9 מיליארד ש"ח וכ-0.8 מיליארד ש"ח בהתאמה. מנגד, רגישות קרן ההון הנובעת מהתאמות בגין שינויים אקטואריים, נטו לאחר השפעת המס, לעלייה תיאורטית של 1% בריבית ההיוון נאמדת בגידול בסך של כ-0.2 מיליארד ש"ח. דרישות ההון בגין חשיפות הבנק לממשלת ישראל, בנקים ישראלים, גופים מוסדיים וישויות סקטור ציבורי, נגזרות מדירוג מדינת ישראל. כאמור בפרק הסקירה הכלכלית לעיל, חברת מודי'ס הורידה את דירוג האשראי של המדינה, ואילו פיץ' ו-S&P העבירו את המדינה לרשימת מעקב שלילית ואת תחזית דירוג החוב של המדינה לשלילית בהתאמה. לפיכך קיים סיכון להורדת דירוג האשראי של המדינה בטווח הקרוב על-ידי שתי חברות דירוג אלו. נדגיש כי החל משנת 2021 משתמש הבנק בדירוג S&P למדינות כמדרג יחיד לצרכי מדידת הלימות ההון, ובהתאם להורדת דירוג על-ידי חברות אחרות, כמו מודי'ס, שהתרחשו ו/או שעלולות להתרחש, אין השפעה מידית על יחס ההון. ההשפעה הישירה של ירידה בדירוג האשראי של מדינת ישראל על-ידי חברת Standard and Poor's Rating Group, ככל שתהיה, תביא לקיטון של 0.24%-0.30% ביחס הון רובד 1 יחס הון כולל, בהתאמה.

שינויים בהון

לפרטים בדבר השלמת העסקה למכירת החזקות הבנק, בבנק פוזיטיף ראה [ביאור 24 ט](#) בדוחות הכספיים. בעקבות השלמת המכירה יחס הון עצמי רובד 1 עלה ב-0.05%.

לפרטים נוספים בדבר כתבי ההתחייבות הנדחים, ראה [ביאור 24 י](#) בדוחות הכספיים.

לפרטים נוספים בדבר התאמות פיקוחיות וניכויים ובדבר השפעות נוספות על הון והלימות הון, לרבות בגין הוראות שטרם הגיע מועד יישומן, ראה [ביאור 24](#) בדוחות הכספיים.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 2-2: חישוב יחס הלימות ההון

31 בדצמבר 2022	31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח		
1. הון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים		
46,745	52,641	הון עצמי רובד 1
46,745	52,641	הון רובד 1
14,349	13,338	הון רובד 2
61,094	65,979	סך-הכל הון כולל
2. יתרות משוקללות של נכסי סיכון		
386,550	403,897	סיכון אשראי
4,007	4,245	סיכונים שוק
25,020	29,710	סיכון תפעולי
415,577	437,852	סך-הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון
באחוזים		
3. יחס ההון לרכיבי סיכון		
11.25%	12.02%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון ⁽¹⁾
11.25%	12.02%	יחס הון רובד 1 לרכיבי סיכון
14.70%	15.07%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
10.23%	10.23%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾
13.50%	13.50%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾

- (1) הנתונים מוצגים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 202 בדבר "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי" ובהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 299 וכוללים התאמות בגין הוראות רגולטוריות כדלקמן:
- הקלה בגין תכניות ההתייעלות אשר נזקפות בשיעורים שווים על פני 5 שנים ממועד תחילתן עד ליום 31 בדצמבר 2024 ומוערכות בקיטון עתידי נוסף של כ-0.02% על יחס הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר 2023 (0.04% ליום 31 בדצמבר 2022).
  - השפעת היישום של כללי החשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים אשר פוחתת בהדרגה עד ליום 31 בדצמבר 2024 ומוערכת בקיטון עתידי נוסף של כ-0.04% על יחס הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר 2023 (0.08% ליום 31 בדצמבר 2022).
  - הקלה בגין יישום חוזר בנק ישראל בדבר שקלול הלוואות בסיכון מוגבר לרכישת קרקע, אשר נפרסה בשיעורים רבעוניים שווים החל מיום 30 בספטמבר 2022 עד ליום 30 ביוני 2023, השפעת ההקלה ליום 31 בדצמבר 2022 הייתה 0.04%.
- (2) יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי הינם 10.0%-13.5% בהתאמה. ליחס הון עצמי רובד 1 מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור לגביהן ניתנה הקלה במסגרת הוראת שעה.

3. יחס מינוף

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה לדרישות ההון מבוססות הסיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי. יחס המינוף מוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים. בחודש נובמבר 2020 הפיקוח על הבנקים פרסם כהוראת שעה חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין 250 בדבר יחס המינוף. תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4.5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית (הבנק הינו תאגיד בנקאי כזה), יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5.5% (במקום 6.0% לפני ההקלה). תוקף ההקלה הוארך עד ליום 31 בדצמבר 2025 ולאחר מועד זה יידרש לשוב תוך שני רבעונים ליחס המינוף הנדרש טרם הוראת השעה (6.0%).

טבלה 2-23: יחס מינוף

	31 בדצמבר 2022	31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח			
בנתוני המאוחד			
הון רובד *1	46,745	52,641	
סך החשיפות*	737,115	760,396	
באחוזים			
יחס מינוף	6.34%	6.92%	
יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים בתקופת הוראת השעה	5.50%	5.50%	
יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים לאחר תום הוראת השעה	6.00%	6.00%	

* נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות לפי הוראות הפיקוח על הבנקים (ראה [ביאור n.24](#) בדוחות הכספיים). השפעת ההקלה בגין תכניות ההתייעלות על יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2023, המוערכת בקיטון עתידי נוסף של כ-0.01% נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים ממועד תחילתן עד ליום 31 בדצמבר 2024. בנוסף, נתונים אלה כוללים התאמות בגין השפעת היישום של כללי החשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים אשר פוחתות בהדרגה עד ליום 31 בדצמבר 2024. השפעת ההקלה בגין הפסדי אשראי צפויים ליום 31 בדצמבר 2023 מוערכת בקיטון עתידי נוסף של כ-0.02%.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

2.4. תיאור עסקי קבוצת הבנק לפי מגזרי פעילות פיקוחיים

מגזרי הפעילות הפיקוחיים מדווחים במתכונת האחידה שקבע הפיקוח על הבנקים לכלל המערכת הבנקאית, והם מבוססים על מאפייני הלקוחות, כגון: היקף תיק הנכסים - בהתייחס ללקוחות פרטיים, או המחזור העסקי - בהתייחס ללקוחות העסקיים. דיווח זה שונה במהותו ממגזרי הפעילות המשמשים את הבנק לפי גישת ההנהלה, אשר מפורטים בביאור 28 בדוחות הכספיים ופרק "מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה" בדוח ממשל תאגידי. לפירוט נוסף בדבר עסקי קבוצת הבנק לפי מגזרי פעילות פיקוחיים, ראה [ביאור 28](#) בדוחות הכספיים.

טבלה 2-24: תוצאות הפעילות ונתונים עיקריים של מגזרי פעילות פיקוחיים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023											
סך-הכל	פעילות חו"ל	פעילות ישראל									
		סך-הכל פעילות חו"ל	סך-הכל פעילות ישראל	אחר	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	בנקאות פרטית	משקי בית
במיליוני ש"ח											
17,352	872	16,480	-	1,192	245	2,434	1,323	3,979	515	6,792	רווח מימוני, נטו
4,030	52	3,978	192	180	92	709	378	1,007	141	1,279	עמלות והכנסות אחרות
21,382	924	20,458	192	1,372	337	3,143	1,701	4,986	656	8,071	סך הכנסות
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי											
1,879	69	1,810	-	(6)	(2)	80	524	718	1	495	
8,231	463	7,768	58	423	161	738	449	1,899	216	3,824	הוצאות תפעוליות ואחרות
רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק											
7,360	225	7,135	86	686	117	1,494	468	1,547	287	2,450	
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022											
סך-הכל	פעילות חו"ל	פעילות ישראל									
		סך-הכל פעילות חו"ל	סך-הכל פעילות ישראל	אחר	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	בנקאות פרטית	משקי בית
במיליוני ש"ח											
14,048	723	13,325	-	2,795	236	1,840	1,048	2,882	268	4,256	רווח מימוני, נטו
3,872	39	3,833	232	150	99	600	315	979	145	1,313	עמלות והכנסות אחרות
17,920	762	17,158	232	2,945	335	2,440	1,363	3,861	413	5,569	סך הכנסות
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי											
(34)	107	(141)	-	35	(2)	(368)	(109)	192	(1)	112	
7,972	453	7,519	67	412	168	669	424	1,897	202	3,680	הוצאות תפעוליות ואחרות
רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק											
6,532	107	6,425	105	1,722	109	1,372	669	1,155	138	1,155	

שינויים עיקריים ברווח הנקי וביתרות המאזניות

מגזר משקי בית

הרווח הנקי המיוחס למגזר משקי בית בשנת 2023 הסתכם ב-2,450 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,155 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעלייה ברווח המימוני, נטו שקוזז מעלייה בהוצאות בגין הפסדי אשראי ומגידול בהוצאות התפעוליות והאחרות. הרווח המימוני, נטו בשנת 2023 הסתכם ב-6,792 בהשוואה ל-4,256 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעליית המרווח על הפיקדונות לאור עליית הריביות השקלית והדולרית.

העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2023 הסתכמו ב-1,279 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,313 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הקיטון נבע בעיקרו מירידה בעמלות מפעילות בשוק ההון וכן מירידה בעמלות הפצת מוצרים פיננסיים והושפע מהטבות בתחום העמלות, שניתנו ללקוחות במטרה להקל על התמודדות עם השלכות המלחמה, ברבעון הרביעי של השנה.

בשנת 2023 נרשמו הוצאות בגין הפסדי אשראי בסך של כ-495 מיליון ש"ח, בהשוואה להוצאות בסך של כ-112 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעלייה בהפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בשל התאמות בגין השפעות מאקרו כלכליות, לנוכח עלייה בהסתברות להאטה כלכלית בשל השלכות המלחמה, כפי שנאמדות בשלב זה, וסביבת ריבית גבוהה לאורך זמן. כמו-כן, חל גידול במחיקות אוטומטיות.

ההוצאות התפעוליות והאחרות של המגזר בשנת 2023 הסתכמו ב-3,824 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-3,680 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעלייה בהוצאות שכר עקב מענק חד פעמי בגין הסכם השכר וכן מעלייה בהוצאות מחשב ובהוצאות פחת וירידת-ערך תוכנות.

מגזר בנקאות פרטית

הרווח הנקי המיוחס למגזר הבנקאות הפרטית בשנת 2023 הסתכם ב-287 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-138 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעלייה ברווח המימוני, נטו.

הרווח המימוני, נטו בשנת 2023 הסתכם ב-515 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-268 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעליית המרווח על הפיקדונות לאור עליית הריביות השקלית והדולרית.

העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2023 הסתכם ב-141 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-145 מיליון ש"ח בשנה הקודמת.

ההוצאות התפעוליות והאחרות של המגזר בשנת 2023 הסתכמו ב-216 מיליון ש"ח בהשוואה ל-202 מיליון ש"ח בשנה הקודמת.

מגזר עסקים קטנים וזעירים

הרווח הנקי המיוחס למגזר עסקים קטנים וזעירים בשנת 2023 הסתכם ב-1,547 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,155 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע ברובו מעלייה ברווח המימוני, נטו. גידול זה קוזז בחלקו על-ידי עלייה בהוצאות בגין הפסדי אשראי.

בשנת 2023 הרווח המימוני, נטו הסתכם ב-3,979 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,882 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעליית המרווח על הפיקדונות לאור עליית הריביות השקלית והדולרית.

העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2023 הסתכמו ב-1,007 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-979 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקרו מעלייה בעמלות מכרטיסי אשראי עקב עדכון הסכם התפעול עם ישראל.

בשנת 2023 נרשמו הוצאות בגין הפסדי אשראי בסך של 718 מיליון ש"ח, בהשוואה להוצאות בסך של 192 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעלייה בהפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בשל התאמות בגין השפעות מאקרו כלכליות, לנוכח עלייה בהסתברות להאטה כלכלית בשל השלכות המלחמה, כפי שנאמדות בשלב זה, וסביבת ריבית גבוהה לאורך זמן. כמו-כן, חל גידול במחיקות אוטומטיות.

ההוצאות התפעוליות והאחרות של המגזר בשנת 2023 הסתכמו ב-1,899 מיליון ש"ח בהשוואה ל-1,897 מיליון ש"ח בשנה הקודמת.

מגזר עסקים בינוניים

הרווח הנקי המיוחס למגזר עסקים בינוניים בשנת 2023 הסתכם ב-468 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-669 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הקיטון נבע בעיקר מעלייה בהוצאות בגין הפסדי אשראי אשר קוזזה בחלקה מעלייה ברווח המימוני, נטו ומעלייה בעמלות ובהכנסות האחרות בהשוואה לשנה הקודמת. הרווח המימוני, נטו בשנת 2023 הסתכם ב-1,323 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,048 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעליית המרווח על הפיקדונות לאור עליית הריביות השקלית והדולרית.

העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2023 הסתכמו ב-378 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-315 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקרו מעלייה בעמלות מעסקי מימון בעיקר עקב החזר חלקי של פרמיות ששולמו בעבר בגין ביטוח ערבויות חוק מכה.

בשנת 2023 נרשמו הוצאות בגין הפסדי אשראי בסך של כ-524 מיליון ש"ח, בהשוואה להכנסות בסך של כ-109 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. השינוי נבע בעיקר מגידול בהפרשה הקבוצתית בשל התאמות בגין השפעות מאקרו כלכליות, לנוכח עלייה בהסתברות להאטה כלכלית בשל השלכות המלחמה, כפי שנאמדות בשלב זה, וסביבת ריבית גבוהה לאורך זמן. כמו-כן, חל גידול בהפרשה הפרטנית.

ההוצאות התפעוליות והאחרות של המגזר בשנת 2023 הסתכמו בכ-449 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-424 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעלייה בהוצאות מחשב ובהוצאות פחת וירידת-ערך תוכנות וכן מעלייה בהוצאות שכר.

מגזר עסקים גדולים

הרווח הנקי המיוחס למגזר עסקים גדולים בשנת 2023 הסתכם ב-1,494 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,372 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעלייה ברווח המימוני, נטו ומעלייה בעמלות וההכנסות האחרות בהשוואה לשנה הקודמת. עליות אלה קוזזו בחלקן מעלייה בהוצאות מהפסדי אשראי ומעלייה בהוצאות התפעוליות והאחרות.

הרווח המימוני, נטו בשנת 2023 הסתכם ב-2,434 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,840 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעליית המרווח על הפיקדונות והאשראי לאור עליית הריביות השקלית והדולרית וכן מגידול בהיקפי האשראי.

העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2023 הסתכמו ב-709 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-600 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקרו מעלייה בעמלות מעסקי מימון וכן מעמלות טיפול באשראי.

בשנת 2023 נרשמו הוצאות בגין הפסדי אשראי בסך של כ-80 מיליון ש"ח, בהשוואה להכנסות בסך של כ-368 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. השינוי נבע בעיקרו מירידה בהכנסה הפרטנית.

ההוצאות התפעוליות והאחרות של המגזר בשנת 2023 הסתכמו בכ-738 מיליון ש"ח בהשוואה ל-669 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעלייה בהוצאות מחשב ובהוצאות פחת וירידת-ערך תוכנות וכן מעלייה בהוצאות השכר.

מגזר מוסדיים

הרווח הנקי המיוחס למגזר גופים מוסדיים בשנת 2023 הסתכם ב-117 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-109 מיליון ש"ח בשנה הקודמת.

הרווח המימוני, נטו בשנת 2023 הסתכם ב-245 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-236 מיליון ש"ח בשנה הקודמת.

העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2023 הסתכמו ל-92 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-99 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הקיטון נבע בעיקר מירידה בעמלות משוק ההון.

מגזר ניהול פיננסי

הרווח הנקי המיוחס למגזר ניהול פיננסי בשנת 2023 הסתכם ב-686 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,722 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הקיטון נבע בעיקר מירידה ברווח המימוני, נטו.

הרווח המימוני, נטו בשנת 2023 הסתכם ב-1,192 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,795 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הקיטון נבע בעיקר מעליית הריבית המועברת לחטיבות הבנק בגין המקורות. בנוסף, חל גידול בהפסדים ממימושי אגרות-חוב וחלה ירידה בהכנסות מהפרשי הצמדה בשל השינויים בשיעור המדד הידוע בין התקופות. מנגד, נרשמו רווחים מהשקעה במניות ומשינוי בפערים בין השווי ההוגן של נגזרים שהינם חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק לבין מדידת אותם נכסים על בסיס צבירה, וזאת בהשוואה להפסדים בשנה הקודמת.

העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2023 הסתכמו ב-180 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-150 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקרו מעלייה בעמלות סינדיקציה.

מגזר אחר (פעילות ישראל)

הרווח הנקי המיוחס למגזר אחר בשנת 2023 הסתכם בסך של 86 מיליון ש"ח בהשוואה לרווח נקי בסך של 105 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הקיטון נבע בעיקר מירידה בעמלות והכנסות אחרות ומגידול בהוצאות התפעוליות והאחרות בהשוואה לשנה הקודמת.

העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2023 הסתכמו ב-192 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-232 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הקיטון נבע מירידה בעמלות משוק ההון וכן מירידה בהכנסות האחרות אשר מקורה במכירת זכויות בנדל"ן בתקופה המקבילה.

ההוצאות התפעוליות והאחרות בשנת 2023 הסתכמו בכ-58 מיליון ש"ח בהשוואה ל-67 מיליון ש"ח בשנה הקודמת.

מגזר הפעילות הבינלאומית

הרווח הנקי המיוחס למגזר הפעילות הבינלאומית בשנת 2023 הסתכם ב-225 מיליון ש"ח, בהשוואה לרווח נקי בסך של 107 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. להלן השינויים העיקריים בתוצאות הפעילות הבינלאומית:

- הרווח הנקי של סניף ניו-יורק הסתכם בכ-288 מיליון ש"ח בשנת 2023 בהשוואה לרווח נקי של כ-199 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעלייה ברווח המימוני, נטו שקוזזה בחלקה מגידול בהוצאות התפעוליות. העלייה ברווח המימוני, נטו נבעה בעיקר מגידול בהיקפי האשראי וכן מעליית מרווחי הפיקדונות בגין עלייה בריבית הדולרית.
- ההפסד של הפועלים שוויץ הסתכם בכ-63 מיליון ש"ח בשנת 2023 בדומה להפסד שנרשם בשנת 2022. לפרטים בדבר מכירת פוזיטיף והחזרת הרישיון הבנקאי בפועלים שוויץ, ראה [ביאור 15](#) בדוחות הכספיים.

2.5. תיאור עסקי קבוצת הבנק לפי מגזרי פעילות בהתאם לגישת ההנהלה

קבוצת הבנק פועלת בישראל ומחוצה לה, ומספקת מגוון שירותים בנקאיים ופיננסיים ללקוחותיה. החלוקה למגזרי הפעילות לפי גישת ההנהלה מבוססת על סוגי המוצרים והשירותים או על סוגי הלקוחות ושייכותם ליחידה הארגונית המטפלת, שמבוצע בהתאם לקריטריונים שונים שנקבעו על-ידי הנהלת הבנק. חלוקה זו משמשת את הנהלת הבנק לקבלת החלטות ולניתוח התוצאות העסקיות של הקבוצה.

למידע נוסף אודות מגזרי הפעילות וניתוח תוצאות המגזרים, ראה [ביאור 28](#) בדוחות הכספיים [ופרך מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה בדוח ממשל](#) [תאגידי](#).

2.6. חברות עיקריות

2.6.1. חברות בישראל

קבוצת פועלים אקוויטי

קבוצת פועלים אקוויטי, המהווה את זרוע ההשקעות הריאליות של הבנק ומוחזקת בבעלות מלאה, פועלת בשני תחומים עיקריים: השקעות ישירות בחברות בהון ומעין הון (מזנין) וכן השקעה וייזום קרנות השקעה פרטיות ופעילות בנקאות להשקעות בארץ ובחו"ל. בנוסף, פועלים אקוויטי מחזיקה בכ-22.2% בחברה הציבורית אי.בי.אי. - ניהול וחיתום בע"מ (לשעבר פועלים אי.בי.אי. - ניהול וחיתום בע"מ) העוסקת בשירותי ייעוץ, חיתום וניהול גיוסי הון. הבנק שוקל חלופות לפעילות בתחום החיתום ובמסגרת זו מנהלת פועלים אקוויטי מגעים להשקעת מיעוט בקבוצת לידר. אין ודאות שהמגעים יבשילו לעסקה ועסקה אם תושג תהא טעונה קבלת אישורים רגולטוריים. יתרת ההשקעות של פועלים אקוויטי ליום 31 בדצמבר 2023 הסתכמה בסך של כ-4.2 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-3.3 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022. בנוסף, קיימת התחייבות להשקעה בסך של כ-1.2 מיליארד ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2023, בהשוואה לסך של כ-1.4 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2022. הגידול בהיקף ההשקעות בשנים האחרונות מהווה יישום אסטרטגית הבנק לגידול היקף ההשקעות המבוצעות בפועלים אקוויטי, בכפוף לתנאי השוק, במסגרת מתווה השקעות רב שנתי עד לשנת 2025 אשר אושר בדירקטוריון הבנק. תרומת פועלים אקוויטי לתוצאות הפעילות של הבנק בשנת 2023 הסתכמה ברווח נקי בסך של כ-100 מיליון ש"ח, לעומת רווח נקי בסך של כ-91 מיליון ש"ח בשנת 2022. השקעת הבנק בפועלים אקוויטי (בהון ובאמצעים אחרים) הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2023 בכ-4.7 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-3.8 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022.

3. סקירת הסיכונים

חלק מהמידע המפורט בפרק זה, אף אם הוא מבוסס על עיבוד של נתונים היסטוריים, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך, וכמפורט בסעיף 1.1 לעיל.

מידע נוסף על הסיכונים ניתן למצוא בדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2023 (להלן: דוח על הסיכונים).

3.1. תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם

הבנק מבצע בדיקה מקיפה להערכת הסיכונים להם הוא חשוף ומהותיותם. במסגרת תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי להערכת הלימות ההון) הבנק הגדיר את הסיכונים הבאים כסיכונים מהותיים: סיכון אשראי, סיכון ריכוזיות, סיכון שוק, סיכון השקעה, סיכון תפעולי (לרבות סיכון IT וסיכון סייבר), סיכון צד נגדי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי-תחרותי, סיכון רגולטורי, סיכון ציות וסיכון מודל. סיכונים נוספים אליהם חשוף הבנק מטופלים באופן ישיר כחלק מהניהול העסקי והם: סיכון משפטי, סיכון כלכלי (אשר יכול להתממש דרך סיכונים אשראי, השקעה, שוק ועוד), וסיכון סביבתי (לרבות סיכון אקלים).

אסטרטגיית ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה כולה, תוך זיהוי וכימות הסיכונים, הגדרת אחריות על הסיכונים (Risk Ownership) ומקסום התועלת העסקית בהתייחס לעלות במונחי סיכון על-ידי כל גורם אחראי בכל הרמות של הארגון. ניהול הסיכונים בבנק מתבצע במתודולוגיה אחידה ובראיה כוללת תוך התאמה לדרישות הרגולטוריות, במטרה לתמוך בנטילת סיכונים באופן מושכל על מנת להשיא את רווחיות הקבוצה ברמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון. מבנה וארגון מערך ניהול הסיכונים המופיעים בפרק זה רלוונטיים לכל סוגי הסיכונים ולכל היחידות בבנק, בהמשך של פרק זה יופיעו התייחסויות נוספות, לפי העניין, לכל סוג סיכון בנפרד. מידע נוסף ניתן למצוא בדוח על הסיכונים.

3.1.1. ממשל הסיכונים ואופן ניהול הסיכונים

ניהול הסיכונים מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ ובסניפי הבנק בניו-יורק, ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. החברות הבנות מונחות לנהל את הסיכונים על בסיס האסטרטגיה והמדיניות הקבוצתית, תוך ביצוע התאמות בהתאם לנסיבות, ודיווח עליהן לחברה האם. ניהול הסיכונים מתבצע בכל חברה בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי המדיניות המותווית על-ידי הדירקטוריון של כל חברה. הבנק מנהל את הסיכונים השונים תוך גידור חלק מהם. הפיקוח על הבנקים קבע בהוראות ניהול בנקאי תקין הנחיות הקשורות לנושא ניהול הסיכונים. ההוראות מפרטות את דרישות הפיקוח בניהול הסיכונים השונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי וקובעות עקרונות יסוד לניהול הסיכונים ולבקרתם, ובכללם: מעורבות נאותה והבנה מעמיקה של דירקטוריון התאגיד הבנקאי בניהול הסיכונים, ניהול הסיכונים באמצעות מנהל סיכונים שהוא חבר הנהלה, העמדת כלים לזיהוי הסיכונים ולמדידתם והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה, כולל קיום פונקציה עצמאית לבקרת הסיכונים. הבנק פועל בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים. בקרה של הסיכונים ואמידת הסיכונים הפיננסיים והסיכונים התפעוליים מתבצעות על בסיס מתודולוגיה אחידה ברמת הקבוצה, בהנחיית החטיבה לניהול סיכונים, ובשים לב לאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה. סיכונים, ככל שישנם, במוצרים או בתהליכים חדשים, מזוהים באמצעות הליך סדור, על-פי המדיניות להשקת מוצרים ותהליכים חדשים. מודלים המשמשים לאמידת הסיכונים נבחנים טרם יישומם וכן מדי תקופה על-פי מדיניות תיקוף המודלים בבנק.

תפיסת הבקרה ביחס לכל הסיכונים הפיננסיים והסיכונים התפעוליים בבנק היא של זיהוי ואמידה של הסיכונים ובקרת עמידה במגבלות תיאבון הסיכון ובמגבלות נוספות שנקבעו בנהלים השונים, בשלושה מעגלי בקרה:

1. מעגל בקרה ראשון הכולל את היחידות העסקיות בחטיבות, לרבות חטיבות תמיכה ותפעול, שהם יוצרי/נוטלי הסיכונים, ואת יחידות הבקרה הפנימיות בחטיבות המספקות בקרה פנימית על יוצרי/נוטלי הסיכונים. הנהלת הקווים העסקיים נושאת באחריות הראשית לניהול הסיכונים על בסיס שוטף ומטרתה לנהל את הסיכונים תוך חתירה להשגת המטרות האסטרטגיות והיעדים העסקיים, במסגרת תיאבון הסיכון שנקבע ובהתאם לנוהלי הסיכון ולהוראות הרגולטוריות. הבקרות במעגל הראשון מעוגנות בנהלי העבודה;
2. מעגל בקרה שני הכולל את יחידות הבקרה בחטיבה לניהול סיכונים שהינה בלתי תלויה בחטיבות העסקיות. מעגל זה אחראי גם על הצגת תמונה כוללת של הסיכונים, גיבוש המתודולוגיות לאמידת הסיכונים ולהקצאת ההון הכלכלית, אמידת סיכון בלתי תלויה, ניתוח מידת ההלימה של המוצרים והפעילויות למסגרת תיאבון הסיכון וקיבולת הסיכון שהוגדרה על-ידי הדירקטוריון ותיקוף מודלים. במעגל השני פונקציות בקרה עצמאיות נוספות, כגון: חשבונות וייעוץ משפטי;
3. מעגל בקרה שלישי הכולל את מערך הביקורת הפנימית שפועלת באופן בלתי תלוי ואובייקטיבי. מטרתה לשפר את פעילות הארגון ולסייע לו להשיג את מטרותיו, בין היתר באמצעות פיקוח ויידוא קיום הוראות החוק והרגולציה, יישום הנחיות הנהלה והדירקטוריון, אתגור ומתן המלצות לשיפור, באופן ממוקד וצופה פני עתיד. הביקורת הפנימית פועלת במסגרת החוקים, הרגולציה, התקנים הבינלאומיים והנחיות לשכת המבקרים הפנימיים, הנחיות ועדת הביקורת של הדירקטוריון, הדירקטוריון וצורכי הנהלה.

דירקטוריון הבנק אחראי להתווית אסטרטגית ניהול הסיכונים הכוללת ולפיקוח על מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, ישירות או באמצעות הוועדה לניהול ובקרת סיכונים. עיקר תפקידי הדירקטוריון בנושא ניהול הסיכונים:

- קביעת מסגרת תיאבון הסיכון וקיבולת הסיכון של הקבוצה;
- אישור מדיניות ניהול סיכונים עקבית עם מסגרת תיאבון הסיכון, לרבות קביעת מסגרות הסיכון בתחומי הפעילות השונים ובמוקדי הסיכון העיקריים;
- אישור מסגרת תפיסת הבקרה בקבוצה ויידוא כי היא עונה על צרכי ניהול הסיכונים;
- הנחיית הנהלה הבכירה בדבר ניהול הסיכונים באופן ברור, על בסיס המלצות צוות הנהלה לניהול סיכונים בראשות המנכ"ל, ויידוא כי הנהלה הבכירה נוקטת את הפעילויות הדרושות לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרת הסיכונים;
- אישור המתודולוגיות לאמידת הסיכונים, לבקרתם ולהקצאת ההון הכלכלית בגינם;
- פיקוח ובקרה אחר יישום מדיניות ניהול הסיכונים כפי שנקבעה, בחינת פרופיל הסיכונים בפועל לרבות ברמת הקבוצה ובחינת התהליכים והפעולות שעל הבנק לקיים, על-מנת שימלא אחר כל ההוראות הרגולטוריות הנוגעות לניהול הסיכונים.

ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים - יעודה להמליץ ולסייע למליאת הדירקטוריון בהתווית מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק, לרבות קביעת מסגרות הסיכון בתחומי הפעילות השונים, בחינת פרופיל הסיכונים של הבנק, קיום בקרה אחר יישום מדיניות ניהול הסיכונים כפי שנקבעה ובחינת התהליכים והפעולות שעל הבנק לקיים, וזאת על-מנת שימלא אחר כל ההוראות הרגולטוריות הנוגעות לניהול הסיכונים. הוועדה לניהול ובקרת סיכונים של הדירקטוריון ומליאת הדירקטוריון מקבלות דיווח על הסיכונים וביצוע המדיניות שאושרה, לפחות אחת לרבעון.

תת הוועדה לניהול סיכונים ארצות-הברית - יעודה פיקוח על מדיניות ניהול הסיכונים בפעילות הבנק בארצות-הברית. תת הוועדה בוחנת את מדיניות ניהול הסיכונים של פעילות הבנק בארצות-הברית ומוודאת שפעילות הבנק בארצות-הברית מתבצעת במסגרת מדיניות ניהול הסיכונים שנקבעה.

ועדות דירקטוריון נוספות עוסקות בנושאים הקשורים לניהול הסיכונים ובהן בעיקר ועדת הביקורת, ועדת המעקב אחר יישום הסדרים עם הרשויות האמריקאיות והוועדה לממשל תאגידי ומחזיקי עניין.

הנהלת הבנק, לרבות הנהלות החטיבות, אחראית לגיבוש, הטמעה ויישום של מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, ישירות או באמצעות הצוותים הפועלים מטעמה. עיקר תפקידי הנהלה בנושא ניהול הסיכונים:

- עיצוב מדיניות ניהול סיכונים עקבית עם מסגרת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון, לרבות מסגרות סיכון בתחומי הפעילות השונים ובמוקדי הסיכון העיקריים, והגשתה לאישור הדירקטוריון;
- מיסוד של נהלים ומסגרות סיכון התואמים למדיניות, שיטות עבודה נאותות לאמידת הסיכון ותהליכי קבלת החלטות מבוססי ניתוח תשואה/תועלת עסקית למוקד סיכון וקבלת דיווחים מתאימים תוך יידוא ציות ליעדי המדיניות לניהול הסיכונים;
- יידוא קיומו של תהליך פנימי להערכת ההון ולקביעת יעדי הון העולים בקנה אחד עם פרופיל הסיכונים של התאגיד ועם סביבת הבקרה שלו;
- יידוא קיומם של משאבים נאותים לניהול הסיכונים בבנק לרבות מסגרת בקרת פנימיות וקיום מערכות בקרה ודיווח עצמאיות, יעילות ומקיפות בדבר הסיכונים.

צוות הנהלה לניהול סיכונים וצוות בראשות המנכ"ל - אחראי לעיצוב המדיניות לניהול הסיכון בבנק, מסגרות הסיכון ונהלי הדיווח והבקרה, וכן על בחינת פרופיל הסיכון הכולל של הבנק על סוגי וגורמי הסיכון השונים אליהם חשוף הבנק.

צוותי הנהלה נוספים פועלים בתחומי הסיכון הייעודיים במסגרת המדיניות ובמגבלות הסיכון שנקבעו על-ידי הדירקטוריון וועדותיו. כמו-כן הוגדרו צוותים המתכנסים בהתקיים תנאים מסוימים ובהם צוות משברים פיננסיים וצוות חירום בנקאי. צוותים אלו התכנסו עם פרוץ מלחמת חרבות ברזל וממשיכים להתכנס בהתאם לצורך, לפרטים נוספים ראה [פרק השלכות מלחמת חרבות ברזל](#).

מנהלת הסיכונים הראשית (CRO) וחברת הנהלה האחראית על החטיבה לניהול סיכונים הינה הגברת מ. בן שושן כהן. הסיכונים הפיננסיים מנוהלים על-ידי חברי הנהלה ממונים, ובאחריותם.

חברי הנהלה העיקריים האחראים לניהול סיכונים האשראי הינם מנהל החטיבה העסקית מר א. פורמן, והממונה על החטיבה הקמעונאית גברת ד. רביב. חבר הנהלה האחראי על ניהול סיכונים השוק, ההשקעה והנזילות הינו מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית מר י. ענתבי. הסיכון המשפטי מנוהל על-ידי עורכת-דין י. אלמוג, היועצת המשפטית הראשית.

הסיכון הטכנולוגי, ובכללו סיכון הסייבר, מנוהל על-ידי הגב' א. בן זאב מנהלת חטיבת הטכנולוגיה והמחשוב. הסיכון התפעולי, למעט הסיכון המשפטי והסיכון הטכנולוגי, מנוהל על-ידי כל חבר הנהלה בתחום הפעילות הנתון לאחריותו.

החטיבה לניהול סיכונים - פעילויות החטיבה ותחומי אחריותה תואמים את האמור בהוראת ניהול בנקאי תקין 310. יעדיה העיקריים של החטיבה הם: הטמעת תרבות ניהול וניטור סיכונים מתקדמת בקבוצת הבנק, שתתמוך בנטילת סיכונים באופן מושכל במטרה להשיג את רווחיות הקבוצה ברמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון, הגדרת מדיניות ניהול סיכונים וציות ברמת הקבוצה, התואמת את מטרות הקבוצה ואת דרישות ועדת באזל והרגולציה הרלוונטית וכן בחינה וניטור של פרופיל הסיכונים הכולל בבנק והתאמתו לתאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון. לשם כך החטיבה מפתחת ומיישמת מתודולוגיות ומודלים כוללים וכמותיים להערכת סיכונים, המשמשים בין היתר לחישוב הון כלכלי.

החטיבה מוודאת את קיומם ואיכותם של התהליכים המרכזיים לניהול הסיכונים בקבוצה: זיהוי ואמידה של הסיכונים, קביעת קיבולת הסיכון ותיאבון הסיכון, קביעת מנגנוני בקרה, ניטור הסיכונים ודיווח. החטיבה מובילה ומרכזת את תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי שנתי להערכת כמות ההון הנדרשת בשים לב לסיכונים) ומעורבת בתהליכי ניהול יחס ההון. החטיבה מורכבת מארבע יחידות ובראשן מנהלת החטיבה במעמד חברת הנהלה: (1) יחידת ניהול סיכונים אשראי (2) יחידת ניהול סיכונים תפעוליים וסיכונים שוק (3) יחידת קצין ציות ראשי ואכיפה בניירות-ערך ו-(4) יחידת אינטגרציית סיכונים. ככלל, דיווחי החטיבה לניהול סיכונים המוגשים לדיון בוועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים מוגשים גם למליאה כדיווח בכתב או לדיון, לפי העניין. בהתאם למדיניות הבנק, מערך הדיווח על הסיכונים נקבע באופן שיאפשר תקשורת אפקטיבית הן לרוחב הקבוצה והן במעלה שרשרת הניהול. מטרת הדיווחים הינה הצפת סוגיות טעונות או חולשות בעלות פוטנציאל לסיכון והם מתבצעים הן ברמה הפרטנית והן ברמה הצבורה כלפי מעלה של כלל הקבוצה. מערך הדיווחים כולל הצגה של חולשות או מגבלות באומדני הסיכון, וכן הנחות משמעותיות שהאומדנים מבוססים עליהן וכולל דיווחים שוטפים ודיווחי אד-הוק על-פי הצורך.

כמו-כן מפעילה החטיבה לניהול סיכונים מספר צוותים בראשות מנהלת הסיכונים הראשית:

צוות הנהלה היגוי מדיניות אשראי - הצוות מגבש את מדיניות האשראי של הבנק.

צוות הנהלה בקרת אשראי - הצוות דן בדוחות בקרת אשראי שנערכו ללוויים הגדולים בבנק ולמדגמים מבוססי סיכון על כלל תיק האשראי של הבנק ובוחן את מהימנות דירוג האשראי, נאותות הסיווג וההפרשות בקבוצה.

צוות הנהלה האחראי על סיווג חובות וקביעת הוצאות להפסדי אשראי - הצוות עוסק בגיבוש המתודולוגיה להפרשה קבוצתית, גיבוש מדיניות ביצוע סיווגים והפרשות פרטניות, סיווג אשראי וקביעת הפרשות פרטניות להפסדי אשראי בכפוף למדרג הסמכויות.

צוות ניהול סיכון מודל - הצוות מגבש את המסגרת לממשל סיכון מודל, מנהל את סיכון המודל במסגרת תאבון הסיכון ומוודא הלימה עם מדיניות וממשל מודלים. הצוות מתקף מודלים המנוהלים הן בקו ראשון והן בקו שני.

צוותים נוספים כוללים צוות תיעודף השקעות גולטוריות, צוות מעקב ושיפור היבטי בקרה רוחביים, צוות הנהלה לניהול הסיכון הציותי-משפטי, Risk Management Committee - New York.

להרחבה בנושא ניהול הסיכונים ראה פירוטים נוספים בפרק זה [ובדוח על הסיכונים](#).

3.1.2. תיאבון סיכון

תיאבון הסיכון הינו כלי מרכזי המאפשר לקשר בין אסטרטגיית הארגון, הקצאת ההון וניהול הסיכונים. הדירקטוריון קובע את מסגרת תיאבון הסיכון בשים לב להמלצת המנכ"ל, מנהלת הסיכונים הראשית (CRO) והממונה על החטיבה הפיננסית (CFO). תיאבון הסיכון מתורגם למטרות ולמגבלות לקווי העסקים. מסגרת תיאבון הסיכון כוללת מדיניות, תהליכים, בקרות, ומערכות שבעזרתן התיאבון לסיכון מיושם, מתוקשר ומפוקח. מסגרת תיאבון הסיכון כוללת הצהרת תיאבון וקיבולת לסיכון, מגבלות סיכון וקווי מתאר של תחומי האחריות של אלה האחראים על היישום והבקרה של מסגרת תיאבון הסיכון. מסגרת תיאבון הסיכון מתייחסת לסיכונים המהותיים לבנק וקובעת את פרופיל הסיכון ביחס לאסטרטגיה העסקית של הבנק ולקיבולת הסיכון של הבנק. מסגרת תיאבון סיכון יעילה מספקת מסגרת משותפת ואמצעים להנהלה הבכירה ולדירקטוריון כדי לתקשר, להבין ולהעריך את רמת הסיכון שהם מוכנים לקבל. המסגרת מגדירה את הגבולות שבתחומם מצופה מהנהלה לפעול על מנת ליישם את האסטרטגיה העסקית של הבנק. המסגרת כוללת את המרכיבים העיקריים הבאים:

הצהרת תיאבון הסיכון: ניסוח בכתב של היקף וסוגי הסיכון המצרפי שהבנק מעוניין לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלו ובכללם: קיום דוחות הולמים, כמו גם מדדים כמותיים ביחס לרווחים, הון, מדדי סיכון, נזילות ואמצעים רלוונטיים אחרים על-פי הצורך. קיבולת הסיכון: רמת הסיכון המקסימלית שהבנק יכול לשאת, ללא הפרת מגבלות הון הרלוונטיות לתרחיש קיצון, לרבות מנקודת מבטם של בעלי מניות והלקוחות. עמידה בקיבולת הסיכון תבחן בין היתר באמצעות ביצוע תרחישי קיצון שמטרתם לאמוד פגיעה ברווח הבנק ורמת הלימות ההון של הבנק, וזאת כתוצאה מקרות תרחיש קיצון.

תיאבון סיכון: הסיכון המרבי המצרפי הכולל שהתאגיד הבנקאי יהיה מוכן לשאת, בתוך קיבולת הסיכון שהוגדרה, על מנת להשיג את היעדים העסקיים על-פי התכנית האסטרטגית תחת אילוצים שונים (כגון מקורות הון ונזילות, דרישות רגולטוריות, מאפייני סיכון/תשואה וכדומה). מגבלות סיכון: מדדים כמותיים המבוססים על הנחות צופות פני עתיד אשר נותנים ביטוי מעשי להצהרת תיאבון הסיכון המצרפי של הבנק.

3.1.3. תרחישי קיצון

על מנת להבין את ההשלכות האפשריות של זעזועים שונים על האיתנות הפיננסית של הבנק, הן בהינתן מאזן קיים והן בהתממשות תכניות העבודה וכוונות עסקיות אחרות, מתקיים תהליך של בחינת תרחישי קיצון. בבנק נבחנים לשם כך תרחישים משלושה סוגים: תרחישים מערכתיים כוללים המבוצעים על כלל קבוצת הבנק, תרחישים הפוכים ותרחישי גורם בודד (Single Factor) המבוצעים ברמת ענף/עסקה/לווה/תיק וזאת במקרים מסוימים ועל-פי ספים שהוגדרו מראש. הבנק מתאים את מגוון התרחישים והמאפיינים שלהם להתפתחויות פיננסיות, פוליטיות וסביבתיות בארץ ובעולם. מעבר לכך הבנק מיישם את ההנחיות של בנק ישראל ומפעיל מבחן קיצון אחיד המוגדר על-ידי הפיקוח על הבנקים, כאשר נדרש לכך. מטרת ניתוח תרחישי הקיצון:

- זיהוי ריכוזי סיכון וחולשות אפשריות בתיק הבנק;
- בחינת השפעת החלטות אסטרטגיות של הבנק;
- שילוב בתהליך התכנון ובחינת השלכות התכנית העסקית על החשיפות הפוטנציאליות;
- בחינת האיתנות הפיננסית של הבנק והערכת הנזק הפוטנציאלי העלול להיגרם בהתרחש אירועי קיצון מסוגים שונים;
- ניתוח של רגישות הבנק לזעזועים/אירועים חריגים אך אפשריים;
- הערכת המהותיות של הסיכונים השונים;
- בחינת עמידת הבנק בתאבון ובקיבולת הסיכון ופריטת תיאבון הסיכון לרמת החטיבות;
- תמיכה בחטיבות העסקיות בהבנת מפת הסיכונים של תחומי הפעילות והסקטורים השונים;
- תמיכה בתהליך ICAAP ובגיבוש תכניות מגירה למזעור הפגיעה של אירועי קיצון.

ההנחות, המתודולוגיה והתוצאות ניזונות ומאושרות בצוות תרחישי קיצון וריכוזי סיכון וכן בישיבות ההנהלה וועדות הדירקטוריון. ניהול ההון מביא בחשבון את תוצאותיהם של תרחישי קיצון שונים, וזאת מכמה היבטים: ראשית, יעד ההון והתכנית העסקית של הבנק נקבע בהתחשב בקיבולת הסיכון, אשר מגדירה את הלימות ההון המינימלית שהבנק מוכן להגיע אליה בהתרחש מצב קיצון. שנית, תכנון ההון כולל תכניות מגירה אשר הבנק יכול להוציא לפועל בקרות תרחישי קיצון על מנת להביא לשיפור בהלימות ההון שלו. תרחישי הקיצון נבחנים עבור כל אחת משנות התכנון, בהינתן יעדי ההון ויחס ההון הצפוי, על מנת לוודא שתכנון ההון מבטיח עמידה בקיבולת הסיכון לאורך כל שנות התכנון. כמו-כן, בוחן הבנק את השפעת תרחיש לחץ מתון שעיקרו שינויים בשווקים הפיננסיים ובכללם: שינוי ריבית, מרווחים, שערי חליפין ועוד על יחס הלימות ההון, במטרה למדוד ולהגביל את פוטנציאל שחיקת יחס הלימות ההון. בניהול הנזילות הבנק בוחן תרחישי נזילות פנימיים ורגולטוריים.

3.2. סיכון אשראי

סיכון האשראי הינו סיכון הנובע מכך שהלווה או החייב לא יעמוד בהחייבויותיו לבנק על-פי הסכם האשראי. תיק האשראי הינו מרכיב עיקרי בתיק הנכסים של קבוצת הבנק, ולכן הרעה ביציבותם של הלווים השונים עלולה להשפיע לרעה על שווי הנכסים ועל רווחיות הקבוצה.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות:

- **אשראי מאזני** - התחייבויות נוכחיות כלפי הבנק כגון אשראי ומשכנתאות לציבור, אשראי לבנקים ופיקדונות בבנקים, אשראי לממשלות, השקעה באגרות-חוב (קונצרניות ואחרות) וכן החלק המאזני (שווי הוגן חיובי) של נגזרים ומכשירים פיננסיים.
  - **אשראי חוץ-מאזני** - התחייבויות פוטנציאליות (שטרם מומשו) כלפי הבנק כגון ערבויות, התחייבויות לא מנוצלות למתן אשראי, מסגרות לא מנוצלות וכן התחייבויות פוטנציאליות כתוצאה משינוי בשווי עסקות במכשירים פיננסיים נגזרים.
- סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים מוגדר כסיכון צד נגדי, שהינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. למידע על סיכון אשראי צד נגדי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים](#).
- סיכון נוסף הנובע מתיק חשיפות אשראי הינו סיכון ריכוזיות. סיכון ריכוזיות נובע מפיזור לא אופטימאלי של סיכונים ספציפיים בתיק האשראי, דהיינו כאשר תיק האשראי אינו מפוזר דיו בין גורמי הסיכון השונים. לדוגמה: כאשר תיק האשראי מורכב מכמות קטנה של לוויים (ריכוזיות לווה) או חשוף במידה גבוהה לענף מסוים (ריכוזיות ענפית).

3.2.1. ניהול סיכונים האשראי

מטרת ניהול סיכונים אשראי לאפשר ולוודא שהקבוצה פועלת על-פי המדיניות והיעדים האסטרטגיים שנקבעו, ובמסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר בתחום האשראי, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי.

מדיניות הבנק בניהול סיכונים אשראי מתבססת על פיזור תיק האשראי וניהול סיכונים מבוזר. פיזור הסיכונים מתבטא בפיזור תיק האשראי בבנק בין ענפי המשק השונים, מספר רב של לוויים, מגזרי הצמדה שונים ואזורים גיאוגרפיים שונים בחו"ל. מדיניות פיזור הסיכונים בין ענפי המשק מושתתת על הערכת ההתפתחויות הצפויות במגזרי המשק השונים. לשם כך נערכים סקרים ענפיים וסקרי היתכנות כלכליים, אשר מטרתם להעריך את הסיכון ואת הפוטנציאל העסקי בפעילות במגזרי המשק השונים, ועל-פיהם נקבעים היעדים העסקיים של הבנק.

מערכת ניהול האשראי מנטרת את חשיפת האשראי של הלקוחות, ומערכות בקרת האשראי מזהות, מנטרות ומדווחות לגורם המטפל ולמנהלים על תסמינים שליליים אצל לוויים.

ניהול סיכוני האשראי מתבסס על עקרונות ובהם:

- **אי תלות** - עיקרון ה"אי תלות" מהווה נדבך מהותי בממשל תאגידי נכון למניעת ניגודי עניינים ויצירת מערך של בלמים ואיזונים. מטרתו להבטיח כי המידע הקשור לסיכונים המדווח לגורמים מנהלים, ובפרט להנהלה הבכירה ולדירקטוריון, אכן אובייקטיבי באופיו ואינו מושפע משיקולים אחרים ובפרט של הצלחה עסקית ותגמול בגינה.
- **מדרג סמכויות** - בבנק קיים מדרג של סמכויות המתווה היררכיה של אישורי אשראי על-פי רמת האובליגו ללווה/קבוצה, דירוג סיכון וסיווג בעייתי ומאפשר בקרה על תהליך אישור עסקאות אשראי חדשות. מדרג הסמכויות מגדיר את ספי אישור האשראי האישיים וכן את ספי המעבר לאישורי צוותים ואת הרכב הצוותים.
- **ראייה כוללת של הלקוח/קבוצה** - ניהול קבוצות סיכון המאגדות מספר לווים הקשורים מבחינת הסיכון כדוגמת חברה וחברות הבנות שלה, זוג נשוי וכדומה. פעילות לקוחות וקבוצות מנוהלת על-ידי מנהל לקוחות אשר אחראי לכלל הפעילות של הלווה/קבוצה. מערכות המידע מספקות באופן שוטף למנהל הלקוחות וצוותו ראייה כוללת של פעילות הלקוח/קבוצה כולל רמת סיכון האשראי ובהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 313.
- **מדיניות ונהלי אשראי** - דירקטוריון הבנק קובע מדיניות אשראי אשר נבדקת ומעודכנת באופן שוטף על-פי השינויים בשווקים הפיננסיים ובמשק. המדיניות כוללת מגבלות שונות על תיק האשראי בהתאם לתיאבון הסיכון של הבנק, ובכלל זה, מגבלות חשיפה לפי ענפי משק, מדינות/מוסדות פיננסיים, כפונקציה של רמת הסיכון שהבנק מעריך. כמו-כן, נקבעות מגבלות חשיפה מירבית ללווה בודד, על-פי דירוג האשראי שניתן ללקוח, המשקף את רמת הסיכון שלו ומגבלה מירבית לקבוצת לווים.
- מדיניות האשראי כוללת את מדיניות ניהול סיכון האשראי של התאגיד והיא מסדירה ומגדירה את הכללים החלים על כל הגורמים בבנק העוסקים בסיכון אשראי ומכוונת לשרת את המטרות העסקיות של הבנק בהתאם למדיניות הסיכון, תיאבון הסיכון של הבנק ובהתאם להוראות הרגולטוריות. מסמכי מדיניות האשראי מתווים את המימדים הרלוונטיים לכל חטיבה (סוג לקוח, ענף משק, מטרת הלוואה וכדומה) תוך התייחסות לרמת הסיכון.
- ביצוע הפעילות העסקית על-פי ההנחיות במדיניות האשראי, מאפשר ניהול מושכל של האשראי וחשיפות האשראי ומשמש ככלי לניהול סיכוני האשראי.
- המדיניות ונהלי האשראי מחייבים את כל העוסקים באשראי בבנק: המדיניות מפרטת את העקרונות והשיקולים בעת מתן אשראי, הסמכויות למתן אשראי, איסורים ומגבלות למתן אשראי והנהלים מגדירים את דרכי הפעולה ועקרונות הבנק בנושא אשראי וביטחונות. בנוסף, בסמכות ההנהלה לקבוע הוראות שעה המחמירות מעבר למוגדר במדיניות האשראי של הבנק. החטיבה לניהול סיכונים אחראית על המדיניות הכלל בנקאית וכן אחראית על גיבוש וריכוז המדיניות של החטיבות העסקיות.
- **בקורות זיהוי הסיכון** - תהליך הבקרה והזיהוי של סיכוני האשראי מבוצע על-ידי שלושת מעגלי הבקרה. בקורות מתבצעות מרמת האשראי הבודד ועד רמת התיק במעגל הבקרה הראשון ובמעגל הבקרה השני לפי ספי מהותיות. היחידה לניהול סיכוני אשראי מובילה ומרכזת דיווח להנהלת הבנק ולדירקטוריון על מגמות ושינויים בתיק האשראי לרבות רמת סיכון האשראי בתיק, עמידה במגבלות, אירועים מיוחדים, ניתוח ריכוזיות ותרחישי קיצון והצגת מדדי סיכון כלליים בארץ ובעולם.
- במעגל השלישי אחראית הביקורת הפנימית, בין היתר, על סקירת היישום והאפקטיביות של נהלים לניהול סיכונים ומתודולוגיות להערכת סיכונים, כולל יישום מדיניות ניהול ובקרת סיכונים בבנק.
- זיהוי סיכון האשראי במוצרים קיימים מתבסס על תהליכי ניהול הסיכון, המדידה והבקרה ברמות השונות. עבור מוצרים חדשים זיהוי הסיכון נסמך על מדיניות מוצר חדש המפרטת את התהליכים אותם יש לבצע לגבי כל מוצר חדש בבנק כדי לזהות את מכלול הסיכונים הכרוכים במוצר, להעריך את גודל ומהותיות הסיכון ולתת מענה למדידה, בקרה ודירוג הסיכון.
- כדי לזהות ריכוזי סיכון ולבחון השלכות אפשריות של זעזועים שונים (פיננסיים, פוליטיים ועוד) על האיתנות הפיננסית של הבנק, מוגדר תהליך רבעוני ושנתי הכולל הגדרה, בחינה ודיווח תוצאות תרחישי קיצון, ומיפוי ההשלכות על הרווח ועל הלימות ההון.
- **כימות ומדידת סיכון האשראי מבוצעים במספר רמות** - רמת הלווה הבודד, קבוצות לווים בהתאם לתחומי פעילות, ענפי משק, מגזרי לווים, מוצרים וברמת התיק הכולל של הבנק והקבוצה. עבור כל תחום פעילות וסוג אשראי פותחו ויושמו תהליכי כימות ומדידת סיכון וקביעת דירוג הלווה והאשראי. התהליכים משלבים הערכות מומחים בתחום האשראי, תהליכי קבלת החלטות ומודלים סטטיסטיים מתקדמים.
- **זיהוי וטיפול בלווים בקשיים** - בבנק קיימים תהליכים לזיהוי ולטיפול בלווים, אשר להערכת הבנק קיים חשש שלא יעמדו בהתחייבויותיהם מול הבנק. מחלקות ניתוח אשראי ובקרת אשראי בחטיבה לניהול סיכונים בוחנות במסגרת חוות הדעת שהן מכינות האם נדרש להכליל את הלקוח הספציפי ברשימות הלקוחות בתיק הבנק, האם מצב הלקוח מחייב את סיווגו כחוב בעייתי והאם נדרשת הפרשה פרטנית להפסדי אשראי. לקוחות שהוצפו לרשימות הפיקוח נידונים במסגרת תהליך נאותות הסיווג מדי רבעון. לגבי לווים אלו מתקיימים מעקב ובקרה הדוקים יותר והבנק פועל לצמצום החשיפה מולם, וזאת, בדרך של הקטנת סיכון האשראי ממקורותיהם של הלווים ו/או קבלת ביטחונות נוספים. במקרים מסוימים מועבר הטיפול בלקוחות לאגף המתמחה בליווי ושיקום לווים, או ליחידות גבייה. בנוסף על כך, הבנק בוחן באופן שוטף את רמת סיכון האשראי בתיקי הלווים, על בסיס הנחות שמרניות, מסווג את האשראי הבעייתי בהתאם להוראות בנק ישראל (לא צובר, נחות והשגחה מיוחדת) וכולל בדוחות הכספיים הפרשה נאותה להפסדי אשראי בגין כלל סיכון האשראי בבנק.
- **אחידות הדרכה והכשרה** - העוסקים בתחום האשראי עוברים הכשרות והדרכות בתחום האשראי, סחר חוץ ומשכנתאות. הדרכות אלו מקנות בסיס ידע אחיד לעוסקים בתחום תוך מתן כלים מקצועיים ולימוד מדיניות ועקרונות הבנק בתחום האשראי. הפקות לקחים מאירועים שונים באשראי מבוצעות ביחידות השונות ומתוקשרות לגורמים הרלוונטיים, בהתאם לנוהלי הבנק.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

- **גידור והפחתת סיכון** - הבנק מנהל את הביטחונות לאשראי באמצעות מערכת ביטחונות הכוללת מקדמי ביטחון שמרניים יחסית למקדמי הביטחון הנדרשים לפי הוראות באזל, המפחיתים את שווי הביטחון בהתאם לסיכון לירידת-ערך ומימוש מהיר. במובן זה, דרישת ההון לפי נדבך 1 הינה שמרנית ואינה מתחשבת בחלק ניכר מן הביטחונות שעומדים כנגד חשיפות. במקביל, ניתוח הרכב תיק הביטחונות של הבנק מראה, כי קיים פיזור רב בין הביטחונות. פיזור זה מפחית את הסבירות לירידת-ערך גורפת בשווי הביטחונות. בנוסף קיימים כלים נוספים אשר משמשים לגידור והפחתת סיכון כגון מכירת אשראי ורכישת ביטוחים.
- **אופן קביעת הפרשה הקבוצתית** - חישוב הפרשה להפסדי אשראי הצפויים מוערך על בסיס קבוצתי, למעט לווים לגביהם הבנק לא זיהה מאפייני סיכון משותפים ללווים אחרים ועליהם מחושבת הפרשה על בסיס פרטני. מידי רבעון מבוצע תהליך איתור של לקוחות בעלי פוטנציאל לבעייתיות לפי קריטריונים מוגדרים ונסקרים כל הלווים הכלולים ברשימת הפיקוח ו/או עם סיווג בעייתי. לגבי לקוחות הנבחים פרטנית בהתאם למדיניות הבנק נבחים נאותות הסיווג וההפרשה בגינם. במקרים בהם חל שינוי במצב הלקוח, חלו שינויים בביטחונות ו/או בוצעה גביה, נבחן הצורך בעדכון הסיווג וההפרשה.
- ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מחושבת לפי ההפסד הצפוי לאורך חיי האשראי. בנוסף לכך, באומדן ההפרשה להפסדי אשראי נעשה שימוש משמעותי במידע צופה פני עתיד שמשקף תחזיות סבירות ונתמכות לגבי אירועים כלכליים עתידיים.
- הבנק אומד את הפסדי האשראי הצפויים בהתאם לשיטה מתקדמת המבוססת על אומדן כלכלי של תוחלת ההפסד הצפויה לאורך חיי האשראי (Life Time Expected Loss) באמצעות אומדן של רכיבי הפסד האשראי: ההסתברות לכשל (PD) וההפסד בהינתן כשל (LGD) ויתרת האשראי, המביאה בחשבון פירעונות וניצולים עתידיים של מסגרות חוץ-מאזניות (EAD), כולל התאמות מאקרו כלכליות והתאמות בגין גורמים איכותיים. נתוני השיטה מבוססים בעיקרם על מידע פנימי הקיים בבנק, במקרים בהם קיימות מגבלות של מידע שולבו הערכות מומחה.
- ההתאמות המאקרו כלכליות מבוססות על תחזיות הבנק בקשר לפרמטרים מאקרו כלכליים, לרבות: שיעורי אבטלה, מדד המחירים לצרכן, מדד מחירי הדיור, תוצר לאומי גולמי, צריכה פרטית ושכר ממוצע במשק.
- ההתאמות למודל בגין גורמים איכותיים מתייחסות, בין השאר, למאפיינים פוליטיים וסביבתיים, צמיחה מהירה באשראי, מדיניות ונהלי מתן האשראי של הבנק, לרבות שינויים באסטרטגיית מתן האשראי, תהליכי חיתום וגורמים נוספים.

למידע נוסף על סיכון האשראי ואופן ניהולו ראה [דוח על הסיכונים](#).

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

3.2.2. ניתוח איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי

טבלה 1-3: ניתוח איכות אשראי, סיכון אשראי בעייתי ונכסים שאינם מבצעים של הציבור

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022				יתרה ליום 31 בדצמבר 2023				
מסחרי	דיור	פרטי	סך-הכל	מסחרי	דיור	פרטי	סך-הכל	
במיליוני ש"ח								
								סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי⁽¹⁾
386,035	31,816	126,794	227,425	401,652	31,149	130,097	240,406	סיכון אשראי מאזני
166,407	17,834	7,162	141,411	180,359	21,858	6,386	152,115	סיכון אשראי חוץ-מאזני
552,442	49,650	133,956	368,836	582,011	53,007	136,483	392,521	סך סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי
								סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי
9,996	2,649	730	6,617	8,589	2,847	711	5,031	א. לא בעייתי - מאזני
6,418	668	581	5,169	8,390	689	755	6,946	ב. סך-הכל בעייתי ⁽²⁾
2,973	458	-	2,515	4,378	467	-	3,911	בעייתי צובר
3,445	210	581	2,654	4,012	222	755	3,035	בעייתי לא צובר
16,414	3,317	1,311	11,786	16,979	3,536	1,466	11,977	סך-הכל סיכון אשראי מאזני שאינו בדירוג ביצוע אשראי
3,086	149	7	2,930	2,520	178	4	2,338	סיכון אשראי חוץ-מאזני שאינו בדירוג ביצוע אשראי
19,500	3,466	1,318	14,716	19,499	3,714	1,470	14,315	סך סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי
83	44	-	39	396	87	-	309	מזה: חובות שצוברים הכנסות ריבית, בפיגור של 90 ימים או יותר
571,942	53,116	135,274	383,552	601,510	56,721	137,953	406,836	סך-הכל סיכון אשראי כולל של הציבור
								מידע נוסף על סך נכסים שאינם מבצעים
3,444	210	581	2,653	4,012	222	755	3,035	א. חובות לא צוברים
2	-	-	2	3	-	-	3	ב. נכסים שהתקבלו בגין אשראים שסולקו
3,446	210	581	2,655	4,015	222	755	3,038	סך-הכל נכסים שאינם מבצעים של הציבור

(1) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
 (2) סיכון אשראי לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.

הערה:

סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני מוצג לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

בשנת 2023 חלה עלייה בהיקף סיכון האשראי הכולל בדירוג ביצוע אשראי וכן בשיעור מסך סיכון האשראי בסך הבנק. בחלוקה לסגמנטים ניכרת יציבות בשיעור האשראי לפרטיים, ירידה קלה באשראי לדיור ועלייה באשראי המסחרי.

טבלה 2-3: מידע נוסף על תנועה באשראי לציבור לא צובר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023		
מסחרי	פרטי*	סך-הכל
במיליוני ש"ח		
2,653	791	3,444
יתרת חובות לא צוברים לתחילת השנה		
1,550	1,120	2,670
חובות שסווגו כלא צוברים במהלך השנה		
(42)	(529)	(571)
חובות שחזרו לצבור הכנסות ריבית במהלך השנה		
(384)	(282)	(666)
חובות שנמחקו חשבונאית		
(705)	(123)	(828)
חובות שנפרעו		
(37)	-	(37)
אחר**		
3,035	977	4,012
יתרת חובות לא צוברים לסוף השנה		

תנועה ביתרת החובות הבעייתיים בארגון מחדש לא צובר

1,100	213	1,313
יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לתחילת השנה		
296	330	626
ארגונים מחדש שבוצעו במהלך השנה		
(140)	(181)	(321)
חובות בארגון מחדש שנמחקו		
(41)	(113)	(154)
חובות בארגון מחדש שחזרו לצבור הכנסות ריבית במהלך השנה		
(304)	(24)	(328)
חובות בארגון מחדש שנפרעו		
911	225	1,136
יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לא צובר לסוף השנה		

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022

מסחרי	פרטי*	סך-הכל
במיליוני ש"ח		
2,970	647	3,617
יתרת חובות לא צוברים לתחילת השנה		
(82)	420	338
התאמת יתרת פתיחה אשראי לא צובר בשל השפעת היישום לראשונה של CECL		
850	831	1,681
חובות שסווגו כלא צוברים במהלך השנה		
(224)	(751)	(975)
חובות שחזרו לצבור הכנסות ריבית במהלך השנה		
(182)	(71)	(253)
חובות שנמחקו חשבונאית		
(679)	(285)	(964)
חובות שנפרעו		
2,653	791	3,444
יתרת חובות לא צוברים לסוף השנה		

תנועה ביתרת החובות הבעייתיים בארגון מחדש לא צובר

1,529	623	2,152
יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לתחילת השנה		
(80)	(171)	(251)
התאמת יתרת פתיחה אשראי לא צובר בארגון מחדש בשל השפעת היישום לראשונה של CECL		
130	242	372
ארגונים מחדש שבוצעו במהלך השנה		
(86)	(88)	(174)
חובות בארגון מחדש שנמחקו		
(192)	(316)	(508)
חובות בארגון מחדש שחזרו לצבור הכנסות ריבית במהלך השנה		
(201)	(77)	(278)
חובות בארגון מחדש שנפרעו		
1,100	213	1,313
יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לא צובר לסוף השנה		

* לרבות הלוואות לדיוור.

** יתרות הנכסים, נטו בגין חברה בת שנמכרה.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 3-3: מדדי סיכון אשראי

ליום							
31.12.2022				31.12.2023			
סך-הכל	אנשים פרטיים - אחר	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	מסחרי	סך-הכל	אנשים פרטיים - אחר	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	מסחרי
ניתוח איכות האשראי לציבור							
0.87%	0.60%	0.45%	1.15%	0.97%	0.64%	0.57%	1.22%
שיעור אשראי שאינו צובר מיתרת אשראי לציבור							
0.89%	0.72%	0.45%	1.17%	1.06%	0.89%	0.57%	1.35%
שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו צובר או בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור							
1.63%	1.90%	0.45%	2.24%	2.02%	1.99%	0.57%	2.80%
שיעור אשראי בעייתי מיתרת האשראי לציבור							
4.16%	9.44%	1.02%	5.10%	5.31%	10.19%	1.11%	6.85%
שיעור אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי מיתרת האשראי לציבור							
ניתוח הוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופת הדיווח							
(0.02%)	0.11%	0.06%	(0.08%)	0.47%	1.09%	0.09%	0.58%
שיעור הוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור							
(0.03%)	0.07%	-	(0.05%)	0.09%	0.56%	0.01%	0.07%
שיעור המחיקות החשבונאיות נטו מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור							
ניתוח הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור							
1.64%	2.64%	0.41%	2.17%	1.92%	3.21%	0.48%	2.50%
שיעור יתרת הפרשה הכוללת להפסדי אשראי* מתוך האשראי לציבור							
1.40%	2.55%	0.38%	1.80%	1.69%	3.11%	0.45%	2.14%
שיעור הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור							
160.7%	427.1%	83.8%	156.4%	174.3%	486.5%	78.5%	175.3%
שיעור הפרשה להפסדי אשראי מיתרת האשראי לציבור שאינו צובר							
156.9%	353.2%	83.8%	154.2%	158.7%	349.5%	78.5%	159.1%
שיעור הפרשה להפסדי אשראי, מיתרת אשראי לציבור שאינו צובר או בפיגור של 90 ימים או יותר							
(58.3)	39.0	243.5	(34.6)	18.4	5.5	74.1	29.9
יחס הפרשה להפסדי אשראי למחיקות חשבונאיות, נטו							

* להבות הפרשה בגין יתרות חוץ-מאזניות.

הערה:

השיעורים המחושבים לעיל מתייחסים להוצאות בגין אשראי לציבור בלבד, ללא הפסדי אשראי בגין בנקים וממשלות. אשראי לציבור - לפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי.

ניתוח איכות התיק

קיימת החמרה במדדי סיכון האשראי. חלק מהמדדים מושפעים מגידול בהפרשה הקבוצתית המבטאת השפעות עתידיות של החמרה במצב הכלכלי. יחד עם זאת, ישנה הרעה גם במדדים כגון שיעור החוב הבעייתי, שיעור החוב הלא צובר ושיעור האשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי וכן גידול בשיעור היתרות בפיגור בפרט ברבעון הרביעי של שנת 2023. בנוסף, חל גידול בשיעור המחיקות החשבונאיות נטו בעיקר בסגמנט אנשים פרטיים.

השפעות מלחמת חרבות ברזל על ההפרשה הקבוצתית

בעקבות מלחמת חרבות ברזל צפויה פגיעה בסביבה הכלכלית אשר עשויה להביא לעלייה ברמת סיכון האשראי. יחד עם זאת, קיימת אי-ודאות רבה לגבי התפתחות הלחימה, היקפה ומידת השפעתה על תחומי המשק השונים. הבנק בוחן תרחישים שונים כחלק מהערכותו לנושא ובמסגרת חישוב ההפרשה הקבוצתית הובאו בחשבון תחזיות המבטאות את השפעת המצב על סיכון האשראי.

ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי הכלולה בדוחות הכספיים מבוססת על שקלול השפעת שלוש תחזיות - תחזית בסיס, אופטימית ופסימית. כדי לשקף את השפעות המלחמה עודכנו התחזיות המקורו כלכליות בדוח הכספי של הרבעון השלישי של שנת 2023 והן הביאו לידי ביטוי השפעה מהותית על תנאי המשק. תחזיות אלו עודכנו על-פי התפתחויות בפועל וציפיות עדכניות. על-פי תחזית הבסיס נרשמה ירידה חדה בפעילות הכלכלית בעיקר ברבעון הרביעי של 2023. על בסיס התחשבות בעובדים בחל"ת, ההערכה היא כי שיעור האבטלה יעלה. ההתאוששות לאחר הלחימה צפויה להיות איטית יחסית ביחס לפוטנציאל הצמיחה של המשק, זאת בהשפעת ההרעה במצב הפיסקאלי וחולשה בשני ענפי משק מרכזיים: היי-טק ונדל"ן. ההנחה היא שתנוואי הורדת הריבית במהלך 2024 יהיה בדומה להערכות טרם המלחמה. בשוק הנדל"ן, התחזיות המשמשות לחישוב ההפרשה הקבוצתית לגבי ירידות המחירים נותרו בעינן לאחר שהוחמרו ברבעון קודם בעקבות פרוץ המלחמה. יתרת ההפרשה הקבוצתית בכללותה מבטאת השפעות אלו ועומדת ב-31 לדצמבר 2023 על כ-7.1 מיליארד ש"ח לעומת כ-5.7 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2022.

לצורך ניתוח רגישות ההפרשה הקבוצתית להנחות שונות, חישוב ההפרשה הקבוצתית בגין התיק בישראל על בסיס התחזית הפסימית בלבד היה מביא לגידול של כ-0.74 מיליארד ש"ח מעבר להפרשה שנכללה בדוחות כספיים אלה ואילו חישוב ההפרשה הקבוצתית על בסיס תחזית אופטימית בלבד היה מביא לקטון של 0.65 מיליארד ש"ח בהפרשה הקבוצתית. מנעד זה מעיד על רמת אי הודאות לגבי השפעת מצב המלחמה על תיק האשראי של הבנק. יודגש כי התחזית הפסימית אינה מהווה תרחיש קיצון.

טבלה 3-4: הרכב יתרת ההפרשה להפסדי אשראי

הפרשה להפסדי אשראי			
סך-הכל	על בסיס קבוצתי		על בסיס פרטני
	אשראי לדיור	אחר	
במיליוני ש"ח			
הרכב יתרת ההפרשה, ליום 31 בדצמבר 2023:			
6,994	5,603	593	798
39	39	-	-
956	805	39	112
7,989	6,447	632	910
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי יתרה ליום 31 בדצמבר 2023			
הרכב יתרת ההפרשה, ליום 31 בדצמבר 2022:			
5,535	4,425	487	623
46	46	-	-
935	734	32	169
6,516	5,205	519	792

מדי רבעון מבוצע תהליך איתור של לקוחות בעלי פוטנציאל לבעייתיות לפי קריטריונים מוגדרים ונסקרים כל הלוחים הכלולים ברשימת הפיקוח ו/או עם סיווג בעייתי. לגבי לקוחות הנבחרים פרטנית בהתאם למדיניות הבנק נבחרים נאותות הסיווג וההפרשה בגינם. במקרים בהם חל שינוי במצב הלקוח, חלו שינויים בביטחונות ו/או בוצעה גביה, מעודכן הסיווג וההפרשה.

יתרת ההפרשה להפסדי אשראי עלתה בשנת 2023 בכ-1.5 מיליארד ש"ח, עיקר העלייה נבעה מההפרשה על בסיס קבוצתי בהשפעת המצב הכלכלי והתחזיות המאקרו כלכליות לנוכח עליית הריבית והשלכות המלחמה. במקביל חל גידול ביתרת ההפרשה על בסיס פרטני. שיעור יתרת ההפרשה הכוללת להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור עלה מ-1.64% בסוף שנת 2022 ל-1.92% בסוף שנת 2023.

3.2.3. מיון וניתוח סיכון האשראי לפי ענפי משק

טבלה 5-3: סיכון אשראי לפי ענפי משק

ליום 31 בדצמבר 2023 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך						
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾						
סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾	מזה: דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁶⁾	מזה: סיכון אשראי לא צובר	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות, נטו	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח						
תעשייה	31,673	30,518	665	196	54	389
בינוי ונדל"ן - בינוי	106,772	103,852	2,136	936	300	1,113
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן	42,209	41,097	664	58	362	1,014
מסחר	39,221	37,454	684	397	246	533
שירותים פיננסיים	54,691	54,505	14	6	42	219
שירותים עסקיים אחרים	16,558	15,491	175	96	69	275
שירותים ציבוריים וקהילתיים	9,684	9,017	397	366	83	318
ענפים אחרים	52,372	48,774	1,901	1,100	258	1,596
סך-הכל מסחרי	353,180	340,708	6,636	3,155	1,414	5,457
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	137,284	135,831	749	749	117	622
אנשים פרטיים - אחר	56,460	52,752	691	223	376	1,111
סך-הכל ציבור - פעילות בישראל	546,924	529,291	8,076	4,127	1,907	7,190
סך-הכל בנקים בישראל וממשלת ישראל	87,731	87,731	-	-	1	2
סך-הכל פעילות בישראל	634,655	617,022	8,076	4,127	1,908	7,192
סך-הכל ציבור - פעילות בחו"ל	54,586	52,720	1,554	554	(25)	769
בנקים וממשלות בחו"ל	53,235	53,162	-	-	(4)	28
סך-הכל פעילות בחו"ל	107,821	105,882	1,554	554	(29)	797
סך-הכל פעילות בישראל ובחו"ל	742,476	722,904	9,630	4,681	1,879	7,989

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני⁽³⁾, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 425,564; 122,703; 4,723; 2,211 ו-187,275 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 5-3: סיכון אשראי לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך						
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾						
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות, נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה: סיכון אשראי לא צובר	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁶⁾	מזה: דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾
במיליוני ש"ח						
335	(23)	70	157	487	30,570	31,481
834	(79)	(165)	610	1,007	99,490	101,927
635	(56)	173	72	109	36,325	36,900
323	5	(23)	242	582	37,566	39,133
184	(4)	(128)	22	29	51,521	51,736
247	13	84	116	252	15,949	17,243
246	6	57	387	407	8,403	9,089
1,429	(3)	(364)	1,205	1,781	46,811	50,870
4,233	(141)	(296)	2,811	4,654	326,635	338,379
515	2	72	572	572	133,342	134,643
927	22	40	211	670	49,437	52,896
5,675	(117)	(184)	3,594	5,896	509,414	525,918
1	-	1	-	-	70,004	70,004
5,676	(117)	(183)	3,594	5,896	579,418	595,922
808	22	119	659	1,848	43,028	46,024
32	-	30	-	-	52,907	52,999
840	22	149	659	1,848	95,935	99,023
6,516	(95)	(34)	4,253	7,744	675,353	694,945

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני⁽³⁾, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 103,369; 413,532; 898; 2,753 ו-174,393 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

3.2.4. בינוי ונדל"ן

בענף הנדל"ן נרשמה האטה ניכרת בפעילות שבאה לידי ביטוי בכמות נמוכה של עסקות, עלייה במלאי הדירות הלא מכורות וכן ירידות מחירים קלות במהלך שנת 2023. בעקבות פרוץ מלחמת חרבות ברזל כמות העסקות בחודש אוקטובר ירדה בחדות והייתה אף נמוכה מהממוצע השנתי, וההתאוששות שנרשמה בנובמבר הייתה מתונה, כך שהיקף העסקות נותר נמוך. בנוסף, נמשכים הקשיים בקידום פרויקטים בעקבות מחסור בכוח אדם. על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, היקף העסקות בדירות חדשות, רשם בשנת 2023 ירידה חדה של כ-31% לעומת שנת 2022, ומלאי הדירות החדשות הלא מכורות גדל עד לרמה של 68 אלף דירות בדצמבר 2023. עלייה במלאי של כ-16.6 אלף דירות לעומת דצמבר אשתקד. העלאות הריבית צמצמו את יכולת משקי הבית לרכוש דירה, וכן הקטינו רכישות של משקיעים. נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מראים על ירידת מחירים מצטברת של 4.2% במחירי הדירות החדשות מאז חודש ספטמבר 2022, וירידה מצטברת של 1.6% במדד מחירי כלל הדירות מאז מרץ 2023 (לפני התחלת ירידת המדד).

נתונים אלו אינם משקללים הטבות שניתנות לעיתים במעמד הרכישה, לכן ייתכן שירידות המחירים בפועל גבוהות יותר. ההשפעות האפשריות של המצב על הסביבה הכלכלית, כפי שהן מוערכות למועד הדיווח, הובאו לידי ביטוי בחישוב ההפרשה הקבוצתית.

טבלה 6-3: פילוח סיכון האשראי בענפי הבינוי והנדל"ן בישראל, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים של הלקוחות

יתרה ליום 31 בדצמבר 2023			
סיכון אשראי כולל	אשראי חוץ-מאזני		סיכון אשראי מאזני הלוואות ⁽¹⁾
	מסגרות לא מנוצלות	ערבויות	
במיליוני ש"ח			
4,066	281	924	2,861
			בנייה למסחר ושירותים
407	60	29	318
			בנייה לתעשייה
71,896	18,934⁽¹⁾	18,569	34,393
			בנייה למגורים
37,389	926	6,553	29,910
			נכסים מניבים
24,513	4,479	9,618	10,416
			אחר
138,271	24,680	35,693	77,898
			סך-הכל חטיבה עסקית
10,710	666	1,761	8,283
			חטיבה קמעונאית
148,981	25,346	37,454	86,181
			סך-הכל פעילות בישראל

חטיבה עסקית

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022			
סיכון אשראי כולל	אשראי חוץ-מאזני		סיכון אשראי מאזני הלוואות ⁽¹⁾
	מסגרות לא מנוצלות	ערבויות	
במיליוני ש"ח			
4,026	499	793	2,734
			בנייה למסחר ושירותים
492	45	86	361
			בנייה לתעשייה
69,805	21,537 ⁽¹⁾	17,591	30,677
			בנייה למגורים
31,768	796	4,607	26,365
			נכסים מניבים
21,311	4,877	7,278	9,156
			אחר
127,402	27,754	30,355	69,293
			סך-הכל חטיבה עסקית
11,425	737	1,852	8,836
			חטיבה קמעונאית
138,827	28,491	32,207	78,129
			סך-הכל פעילות בישראל

חטיבה עסקית

(1) כולל סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני בגינו נרכש ביטוח בעיקר מחברות ביטוח זרות לתיק אשראי מקרקעין, לפרטים נוספים ראה [דוח על הסיכונים](#).

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

ליום 31 לדצמבר 2023 סיכון האשראי הכולל בענפי הבינוי והנדל"ן בישראל הסתכם בכ-149 מיליארד ש"ח. סך יתרת סיכון האשראי לציבור בענפי הבינוי והנדל"ן בישראל עלה במהלך שנת 2023 בכ-7.3%. מרבית החשיפה הינה בחטיבה העסקית (לקוחות בינוניים וגדולים), כ-93% מסך סיכון האשראי בענפי בינוי ונדל"ן בישראל.

החשיפה לחברות שעיקר פעילותן בענף הבנייה לדיור בחטיבה העסקית מהווה כ-52% מחשיפת החטיבה לענף הבינוי והנדל"ן. עיקר המימונים לחברות בענף כוללים מימוני קרקעות למגורים וליווי פרויקטי בנייה למגורים ברחבי הארץ. החשיפה לחברות הפועלות בענפים של הקמת מבנים למסחר ושירותים, בנייה לתעשייה וכן נכסים מניבים להשכרה בחטיבה העסקית מהווה כ-30% מחשיפת החטיבה לענף הבינוי והנדל"ן.

טבלה 7-3: ניתוח איכות האשראי בענפי הבינוי והנדל"ן בישראל

השנוי	יתרה ליום		
	31 בדצמבר 2022	31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח			
סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי			
סיכון אשראי שאינו בעייתי	135,815	144,949	6.7%
סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
בעייתי צובר	434	1,806	316.1%
לא צובר	682	994	45.7%
סיכון אשראי בעייתי שאינו בדירוג ביצוע	1,116	2,800	150.9%
סיכון אשראי שאינו בעייתי שאינו בדירוג ביצוע	1,896	1,232	(35.0%)
סך-הכל סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי	3,012	4,032	33.9%
סך-הכל	138,827	148,981	7.3%

סך סיכון האשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי עלה במהלך שנת 2023 ב-33.9%. שיעור סך סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי מתוך סך-הכל סיכון האשראי עלה מ-2.17% בתום 2022 ל-2.70% ליום 31 בדצמבר 2023, שיעור החוב הבעייתי מתוך סך סיכון האשראי עלה מ-0.80% בתום 2022 ל-1.88% ליום 31 בדצמבר 2023, ושיעור החוב הלא צובר מתוך סך סיכון האשראי עלה מ-0.49% בתום 2022 ל-0.67% ליום 31 בדצמבר 2023. הגידול בשיעור היתרות שאינן בדירוג ביצוע אשראי, ובפרט הגידול המשמעותי בשיעור החוב הבעייתי, הושפע מהשינויים בסביבה הכלכלית. שינויים אלו מצביעים על עלייה בהסתברות להרעה באיכות התיק ובהתאם לכך תיתכן המשך עלייה ברמת סיכון האשראי של הלווים בתחום זה, ואף ביתר שאת עקב מצב המלחמה.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 3-8: סיכון אשראי בענף הנדל"ן בחטיבה העסקית בישראל לפי שיעור המימון (LTV) וכושר ספיגה⁽¹⁾

יתרה ליום 31 בדצמבר 2023					
סך-הכל	אחר	נכסים שבנייתם הושלמה	נדל"ן בתהליכי בנייה ⁽²⁾	קרקעות	
במיליוני ש"ח					
					שיעור מימון⁽³⁾
8,860	-	6,064	-	2,796	עד 45%
16,450	-	9,810	-	6,640	מעל 45% ועד 65%
23,943	-	6,621	-	17,322	מעל 65% ועד 80%
2,832	-	773	-	2,059	מעל 80%
					כושר ספיגה⁽⁴⁾
376	-	-	376	-	עד 25%
16,350	-	-	16,350	-	מעל 25% ועד 50%
8,775	-	-	8,775	-	מעל 50% ועד 75%
23,000	-	-	23,000	-	מעל 75%
8,297	-	-	8,297	-	פרויקטים שטרם החלו
					אחר⁽⁵⁾
29,388	29,388	-	-	-	
138,271	29,388	23,268	56,798	28,817	סך-הכל סיכון אשראי חטיבה עסקית

- הפילוח לסגמנטים נערך בהתאם לניתוח מקור הפירעון של כל אשראי, כפי שהוצג ואושר בתהליך חיתומו.
- "נדל"ן בתהליכי בנייה" כולל את כלל הפרויקטים בשלבי הקמה בסגמנטים השונים (מגורים, משרדים, מסחר וכו') לרבות הקמת נכסים המיועדים להשכרה. בסגמנט זה נכללים: קבוצות רכישה, פרויקטים שנחתם בגינם הסכם ליווי אך טרם החל הליווי מפאת אי עמידה בתנאים מקדמיים, קרקעות שהחל פיתוחן, ויתרות ערבויית חוק מכר בתהליכי ביטול בגין פרויקטים שהסתיימו.
- שיעור מימון הינו היחס בין האשראי הכספי למועד הדיווח לבין שווי הבטוחה העדכני הקיים למועד הדיווח, לפני השפעת מקדמי ביטחון. שיעורי המימון אינם משקללים את גידור הסיכון של יתרות האשראי המגובות בביטוח שנרכש ממבטחי משנה.
- כושר ספיגה בפרויקטים הינו שיעור הירידה האפשרי המקסימאלי בשווי הנכס כגמור, מבלי שהבנק יספוג הפסדים מהפרויקט. כושר הספיגה הינו על-פי הדיווח האחרון הידוע למועד הדיווח ואינו משקלל את גידור הסיכון של יתרות המגובות בביטוח שנרכש ממבטחי משנה.
- "אשראי אחר" הינו כל אשראי שאינו עומד בהגדרת אחד הסגמנטים המפורטים לעיל. תחת סעיף זה נכללים לדוגמה מימוני פרויקטי תשתיות (PPP), מימונים כנגד ביטחונות שאינם נדל"ן (כגון פיקדונות, מניות, שעבוד צף, ערבויית צד ג' ועוד), אשראים שוטפים כנגד חוסן פיננסי ועוד.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 8-3: סיכון אשראי בענף הנדל"ן בחטיבה העסקית בישראל לפי שיעור המימון (LTV) וכושר ספיגה⁽¹⁾ (המשך)

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022*				
קרקעות	נדל"ן בתהליכי בנייה ⁽²⁾	נכסים שבנייתם הושלמה	אחר	סך-הכל
במיליוני ש"ח				
שיעור מימון⁽³⁾				
עד 45%	2,316	5,250	-	7,566
מעל 45% ועד 65%	6,422	7,523	-	13,945
מעל 65% ועד 80%	15,241	5,801	-	21,042
מעל 80%	3,733	812	-	4,545
כושר ספיגה⁽⁴⁾				
עד 25%	-	-	-	865
מעל 25% ועד 50%	-	-	-	8,075
מעל 50% ועד 75%	-	-	-	6,906
מעל 75%	-	-	-	27,237
פרויקטים שטרם החלו	-	-	-	9,109
אחר⁽⁵⁾				
סך-הכל סיכון אשראי חטיבה עסקית	27,712	52,192	19,386	127,402
	-	-	28,112	28,112

* סווג מחדש.

- (1) הפילוח לסגמנטים נערך בהתאם לניתוח מקור הפירעון של כל אשראי, כפי שהוצג ואושר בתהליך חיתומו.
- (2) "נדל"ן בתהליכי בנייה" כולל אשראי לפרויקטים בשלבי הקמה שונים לרבות: קבוצות רכישה, פרויקטים שנחתם בגינם הסכם ליווי אך טרם החל הליווי מפאת אי עמידה בתנאים מקדמיים, קרקעות שהחל פיתוחן, ויתרות ערביות חוק מכר בתהליכי ביטול בגין פרויקטים שהסתיימו.
- (3) שיעור מימון הינו היחס בין האשראי הכספי למועד הדיווח לבין שווי הבטוחה העדכני הקיים למועד הדיווח, לפני השפעת מקדמי ביטחון. שיעורי המימון אינם משקללים את גידור הסיכון של יתרות האשראי המגובות בביטוח שנרכש ממבטחי משנה.
- (4) כושר ספיגה בפרויקטים הינו שיעור הירידה האפשרי המקסימלי בשווי הנכס כגמור, מבלי שהבנק יספוג הפסדים מהפרויקט. כושר הספיגה הינו על-פי הדיווח האחרון הידוע למועד הדיווח ואינו משקלל את גידור הסיכון של יתרות המגובות בביטוח שנרכש ממבטחי משנה.
- (5) "אשראי אחר" הינו כל אשראי שאינו עומד בהגדרת אחד הסגמנטים המפורטים לעיל. תחת סעיף זה נכללים לדוגמה מימוני פרויקטי תשתיות (PPP), מימונים כנגד ביטחונות שאינם נדל"ן (כגון פיקדונות, מניות, שעבוד צף, ערבויות צד ג' ועוד), אשראים שוטפים כנגד חוסן פיננסי ועוד.

שיעור האשראי במימון מעל 80% מהווה כ-5.4% מסך היתרה של נכסים שבנייתם הושלמה וקרקעות בחטיבה העסקית, ליום 31 בדצמבר 2023, לעומת 9.7% ליום 31 בדצמבר 2022. שיעור האשראי בכושר ספיגה עד 25% לנדל"ן בתהליכי בנייה מהווה כ-0.8% מסך היתרה של נדל"ן בתהליכי בנייה בחטיבה העסקית (ללא פרויקטים שטרם החלו) ליום 31 בדצמבר 2023 לעומת 2.0% ליום 31 בדצמבר 2022.

השינוי העיקרי בתמהיל שיעורי המימון וכושר הספיגה בשנת 2023 הוא גידול בסך 8,275 מיליון ש"ח בפרויקטים עם כושר ספיגה של 25% עד 50%. שינוי זה נבע בעיקר מכניסה לליווי של פרויקטים חדשים. כמו-כן, חל קיטון בסך 4,237 מיליון ש"ח בפרויקטים עם כושר ספיגה מעל 75% הנובע בעיקר מסיום הקמה של פרויקטים.

ביום 22 במאי 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון הוראה 203 לפיו לרשימת החובות המשוקללים לסיכון ב-150% יתווספו הלוואות המיועדות לרכישת קרקע למטרות פיתוח או בנייה, בשיעור העולה על 80% משווי הנכס הנרכש (LTV), למעט הלוואות לרכישת קרקע חקלאית שאין לגביה אופק תכנוני או כוונה להגיש בקשה לשינוי יעוד ולמעט הלוואות לרכישת קרקע לשימוש עצמי של לווה שאינו מסווג בענף משק בינוי ונדל"ן על-פי המיון הענפי בהוראה 831 בנושא דיווח על ענפי משק. ביום 26 בינואר 2023 פורסם קובץ שאלות ותשובות הכולל הבהרות בקשר ליישום החוזר, למידע נוסף ראה [ביאור 24](#) בדוחות הכספיים.

ניהול סיכון האשראי בענפי הבינוי והנדל"ן

החשיפה לתחום הבינוי והנדל"ן מהווה חלק משמעותי מתיק האשראי. הבנק מבצע מעקב אחר התפתחות האשראי לענפי הבינוי והנדל"ן ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכוןי אשראי לנדל"ן נבחנים באופן פרטני על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לענפי הבינוי והנדל"ן בבנק.

הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגמנטים שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול סיכונים בנוסף למגבלה הרגולטורית המוגדרת על-ידי בנק ישראל. ביום 7 בינואר 2021 פרסם בנק ישראל התאמות נוספות להוראת ניהול בנקאי תקין 250 (הוראת שעה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה) - במסגרתו ניתנה התייחסות גם להוראת ניהול בנקאי תקין 315 - מגבלת חבות ענפית. במסגרת העדכון, הוגדר כי מגבלת האשראי לענף בינוי ונדל"ן בניכוי חבויות לתשתיות לאומיות תעלה משיעור של 20% ל-22% מסך-כל חבויות הציבור ומגבלת האשראי לענף בינוי ונדל"ן תעלה משיעור של 24% ל-26% מסך-כל חבויות הציבור. תוקף ההקלה הוארך עד תום 24 חודשים מיום 31 בדצמבר 2025, ובלבד שהשיעור לא יעלה על השיעור ביום 31 בדצמבר 2025 או שיעור המגבלה הענפית כקבוע בהוראת ניהול בנקאי תקין 315, הגבוה מבינם. כחלק מניהול החשיפה הענפית והעמידה במגבלה בענף, הבנק משתמש בכלים כגון סינדיקציה, ורכישת ביטוח מחברות ביטוח מדורגות המוכרות להפחתת חבות בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 313. מהמחצית השנייה של שנת 2021 הרחיב הבנק את השימוש בפוליסות ביטוח. הבנק ממשיך לעשות שימוש בפוליסות ביטוח מקרקעין המבטיחות את הבנק מהפסדי אשראי בגין תיק הלוואות, אשר הועמדו ללקוחות החטיבה העסקית של הבנק והמבטוחות בשעבוד קרקע. וכן בפוליסות ביטוח ערבויות חוק מכר ("עח"מ") המבטיחות את הבנק מהפסדים בגין עח"מ המונפקות במסגרת פרויקטי נדל"ן של לקוחות החטיבה העסקית המלווים על-ידי הבנק. ביטוחים אלו מאפשרים לבנק להקטין את החשיפה לענף הבינוי והנדל"ן (לפרטים נוספים ראה [ביאור 10.ב.25](#) בדוחות הכספיים). הבנק עשוי לנקוט בצעדים נוספים בעתיד להמשך ניהול המגבלה והחשיפה לענף זה.

תהליך החיתום לאשראי חדש בענף נעשה תוך שימוש במדיניות אשראי סדורה לסוגי המימון השונים בענף כדוגמת מימון קרקעות, מימון בנייה למגורים, מימון בנייה והנבה של נכסים מניבים. המדיניות כוללת קריטריונים איכותיים וכמותיים כגון שיעור הון עצמי, LTV מקסימלי, יחס כיסוי מינימלי וכושר ספיגה. קריטריונים אלו מותאמים לסוג הנכס הממומן ומגדרים את תיאבון הסיכון בענף. חיתום אשראי חדש נעשה תוך קביעת רווחיות מתואמת סיכון. במסגרת ניטור התיק נבחנים שינויים ומגמות במדדי סיכון שונים גם בהשוואה לנתונים המתפרסמים ביחס לכלל המערכת הבנקאית. הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המאקרו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף בפרט. הוגדרו אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית, בשיעור האינפלציה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיו. הבנק ממשיך לבחון את ההתפתחויות במשק ובוחן התאמות בהתאם. הבנק עושה שימוש במודל המודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק. בנוסף, במסגרת בחינת תרחישי קיצון נבחנת ההשפעה גם על האשראי לבינוי ונדל"ן.

יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין ענפי הבינוי והנדל"ן בישראל הסתכמה בסך של כ-2,127 מיליון ש"ח ליום 31 לדצמבר 2023 בהשוואה לסך של כ-1,469 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2022. שיעור סך ההפרשה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור בענף בינוי ונדל"ן בישראל ליום 31 לדצמבר 2023 הינו 2.47% בהשוואה ל-1.88% ליום 31 בדצמבר 2022.

3.2.5. חשיפת אשראי למדינות זרות

חשיפת אשראי למדינות זרות מבטאת את הסיכון שאירוע כלכלי, פוליטי או אירוע אחר במדינה זרה ישפיע באופן שלילי על יכולת החייבים לסוגיהם (ממשלה, בנקים ואחרים), לעמוד בהתחייבויותיהם כלפי קבוצת הבנק או יפגע בשווי נכסי הקבוצה, ובכלל זה, שפעולות שיינקטו על-ידי ממשלות זרות ימנעו את היכולת להמיר מטבע ו/או להעביר כספים אל מחוץ למדינה (Transfer Risk).

ניהול סיכון החשיפה למדינות זרות בבנק מתבצע על-ידי בחינה פרטנית של הסיכונים הנובעים מהמדינות השונות, תוך הסתייעות בדירוגי המדינות של המדרגים הבינ"ל - S&P, Moody's, Fitch.

סך החשיפה למדינות זרות כולל את החשיפות המאזניות בגין יתרות חוב מאזניות בניכוי התחייבויות מקומיות, ניירות-ערך והשקעות אחרות המיוחסות למדינות שאינן ישראל. החשיפה המאזנית הותאמה על בסיס הסיכון הסופי, תוך התחשבות בחיזוקי אשראי הכוללים ערבויות, ביטוחות מוחשיים ונזילים, חוזי ביטוח, השתתפויות בסיכון ונגזרי אשראי.

הבנק מבצע בקרה ומעקב שוטפים אחרי המצב המקרו כלכלי של המדינות מולן קיימת פעילות.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

להלן מידע בדבר סך-כל החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאזן המאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך:

טבלה 9-3: חשיפות עיקריות למדינות זרות⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר 2022		ליום 31 בדצמבר 2023				
חשיפה						
מאזנית	חוץ-מאזנית ⁽³⁾⁽²⁾	מאזנית	סך-הכל ⁽³⁾⁽²⁾	חוץ-מאזנית ⁽³⁾⁽²⁾	סך-הכל	
במיליוני ש"ח						
המדינה						
46,525	8,950	37,575	46,878	12,163	34,715	ארצות-הברית
11,220	5,058	6,162	11,207	7,716	3,491	אנגליה
6,987	5,547	1,440	6,242	4,087	2,155	גרמניה
37,169	6,822	30,347	40,236	5,306	34,930	אחרות
101,901	26,377	75,524	104,563	29,272	75,291	סך-הכל החשיפות למדינות זרות
מזה: סך החשיפות למדינות ה-PIGS:						
243	52	191	263	51	212	פורטוגל, איטליה, יוון וספרד
מזה: סך החשיפות למדינות LDC						
246	33	213	128	56	72	מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות*

שורת "סך-הכל מדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחו"ל של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

* רשימת המדינות עם בעיות נזילות מבוססת על מספר קריטריונים שנקבעו על-ידי הבנק.

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, ביטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

(2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.

(3) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.

הגידול בחשיפה למדינות זרות נובע בעיקרו מגידול בחשיפה החוץ-מאזנית בגין מסגרות אשראי לא מנוצלות בארצות-הברית, מגידול בנגזרים למוסדות פיננסיים באנגליה וכן מגידול בעסקות מכירה חוזרת של ניירות-ערך (reverse repo) באוסטרליה והולנד.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

3.2.6. חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

במסגרת הפעילות העסקית השוטפת, חשופה קבוצת הבנק לסיכון הנובע מחשיפות אשראי למוסדות פיננסיים זרים. סיכון זה מקורו במגוון הפעילויות המתקיימות עם המוסדות הפיננסיים, כגון: עסקות המתבצעות בחדרי העסקות של הבנק - הפקדת יתרות מטבע-חוץ ונגזרים, רכישת אגרות-חוב אשר הונפקו על-ידי אותם מוסדות, עסקות סחר חוץ, פעילות בשוק ההון וביצוע ביטוחי אשראי מול חברות ביטוח זרות. החשיפה כלפי המוסדות הפיננסיים הזרים מושפעת הן מחוסנו הפיננסי של כל מוסד והן מהסיכון בסביבה הפוליטית והכלכלית שבה הוא פועל. יודגש, כי מרבית חשיפות האשראי של קבוצת הבנק היא כלפי מוסדות פיננסיים המצויים בשווקים מפותחים במערב אירופה ובצפון אמריקה בעלי דרוג השקעה ומעלה.

במהלך העסקים השוטף הבנק מקיים מעקב ובקרה שוטפים אחר התפתחויות שעשויות להשליך על יכולתם של המוסדות הפיננסיים איתם הוא מקיים פעילות לעמוד בהתחייבויותיהם, ובמקביל ננקטים אמצעים לשם מזעור סיכון האשראי.

טבלה 10-3: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר 2022		ליום 31 בדצמבר 2023				
סיכון אשראי	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח						
דירוג אשראי חיצוני⁽⁴⁾						
16,410	11,504	4,906	14,489	9,794	4,695	AA- עד AAA
18,897	10,719	8,178	19,365	9,769	9,596	A- עד A+
197	96	101	112	32	80	BBB- עד BBB+
5	-	5	13	10	3	B- עד BB+
-	-	-	-	-	-	פחות מ-B
405	66	339	49	11	38	ללא דירוג
35,914	22,385	13,529	34,028	19,616	14,412	סך-הכל חשיפות האשראי הנוכחיות למוסדות פיננסיים זרים

- (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים שבשליטת הגופים הללו, אך איננה כוללת חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים שיש להם ערבות ממשלתית.
- (2) פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, וסיכון מאזני אחר בגין מכשירים נגזרים.
- (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי.
- (4) לפי הדירוג הנמוך מבין דירוגי האשראי במטבע-חוץ לטווח ארוך שניתן על-ידי אחת מחברות הדירוג העיקריות Moody's ו-S&P.

החשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2023 בכ-34.0 מיליארד ש"ח, ירידה של כ-1.9 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ-35.9 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022. ירידה זו נבעה בעיקר מירידה בחשיפה החוץ-מאזנית של כ-2.6 מיליארד ש"ח שנבעה מקיטון בערבויות ובמסגרות שניתנו למוסדות פיננסיים. מנגד, נרשמה השפעה מקזזת של עלייה בחשיפה המאזנית בסך כ-0.9 מיליארד ש"ח הנובעת בעיקר מגידול בניירות-ערך של מוסדות פיננסיים זרים.

כ-99.5% מהחשיפה למוסדות פיננסיים זרים היא מול מוסדות פיננסיים בעלי דירוג A- ומעלה.

החשיפה למוסדות פיננסיים זרים של קבוצת הבנק נחלקת ל-57.6% בחברות ביטוח (בעיקר בשל רכישת ביטוחים), 37.7% בבנקים וחברות אחזקה בנקאיות, ו-4.7% מוסד פיננסי אחר.

החשיפה של קבוצת הבנק הינה למוסדות פיננסיים זרים הפועלים במדינות מערב אירופה (60%), בארצות-הברית (33.7%) ובמדינות דרום ומזרח אסיה (6.3%).

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

3.2.7 סיכונים בתיק הלוואות לדיור

טבלה 3-11: סיכונים בתיק הלוואות לדיור

יתרה ליום		
31.12.22	31.12.23	
במיליוני ש"ח		
יתרות אשראי		
128,177	131,650	הלוואות מכספי הבנק
898	868	הלוואות מכספי האוצר*
272	297	מענקים מכספי האוצר*
129,347	132,815	סך-הכל
לשנה שהסתיימה ביום		
31.12.22	31.12.23	
במיליוני ש"ח		
ביצוע		
24,947	14,630	סך-הכל הלוואות מכספי הבנק
הלוואות מכספי האוצר		
47	61	הלוואות
38	32	מענקים
85	93	סך-הכל מכספי האוצר
25,032	14,723	סך-הכל הלוואות חדשות
1,538	1,374	הלוואות ישנות שמוחזרו, מכספי הבנק
26,570	16,097	סך-הכל הלוואות שניתנו

* סכום זה אינו נכלל במסגרת היתרות המאזניות לציבור.

טבלה 3-12: התפתחות סכומי הפיגור בהלוואות לדיור והפרשה להפסדי אשראי

יתרת חוב רשומה	חוב בפיגור של 90 יום או יותר שאינו צובר	הפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור	שיעור ההפרשה בשיעור חוב בפיגור של 90 יום או יותר או שאינו צובר	שיעור ההפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור	
במיליוני ש"ח/באחוזים					
131,650	755	632	0.48%	0.57%	31.12.2023
128,177	581	519	0.40%	0.45%	31.12.2022
115,166	595	533	0.46%	0.52%	31.12.2021

בשנת 2023 נרשמה ירידה משמעותית בסכום הביצועים החדשים לעומת שנת 2022 כתוצאה מירידה בכמות העסקות. כמות העסקות ירדה חדות באוקטובר בהשפעת פרוץ מלחמת חרבות ברזל וההתאוששות שנרשמה בנובמבר הייתה מתונה, כך שהיקף העסקות נותר נמוך. ביום 31 בדצמבר 2023 ישנה עלייה בשיעור החוב בפיגור של 90 יום או יותר או שאינו צובר ובשיעור ההפרשה להפסדי אשראי, ביחס לשיעורם לתום השנה הקודמת. במהלך שנת 2023 הבנק הגדיל את ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור ואת שיעורה מסך האשראי לדיור, בגין השפעות מאקרו חזויות, כולל הערכות לגבי המלחמה, ולנוכח עליית אי הוודאות בתנאים הכלכליים וההסתברות להאטה כלכלית.

התפתחות יתרות אשראי לדיור

טבלה 3-13: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

סך-הכל	מגזר מטבע-חוץ		מגזר צמוד מדד				מגזר לא-צמוד					
	ריבית משתנה		ריבית משתנה		ריבית קבועה		ריבית משתנה		ריבית קבועה			
	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח		
2.7%	131,650	0.1%	98	23.3%	30,623	11.4%	14,954	39.1%	51,534	26.2%	34,441	31.12.2023
11.3%	128,177	0.1%	127	23.7%	30,398	10.9%	13,951	39.7%	50,886	25.6%	32,815	31.12.2022
15.8%	115,166	0.1%	147	24.4%	28,137	11.8%	13,610	39.6%	45,600	24.0%	27,672	31.12.2021

כימות ומדידת הסיכון - תיק אשראי לדיור

הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר התפתחות תיק האשראי לדיור ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכוני אשראי לדיור נבחנים באופן פרטני על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר באשראי לדיור, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לדיור בבנק.

הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגמנטים שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול הסיכונים. במסגרת המגבלות ישנה התייחסות לשיעורי LTV, כושר החזר, התפלגות מוצרי אשראי בתיק, היקף החוב הבעייתי, תקופת הלואה, פריסה גיאוגרפית, שיעור הפיגורים וכדומה. ניטור המדדים מתבצע גם בהשוואה לנתונים בכלל המערכת הבנקאית.

הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המאקרו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף בפרט. הוגדרו אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית המשתנה, בשיעור האינפלציה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיור.

דיווח הנתונים נעשה ברמה חודשית במסגרת פורום סיכון חטיבתי בראשות הממונה על החטיבה הקמעונאית וברמה רבעונית במסגרת הדיווח על התפתחות תיק האשראי וסיכון האשראי בהנהלה ובדירקטוריון.

הבנק עושה שימוש במודל סטטיסטי המודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק המשכנתאות. בנוסף, במסגרת בחינת תרחישי קיצון נבחנת ההשפעה גם על תיק המשכנתאות. כמו-כן קיימים הסדרי ביטוח - ביטוח חיים וביטוח מבנה.

טבלה 3-14: התפתחות יתרות האשראי לדיור ב-5 השנים האחרונות

2019	2020	2021	2022	2023	
במיליוני ש"ח					
89,777	99,495	115,166	128,177	131,650	יתרות לסוף תקופה
10.2%	10.8%	15.8%	11.3%	2.7%	שינוי שנתי ביתרות
18,325	20,725	28,809	25,032	14,723	ביצוע הלואות חדשות

נתוני הלואות לדיור - שיעור מסך הביצועים החדשים

טבלה 3-15: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק

לשנה שהסתיימה ביום			
31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023	
41.0%	42.2%	41.9%	שיעור מימון מעל 60%
0.1%	0.2%	0.9%	שיעור החזר מהכנסה מעל 40% (לרכישה ובהחזר חודשי)
59.8%	59.7%	55.3%	שיעור בריבית משתנה
4.2%	3.1%	6.8%	שיעור ההלוואות לכל מטרה
10.8%	10.4%	8.9%	שיעור ההלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות
8.1%	9.1%	11.0%	קרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 (ללא השקעה)
24.6	25.1	26.4	תקופת פירעון מקורית ממוצעת לרכישה בשנים (ללא גישור)

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

בשנת 2023 נרשמה עלייה של 2.7% ביתרת ההלוואות לדיר שיעור נמוך משמעותית מהגידול בשנים קודמות. ההתמתנות בקצב הגידול ביתרות בשנת 2023 הושפעה מהעלאות הריבית, מעליית האינפלציה וכן מציפיות לירידת מחירים שהביאו לירידה משמעותית בכמות העסקות. בעקבות פרוץ מלחמת חרבות ברזל כמות העסקות בחודש אוקטובר ירדה בחדות והייתה אף נמוכה מהמוצע השנתי, וההתאוששות שנרשמה בנובמבר הייתה מתונה, כך שהיקף העסקות נותר נמוך.

מספר מדדים ובהם שיעור ההחזר מהכנסה מעל 40%, שיעור ההלוואות לכל מטרה, שיעור הקרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 ותקופת פירעון מקורית ממוצעת לרכישה בשנים עלו בשנת 2023 בהשוואה לשנת 2022. שינויים אלו הושפעו מעליות מחירים בשנים האחרונות, ועליית הריבית שהחלה באפריל 2022.

תיק האשראי לדיר מאופיין ברמת סיכון נמוכה יחסית וכיסוי ביטחונות גבוה. להערכת הבנק הסיבבה הכלכלית בשילוב עם השפעות המלחמה עלולות לבוא לידי ביטוי בהמשך לירידה באיכות התיק. השפעות אלו באות לידי ביטוי בגידול בהפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי המבטאות את הערכות הבנק להפסדי אשראי צפויים לאורך חיי העסקות בתיק.

שיעור המימון (LTV) הממוצע המשוקלל של תיק ההלוואות לדיר בבנק ליום 31 לדצמבר 2023 עומד על כ-46% בדומה לשיעור המימון ליום 31 לדצמבר 2022 (לפי שיעור מימון בעת העמדת ההלוואה). שיעור המימון האפקטיבי אף נמוך יותר מהשיעור הנ"ל, לאור פירעונות שוטפים שאירעו מאז מועד העמדת האשראי כמו גם עלייה בשווי הנכסים המשועבדים בגין הרוב המכריע של הנכסים בתיק.

לפרטים נוספים לגבי יוזמות הבנק מול לקוחות להתמודדות עם עליית הריבית והשפעות המלחמה, ראה [דוח ממשל תאגידי, פרק הלוואות לדיר](#).

3.2.8. אשראי ללקוחות פרטיים (ללא דיר)

מתן אשראי ללקוחות פרטיים נעשה בהלימה למדיניות האשראי ולנוהלי האשראי והביטחונות, לרבות: מטרת האשראי והתאמתה לצרכי הלקוח, סכום האשראי המבוקש והתאמתו ליכולת החזר של הלקוח. בקשות האשראי ללקוחות הפרטיים בחטיבה הקמעונאית המאושרות בסניפים מבוצעות באמצעות מערכות ממוכנות, מודלים וכלים התומכים בקבלת החלטות של בעל הסמכות. בקשות האשראי ללקוחות הפרטיים מוגשות ונבחנות ברמת קבוצת סיכון, כנדרש על-פי הוראות בנק ישראל. בקשות האשראי נבחנות תוך מתן דגש לנושאים המצוינים לעיל.

ללקוחות הפרטיים בחטיבה הקמעונאית מוצע בין היתר, אשראי מקוון מסוג "אשראי ברגע/מודל חיתום מתקדם". סכום ההלוואה המירבי אותו יכול הלקוח לקבל ותנאי ההלוואה נקבעים על-פי קריטריונים שונים בהתאם לנתוני הלקוח וחשבוניתו.

פנייה יזומה למתן אשראי ללקוחות פרטיים מתבצעת לאוכלוסייה מוגדרת לאחר הפעלת סננים רלוונטיים בהתאם לכללי הוגנות וציות. מתן האשראי מותאם לצרכי הלקוח ויכולת החזר שלו, ולאחר שניתן לו גילוי נאות על נתוני ההלוואה.

תכניות הבנק לצמיחה במוצרים הבנקאיים, ובין היתר בתחום האשראי, מתבססת על היבטי פוטנציאל צמיחה כמו גם היבטי סיכון, ביניהם, הצמיחה הצפויה במשק, עדכוני ריבית צפויים, יכולת החזר של הלקוחות, היקף הפירעונות הצפוי ועוד. הבנק מבצע מעקב שוטף אחר ביצועי האשראי והסיכון. החטיבה הקמעונאית נוקטת פעולות לניהול סיכון האשראי בקרב אנשים פרטיים, המבוססות על עקרונות ניהול סיכונים האשראי בבנק, באמצעות כלי מדידה ובקרה לניטור תיק האשראי, איכותו, סיכנו ועמידה במגבלות המדיניות, ביניהם: מודל סטטיסטי לדרוג סיכון אשראי ללווים פרטיים, מדדי תאבון סיכון, מדיניות ונוהלי אשראי ומדרג סמכויות, ותהליכי בקרה בתחום סיכונים האשראי.

בעקבות מלחמת חרבות ברזל עשוי מגזר האנשים הפרטיים להיפגע וזאת כנגזרת של השפעות על המגזר העסקי הכלולות האטה בפעילות הכלכלית ופגיעה נרחבת יותר בענפי משק ספציפיים. ככל שהשלכות אילו יתמשו תתכן עלייה בשיעור הלא מועסקים וירידה בשכר. יצוין כי נקודת המוצא משקפת שיעור תעסוקה גבוה.

טבלה 3-16: יתרת האשראי לאנשים פרטיים

השינוי	יתרה ליום		במיליוני ש"ח	
	31.12.2022	31.12.2023		
				מאזני
				עו"ש חובה
(3.2%)	(84)	2,666	2,582	הלוואות ⁽¹⁾
1.4%	332	24,256	24,588	מזה: הלוואות בולט ובלון
10.4%	5	48	53	אשראי לרכישת כלי רכב ⁽²⁾
(19.7%)	(663)	3,359	2,696	חייבים בגין פעילות בכרטיסי אשראי
(0.6%)	(31)	4,849	4,818	סך-הכל סיכון אשראי מאזני
(1.3%)	(446)	35,130	34,684	
				חוץ-מאזני
				סיכון אשראי חוץ-מאזני
22.5%	4,050	17,980	22,030	סך-הכל סיכון אשראי כולל
6.8%	3,604	53,110	56,714	

(1) אינו כולל הלוואות לרכישת כלי רכב.

(2) כולל הלוואות שניתנו למטרת רכישת כלי רכב ובשעבוד כלי רכב.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

במהלך שנת 2023 חלה ירידה ביתרת הלוואות לאנשים פרטיים בישראל כולל אשראי לרכישת כלי רכב בשיעור של כ-1.2%, לעומת 31 בדצמבר 2022. סך סיכון האשראי המאזני ירד בתקופה זו בכ-1.3% וסך סיכון האשראי החוץ-מאזני גדל בכ-22.5% בעיקר בהשפעת גידול במסגרות כרטיסי האשראי. הבנק בוחן את חשיפתו לאזורים המושפעים במיוחד מהלחמה וכן מבצע הערכות לגבי ענפי משק הצפויים להיפגע באופן משמעותי. כאמור, אין ביכולתו של הבנק להעריך את הימשכות המלחמה והתפתחויותיה ובהתאם את מידת הפגיעה בכל תחום. יחד עם זאת, תיתכן עלייה ברמת הסיכון של לווים המועסקים בתחומים ואזורים אשר עשויים להיפגע מההשלכות הכלכליות של מצב המלחמה. לפרטים נוספים לגבי יוזמות הבנק מול לקוחות להתמודדות עם עליית הריבית והשפעות המלחמה, ראה [דוח ממשל תאגידי, פרק לקוחות פרטיים](#).

טבלה 3-17: התפלגות סיכון האשראי המאזני לאנשים פרטיים בהתאם להכנסה הממוצעת⁽¹⁾ ולגודל הלווה

ליום 31 בדצמבר 2022					ליום 31 בדצמבר 2023					
סך-הכל	הכנסה ממוצעת לחשבון				סך-הכל	הכנסה ממוצעת לחשבון				
	מעל 20 אלפי ש"ח	מ-10 עד 20 אלפי ש"ח	עד 10 אלפי ש"ח	חשבונות ללא הכנסה קבועה		מעל 20 אלפי ש"ח	מ-10 עד 20 אלפי ש"ח	עד 10 אלפי ש"ח	חשבונות ללא הכנסה קבועה	
במיליוני ש"ח										
										אשראי ללווה באלפי ש"ח
3,646	1,225	1,057	1,307	57	3,684	1,335	1,086	1,211	52	עד 20
3,075	1,084	830	1,052	109	2,873	1,077	810	892	94	מ-20 עד 40
6,586	1,998	2,188	2,060	340	5,725	1,822	2,002	1,632	269	מ-40 עד 80
10,041	3,809	3,803	1,987	442	9,002	3,487	3,434	1,686	395	מ-80 עד 150
9,493	6,057	2,544	689	203	10,048	6,120	3,088	655	185	מ-150 עד 300
2,289	1,925	199	119	46	3,352	2,934	288	92	38	מעל 300
35,130	16,098	10,621	7,214	1,197	34,684	16,775	10,708	6,168	1,033	סך-הכל

(1) ההכנסה לחשבון חושבה בהתבסס על הכנסה ממוצעת לתקופה של 12 חודשים.

טבלה 3-18: התפלגות סיכון האשראי המאזני לאנשים פרטיים בהתאם ליתרת תיק הנכסים הפיננסיים של הלווים

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 31 בדצמבר 2023	
		גודל תיק נכסים פיננסיים באלפי ש"ח
18,807	18,877	עד 10
6,515	6,628	מ-10 עד 50
5,227	5,033	מ-50 עד 200
2,284	2,052	מ-200 עד 500
2,297	2,094	מעל 500
35,130	34,684	סך-הכל

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 19-3: התפלגות סיכון האשראי המאזני לאנשים פרטיים בהתאם לסוג הריבית ולתקופה הנותרת לפירעון

ליום 31 בדצמבר 2022			ליום 31 בדצמבר 2023			תקופה לפירעון
סך-הכל	הלוואות הלוואות בריבית קבועה	הלוואות בריבית משתנה	סך-הכל	הלוואות בריבית קבועה	הלוואות בריבית משתנה	
במיליוני ש"ח						
8,484	5,298	3,186	8,389	5,312	3,077	עד שנה
6,192	59	6,133	5,721	71	5,650	משנה עד 3 שנים
11,198	84	11,114	9,523	85	9,438	מ-3 עד 5 שנים
9,256	95	9,161	11,051	125	10,926	מעל 5 שנים
35,130	5,536	29,594	34,684	5,593	29,091	סך-הכל

לפרטים בדבר חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל ראה [ביאור 29](#) בדוחות הכספיים.

3.2.9 מימון ממונף

הבנק מעמיד מעת לעת מימון ממונף ללקוחותיו. מימון ממונף מנוהל ומוגדר בבנק בהתאם להוראות בנק ישראל, ובפרט הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 (ניהול סיכון אשראי), הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 323 (מגבלות על מימון עסקות הוניות) וכן הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 327 (ניהול הלוואות ממונפות).

מימון ממונף כולל בתוכו בין היתר, עסקות הוניות (עסקה למטרת רכישת זכות הונת בתאגיד אחר, רכישה של כלל הנכסים או חלק משמעותי מהנכסים בתאגיד אחר, רכישה עצמית של הון עצמי מונפק, חלוקת הון - תשלום דיבידנד או עסקה אחרת שמטרתה להגדיל את הערך לבעלי המניות - כמוגדר בהוראת ניהול בנקאי תקין 323), מימון ללווים בסגמנטים השונים של ענפי המשק שהוגדרו, המאופייין בערכים חריגים של פרמטרים מסוימים ביחס לנורמות המקובלות בענפי המשק השונים כגון: שיעור מימון גבוה וחורג מהמדיניות הענפית ומימון חוב נחות (Mezzanine).

הבנק קבע מגבלה פנימית למימון ממונף ביחס להון רוברד 1 של הבנק. התפתחות המימון הממונף והעמידה במגבלה שנקבעה מדווחים אחת לרבעון להנהלת הבנק ולדירקטוריון לצורך מעקב אחר הסיכונים הגלומים במימון מסוג זה.

להלן נתונים אודות סיכויי האשראי בגין מימון ממונף. הגילוי מתמקד בחשיפות בגין לווים ממונפים/עסקות ממונפות בהם יתרת האשראי עולה על סך של 0.5% מהון רוברד 1.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 20-3: חשיפות הבנק בגין מימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה*

ליום 31 בדצמבר 2023			
מספר לווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
1	255	-	255
1	545	-	545
2	955	-	955
1	272	-	272
5	2,027	-	2,027

ענף המשק של הלווה

בינוי ונדל"ן - בינוי

בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן

שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח

אספקת מים ושירותי ביוב

סך-הכל

ליום 31 בדצמבר 2022			
מספר לווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
2	1,196	216	1,412
1	240	-	240
3	441	293	734
1	350	-	350
1	657	51	708
1	429	-	429
9	3,313	560	3,873

ענף המשק של הלווה

בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן

בתי מלון שירותי הארחה ואוכל

כרייה וחציבה

מסחר

שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח

תעשייה

סך-הכל

* בניכוי מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי המחושבות על בסיס פרטני, ככל שקיימות.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

3.2.10. סיכון אשראי בגין חשיפות ללווים גדולים

טבלה 21-3: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק

ליום 31 בדצמבר 2023			
מספר לווים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
1	1,748	1,306	3,054
7	6,905	4,784	11,689
2	1,379	1,429	2,808
3	1,961	4,415	6,376
1	1,190	73	1,263
14	13,560	17,780	31,340
3	1,256	4,735	5,991
1	1,149	59	1,208
32	29,148	34,581	63,729

ענף המשק של הלווה

אספקת חשמל	1	1,748	1,306	3,054
בינוי ונדל"ן - בינוי	7	6,905	4,784	11,689
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן	2	1,379	1,429	2,808
בינוי ונדל"ן - הנדסה אזרחית	3	1,961	4,415	6,376
מידע ותקשורת	1	1,190	73	1,263
שירותים פיננסיים	14	13,560	17,780	31,340
תעשייה	3	1,256	4,735	5,991
מסחר בכלי רכב	1	1,149	59	1,208
סך-הכל	32	29,148	34,581	63,729

ליום 31 בדצמבר 2022			
מספר לווים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
1	1,310	1,360	2,670
6	6,568	3,419	9,987
3	1,187	3,826	5,013
1	1,014	297	1,311
1	1,194	150	1,344
10	11,662	10,557	22,219
2	1,206	3,642	4,848
24	24,141	23,251	47,392

ענף המשק של הלווה

אספקת חשמל	1	1,310	1,360	2,670
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן	6	6,568	3,419	9,987
בינוי ונדל"ן - הנדסה אזרחית	3	1,187	3,826	5,013
בתי מלון שירותי הארחה ואוכל	1	1,014	297	1,311
מידע ותקשורת	1	1,194	150	1,344
שירותים פיננסיים	10	11,662	10,557	22,219
תעשייה	2	1,206	3,642	4,848
סך-הכל	24	24,141	23,251	47,392

3.2.11. סיכון אשראי בגין חשיפות לקבוצות לווים

נכון ליום 31 בדצמבר 2023 לא קיימת קבוצת לווים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בדבר "מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים" (להלן: הוראה 313), עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313). הבנק מקיים תהליכי מעקב ובקרה כדי לבדוק עמידה במגבלות הוראה 313 לעניין חשיפה לחבות קבוצות לווים. נכון למועד הדוח הבנק אינו חורג מהמגבלות. בנובמבר 2023 בנק ישראל פרסם טיוטת עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 313, "מסגרת פיקוחית למדידה ובקרה של חשיפות גדולות" שמהותה שינוי באופן חישוב החבות בגין חשיפות גדולות. הבנק בוחן את השלכות יישום הוראה זו.

3.3. סיכון שוק

סיכון שוק הינו סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינוי בשווי כלכלי של מכשיר פיננסי או של תיק נכסים/מכשירים עקב שינויים במחירים, שערים, תשואות, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים. ובכלל זה:

- **סיכון ריבית** - סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים בשערי ריבית במטבעות השונים;
- **סיכון מטבע** - סיכון להפסד כתוצאה משינוי שער חליפין;
- **סיכון אינפלציה** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן ובאינפלציה בפועל;
- **סיכון מחירי מניות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי המניות או במדדי המניות;
- **סיכון מרווחי אשראי** - סיכון להפסד כתוצאה משינוי במרווח בין התשואה לפדיון של אגרות-חוב קונצרניות הנסחרות בשווקים לבין הריבית חסרת הסיכון הרלוונטית;
- **סיכון תנודתיות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי התנודתיות המצוטטים בשוק;
- **סיכון מרווח (Basis spread)** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים במרווחים בין עקומי ריבית שונים או בסיסי ריבית שונים.

3.3.1. ניהול סיכונים השוק

ניהול סיכונים השוק מתבצע בראיה גלובלית של הפעילות בבנק בארץ ובסניף ניו-יורק, ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. תחומי הפעילות ומסגרות הסיכון מאושרים על-ידי הנהלה והדירקטוריון. מדיניות ניהול סיכונים השוק מכוונת להגדלת תוחלת הרווח, תוך שמירה על רמות סיכון מאושרות ומבוקרות.

בניהול סיכונים שוק בבנק, מבחינים בין חשיפות הנוצרות כחלק מניהול שוטף של הנכסים וההתחייבויות של הבנק, להלן התיק הבנקאי (חשיפות שאינן למסחר), לבין החשיפות בתיק למסחר (שעיקרו מנוהל בחדרי העסקות).

הניהול הגלובלי נעשה באחריות מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית ובהנחייתו. הניהול השוטף והפיקוח על ניהול הנכסים וההתחייבויות בתיק הבנקאי והתיק למסחר הינם באחריות המנהלים באגף לניהול נכסים והתחייבויות ובאגף חדרי עסקות וברוקראז', בהתאמה, בחטיבת שווקים פיננסיים בתל-אביב, וביחידה לניהול נכסים והתחייבויות ובחדר העסקות בסניף הבנק בניו-יורק. הסניף כפוף מקצועית בנושאים אלה למנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית. לגבי ניהול סיכון השקעה בתיק הנוסטרו ראה [סעיף סיכון מחירי מניות ומרווחי אשראי](#) להלן. המדיניות מותווית ומבוקרת על-ידי צוות הנהלה ניהול נכסים והתחייבויות, צוות הנהלה נוסטרו וצוות הנהלה השקעות. המדיניות, לרבות המגבלות והיעדים שנקבעו, מובאים לדיון ולאישור, לצוותי הנהלה, לוועדות הדירקטוריון ו/או למליאת הדירקטוריון, לפי העניין. הפעילות השוטפת מתנהלת על-ידי צוותי משנה בהשתתפות בעלי תפקידים בכירים בבנק.

ניהול סיכונים השוק מתבצע בכל חברה בת בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי מדיניות הנקבעת על-ידי הדירקטוריון של כל חברה ובהתאמה למדיניות הקבוצתית. אמידה ובקרה של סיכונים השוק מתבצעות על בסיס מתודולוגיה אחידה ברמת הקבוצה, בהנחיית החטיבה לניהול סיכונים, ובשים לב לגודל ההון ולאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה בת. החשיפה לסיכונים שוק של החברות הבנות נבחנת על-ידי המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבה לניהול סיכונים ומדווחת לנהלה ולדירקטוריון הבנק בתדירות התואמת את רמת הסיכון. למידע נוסף לגבי אופן ניהול הסיכונים, אמידתם ובקרתם ראה [דוח על הסיכונים](#).

3.3.2. סיכון ריבית

סיכון הריבית הינו סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים בעקומי התשואות במטבעות השונים. הסיכון כולל גם את גורמי הסיכון הבאים:

- **סיכון תמחור מחדש (Repricing risk)** - סיכון הנובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפירעון ובמועדי חידוש הריבית (בריבית המשתנה);
- **סיכון עקום התשואה (Yield curve risk)** - סיכון הנובע משינויים שונים בעקומי התשואות שיבואו לידי ביטוי בשינוי העקום, עליה/ירידה במקביל, שיפוע העקום (התללה או השטחה) או בצורתו (פיתול);
- **סיכון מרווח (Basis risk)** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים במרווחים בין עקומי ריבית שונים או בסיסי ריבית שונים;
- **סיכון אופציונליות** - נובע מזכויות מימוש שונות הגלומות בנכסים והתחייבויות (לדוגמה הזכות למשיכת כספים בכל עת, לעיתים ללא קנסות);

הבנק, בדומה לבנקים בעולם, חשוף לסיכון ריבית הן בתיק הבנקאי והן בתיק למסחר. סיכון ריבית הוא סיכון מובנה בפעילות הבנקאית, עיקר החשיפות לסיכון זה נובעות מניהול התיק הבנקאי. ניהול סיכון הריבית הינו חלק מניהול החשיפות לסיכונים השוק.

סיכון ריבית בתיק הבנקאי - מתייחס להשפעה הפוטנציאלית של שינויים בעקומי התשואות השונים על הערך הכלכלי של ההון הפיננסי, ו/או על ההכנסה החשבונאית וההון החשבונאי. הסיכון נוצר במהלך הפעילות הבנקאית השוטפת והיזומה של הבנק, ונובע ממתן שירות שוטף לקהל הרחב ולמגזר העסקי והפיננסי ומפעילויות אחרות, ובכללן חשיפת הריבית הנובעת מניהול תיקי ההשקעות. הסיכון נובע מהבדלים במבנה הנכסים וההתחייבויות - פערי מגזר ההצמדה, תקופה, בסיסי ריבית, מועדי חידוש ריבית ועוד.

החשיפה לסיכון נמדדת בשני המישורים: (א) חשיפת הערך - הערכה של שינוי הערך הכלכלי של התיק הבנקאי כתוצאה משינוי בעקום התשואות; (ב) רגישות ההכנסה החשבונאית - השינויים הצפויים להכנסה החשבונאית מהתיק הבנקאי כתוצאה משינויים בעקום התשואות (בהנחת רמה קבועה של יתרות בכל מוצר). חשיפת ההכנסה נמדדת אף היא בשני מישורים: רגישות ההכנסה של כלל התיק הבנקאי ב-12 החודשים הבאים, ורגישות ההכנסה (המיידית) של המכשירים הנמדדים חשבונאית לפי שווי הוגן.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

בבנק קיימות מגבלות הן על רגישות הערך הכלכלי והן על רגישות ההכנסה וההון לתרחישי שינוי בעקומי התשואות השקלית, המדדית ועקומי התשואות במטבעות אחרים (כולל חברות בנות פיננסיות המנוהלות על-ידי וחברות בנות בעלות חשיפה משמעותית מבחינת הקבוצה, ככל שישנן). לצורך חישוב רגישות הערך הכלכלי לשינוי בשערי הריבית מתייחס הבנק לכל הנכסים וההתחייבויות הפיננסיים, כאשר לחלק מיתרות פיקדונות העו"ש של הציבור הבנק מתייחס כהתחייבות ארוכה הנפרסת על פני מספר שנים, בהתאם למודל המאפשר תקופתית על-ידי הנהלה והדירקטוריון. כמו-כן קיימות הנחות על פירעונות מוקדמים של משכנתאות תכניות חיסכון ועוד. רגישות ההכנסה שונה מרגישות הערך, בעיקר כיוון שאינה כוללת שינוי בערך המהוון של נכסים והתחייבויות לזמן ארוך אשר אינם נמדדים בדוח רווח והפסד על בסיס שווי הוגן. רגישות ההכנסה כוללת את שינוי ההכנסה הנובעים משינוי ריבית הן כתוצאה משינוי ריבית במוצרים בריבית משתנה והן כתוצאה מחידוש המוצר (שמירה על רמה קבועה של יתרות בכל מוצר) בריביות התרחיש. מדיניות ניהול סיכון הריבית מכוונת, בהתאמה ליעדי הבנק, להשגת מבנה החשיפה הרצוי בכל אחד מהמגזרים (שקל לא-צמוד, שקל צמוד מדד ומטבע-חוץ וצמוד), בהתאם להערכות לגבי משתני השוק ובכפוף למגבלות. הרגישות לריבית נמדדת באופן מבוקר לפחות אחת לחודש, עם מדידות תכופות יותר לצרכי ניהול החשיפות. ככלל, מטרת ניהול סיכונים הריבית בקבוצה הינה לאפשר שירות ללקוחות ולמקסם את ריווחיות הבנק תוך לקיחת סיכון באופן מבוקר. נגזרים שאינם משמשים לגידור חשבונאי משפיעים על הון הבנק ישירות דרך חשבון רווח והפסד. הבנק בוחן את רגישות הערך של הנגזרים שאינם משמשים לגידור חשבונאי אל מול מגבלות רגישות ייעודיות ונפרדות מהמגבלות הכוללות. הבנק מגדר בנגזרים, חלק מרגישות הריבית של אגרות-החוב וההתחייבויות הארוכות במטבע-חוץ תוך יישום חשבונאות גידור. כמו-כן משתמש הבנק בנגזרים הן לגידור רגישויות ריבית בתיק הבנקאי והן לפעילות בתיק למסחר. רגישויות אלו נכללות בתוך רגישות הערך המוצגת להלן.

מידע כמותי על סיכון ריבית - ניתוח רגישות

טבלה 22-3: שווי הוגן נטו מותאם⁽¹⁾ של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2022*			31 בדצמבר 2023		
סך-הכל	מטבע-חוץ	שקל	סך-הכל	מטבע-חוץ	שקל
במיליוני ש"ח					
48,258	2,178	46,080	53,899	2,271	51,628
שווי הוגן נטו מותאם ⁽¹⁾					
48,706	2,155	46,551	53,922	2,597	51,325
מזה: תיק בנקאי					

* סווג מחדש.

(1) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסת יתרות עו"ש זכות לפי מודל.

לפירוט נוסף בדבר הנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 3.2](#) בדוחות הכספיים.

טבלה 23-3: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי הוגן נטו מותאם* של הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2022			31 בדצמבר 2023		
סך-הכל	מטבע-חוץ	שקל	סך-הכל	מטבע-חוץ	שקל
במיליוני ש"ח					
שינויים מקבילים					
272	37	235	(1,105)	(153)	(952)
עלייה במקביל של 1%					
220	35	185	(1,106)	(154)	(952)
מזה: תיק בנקאי					
(199)	(52)	(147)	1,105	145	960
ירידה במקביל של 1%					
(145)	(50)	(95)	1,112	145	967
מזה: תיק בנקאי					
שינויים לא מקבילים					
(186)	94	(280)	(712)	(7)	(705)
התללה ⁽¹⁾					
352	(70)	422	475	(59)	534
השטחה ⁽²⁾					
413	(30)	443	(37)	(148)	111
עליית ריבית בטווח הקצר					
(366)	75	(441)	(6)	142	(148)
ירידת ריבית בטווח הקצר					

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסת לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

(1) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.

(2) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

בטבלה זו מוצג השינוי בשווי הוגן נטו המותאם של כל המכשירים הפיננסיים, בהנחה שחל השינוי שמצוין בכל שיעורי הריבית בכל מגזרי ההצמדה. עדכון מודל פריסת העו"ש, לאור שינוי התנהגות המפקידים בעקבות עליית הריבית, היה גורם משמעותי בשינוי רגישות לריבית השקלית בהשוואה ליום 31 בדצמבר 2022, בנוסף להשפעות מאזניות והשפעות ריבית אחרות.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 24-3: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית

ליום 31 בדצמבר 2022		ליום 31 בדצמבר 2023				
סך-הכל	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	סך-הכל	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	
במיליוני ש"ח						
438	(243)	681	133	82	51	עלייה במקביל של 1%
390	(291)	681	122	71	51	מזה: תיק בנקאי
(1,540)	233	(1,773)	(1,021)	(104)	(917)	ירידה במקביל של 1%
(1,489)	284	(1,773)	(999)	(82)	(917)	מזה: תיק בנקאי

רגישות ההכנסה בטבלה לעיל חושבה על-ידי שינוי עקומי התשואות תוך שימוש בהנחות התנהגותיות לגבי שינויים במרווחי פיקדונות ולגבי מעבר כספים מעו"ש לפיקדונות במקרה של עליית ריבית. ההנחות נבחנות ומתעדכנות תקופתית בהתאם להתפתחויות בסביבת הריבית. בעקבות השינויים בסביבת הריבית, ביתרות העו"ש ובהתנהגות הלקוחות בפועל ירדה רגישות ההכנסה במהלך שנת 2023 יחסית לנתוני סוף השנה הקודמת. רגישות התיק למסחר חושבה בגישת MTM.

עם פרוץ מלחמת חרבות ברזל נצפתה תנודתיות בעקומי הריבית השקלית, שהתמתנה בהמשך הרבעון הרביעי כך שלא נחזה שינוי מהותי בעקומים. בינואר 2024 הוריד בנק ישראל את הריבית ב-0.25%, כאשר בעקומי הריבית גלומה ציפיה להורדות נוספות, לפירוט ההשפעה על הבנק ראה בטבלאות לעיל. בפברואר 2024 הורידה חברת מודי'ס את דירוג האשראי של מדינת ישראל ל-A2. נראה שירידת הדירוג כבר תומחרה בשווקים ועם התרחשותה לא הייתה לה השפעה מהותית על עקומי הריבית השקליות, על שע"ח ועל מרווח האשראי של המדינה. לפוטנציאל השפעת הורדות דירוג אחרות ראה [פרק מלחמת חרבות ברזל](#). הבנק עוקב אחר התפתחות האשראי והפיקדונות ואחר השינויים ברגישויות הערך וההכנסה בתרחישים השונים ופועל ככל שנדרש.

טבלה 25-3: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על ההון העצמי (נטו לאחר מס)

31 בדצמבר 2022	31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח		
(805)	(723)	עלייה במקביל של 1%
643	704	ירידה במקביל של 1%

3.3.3. סיכון שער חליפין

סיכוני המטבע (או בשמם האחר - חשיפת בסיסי הצמדה) כוללים את החשיפה לשערי חליפין של המטבעות השונים מול השקל וכן את החשיפה למדד המחירים לצרכן בכלל הבנק.

הבנק פעיל בשוקי המטבע הן באמצעות עסקות ספוט ופרוורד והן באמצעות אופציות, הן עבור עצמו והן עבור לקוחותיו. כתוצאה מכך, הבנק פעיל במטבעות סחירים, הן בשווקים המפותחים והן בשווקים המתפתחים.

ניהול חשיפות המטבע, לרבות שימוש במכשירי גידור, הינו חלק מניהול החשיפות לסיכוני השוק כמתואר לעיל, ומתקיים הן בפעילות התיק הבנקאי והן במסגרת פעילות המסחר בחדרי העסקות. הניהול השוטף נעשה במסגרת מגבלות דירקטוריון על חשיפות למטבע-חוץ ולמדד ולחשיפות כוללות, שעיקרן מופיע בריכוז המגבלות בדוח על הסיכונים.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

טבלה 26-3: נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה*

ליום 31 בדצמבר 2023						
סך-הכל	פריטים לא-כספיים*	מטבע-חוץ ⁽¹⁾			מטבע ישראלי	
		אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא-צמוד
במיליוני ש"ח						
686,530	16,503	5,742	12,287	106,416	64,389	481,193
634,100	6,469	4,886	14,014	149,224	32,629	426,878
52,430	10,034	856	(1,727)	(42,808)	31,760	54,315
-	-	(1,156)	1,708	41,587	(2,427)	(39,712)
52,430	10,034	(300)	(19)	(1,221)	29,333	14,603

ליום 31 בדצמבר 2022						
סך-הכל	פריטים לא-כספיים*	מטבע-חוץ ⁽¹⁾			מטבע ישראלי	
		אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא-צמוד
במיליוני ש"ח						
665,353	15,154	5,230	11,311	95,114	60,143	478,401
618,850	5,711	4,409	12,033	143,625	37,951	415,121
46,503	9,443	821	(722)	(48,511)	22,192	63,280
-	-	(1,038)	650	46,900	(3,601)	(42,911)
46,503	9,443	(217)	(72)	(1,611)	18,591	20,369

* לרבות מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם מתייחס לפריט לא כספי וכן פריטים לא-כספיים החשופים לשינויים בשערי מטבע-חוץ.
(1) כולל צמודי מטבע-חוץ.

לפרטים נוספים ראה [ביאורים 30 ו-31 בדוחות הכספיים](#).

טבלה 27-3: רגישות הבנק לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ושינויים במדד המחירים לצרכן

2022 בדצמבר 31		31 בדצמבר 2023	
ירידה 10%	עלייה 10%	ירידה 10%	עלייה 10%
במיליוני ש"ח			
171	(82)	111	(131)
43	(31)	2	(2)
ממד המחירים לצרכן			
ירידה 3%	עלייה 3%	ירידה 3%	עלייה 3%
(591)	555	(899)	879

בטבלה לעיל מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בשערי חליפין, המבוסס על שערות כל המכשירים המאזניים והחוץ-מאזניים במערכת לניהול סיכונים, תוך שימוש במודלים מקובלים לשערות כל מכשיר, ובשערים יציגים כשער הבסיס. לצורך החישוב משוערך התיק מחדש בשער חליפין המשקף עלייה/ירידה בשיעור המוצג, ללא הנחות נוספות. נציין כי לשינויי שערי חליפין גם השפעה מסוימת על סך נכסי הסיכון ובהתאם על יחסי ההון. עוד יצוין כי לשינוי בשערי חליפין השפעה על ערכם של פריטים לא-כספיים (כדוגמת, ניירות-ערך) הנקובים במטבע-חוץ, שלא הובאו בחשבון בניתוח הרגישות. הרגישות למדד המחירים לצרכן מחושבת על-פי חשיפת הבנק למדד כמפורט בביאור 30 בדוחות הכספיים ובתוספת השפעת רצפת מדד על הרווח החשבונאי הצפוי.

3.3.4. סיכון מחיר מניות ומרווחי אשראי: סיכון השקעה

הגדרת סיכון השקעה בבנק, הינה חשיפה לשוק המניות, למרווחי אשראי ולסיכון האשראי בשווקי אגרות-החוב והמניות בתיק הבנקאי בקבוצה (כתוצאה מהחזקה במוצרים אלו עלול הבנק להיחשף גם לסיכונים ריבית ו/או מטבע ו/או נזילות ואלה מנוהלים בנפרד).
בניהול תיק ההשקעות חשוף הבנק לסיכונים אשראי ומרווחי אשראי אגב השקעתו באגרות-חוב של חברות ושל ממשלות זרות. על-פי הגדרת הבנק, אגרות-חוב ממשלת ישראל בש"ח ובמטבע-חוץ ואגרות-חוב ממשלה, המוחזקות על-ידי שלוחה, של המדינה בה היא פועלת, אינן נושאות סיכון השקעה ולכן אינן נכללות במדידת סיכון ההשקעה בבנק.

סיכון השקעה בקבוצת הבנק נוצר בעיקר בשלוש מסגרות:

1. תיק השקעות המנוהל באחריות חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית. ככלל, השקעות אלה מבוצעות באמצעות ניירות-ערך סחירים. לפרטים והרחבה ראה [הדוח על הסיכונים](#).
2. השקעות לא סחירות המבוצעות על-פי רוב באמצעות החברה הבת פועלים אקוויטי על-פי מדיניות שנקבעת מדי תקופה על-ידי דירקטוריון החברה בהתאמה למדיניות הקבוצתית. מסגרת תיאבון הסיכון בפעילות זו הוגדלה במהלך השנים האחרונות במסגרת מתווה השקעות רב שנותי אשר אושר בדירקטוריון הבנק. לפרטים ראה [פרק חברות עיקריות](#) בדוח הדירקטוריון וההנהלה.
3. חברות מוחזקות: אחזקות אסטרטגיות במניות של חברות מוחזקות. הקבוצה מחזיקה מניות ואגרות-חוב, בעיקר לצורכי השקעה, שרידה בערכן עשויה לפגוע ברווח והפסד של הבנק ו/או בהון הבנק.

טבלה 28-3: פרטים על השקעת קבוצת הבנק במניות בתיק הבנקאי בהתאם לסיווג המאזני

ליום 31 בדצמבר 2022			ליום 31 בדצמבר 2023			
מזה: שלא מתקיים לגביו שווי הוגן זמין	מזה: נסחר בבורסה	הערך במאזן ושוי הוגן	מזה: שלא מתקיים לגביו שווי הוגן זמין	מזה: נסחר בבורסה	הערך במאזן ושוי הוגן	
במיליוני ש"ח						
2,315	1,733	4,048	2,861	1,572	4,433	השקעות המסווגות כאינן למסחר
2,315	1,733	4,048	2,861	1,572	4,433	סך-הכל השקעות במניות

למידע נוסף על השקעות ראה [ביאור 12](#) בדוחות הכספיים.

לפירוט והרחבה בנושא סיכונים השוק ובכלל זה סיכון הריבית, סיכון שערי חליפין וסיכון השקעה (סיכון מניות ומרווחי אשראי) ראה [הדוח על הסיכונים](#).

3.4. סיכון נזילות ומימון

סיכון נזילות - סיכון הנזילות מוגדר כסיכון קיים, או עתיד, ליציבות הבנק ולרווחיו הנובע מאי יכולתו לעמוד בהתחייבויותיו. סיכון הנזילות בבנק נבחן בראיה רחבה יותר של יכולת עמידה בפירעון ההתחייבויות במועדן גם בעתות לחץ, בלי לפגוע בהתנהלות השוטפת במסגרת תכניות העבודה של הבנק ובלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון מימון - הינו הסיכון לאי יכולת לגייס מקורות חדשים במקום אלו שהגיעו לפירעון, או שהגיוס מחדש יבוצע בתקופות ובתנאים אשר יפגעו באופן משמעותי בהכנסות הבנק נטו מריבית. הסיכון מנוהל כחלק מסיכון הנזילות.

ניהול הסיכון

ניהול סיכון הנזילות והמימון מתבצע בראיה גלובלית של הפעילות בבנק בארץ ובסניף ניו-יורק. הבנק מנהל את הנזילות השוטפת ואת סיכון הנזילות במספר רבדים. הרובד הראשון: ניהול הנזילות השוטפת נעשה באגף ניהול נכסים והתחייבויות (להלן: נ"ה) באמצעות יחידות הנזילות בשקלים ובמטבע-חוץ בהתאם לצרכים השוטפים של הבנק והלקוחות. הרובד השני הוא ניהול סיכון הנזילות של הבנק. סיכון הנזילות בבנק, במטבע-חוץ ובשקלים, מנוהל ומבוקר באופן שוטף, בהתאם להוראות הרגולטוריות ולמדיניות הקבוצתית, במטרה להבטיח את היכולת להתמודד באופן תחרותי גם במצבי ביקוש והיצע חריגים בשווקים הפיננסיים.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342 בנושא "ניהול סיכון הנזילות" הבנק מפעיל מודל פנימי לאמידת סיכון הנזילות, בנוסף למודל הרגולטורי. המודל הפנימי משקף את תפיסת הנהלה בכל הנוגע למאפיינים ההתנהגותיים של נכסים והתחייבויות פיננסיים. המודל מבוסס על היציבות המוכחת של הפיקדונות בבנק לאורך תקופות ארוכות, וכולל תרחישים שונים לגבי שיעורי המיחזור והפירעון של הנכסים וההתחייבויות. ככלל, בעוד שבמהלך עסקים רגיל מניח הבנק מיחזור גבוה מאד של פיקדונות ואשראי, בתרחישי לחץ מניח הבנק יציאת פיקדונות בהתאם לסוג הלקוח והפיקדון, ניצול מסגרות מעבר לרגיל, ירידות ערך בשווי הנכסים ומקדמים נוספים. מקדמים אלו נבחנים מדי שנה על-ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון. בכל תרחיש מחושב יחס נזילות על-פי פער הנזילות לתקופה של עד חודש למול הנכסים הנזילים. מגבלות הדירקטוריון ליחס הפנימי גבוהות מדרישות ההוראה. התרחישים המופעלים במודל הפנימי מתייחסים למצבי שוק שונים ובפרט תרחיש בנק, תרחיש מערכת ותרחיש משולב. התרחישים נבדלים בעיקר בהנחות לגבי מיחזור פיקדונות ומקדמי הנכסים הנזילים. כן מפעיל הבנק מודלים לתקופות ארוכות וקצרות יותר, מדדי ריכוזיות מפקידים, מערכת התרעה הכוללת מערכת ניטור של מדדים העשויים להצביע על סיכון למצב של משבר בצירוף תכנית פעולה ועוד, כאשר חלקם של מדדים אלו כפוף למגבלות פנימיות ו/או רגולטוריות.

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221, הבנק מחשב את יחס כיסוי הנזילות "סולו" מדי יום בחלוקה לסך המטבעות ומטבע-חוץ, ועוקב אחר היחס בחברות הבנות (אשר נדרשות לעמוד במגבלות נזילות פנימיות המותאמות לאופי פעילותן) ומחשב את היחס במאחד מדי יום כאשר בחישוב היחס במאחד מובאות בחשבון מגבלות העלויות לחול על העברת נזילות מחלק מהחברות הבנות בזמן משבר היחס בתאגיד הבנקאי סולו והיחס במאחד מדווח כממוצע התצפיות היומיות ברבעון. דירקטוריון הבנק אימץ מגבלה פנימית המחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס כיסוי הנזילות, הן לתאגיד הבנקאי "סולו" והן במאחד. נכון ל-31 בדצמבר 2023 היחס עמד על 129%, גבוה משמעותית מהדרישה הרגולטורית (100%).

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 222 (יחס מימון יציב NSFR). דירקטוריון הבנק אימץ מגבלה פנימית מחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס המימון היציב. נכון ל-31 בדצמבר 2023 היחס עמד על 128%, גבוה משמעותית מהדרישה הרגולטורית (100%) בעיקר בשל הבסיס הרחב של פיקדונות מלקוחות פרטיים.

סיכון המימון בבנק מנוהל כחלק מסיכון הנזילות. לבנק מקורות מימון מגוונים, שעיקרם פיקדונות מהציבור. כשחלקם הארי מלקוחות פרטיים. אלו יוצרים, כאמור מטה, סיכויי נזילות ומימון נמוכים ביחס למקורות אחרים.

טבלה 29-3: יחס כיסוי הנזילות (LCR)*

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2022	לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2023	באחוזים
א. בנתוני המאחד		
122%	129%	יחס כיסוי נזילות
100%	100%	יחס כיסוי נזילות המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים
ב. בנתוני הבנק		
121%	128%	יחס כיסוי נזילות
100%	100%	יחס כיסוי נזילות המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים

* היחס במאחד ובתאגיד הבנקאי "סולו" מחושב על בסיס יומי, ומדווח בדוח כממוצע בתצפיות היומיות.

טבלה 30-3: יחס מימון יציב, נטו (NSFR)

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 31 בדצמבר 2023	באחוזים
בנתוני המאחד		
130%	128%	יחס מימון יציב נטו
100%	100%	יחס מימון יציב נטו המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים

לבנק מקורות מימון מגוונים, שעיקרם פיקדונות מהציבור. הפיקדונות מגויסים ממספר רב מאוד של מפקידים וללא תלות במפקיד בודד או בקבוצת מפקידים. עיקר גיוס המקורות של הבנק מתבצע מהציבור בארץ כשחלקו הארי מלקוחות פרטיים. מקורות שקליים לא-צמודים מגיעים ברובם מלקוחות אלה, ובמידה מסוימת גם מלקוחות מוסדיים ועסקיים גדולים (שחלקם פועלים ישירות מול מגזר ניהול פיננסי). מקורות שקליים צמודים מגויסים הן מהציבור הרחב והן מלקוחות מוסדיים המשקיעים בפיקדונות בבנק, באגרות-חוב ובכתבי התחייבות נדחים (הון רוברד 2) שמנפיק הבנק. הבנק מייחס חשיבות רבה לגיוס מקורות יציבים בעלי פיזור גבוה. המקורות במטבע-חוץ כוללים פיקדונות מלקוחות פרטיים ולקוחות עסקיים בארץ, תושבי חוץ, חברות ישראליות בחו"ל, REPO, הנפקת CDs, מכשירים אחרים המבוטחים על-ידי ה-FDIC בארצות-הברית ומקורות נוספים.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

הבנק עומד בכל מגבלות סיכון הנזילות, הרגולטוריות והפנימיות, הכוללות בין השאר, יחס כיסוי הנזילות- LCR לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 221, מודל פנימי LCR ל-30 יום ולטווחים הקצרים והארוכים יותר, מודל NSFR (יחס מימון יציב) בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 222. נכון ליום 31 בדצמבר 2023 הבנק מחזיק במאוחד נכסים נזילים (בעיקר רזרבות בבנקים מרכזיים, ניירות-ערך סחירים של ריבנויות ובנקים מרכזיים, וכן מטבעות ושטרי כסף) לזמן משבר (לאחר מקדמי ביטחון) בסך של 186.4 מיליארד ש"ח, בנוסף לאגרות-חוב נזילות שאינן מוכרות לצרכי חישוב הנכסים הנזילים. הנכסים הנזילים מוחזקים בחלקם בבנק ובחלקם בחברות הבנות, כאשר הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חלק מהחברות הבנות לבנק עצמו. לאור ההנחות לגבי מיחזור פיקדונות במהלך עסקים רגיל והנחות אחרות, הבנק אינו צופה בעיות נזילות שיחייבו שימוש בנכסים הנזילים, אך ערוך לתרחישים הנדרשים. בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 222, נכון ליום 31 בדצמבר 2023 הבנק מחזיק במאוחד מקורות מימון יציבים (בעיקר הון, פיקדונות ארוכים ופיקדונות קצרים של לקוחות הפרטיים) בסך של 416.5 מיליארד ש"ח.

בשנת 2023 לא חלו שינויים מהותיים במדיניות ניהול סיכון הנזילות ובמדיניות גיוס המקורות. יחס כיסוי הנזילות הממוצע במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2023 (ממוצע תצפיות יומיות ברבעון) עמד על 129% ב"מאוחד" ו-128% בתאגיד הבנקאי "סולו", כאשר הדרישה המזערית היא 100%. היחס הממוצע של הרבעון הרביעי של שנת 2023 עלה לעומת היחס ברבעון הרביעי של שנת 2022 כתוצאה משינוי בתמהיל המפקידים (גידול ביתרת הפיקדונות הקמעונאים והתארכות פיקדונות סטונאים). וסוגי הפיקדונות (התארכות פיקדונות סטונאים). לאור התנודתיות בשווקים, ובפרט בשוקי המניות בארצות-הברית ובישראל, ובשוק ה-SWAP - שקל-מטבע-חוץ, הבנק שומר על רמות נזילות גבוהות במטבע-חוץ.

הבנק עוקב אחרי ההתפתחויות בשווקים ושומר על רמות נזילות נאותות גם בשקלים. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2024 קיבל הבנק אישור מבנק ישראל להכרה בפיקדונות מסוימים כפיקדונות תפעוליים. הכרה זו מעלה את יחס כיסוי הנזילות.

יחס המימון היציב נטו לסוף הרבעון הרביעי של שנת 2023 עומד על 128% במאוחד, כאשר הדרישה המזערית היא 100%. היחס ירד מעט בהשוואה ליחס ליום 31 בדצמבר 2022 לאור גידול בצרכי מימון (בעיקר בגין אשראי ונגזרים) וצמצום במקורות מימון יציבים בגין פיקדונות סטונאים ופירעון הנפקות (אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים מותנים - COCO).

טבלה 3-31: יתרת סך הפיקדונות של שלוש קבוצות* המפקידים הגדולות**

יתרה ליום		
31.12.2022	31.12.2023	
במיליוני ש"ח		
12,162	12,403	קבוצה א
11,992	12,088	קבוצה ב
5,390	9,692	קבוצה ג

* "קבוצה" - מפקיד, לרבות צד השולט בו (לרבות אחרים הנשלטים על-ידיו) וצד הנשלט על-ידיו.
** שלוש קבוצות המפקידים הגדולות באותו מועד דיווח.

לפירוט והרחבה בנושא סיכון הנזילות ראה [דוח על הסיכונים וביאור 31](#) בדוחות הכספיים.

3.5 סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד העלול להיגרם מתהליכים פנימיים כושלים או לקויים, מפעולות אנוש, מכשלים במערכות וכן מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין. כשל הקשור לאחד הגורמים האמורים עלול להביא לפגיעה אפשרית ברווחיות. הבנק מפעיל יחידות בקרה ו/או נהלים ומערכות בנושאים הקשורים לפעילות בנקאית, לרבות יחידות אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, ניהול המשכיות עסקית, ביטחון, קצין צוות ראשי, ניהול משאבי אנוש, בקרות תהליכים ועוד. לאור פרוץ מלחמת חרבות ברזל נקט הבנק בשורה של תהליכים ואמצעים להמשך פעילות מיטבי בנסיבות שנוצרו, ובכללם במסגרת המשכיות עסקית. ככלל, הסיכונים התפעוליים שקשורים למלחמה והשלכותיהם נבחנים ומנותחים באופן שוטף. בהתאם, נשקלים ומיושמים בקרות ואמצעים למזעור הסיכונים. בהיבטי סיכון אבטחת מידע וסייבר, נציין כי במסגרת המלחמה גדל מספר מתקפות הסייבר על מטרות בישראל ובכללן הבנק, עד כה ללא פגיעה בפעילותו. הבנק פועל במטרה לצמצם את הסיכון. בתחום המשכיות העסקית, הבנק הפעיל את תכניות ההמשכיות העסקית שלו כבר בשבת, ביומה הראשון של המלחמה, כולל כינוס של צוותי חירום, העברת עובדי המטה לעבודה מרחוק, סגירת סניפים בודדים באזורי הלחימה תוך הסטת לקוחות ועובדים לפעילות מרחוק ומיקומים אחרים, ביצוע התאמות בפעילות סניפים אחרים, הפעלת סניפים ניידים ומתן הנחיות שוטפות לחיזוק מוכנות, ללא פגיעה מהותית בפעילות. הבנק בוחר את המצב באופן שוטף ומבצע התאמות בפעילותו.

3.5.1. ניהול הסיכונים התפעוליים

אסטרטגיית ניהול הסיכונים התפעוליים נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה ומיקסום התועלת העסקית, בהתייחס לעלות במונחי סיכון, על-ידי כל גורם אחראי בכל הרמות של הארגון. התהליך הניהולי מכוון להתבצע על בסיס הגדרת האחריות על הסיכונים (Risk Ownership). המטרה היא, שהתקשור והטיפול המושכל בסיכונים התפעוליים יתרמו לקבלת החלטות ניהוליות, תוך שיקולי תועלת עסקית מול עלות במונחי סיכון, הן ברמת הנהלת הארגון והן ברמת היחידות השונות.

מטרות ניהול הסיכונים התפעוליים הן:

- הבטחת פיקוח וניהול אפקטיביים של הסיכונים התפעוליים בכל יחידות הקבוצה לרבות הבעלות על הסיכונים וקבלת החלטות בשיקולי עלות - תועלת;
  - הבטחת זיהוי ותקשורת אפקטיביים של הסיכונים התפעוליים בכל העסקים העיקריים בקבוצה וביחידות התמיכה, במגמה להגדיר תיאבון סיכון תפעולי בהתאם ליעדים האסטרטגיים המאושרים עבור כל יחידה בקבוצה;
  - הגדרת מסגרת בקרה פנימית, שתקדם בקבוצה ערכי תרבות נאותים של מודעות, שקיפות ויעילות בטיפול בסיכונים התפעוליים;
  - ניהול והקצאה אופטימלית של ההון הרגולטורי וההון הכלכלי ביחס לסיכונים התפעוליים.
- האחריות על הניהול השוטף של הסיכון התפעולי וביצוע הפעילויות למזעור הסיכון חלה על מנהלי החטיבות ועל מנהלי חברות הבת וסניפי ניו-יורק בקבוצת הבנק. עבודת המטה בתחום זה מוטלת על היחידה לניהול הסיכונים התפעוליים וסיכוני השוק, בחטיבה לניהול סיכונים. ביחידות הבנק והקבוצה מתנהלת פעילות שוטפת של רשת בקרי סיכונים תפעוליים, לפי העיקרון של ניהול מטריצינוני, שמבוסס על כפיפות ארגונית למנהלי החטיבות או למנכ"ל חברות הבת והכוונה מתודולוגית מצד המחלקה לניהול הסיכונים התפעוליים.
- הפעילות לניהול הסיכון התפעולי מפוקחת ומכוונת על-ידי שלושה פורומים: ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים, צוות הנהלה לניהול סיכונים וצוות המשנה לניהול הסיכונים התפעוליים.
- מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים אושרה על-ידי הנהלה ודירקטוריון הבנק. מסמך המדיניות מהווה מסגרת לניהול הסיכונים התפעוליים בקבוצה, בהתאם לעקרונות וחובות דיווח אחידים שיעדם ניהול תקין על-פי אמות המידה של באזל 2 (Sound Practices). פעילות הבנק בנושא מתבצעת על-פי כללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 206 בנושא מדידה והלימות הון - סיכון תפעולי, המתייחסת בין היתר להקצאת ההון הרגולטורי בגין הסיכונים התפעוליים, וכן על-פי כללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350 בנושא ניהול הסיכון התפעולי, התואמת את ההנחיות במסמך של באזל מיוני 2011 בנושא Sound Practice בניהול הסיכון התפעולי.
- הבנק פועל על-פי הגישה הסטנדרטית של באזל 2 והדרישות התואמות להוראת ניהול בנקאי תקין. במסגרת זו מתנהלים בין היתר פרויקטים ופעילויות, כמפורט להלן:
- איסוף מידע על אירועים תפעוליים בקבוצת הבנק. בסיס המידע לעניין זה הוקם בסוף שנת 2002 ומשמש בין היתר לניתוח האירועים, המגמות והדפוסים ותומך במיפוי ובהערכת הסיכונים התפעוליים שהקבוצה חשופה אליהם.
  - ניתוח תרחישי סיכון בפעילויות ותהליכים בראיה צופה פני עתיד.
  - כחלק מפיתוח תשתית מעקב ובקרה, מאופיינים KRIs, אינדיקטורים עיקריים לסיכונים תפעוליים, ביחס למוצרים, תהליכים או סיכונים מוסדיים. ה-KRI (Key risk indicator) הנו מדד הניתן למדידה כמותית ועשוי לכלול גם מידע איכותי, המצביע על הימצאות גורם מסוים או מגמה. נקבעו סיפים למעקב, אסקלציה וטיפול, לפי העניין.
  - ביצוע הפקות לקחים מאירועים תפעוליים, שיתופי מידע רלוונטי בין יחידות ולמידה ארגונית.
  - הדיווחים הרבעוניים מוגשים לצוות המשנה לניהול הסיכונים התפעוליים, צוות הנהלה לניהול סיכונים וצוות, ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים ומליאת הדירקטוריון. הדיווחים כוללים עדכונים בדבר תכנית העבודה, סטטוס הפרויקטים בביצוע, מידע אודות אירועים תפעוליים, הערכות סיכונים פוטנציאליים, מגמות, שינויים בפרופיל הסיכונים ומידע חיצוניי השוואתי.
- פעולות נוספות בזיקה כוללות:
- מערכת מיכונית לניהול הסיכון התפעולי הוטמעה ביחידות הקבוצה. המערכת פועלת בתחומים של איסוף מידע אודות אירועים תפעוליים, מיפוי והערכת הסיכונים והבקרת, איסוף KRI (אינדיקטורים עיקריים לסיכון), נושאים לטיפול, הפקת לקחים ודיווחים.
  - גיבוש ויישום מסגרת כוללת של עקרונות וסטנדרטים בנושא תפישת בקרה אחידה בקבוצת הבנק. במסגרת זו מתכנסים פורומי בקרה ומתבצע תהליך תקופתי להערכת אפקטיביות הבקרות.
  - השקת מוצר חדש/פעילות חדשה, על-פי הגדרות מדיניות השקת מוצר חדש בקבוצת הבנק, מלווה בבחינה וניתוח של הסיכונים התפעוליים הרלוונטיים הטמונים במוצר/פעילות.
  - הגדרת תשתית מתודולוגית לניהול סיכונים תפעוליים בתהליכי IT מהותיים וביישומי ענן.
  - הוצאת פעילות למיקור חוץ בשים לב לסיכונים הייחודיים למיקור חוץ, בהתאם להנחיות המדיניות הייעודית לנושא.
  - תשומת לב מיוחדת, לרבות גיבוש מדיניות ייעודית, ניתנה לניהול סיכונים בנקאות בתקשורת, בהתאם להנחיות הוראת ניהול בנקאי תקין 367 בנקאות בתקשורת.
- מתבצעים מהלכים שוטפים לזיהוי, מיפוי והערכת סיכונים תפעוליים ובקרות ביחידות הבנק והקבוצה, לרבות מיפוי סיכונים מעילות והונאות. הפעילות מתבצעת על בסיס מתודולוגיה אחידה התואמת את דרישות ועדת באזל והוראות בנק ישראל בנושא, לרבות מעקב אחר יישום המלצות. אחת לשלוש שנים מתבצע מהלך של מיפוי מקיף של הסיכונים התפעוליים בכל יחידות הקבוצה. בהמשך, מתבצעים תחזוקה, עדכון והרחבה של הממצאים באמצעות ניתוחים נוספים, ניתוח סיכונים במוצרים/פעילויות חדשים והתקשורת מהותיות למיקורי חוץ של פעילויות/תהליכים.

מטרת הפעילות לזהות מוקדי סיכון מהותיים, להגדיר אחריות על הסיכונים (Risk Ownership), להעריך את הסיכונים (הממוצעים והקיצוניים) והבקורות הקיימות ולהבחין בין סיכונים נמוכים לבין סיכונים מהותיים הדורשים בחינה נוספת ונקיטת פעילויות בהתאם לשיקולי עלות - תועלת, על-פי דרכים עיקריות להתמודדות עם סיכונים, כדלקמן: למזער את הסיכון באמצעות יישום בקורות נוספות, להעביר את הסיכון לצד ג' (כגון: ביטוח, מיקור חוץ), לספוג את הסיכון תוך כימות שלו ולהפחית את הפעילות יוצרת הסיכון.

פרופיל הסיכון התפעולי מנוטר תקופתית ביחס לתיאבון הסיכון התפעולי אשר מוגדר במדיניות באמצעות פרמטרים שונים ברמה כלל קבוצתית וברמה של יחידות ותהליכים ספציפיים. הבנק מקצה הון בגין נכסי סיכון תפעולי, על-פי מודל סטנדרטי שהוגדר על-ידי בנק ישראל. הדיווחים לעניין העמידה במגבלות תיאבון הסיכון מוגשים בתדירות רבעונית במסגרת מסמך הסיכונים הכולל.

הבנק משתמש במדדים כמותיים של תיאבון הסיכון התפעולי אשר מתייחסים לפרמטרים הבאים: היקפי הנזקים התפעוליים ביחס להכנסות הגולמיות לפי הגישה הסטנדרטית של באזל, שיעור הגידול בנזקים משנה לשנה, תרחישי סיכון אשר דורגו ברמת סיכון גבוהה מאד ברמת קבוצת הבנק והערכת תרחישי קיצון.

3.5.2. סיכוני טכנולוגיה ומחשוב

הבנק תלוי במערכות ותשתיות IT לפעילותיו השונות. סיכון הטכנולוגיה והמחשוב הינו הסיכון לפגיעה בפעילותו התקינה של הבנק ובשירות ללקוחות, להפסד או לפגיעה במוניטין עקב אי נאותות או כשל במערכות ותשתיות ה-IT של הבנק. ככלל, הבנק מתחזק את מערכות ותשתיות המידע, מאמץ טכנולוגיות חדשות ופועל תמידית למתן תשתית טכנולוגית המאפשרת את התנהלות העסקית וקידום יוזמות אסטרטגיות בחטיבות השונות, בהתאם למדיניות ניהול טכנולוגיית המידע של הבנק. בבנק קיימים מסמכי מדיניות ייעודיים הכוללים התייחסות להיבטי אבטחת מידע וסייבר, עקרונות גיבוי והתאוששות במצבים של תקלות ואסונות, ומסמכי מדיניות בנושאים של מיקור חוץ, מחשוב ענן, כללים למימוש טכנולוגיות חדשות במסגרת בנקאות בתקשורת וניהול סיכונים IT. כמו-כן, על מנת להתמודד עם אתגרי העתיד, לפשט ולייעל את הפלטפורמות הטכנולוגיות, לשפר את יכולת התגובה ולבנות יכולות חדשות, הבנק מבצע תכנית מודרניזציה רב שנתית של מערכות המחשוב המרכזיות.

בחינת סיכונים ה-IT מתבצעת באופן שוטף על-פי מתודולוגיה מקובלת, הן ברמת תהליכי ה-IT המהותיים המנוהלים בבנק והן ברמת מערכות המידע והתשתיות המשמשות את הבנק. הטיפול בסיכונים הנובעים מתהליכי IT מהותיים מבוצע כחלק מתפיסת הבקרה המיושמת בחטיבת טכנולוגיה ומחשוב, על-ידי מספר יחידות מקצועיות ייעודיות הכפופות להנהלת החטיבה. יחידות אלו פועלות על-פי ההנחיות הרגולטוריות השונות, וכוללות, בין היתר, מחלקת אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, יחידת תכנון ובקרה, ניהול תהליכי SM (Service Management) ומחלקת ניהול סיכונים IT.

3.5.3. סיכוני אבטחת מידע וסייבר

סיכון הסייבר הינו הסיכון לנזק ובכללו שיבוש, הפרעה, השבתה של פעילות, גניבת נכס, דלף מידע, איסוף מודיעין או פגיעה במוניטין או באמון הציבור כתוצאה מהתרחשות אירוע סייבר. בתחום הסייבר מתנהלת פעילות כנדרש בהוראות בנק ישראל ובכללן הוראת ניהול בנקאי תקין 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, הוראת ניהול בנקאי תקין 363 בנושא שרשרת אספקה, חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 וחוקים אחרים בהתאם לעניין, במטרה להגן על מערך טכנולוגיית המידע ולמזער את הסיכונים. סיכוני אבטחת מידע וסייבר בבנק מנוהלים על-ידי מערך אבטחת מערכות מידע וסייבר בחטיבת הטכנולוגיה והמחשוב.

בשנים האחרונות חל גידול בתחום ובחומרת תקיפות הסייבר על המגזר הפיננסי העולמי, כאשר מגמות ההתפתחויות הטכנולוגיות כגון מחשוב ענן, פתיחות לממשקים חיצוניים והרחבת השירותים הדיגיטליים מחד ורמת התחכום והכלים העומדים לרשות התוקפים מאידך מגדילים את החשיפה לסיכונים סייבר. המגזר הבנקאי בישראל, ובכלל זה הבנק, חווים באופן שוטף התקפות סייבר, כגון DDOS (התקפת מניעת שירות מבוזרת Distributed Denial Of Service attack - תקיפות שנועדו להשבית מערכת מחשב על-ידי יצירת עומס חריג על משאביה), דייג (דיוג - Phishing) - הוא ניסיון לגניבת מידע רגיש על-ידי התחזות ברשת האינטרנט) וכדומה. התקיפות מכוונות כנגד גורמי ממשל והסקטור הפיננסי בניסיון לפגיעה במוניטין וכן כנגד שרשרת האספקה (תקיפת ארגון באמצעות ספק/מוצר בשימוש). הבנק פועל באופן שוטף להפקת לקחים ועדכון ההערכות בהתאמה. בשנת 2023 לא נתגלו בבנק אירועי סייבר מהותיים בעלי השפעה על הדוח הכספי. בחודשים האחרונים, ובפרט מאז פרוץ המלחמה, חל גידול בכמות ניסיונות ההונאה, במתווה הנדסה חברתית, הונאות עימן הבנק מתמודד במספר מישורים - טכנולוגיים, הסברתיים ועוד.

הבנק משקיע אמצעים רבים (אנושיים וטכנולוגיים) בכדי לחזק את מערך אבטחת המידע והגנת הסייבר על מנת להתמודד עם התפתחות האיומים. מערך ההגנה של הבנק מורכב משכבות הגנה המשלבות טכנולוגיות מתקדמות. הבנק מפעיל תהליכי הגנת סייבר על מנת למזער את הסיכון לחדירה וגישה לא מורשית למערכות המידע ולהתממשות תקיפות, ולהבטיח את נכונות, זמינות וחשאיות מאגרי המידע. במקביל מפעיל הבנק תהליכי גילוי וזיהוי אירועי סייבר בכל שעות היממה, ובכללם הפעלת מרכז אירועי אבטחת מידע. כמו-כן הבנק נערך להכלת אירועי סייבר תוך מזעור הנזק על נכסי הבנק ולקוחותיו. הבנק פועל באופן מתמיד לזיהוי יעדי ההגנה, האיומים, הסיכונים ואפקטיביות ההגנה ובונה את תכניות העבודה לשיפור מערך ההגנה בהתאם. בנוסף, הבנק פועל תוך דיאלוג מתמיד עם מערך הסייבר הלאומי וגורמים רלוונטיים נוספים.

הבנק מעדכן באופן שוטף את הערכת הסיכונים ביחס לתובנות מאירועי סייבר בארץ ובעולם הרלוונטיים למערכות הבנק ופעילותו העסקית. בנוסף, הבנק רואה חשיבות רבה בקיום תרבות ארגונית לניהול סיכון ולכן פועל בדרכים מגוונות (כגון: הרצאות, תקשורים, ותרגילים בדרגים שונים) להגברת מודעות העובדים לסיכונים הסייבר. הבנק מעדכן את הערכת סיכונים הסייבר בהתאמה להתפתחות האיומים ומבצע פעילות מקיפה לצמצום הסיכון, בפרט לאור שימוש משמעותי של עובדים בעבודה מרחוק, מחשוב ענן ועוד.

היחידה לניהול סיכונים סייבר בחטיבה לניהול סיכונים עוסקת בקביעת מדדים ומתודולוגיות להערכת בשלות ההגנה, ניתוח משמעותי עסקיות לתרחישי סייבר, אתגור מערך ההגנה, ובחינת התפתחויות בתחום סיכון הסייבר הרלוונטיים למערך הטכנולוגי והעסקי של הבנק.

3.5.4. סיכונים מחשוב ענן

הבנק פועל בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 362. הבנק ממשיך ליישם מחשוב ענן בתחומים מסוימים ובוחן שימושים נוספים תוך טיפול נאות בסיכונים התפעוליים הנגזרים מכך ובהתאמה להנחיות הרגולציה. זאת מתוך כוונה לאפשר יישום היתרונות העסקיים של שימוש בשירותי מחשוב ענן תוך ניהול מושכל של הסיכונים ועמידה בדרישות הרגולציה.

3.5.5. היערכות לחירום

בבנק מנוהלת ומיושמת תכנית רציפה להיערכות לחירום ולהמשכיות העסקית (BCMP - Business Continuity Management Plan) בהתאם למדיניות הבנק ולהוראות בנק ישראל מספר 355 ("ניהול המשכיות עסקית") ומספר 357 ("ניהול טכנולוגיית המידע") והרחבות נוספות. היערכות הבנק מבוססת על תכניות פעולה מפורטות, נוהלי עבודה, ניסויים ותרגולים תקופתיים המוגדרים במערכת נהלים לשעת חירום. כחלק מהיערכות לחירום ביצע הבנק מהלך רחבי של קביעת מדיניות, הגדרת תרחישי יחוס, מיפוי וניתוח תהליכים קריטיים והמשאבים הנדרשים לאישושם בחירום (BIA) ועדכון תכניות הפעולה על בסיס מתודולוגיות מקובלות בעולם. מהלך זה מתעדכן באופן שוטף ומובא לאישור בתדירות שנתית. תכנית הפעילות מערבת את כל חטיבות הבנק, באמצעות ממוני המשכיות עסקית חטיבתיים וצוותים ייעודיים. תכנית ה-BCMP מובלת על-ידי מחלקת ניהול המשכיות עסקית שהינה הגוף המקצועי המנחה, המפקח והאמון על הצגת תמונת המצב מטעם הבנק להנהלה ולדירקטוריון. המחלקה כפופה למנהל המשכיות העסקית בבנק ולמנהל צוות החירום הבנקאי (מנהל החטיבה הפיננסית). תכנית הפעילות מערבת את כל חטיבות הבנק, כאשר כל מנהל חטיבה אחראי בשגרה על כל היבטי תכניות המשכיות העסקית בחטיבתו, לרבות בנייתה, תחזוקתה ועדכונה באופן שוטף, ובמצב חירום - אחראי על הפעלת החטיבה תוך קיום התהליכים העסקיים הקריטיים. היחידה לניהול סיכונים המשכיות עסקית וחוסן תפעולי בחטיבה לניהול סיכונים משמשת כמעגל בקרה שני בנושא סיכונים המשכיות עסקית והיערכות לחירום.

מדיניות המשכיות העסקית אומצה גם בחברות הבנות וכן בסניף ניו-יורק, בהתאמה למדיניות ממשל תאגידי והנחיות בנק ישראל. בנוסף, מבצע הבנק תרגילי חירום תקופתיים, הכוללים תרחישים תפעוליים טכנולוגיים ועסקיים מורכבים, בהשתתפות היחידות השונות, מרמת הסינים, יחידות, חטיבות ועד רמת הנהלת הבנק. בבנק פועל אתר מחשוב מרכזי (Data center) להבטחת זמינות ומיגון מערכות המידע והמידע עצמו, בנוסף קיים אתר מחשוב משני וגיבויים נוספים. מערך ניהול המשכיות העסקית בבנק אושר על-ידי מכוני התקנים הישראלי כתואם את דרישות התקן הבינלאומי ISO22301. במסגרת היערכות המשכיות העסקית בבנק נערך לטיפול במגוון של תרחישים אפשריים. ביחס לתרחישי חירום שבגינם עלול להיגרם לזקק משמעותי מנוטרות מערכות התרעה של "אורות אדומים" וקיימות תכניות מגירה מפורטות. תרחישי הקיצון נבחנים ונידונים תקופתית בצוות טיפול בתרחישי קיצון וריכוזי סיכון. הפעלת תכניות המגירה היא באחריות ההנהלה או צוות הנהלה ייעודי לטיפול בהיבטים הפיננסיים של מצבי משבר. צ'ארטר להקמתו של צוות כזה כלול אף הוא בין תכניות המגירה.

התמודדות עם אירועי אמת והפעלת תכניות חירום ובכלל זה כינוס צוות חירום בבנקאי והפעלתו מתבצעים בעת זיהוי פוטנציאל לאירוע חירום ובמהלכו עד לסיום האירוע. מלחמת חרבות ברזל, אשר החלה ביום ה-7 באוקטובר 2023, הביאה להפעלת תכניות המשכיות העסקית של הבנק כבר ביומה הראשון של המלחמה. הצעדים כללו, בין היתר, כינוס של צוותי חירום, העברת עובדי המטה לעבודה מרחוק, סגירת סניפים בודדים באזורי הלחימה תוך הסטת לקוחות ועובדים לפעילות מרחוק ומיקומים אחרים, ביצוע התאמות בפעילות סניפים אחרים, הפעלת סניפים ניידיים ומתן הנחיות שוטפות לחיזוק מוכנות, ללא פגיעה מהותית בפעילות. הבנק בוחן את המצב באופן שוטף ומבצע התאמות בפעילותו, מכנס את צוותי החירום לפי הצורך וכן נערך לתרחישים נוספים של הסלמת המלחמה.

3.5.6. ביטוח

לבנק פוליסת ביטוח בנקאי המגדרת סיכונים תפעוליים וכוללת: (1) ביטוח בנקאי לכיסוי נזקים העלולים להיגרם לבנק כתוצאה ממעילות עובדים, אובדן מסמכים, זיוף מסמכים ועוד; פוליסה זו כוללת כיסוי לנזקי פשעי מחשב שנגרמו לבנק ו/או ללקוחותיו עקב חדירה של צד שלישי בלתי מורשה למערכות המחשב של הבנק; (2) ביטוח אחריות מקצועית להגנה בפני תביעת לקוח שנגרם לו נזק כתוצאה מפעולה בנקאית רשלנית. פוליסות אלו כפופות לחריגים המקובלים בפוליסות ביטוח של תאגידים בנקאיים בישראל (לרבות החרגת נזק הנגרם כתוצאה מעבירה על הוראות הקשורות בהלבנת הון ובמימון טרור).

בנוסף, המערך הביטוחי של הבנק כולל גם ביטוח רכוש, צד ג', חבות מעבידים, ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה וביטוחים נוספים. גבולות האחריות וסכומי הביטוח בפוליסות נקבעו על-ידי הבנק בהתאם להערכת הסיכון הכרוך בפעילות הקבוצה וכחלק ממדיניות ניהול הסיכונים הכוללת. במסגרת מילוי הדרישות לניהול תקין על-פי הנחיות באזל (Sound Practice), קיים שיתוף פעולה תוך חילופי מידע בין המחלקה לניהול הסיכונים התפעוליים ובין היחידה המטפלת בביטוח הבנקאי.

לפרטים בדבר הסדר פשרה עם המבטחים בקשר עם חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים ופרשת FIFA ראה [ביאור 25](#) בדוחות הכספיים.

3.6. סיכון ציות

סיכון הציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שהוא אינו מקיים את הוראות הציות כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין 308.

במסגרת סיכון הציות כלולים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור (לרבות אלה העוסקים בדיני המס), מתן ייעוץ ללקוח, אכיפה בניירות-ערך, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), הוראות החקיקה בישראל ליישום ה-FATCA וה-CRS והיבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות או הוראות בעלות אופי דומה.

תחת סיכון הציות כלול גם הסיכון להפרת סנקציות בינלאומיות ורשימות מוכרזים. הטיפול בסיכון כרוך במעקב, ניתוח ויישום הסנקציות הבינלאומיות ורשימות המוכרזים, במעקב אחר העברות כספים בינלאומיות ובמעקב אחר פתיחת חשבונות ללקוחות ופעילות בנקאית בהם. הבנק מיישם את הסנקציות בהתאם למדיניות שנקבעה.

סיכון הציות כולל גם את סיכון המוניטין הנלווה לאי-הציות להוראות האמורות.

במסגרת סיכון הציות נכלל גם הסיכון בקשר עם פעילות הבנק מול בנקים שמקום מושבם ברשות הפלסטינית אשר טעונה עמידה בדרישות רגולטוריות שונות, בפרט בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור, וכרוכה במעקב אחר העברות כספים אל ומאת תושבי הרשות הפלסטינית.

בתחילת שנת 2009 הפסיק הבנק את פעילותו עם בנקים וסניפים שמקום מושבם ברצועת עזה, לאחר שהממשלה הכריזה על עזה כעל ישות עוינת. במרוצת השנים, חזר הבנק ופנה לבנק ישראל ולמשרד האוצר והודיע כי נוכח הבעייתיות הכרוכה במתן שירותים בנקאיים לבנקים הפלסטיניים ברצונו להפסיק מתן שירותים קורספונדנטים לבנקים אלה.

בחודש ינואר 2018 קיבל הבנק כתבי חסינות ושיפוי חתומים מהיועץ המשפטי לממשלה ומשרד האוצר (בהתאמה). כתב החסינות מגן על הבנק, נושאי משרה בו ועובדיו מפני הגשת כתב אישום בישראל בגין עבירות מסוימות בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור ביחס לשירותים שהבנק העניק או יעניק לבנקים פלסטיניים מיום 28 במרץ 2016 ועד ליום 31 במאי 2019 ("תקופת החסינות והשיפוי"). בהמשך לכתב החסינות, קיבל הבנק בינואר 2018 מכתב מהמפקחת על הבנקים ובו הודעתה כי לא יינקטו צעדי אכיפה בכל הנוגע לפעולות של הבנק בקשר למתן שירותי קורספונדנציה שעליהם חל כתב החסינות.

בכתב השיפוי התחייבה מדינת ישראל לשפות את הבנק בסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין הוצאות (חבות לפי פסק דין והוצאות משפט) בהן יישא הבנק במסגרת הליכים אזרחיים או הליכים פליליים שלא הסתיימו בהרשעה אשר ננקטו כנגד הבנק, נושא משרה בו או עובד בקשר עם מתן השירותים הקורספונדנטים בתקופת החסינות והשיפוי. התחייבויות החסינות והשיפוי הניתנות לבנק כאמור כפופות לסייגים שנקבעו בהן ולתנאים בהם על הבנק לעמוד.

לאור בקשת המדינה לדחות את מועד סיום מתן השירותים הקורספונדנטים עד ליישום של פתרון ארוך טווח למתן השירותים הקורספונדנטים, באמצעות הקמת חברה ממשלתית אשר תספק לבנקים פלסטיניים שירותים אלה - ניתן ביום 30 ביוני 2019 כתב שיפוי מעודכן. בהתאם לכתב השיפוי המעודכן, עודכן סכום השיפוי בו התחייבה המדינה כלפי הבנק כמפורט לעיל, לסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין כל הליך (ולא באופן מצטבר). כתב השיפוי וכתב החסינות מוארכים מפעם לפעם וההארכה האחרונה התקבלה עד ליום 31 במרץ 2024.

מלחמת חרבות ברזל ומצב החירום מעצימים את סיכוני הציות הנובעים ממימון טרור והלבנת הון. מערך הציות בבנק התאים את פעילותו למצב המלחמה והחירום בשורה של צעדים הממוקדים בין היתר בסיכונים העולים ממצב זה.

הבנק נוקט מדיניות של ציות לכל הוראות החוק והרגולציה, ופועל להטמעתה ביחידותיו ובקרב עובדיו. לצרכי ניהול הסיכון, ניתן להגדיר את סיכוני הציות המרכזיים שמפניהם מבקש הבנק להתגונן כמפורט להלן:

- הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות כלשהי, בשל אי-ציות של הבנק או מי מעובדיו, להוראות העוסקות באיסור הלבנת הון ומימון טרור, וכן בגין ליקויים בתהליכים שנועדו להבטיח ציות כאמור או בגין חסרונם של תהליכים כאמור;
  - הסיכון לנזק מהותי בגין אי כיבודן של סנקציות בינלאומיות, בשל ליקוי או טעות בשלמות הנתונים או בפרשנות הסנקציות ותחולתן.
  - הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות רגולטורית, בשל פעילות לא נאותה או לא הוגנת או לא אחראית או לא אתית של הבנק או מי מעובדיו ביחס ללקוחות הבנק או ביחס לנושאי מס או בשל אי-ציות להוראות דין בהקשרים אלו;
  - הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות רגולטורית, בשל אי-ציות של הבנק או מי מעובדיו לדיני ניירות-ערך;
  - הסיכון לנזק מהותי בגין תביעה ייצוגית, הנובעת מאי-ציות להוראות המסדירות את יחסי הבנק והלקוח;
  - הסיכון לנזק מהותי בגין תביעות או ציפים רגולטוריים הנובעים מהתנהגות לא הולמת או לא אחראית, לא אתית, או לא ראויה של מי מעובדי הבנק;
  - הסיכון לתביעה פלילית נגד הבנק או עובדים בכירים בו, בשל אי-ציות לחוק.
  - הסיכון לנזק מהותי בגין אי עמידה או הפרה של הסכמי הבנק עם הרשויות האמריקאיות בארצות-הברית מיום 30 באפריל 2020, הכוללים פעולות ייעודיות ומחויבויות נוספות בתחום זה, כמפורט בביאורים 25' ו-25' בעניין התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות ובאתר הבנק.
- זיהוי מוקדי סיכון הציות המרכזיים ומעקב אחר התפתחותם נעשה, בין היתר, באמצעות מדדי סיכון. מוקדי הסיכון המרכזיים ועוצמת הסיכון הנובעת מהם עשויים להשתנות בהתאם לדינמיות הרגולציה, האכיפה, פעילות הבנק והלקוחות, התפתחות השוק וכיו"ב. לשם מדידת הסיכון, משתמש הבנק במדדים כמותיים ובמדדים איכותיים. המדדים כוללים, בין היתר, התפתחויות רגולטוריות ואכיפתיות, שינויים בלקוחות ובמוצרים מסוימים, ממצאי בקרות וביקורות, סקרי פערים ועוד.

קצינת הציות הראשית של הבנק משמשת בתפקידה לפי הוראת ניהול בנקאי 308, בין היתר, כאחראית על מילוי החובות לפי חוק איסור הלבנת הון ומניעת מימון טרור, וכן כממונה על האכיפה בניירות-ערך לפי חוק ליישום הליכי אכיפה ברשות ניירות-ערך וכקצינה אחראית על-פי ה-FATCA וה-QI. יחידת קצין ציות ראשי והממונה על האכיפה בניירות-ערך, מורכבת מיחידת איסור הלבנת הון ומימון טרור, יחידת אכיפה בניירות-ערך, יחידת ציות בינ"ל, יחידת קשרי לקוחות הוראות צרכניות וחברות בנות, יחידת הציות למיסוי בינלאומי, יחידת הגנת הפרטיות, תחרות ומניעת ניגוד עניינים, הפליה ושוחד ושחיתות, יחידת מומחים - מוקד חץ ויחידת תאום ומעקב.

יחידת קצין ציות ראשי נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים והעסקיים של הקבוצה תוך מעורר החשיפה לסיכוני ציות ומוניטין. יעדי יחידת קצין ציות ראשי הינם:

- להוביל מדיניות ליישום מלא הוראות החוק בכל יחידות הבנק בארץ ובעולם, תוך הבנת הצרכים של היחידות העסקיות ותמיכה בפעילותן;
- בראייה מבוססת סיכון לזהות, לתעד ולהעריך באופן פעיל את סיכוני הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק;
- לנטר ולבדוק את הציות בקבוצת הבנק על-ידי ביצוע דגימות ולדווח לאורגני הבנק אודות הממצאים.

האחריות על הניהול השוטף של סיכון הבנק בהיבטי הציות, וביצוע הפעילויות למזעור הסיכון, חלה על מנהלי החטיבות ועל מנהלי חברות הבנות בקבוצת הבנק. האחריות המקצועית כמעגל בקרה שני בתחום זה מוטלת על יחידת קצין ציות ראשי בחטיבה לניהול סיכונים. ביחידות הבנק והקבוצה מתנהלת פעילות שוטפת של מערך קציני ציות, על בסיס ניהול מטריציוני, שמבוסס על כפיפות ארגונית למנהלי החטיבות/מנכ"לי חברות הבת וכפיפות מקצועית ליחידת קצין ציות ראשי.

הפעילות של יחידת קצין ציות ראשי ואכיפה בניירות-ערך מפוקחת על-פי ממשל תאגידי באמצעות:

- ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים;
- הנהלת הבנק בראשות המנכ"ל;
- דיווח רבעוני להנהלה הבכירה ולדירקטוריון על נושאי הציות.

מדיניות הציות הקבוצתית, קובעת כללים לגבי מכלול הנושאים המרכיבים את נושאי הציות כאמור לעיל. המדיניות כוללת כללי ממשל תאגידי ואינטראקציה עם חברות בנות וסניף ניו-יורק, ומתבססת על החקיקה והרגולציה בישראל ובמקומות הפעילות הרלוונטיים. קבוצת הבנק הקימה תשתית לטיפול בחובות הגילוי הנדרשות מול יחידים ותאגידיים בעניין ה-FATCA וממשיכה בתהליך מיכון הדרישות המתחייבות מחקיקה זו ומהרגולציה הישראלית בנושא. בדומה לקבוצת הבנק הקימה תשתית לטיפול בחובות הגילוי הנדרשות מול יחידים ותאגידיים בעניין ה-CRS. החוק הישראלי מחייב את המוסדות הפיננסיים בישראל לדווח על חשבונות פיננסיים של לקוחות בעלי תושבות מס זרה. זאת, במסגרת אמנת ה-CRS לחילופי מידע עליה חתמה ישראל. כמו-כן, הבנק קבע מדיניות כוללת של כסף מוצהר גם לעניין הלקוחות תושבי החוץ, שנועדה לצמצם את החשיפה להימצאותם של כספים לא מדווחים, בחשבונות תושבי החוץ בכל קבוצת הבנק.

לגבי הסדרים עם הרשויות האמריקאיות בקשר עם חקירת המס ועם פרשת פיפ"א ראה ביאור 25. הדוחות הכספיים.

3.7 סיכון משפטי

הסיכון המשפטי כולל, בין היתר, תביעות משפטיות, פסקי דין, חוסר יכולת לאכוף חוזים, וכן חשיפה לקנסות או צעדי אכיפה מפעילות פיקוחית והסדרים פרטניים שעלולים לשבש או להשפיע באופן שלילי על פעילות קבוצת הבנק. הקבוצה נעזרת ביעוץ משפטי פנימי וחיצוני, לצורך התמודדות עם הסיכון. הבנק נוקט התייחסות מרחיבה באשר לסיכונים המשפטיים וכולל בהם סיכונים הנובעים מהוראות חקיקה ראשית ומשנית והוראות רגולטוריות, לרבות סיכונים הנובעים מאי ידיעה של הוראות הדין המקומי או הזר החל על פעילות הבנק או הקבוצה, או פרשנות שגויה שלהם, פסיקה של בתי משפט, בתי דין וגופים אחרים שיש להם סמכות מעין-שיפוטית, פעילות שאינה מגובה ביעוץ משפטי, וכן ייעוץ משפטי לקוי וסיכונים הנובעים מהליכים משפטיים. ניהול הסיכון המשפטי מתבצע בהתאם למסמך מדיניות ניהול החשיפות לסיכונים משפטיים המתעדכן ומוחל באופן קבוצתי. אחת לרבעון, נמסרים על-ידי הייעוץ המשפטי להנהלה ולדירקטוריון דיווחים שונים הנוגעים לסיכונים משפטיים לרבות מידע סטטיסטי בדבר הליכים משפטיים לסוגיהם, שנפתחו או נסתיימו בתקופה הרלוונטית. למידע נוסף בנושא התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות ראה [ביאור 25](#) בדוחות הכספיים.

3.8 סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון קיים או עתידי לפגיעה בהכנסות או בהון כתוצאה מתדמית שלילית על-ידי מחזיקי העניין הרלוונטיים, כגון: לקוחות, צדדים לעסקות, בעלי מניות, משקיעים, או גופים רגולטוריים. הסיכון, אשר בדרך כלל מתלווה לפעילויות אחרות וסיכונים אחרים, יכול להתממש במגוון דרכים כגון עזיבת לקוחות, רגולציות חדשות ועוד.

מדיניות ניהול סיכון המוניטין בקבוצת הבנק אושרה על-ידי הנהלה והדירקטוריון ומיושמת ביחידות הקבוצה.

אסטרטגיית ניהול סיכון המוניטין בקבוצת הבנק קובעת כי יש למנוע, למזער ולבקר את סיכוני המוניטין. בהתאם לכך, נקבעו יעדים כלל קבוצתיים ביחס לסיכון המוניטין ובפרט, הבטחת פיקוח וניהול אפקטיבי של סיכון המוניטין והגדרת מסגרת לבקרה פנימית, כאשר מטה השייך והפרסום מהווה גורם מרכזי במעגל הבקרה הראשון והחטיבה לניהול סיכונים מהווה מעגל בקרה שני לנושא, במטרה לקדם תרבות וערכים של מודעות, שקיפות ויעילות בטיפול בסיכוני מוניטין.

מסגרת הטיפול בסיכון המוניטין כוללת, בין היתר, מיפוי, מעקב וטיפול במוקדי סיכון מהותיים בצוות סיכון מוניטין שמתכנס תקופתית, מעקב אחר KRI, סקר סיכוני מוניטין ודיון ייעודי אחת לשנה. דירקטוריון הבנק והנהלה אחראים לקידום סטנדרטים גבוהים של אתיקה ויושרה וליבוס תרבות המדגישה את חשיבות הבקרה הפנימית.

3.9 סיכון רגולציה

סיכון רגולציה מתייחס להוראות רגולטוריות שטרם נכנסו לתוקף, ובא לידי ביטוי בשני היבטים עיקריים:

- אי הערכות ליישום הוראה או הערכות חלקית ליישום של הוראה רגולטורית מחייבת.
- הכבדת הנטל הרגולטורי, באופן העלול להביא לפגיעה ביכולת הבנק לעמוד בהתחייבויותיו, לממש ולמקסם את יעדיו העסקיים, להציע ולספק שירותים בנקאיים מסוימים ו/או להצריך היערכות ליישום מורכב ומתמשך, ולביצוע השקעות טכנולוגיות ואחרות עתירות משאבים, הכרוכות בעלות ניכרת.

אסדרה ופיקוח על פעילות התאגיד הבנקאי

הבנק פועל בסביבה רגולטורית מורכבת, המתאפיינת בשינויים תכופים ובחוסר ודאות. פקודת הבנקאות, חוקי הבנקאות השונים והוראות ניהול בנקאי תקין אשר מפרסם הפיקוח על הבנקים מעת לעת, מהווים את הבסיס החוקי והמרכזי לפעילותה של קבוצת הבנק. אלו מגדירים, בין היתר, את הדרישות הרגולטוריות אשר חלות על פעילות הבנק ועל חברות הבנות וחברות קשורות לקבוצת הבנק. פעילותו של הבנק כפופה גם לדרישות רגולטוריות של רגולטורים נוספים בתחומי פעילות ספציפיים, דוגמת רשות ניירות-ערך, רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון, רשות הגנת הפרטיות, רשות איסור הלבנת הון ורשות התחרות וכו'. הבנק וחברות הבת פועלים ומנהלים תהליכי עבודה ייעודיים וסדורים על מנת למפות ולאחר כל עדכון רגולטורי אשר צפוי לחול עליהם, ולהתאים את אופן פעילותם לכל דין רלוונטי.

דרכי ניהול הסיכון הרגולטורי

יחידת הרגולציה מעריכה ומנהלת את הסיכונים הרגולטוריים, על-ידי ניטור, זיהוי, איסוף המידע, הערכה, דיווח ומעקב ובקרה אחר ההתפתחויות הרגולטוריות בעת התהוותן. היחידה מהווה את הקשר בין היחידות הפנימיות בבנק לרגולטור במהלך התגבשות החקיקה, כך שתושמע ותשוקף דעתם של הגורמים המקצועיים הרלוונטיים, טרם התגבשות ההוראה הרגולטורית. בנוסף מספקת היחידה חוות דעת לפי העניין בדבר השפעת הרגולציה בהתהוות על ההתנהלות העסקית הצפויה של יחידות הבנק השונות. היחידה פועלת בשיתוף פעולה מלא עם היחידות המקצועיות הרלוונטיות בבנק וכן עם החברות הבנות והשלוחות, בארץ ובחו"ל, על מנת להבטיח יישום כלל דרישות הרגולציה באופן מלא ומיטבי. לעניין הציות להוראות הרגולטוריות, ממועד כניסת הרגולציה לתוקפה, ראה [סיכון הציות](#) לעיל. בנוסף, יחידת הרגולציה מבצעת הליך ניטור שוטף אחר עדכוני רגולציה בינלאומית משמעותיים, בתחומים אשר עשויים להשפיע על פעילות הבנק בישראל ובחינת הצורך בהיערכות הבנק, חברות הבת ו/או שלוחותיו בחו"ל ליישומם. לפירוט ביחס להתפתחות הסיכון ראה [פרק סיכונים מובילים ומתפתחים](#) לעיל. לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [דוח ממשל תאגיד](#).

3.10. סיכון כלכלי

זיהוי גורמי הסיכון בסביבה הכלכלית נעשה על-ידי המחלקה הכלכלית תוך מעקב אחר נתונים כלכליים ופיננסיים שוטפים בארץ ובעולם, והערכה מקצועית של המשמעותיות הנגזרות מנתונים אלו. המחלקה ממפה ומדווחת על הסיכונים הפוטנציאליים במשק ובשווקים הפיננסיים לצוותים ולועדות הרלוונטיים. במקביל עורכת המחלקה סט תרחישי קיצון בעלי הסתברות להתממשות עתידית, אף אם נמוכה, שלהערכתה עשויות להיות להם השלכות כלכליות ופיננסיות משמעותיות על המשק ועל הבנק. תרחישי הקיצון מתעדכנים מדי שנה בהתאם למפת הסיכונים, התרחישים מאושרים על-פי הנהלים על-ידי הגורמים המוסמכים לכך. בד בבד, המחלקה הכלכלית בוחנת שורה של "נורות אזהרה" שעשויות לאותת על עלייה בהסתברות לאירוע של תרחיש קיצון. דיווח על נורות האזהרה מבוצע באופן שוטף לצוות הנהלה לניהול סיכונים. הבנק מתרגם את תנאי השוק בתרחיש להשפעה על פעילותו העסקית בהתאם לתחומי הסיכון השונים, ובוחן את ההשפעה על הרווחיות, ההון והלימות ההון תוך ניטור הסיכונים והמגזרים אשר עשויים להיות מושפעים מהשינויים הכלכליים במשק ובעולם, והתאמת מדיניותו ופעילותו הבקרה לפי צורך. בין היתר, הבנק בוחן את ניירות-ערך בתיק ההשקעות בישראל ובחו"ל, את החשיפה למוסדות פיננסיים זרים, וכן מוקדי סיכון בתיק האשראי העלולים להיות מושפעים מן ההתפתחויות ועומד באופן שוטף בדרישות הנזילות כנדרש מהוראות הפיקוח. לפרטים בדבר מצב המשק בישראל ובעולם ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית](#) לעיל.

3.11. סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הנו סיכון לשינוי מהותי, עכשווי ו/או עתידי, לרווחים, להון, למוניטין, למעמד ו/או לאספקטים מהותיים אחרים, כתוצאה משילוב של אחד או יותר מהגורמים הבאים - שינויים בסביבה העסקית, החלטות עסקיות שגויות, אסטרטגיה ומטרות אסטרטגיות שאינן תואמות את הארגון וסביבת פעילותו, יישום בלתי נאות של אסטרטגיה, היעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים וגורמים נוספים היוצרים את הסיכון. הסיכון האסטרטגי הנו פונקציה של התאמת (או היעדר התאמת) המטרות האסטרטגיות של הארגון לסביבת פעילותו, התאמת התכניות העסקיות שפותחו על מנת להשיג מטרות אלו, הקצאת המשאבים ואיכות היישום. ככזה, הסיכון הוא מידע צופה פני עתיד. התכנית האסטרטגית של הבנק הינה תכנית רב-שנתית - המאושרת על-ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון - והנבחנת ומתאמת מדי שנה לשינויים בסביבה העסקית בישראל ובעולם, לשינויים בסביבה התחרותית בה פועל הבנק ולשינויים ביעדי הבנק. במהלך שנת 2022 עודכנה התכנית האסטרטגית בסיוע חברת ייעוץ בינלאומית מובילה, והבנק פועל ליישומה. במהלך 2023 נבחנה התכנית 'פועלים 2026' בראי השינויים בסביבה העסקית והדגשים לשנת 2024, ומוקדו הצעדים להמשך. במסגרת תהליך התוויית התכנית האסטרטגית מתבצעת בחינה כללית של עסקי התאגיד והסיכונים האסטרטגיים ונערך תהליך תכנון מקיף. תחת תהליך התכנון השנתי, בוחנת הנהלת הבנק כיצד תיראה תמונת העתיד התחרותית ובהתאם לתמונה זו, נבנות תכניות אסטרטגיות אשר נותנות מענה להיערכות הנדרשת לתמונת עתיד זו.

תהליך התכנון האסטרטגי השנתי מחולק לשלושה שלבים עיקריים; כל אחד מהשלבים מספק התמודדות עם היבט אחר של ניהול הסיכון האסטרטגי והערכתו:

שלב א' - זיהוי הסיכונים האסטרטגיים של הבנק בסביבת התחרות - בחינת הגורמים המשפיעים על היכולת התחרותית של הבנק ועל פוטנציאל הצמיחה העתידית לרבות בחינת מגמות בעולם ובישראל ותמונת מצב הבנק. בשלב זה ובהתאם לממצאים, ההנהלה והדירקטוריון מגדירים את היעדים האסטרטגיים המרכזיים ודגשים נוספים שיש להתייחס אליהם במהלך הכנת התכנית האסטרטגית.

שלב ב' - גיבוש התכנית האסטרטגית ואישורה - הבנק מגבש את כלל התכניות האסטרטגיות בהתאם לדגשים האסטרטגיים שהוגדרו, בסכרוך עם היעדים הפיננסיים, תוך תשומת לב להיבטי הסיכון. הפעילות מאתגרת על-ידי החטיבה לניהול סיכונים.

שלב ג' - יישום התכנון האסטרטגי - הטמעת אסטרטגית הבנק במפה אסטרטגית על-פי מתודולוגיית ה-BSC (Balance Score Card). הדגשים והתכניות האסטרטגיות של הבנק באים לידי ביטוי במפת ה-BSC. מפת ה-BSC מורכבת ממדדים ויעדים ברי-מדידה הנגזרים מהמטרות האסטרטגיות, שמטרתם להניע התנהגות וביצועים של היחידות השונות, ובאמצעותן ניתן לעקוב אחר יישום התכנית האסטרטגית וניטור הסיכון האסטרטגי. סטייה משמעותית מהיעדים שנקבעו במפת ה-BSC יכולה להוות אינדיקציה למימוש חלקי של התכנית האסטרטגית ולפיכך חשש לעלייה בסיכון האסטרטגי.

3.12. סיכון סביבתי

סיכוי סביבה

על בסיס הגדרות ארגון ה-NGFS (Network for Greening the Financial System) ובהתאמה הגדרות הפיקוח על הבנקים בبنק ישראל, סיכונים סביבתיים מתייחסים לסיכונים, המתעוררים כתוצאה מחשיפה של מוסד פיננסי ו/או הסקטור הפיננסי לפעילויות, שיש להן פוטנציאל לגרום להגעה סביבתית, כמו זיהום אוויר ומים, זיהום קרקע, אובדן מגוון ביולוגי, בירוא יערות ואובדן מערכות אקולוגיות, או להיות מושפעות ממנה.

• לסיכונים הסביבתיים עלולה להיות השפעה פיננסית ושאינה פיננסית על תאגידים בנקאיים והם עלולים להתבטא בשירשור למגוון הסיכונים שהם מנהלים באופן שוטף, כמו סיכון אשראי. הסיכון יכול להתממש במגוון דרכים, כמו למשל אם יישא הבנק באחריות ישירה למפגע סביבתי, לרבות האפשרות שיידרש להסיר מפגע סביבתי או יהיה אחראי בגין מפגע סביבתי כלפי צד שלישי. הסיכון אף עלול להתממש בעקיפין, כתוצאה מהרעה במצב הפיננסי של לווה או השקעה בשל עלויות סביבתיות, שמקורן בקיום הוראות הנוגעות לאיכות הסביבה או בנזקים בגין הפרתן. כמו-כן, ייתכן ויתממש סיכון מוניטין כתוצאה מייחוס לבנק של קשר ישיר או עקיף לגורם למפגע סביבתי אגב פעילותו העסקית.

• ניהול הסיכונים הסביבתיים מהווה חלק מניהול מכלול סיכונים האשראי וההשקעה של הבנק. לצורך טיפול בהשפעת הסיכון הסביבתי על סיכון האשראי של לווים עסקיים גדולים ועל סיכון ההשקעה ביחס להשקעות גדולות קבע הבנק מסגרת לזיהוי, אפיון וניהול סיכונים סביבה. המתודולוגיה לזיהוי הסיכונים הסביבתיים כוללת, בין היתר, מיפוי פוטנציאל הסיכון הסביבתי לפי ענפי משק וכן ניתוח והתייחסות להיבטי סיכונים סביבתיים פרטניים ברמת לווה והשקעה במסגרת תהליכי הבחינה והאישור של בקשות אשראי והשקעה גדולות בענפים, שזוהו כחשופים לסיכון סביבתי מוגבר, כגון ענפים מתחומי הכרייה והחציבה, התעשייה, הפקת אנרגיה, שירותי ביוב, טיפול בפסולת וטיהור וענפים אחרים וכן במסגרת ניהול השוטף של הסיכון.

• לצד ניהול החשיפה לסיכון סביבתי בפעילות האשראי וההשקעות, גיבש הבנק מדיניות סביבתית כוללת וסדורה בהקשר פעילותו התפעולית. בנוסף, כחלק מתהליך ניהול והערכת התנהלותו הסביבתית קיבל הבנק הסמכה לתקן ISO 14001, אשר מתוקף מחדש כל שנה, בבדיקה מקיפה באמצעות חברה בינלאומית המוסמכת לנושא. תיאור נרחב של הפעילות בתחום הסביבה מוצג בדוח ESG של הבנק, המפורסם מדי שנה.

• הבנק או נושא משרה בכירה בו לא היו בתקופת הדיווח צד להליך משפטי או מנהלי מהותי בקשר עם איכות הסביבה.

סיכונים אקלים

משבר האקלים תופס מקום הולך וגובר בסדר היום העולמי. שינוי האקלים מייצר השפעות מזיקות וסיכונים, המכונים סיכונים אקלים. הגם שיש קשר וחפיפה מסוימים בין סיכונים אקלים לסיכונים סביבה בהגדרתם המסורתית לעיל, הם אינם זהים.

• על פי ארגון ה-NGFS ובהתאמה הפיקוח על הבנקים בبنק ישראל, סיכונים אקלים למוסד פיננסי הם סיכונים המתעוררים עקב חשיפתו לסיכונים הנגרמים על-ידי שינוי האקלים או הקשורים אליו:

• סיכונים פיזיים - סיכונים כתוצאה מאירועי אקלים אקוטיים (אירועי קיצון) כמו הצפות, סערות, גלי חום/קור, שריפות ענק ו/או מתהליכים כרוניים, המתפתחים בהדרגה, כמו עלייה בטמפרטורות, קיטון במשקעים/מידבור, עלייה בגובה פני הים ואחרים.

• סיכונים מעבר - סיכונים המתעוררים אגב שיבושים הנגרמים בתהליך הטרנספורמציה וההתאמה של הכלכלה העולמית, מכלכלה המבוססת על פעילויות עתירות פליטות פחמן דו חמצני וגזי חממה אחרים לכלכלה דלת/מאופסת פליטות. הגורמים המניעים את התהליך הם שינויים ברגולציה, חקיקה ומדיניות ממשלתית, שינויים טכנולוגיים, שינויי שוק ושינויים בהעדפות צרכנים, שינויים בתחום הליטיגציה ועוד.

• סיכונים אקלים עלולים להתרגם לסיכונים פיננסיים ה"מסורתיים" השונים שיש לבנק בפעילותו השוטפת, כמו סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון נזילות ואחרים וזאת דרך מגוון 'ערוצי תמסורת' מיקרו- ומקרו-כלכליים, שעלולים להשפיע לרעה על החוסן הפיננסי של עסקים, משקי בית ועל הכלכלה בכלל, וכן לסיכונים אחרים לבנק, כמו סיכון מוניטין, סיכון רגולטורי, סיכון משפטי ועוד. תחום סיכון האקלים נחשב כתחום מתפתח ומורכב, המגלם, בין השאר, סיכון סיסטמי רחב היקף (גלובלי), חסר תקדים, בעל טווח ההתממשות ארוך בהרבה מטווח התכנון העסקי שבו בנקים מורגלים וכזה המאופיין בחוסר ודאות מהותי.

• ביוני 2023 פרסם בנק ישראל הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 345 בנושא "עקרונות לניהול אפקטיבי של סיכונים פיננסיים שקשורים לאקלים", המאמץ, הלכה למעשה, את מסמך העקרונות שפרסמה ועדת באזל לפיקוח על הבנקים (BCBS) ביוני 2022. תחילת תוקף הנהול נקבעה ליוני 2025.

- הבנק מכיר בחשיבות ומרכזיות נושא שינוי האקלים ובהשלכות השליליות הפוטנציאליות, שעלולות להיות לו על הבנק בהיבט חשיפה לסיכונים פיננסיים ואחרים ועוקב מקרוב אחר ההתפתחויות ברגולציה ובפרקטיקה הבנקאית בהקשר זה. החל משנת 2021 הבנק כולל את הסיכון הסביבתי, בדגש סיכון אקלים, ברשימת הסיכונים המתפתחים, אך בשלב זה, ביחס לסיכונים אחרים שהבנק חשף אליהם, הסיכון לא סווג כמהותי. ראה [פרק 7](#) [סיכונים מובילים ומתפתחים](#) לעיל. בשלב זה מוקדם להעריך את פוטנציאל ההשפעה ארוכת הטווח של סיכונים אקלים על הבנק. באשר לסיכונים בטווח הקצר - ההערכה הראשונית של הבנק היא, שאינו חשף לחשיפות פיננסיות מהותיות כתוצאה מהתממשות סיכונים פיזיים או סיכונים מעבר וכי עיקר החשיפה בטווח זה מתמצה בהקשר סיכון המוניטין אגב חשיפה לסיכון מעבר בתיק האשראי העסקי.
- בהיבט זיהוי והערכת החשיפה לסיכונים אקלים הבנק פועל כיום על בסיס הערכה, כי בטווח התכנון הפיננסי (3-1 שנים) עיקר החשיפה הינו בהקשר תיק האשראי ובפרט לסיכון מעבר. על אף היות מדינת ישראל ממוקמת באזור של Hotspot אקלימי, ניסיון הבנק עד עתה בהקשר פגיעות לסיכונים פיזיים אקלימיים הינו מצומצם ביותר, הגם שהסיכון עלול להתממש ללא התראה. לגבי סיכונים פיזיים כרוניים התפיסה היא, שמדובר בסיכונים בטווח התממשות ארוך יותר ולא מייד.
- בהקשר הערכת סיכון המעבר בתיק האשראי העסקי ביצע הבנק מהלך זיהוי וסיווג מוקדי פעילות כלכליים, בהתבסס על ענפי משק החשופים לסיכון מעבר שורשי (מובנה) מוגבר בגין פוטנציאל לשיבושים במודל העסקי שלהם וכתוצאה בחוסנם הפיננסי כתוצאה מתהליך המעבר לכלכלה דלת פליטות פחמן. תחומים אלו מתאפיינים בעצימות פליטות גזי החממה לאורך שרשרת הערך של המוצר/השירות ובמשקל מהותי במקורות הגלובליים לפליטות אלו. הטבלה להלן מציגה את חלקם של ענפי המשק, המסווגים במפת החום כבעלי חשיפה פיננסית שורשית מוגברת לסיכונים מעבר, מסך יתרות סיכון האשראי בבנק (סולו).

טבלה 3-32: סיכון אשראי בענפי משק בסיכון שורשי מוגבר במעבר לכלכלה דלת-פחמן (Transition Risk) - הבנק⁽¹⁾⁽²⁾

סיכון אקלים	אספקת חשמל וגז ⁽⁴⁾	תחבורה והובלה ⁽⁵⁾	תעשייה כימית, גומי ופלסטיק, מלט ופלדה ⁽⁶⁾	סך-הכל סיכון אשראי בענפי משק בסיכון מעבר מוגבר
% מסך סיכון האשראי בישראל ובחו"ל				
0.85%	1.22%	3.01%	0.96%	6.04%
1.06%	1.12%	3.07%	1.07%	6.32%
31.12.2023				
31.12.2022				

- (1) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני על-פי הגדרתו בטבלה 'סיכון אשראי לפי ענפי משק' בפרק 'סיכון אשראי' לעיל.
  - (2) הנתונים מבוססים על סיווג לקוחות לענפי משק בבנק. סיווג זה אינו מזהה באופן חד ערכי תחומים ברלוונטיות לעולם המושגים בהקשר סיכון אקלים וסיכון מעבר בפרט. כך, למשל, פעילות חברות בתחום המלט, בתחום הפלדה, בתחום התחבורה החשמלית או בתחום ייצור חשמל על בסיס אנרגיות מתחדשות אינה מזוהה ייעודית בענפי המשק. כתוצאה, הנתונים המוצגים מגלמים הטייה מסוימת כלפי מעלה.
  - (3) מפת החום הינה בסיס לזיהוי פשוט ומהיר יחסית של מוקדי סיכון. עם זאת, מפת הסיכון, והנתונים המובאים לעיל, אינם מבטאים הערכת סיכון לגבי לווים או השקעות ספציפיים - זו יכולה להיות גבוהה או נמוכה מההערכה ברמה הענפית וזאת בתלות בצעדי ההתאמה הספציפיים של כל לווה או השקעה. הבנק אינו צופה כי הסיכון במוקדי החשיפה לסיכון מעבר מוגבר יתממש בטווח המייד באופן מהותי ואינו סבור כי התממשות הסיכון, ככל שתתרחש, תתרחש בבת אחת על פני הענפים.
  - (4) שרשרת הערך של סקטור הדלקים הפוסיליים (פחם, נפט וגז טבעי): ענפי המשק הפקת נפט גולמי וגז טבעי (לרבות הקמת תשתיות), כריית פחם והפקתו (חשיפה זניחה), תעשיית דלק ומוצרי נפט גולמי מזוקק, ומכירה קמעונאית של דלק.
  - (5) ענף המשק אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג אוויר (לרבות הקמת תשתיות), בניטרול מימון בתחום אנרגיות מתחדשות.
  - (6) ענפי המשק הובלה יבשתית, הובלה אווירית, הובלה ימית, מכירה, אחזקה ותיקון של כלי רכב, ליסינג תפעולי והשכרת כלי תחבורה, ולענף שירותי אוטובוסים, מוניות, רכבות ורכבלים.
- (6) ענפי המשק תעשיית כימיקלים ומוצרים כימיים, תעשיית מוצרי גומי ופלסטיק, תעשיית מתכות בסיסיות, סוגים אחרים של כרייה וחציבה.

- ב-2023 ביצע הבנק התנסות ראשונית בנייתו תרחיש סיכון אקלים פיזי אקוטי אודות חשיפה לאירוע הצפופת קיצוני של בטוחות תיק האשראי לדיור ותיק האשראי העסקי המובטח בנדל"ן ובניתוח השפעת תרחיש NGFS אודות סיכון מעבר Net-zero Orderly-I Net-zero Disorderly על הפסדי תיק האשראי העסקי וזאת על בסיס הנחות, מגבלות וקירובים שונים. תוצאות הניתוחים הראשוניים הראו חשיפה נמוכה באופן יחסי.
- במסגרת מערך ניהול ההמשכיות העסקית בבנק, בהתייחס לסיכונים אקלים פיזיים, הבנק כולל במסגרת תרחיש הייחוס שלו התייחסות והיערכות למגז אוויר קיצוני בהיבט הצפופת ושריפות מתוך הערכה, כי לאירועים אלו תיתכן השפעה מהותית על תפקוד הבנק בעיקר באזורים ירושלים, גוש דן ובמישור החוף.
- באוקטובר 2023 הבנק פרסם לראשונה דוח אקלים, המפרט את הדרכים שבהן הבנק מנהל את היערכות שלו אל מול שינויי האקלים, לאור הסיכונים וההזדמנויות הנגזרים מהם. הדוח נכתב בהתאם לדרישות תקן הדיווח TCFD, בנוסף, הדוח כולל את תוצאות המדידה של טביעת הרגל הפחמנית של פעילות האשראי העסקי של הבנק לשנים 2021-2022, בהתאם לתקן ה-PCAF, המתודולוגיה החשבונאית המובילה כיום בעולם למדידה ודיווח של עצימות פליטות גזי חממה במגזר הפיננסי.
- ניהול סיכונים האקלים מהווה נדבך משמעותי באסטרטגיית ESG של הבנק לתמיכה במעבר לכלכלה דלת פחמן. הבנק הגדיר יעדים ל-2030 בהיבטים של קידום סביבה ירוקה והתמודדות עם שינויי האקלים. למדדי ESG עיקריים ויעדים לשנת 2030, גם בתחום הסביבה והאקלים, ראה [פרק מדדי ESG עיקריים - סביבה, חברה וממשל לעיל](#).

3.13. סיכון מודל

סיכון המודל הינו סיכון להשלכות שליליות העשויות לבוא לידי ביטוי בהפסד כספי או השפעות לא פיננסיות (קבלת החלטות עסקיות ו/או אסטרטגיות שגויות, פגיעה במוניטין של הבנק ועוד), כתוצאה מהחלטות המתקבלות מתוצרי מודלים שגויים או שימוש לא הולם בתוצרי המודל. מקורות הסיכון הם ליקויים אפשריים באיכות נתוני קלט, מתודולוגיית פיתוח, יישום טכנולוגי ושימוש עסקי. בחודש יוני 2023 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת הוראת ניהול בנקאי תקין בנושא ניהול סיכונים מודל המסדירה את ההיבטים העיקריים בניהול אפקטיבי של סיכונים מודל. הבנק בוחן את השלכות ההוראה, ויערוך התאמה למסגרת הנוכחית בהתאם להוראה. סיכון המודל בקבוצה מנוהל על-ידי יחידת ניהול סיכון, יחידה ייעודית ובלתי-תלויה, המהווה מעגל בקרה שני לסיכון זה. מדיניות הקבוצה לסיכון מודל, פיתוח ותיקוף מודלים אושרה בהנהלת הבנק ובדירקטוריון. מדיניות הקבוצה מגדירה עקרונות לניהול סיכון מודל. ניהול סיכון המודל כולל תיקוף בלתי תלוי, מעקב אחר פעולות להפחתת הסיכון המבוצעות ביחידות השונות, הגדרת בעלי תפקידים, הגדרת תיאבון סיכון ואמידת הסיכון המצרפי. בהתאם להנחיית בנק ישראל משנת 2011, כל מודל בשימוש בבנק נדרש בתיקוף בלתי תלוי. לאור העלייה באי-הוודאות בעקבות מלחמת חרבות ברזל וכתוצאה משינויים בגורמים מאקרו-כלכליים כגון שינויי הריבית בשנתיים האחרונות, הסיכון הפוטנציאלי משימוש במודלים עלה ביחס לשגרה. לפיכך, לצורך זהויה החולשות ושייכוך הסיכון במודלים הוגבר הניטור אחר סיכון המודל במודלים הרלוונטיים. נכון לסוף שנת 2023, לא קיימים מודלים שבעקבות המלחמה הבנק נדרש לעדכן את דירוג סיכון המודל עבורם, שיש צורך לתקנם או מודלים אשר דורשים השבתה. התפתחות עולם הבנקאות בשימוש בנתונים ומודלים והביסוס הגובר במודלים כחלק מתכניות העבודה של הבנק, עתיד לתרום לעלייה של סיכון המודל וכן מציב אתגרים בתחום ניהול סיכון המודל ובפיתוח מודלים חדשים. הטיפול באתגרים אלו מתבטא בתכנית העבודה של הקבוצה.

3.14. חומרת גורמי הסיכון

בהתאם להוראת בנק ישראל, ביצע הבנק מיפוי של גורמי הסיכון העיקריים אליהם חשופה הקבוצה. בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות ההנהלה לגבי חומרת הסיכון של כל אחד מהם. חומרת גורמי הסיכון נבחנת על בסיס ניתוח כמותי של תרחישים והערכות של מידת ההשפעה על הרווחיות ו/או על ההון ועל בסיס הערכה איכותנית, ומביאה בחשבון את נתוני ההון ורווחיות הבנק למועד הדוח והצפויה בשנים הקרובות. המתודולוגיה והספים הכמותיים הרלוונטיים לסיווג מידת החומרה עודכנו החל מדוחות אלה. הגדרות דרגות החומרה של גורמי הסיכון כוללות חמש דרגות חומרה לכל גורם סיכון, נמוכה, נמוכה-בינונית, בינונית, בינונית-גבוהה וגבוהה. כדי לכמת את השפעת גורמי הסיכון על הרווח ועל יחס ההון של הבנק, נבחנו, עבור מרבית הסיכונים, תרחישי קיצון מערכתיים ותרחישי גורם סיכון בודד וההשפעה החמורה ביותר מבין התרחישים משמשת בסיס לקביעת רמת השפעת גורם הסיכון בשילוב עם הערכה איכותית. כל גורם סיכון המופיע בטבלה שלהלן נבדק כאשר הוא עומד בפני עצמו, ומתוך הנחה של אי-תלות בין גורם סיכון אחד לגורמי סיכון נוספים המופיעים בטבלה. יחד עם זאת, בגורמי סיכון "מצב המשק בעולם" ו"מצב המשק בישראל" המופיעים בטבלה, נבחנו תרחישים מערכתיים האומדים את ההשפעה על הרווח ויחס ההון כתוצאה משילוב של מספר גורמי סיכון. נדגיש כי תרחישי הסיכון מדמים מצב של התממשות נזקים בלתי צפויים מעבר לרמה הצפויה של אירועי נזק במהלך העסקים הרגיל של הקבוצה. אי הודאות ששררה במשק בעקבות תהליכים כלכליים ואחרים התגברה משמעותית עם פרוץ מלחמת חרבות ברזל, כאשר קיימת אי ודאות רבה לגבי התפתחות הלחימה, היקפה ומשכה. לכן, קיימת אי ודאות רבה ביחס למידת השפעת המלחמה על תחומי המשק השונים, לקוחות הבנק והבנק עצמו. זאת כאשר גם לתמיכה הממשלתית, אשר היקפה לא ידוע בשלב זה, השפעות כלכליות אפשריות.

טבלה 33-3: טבלת חומרת גורמי הסיכון

גורם הסיכון	השפעת הסיכון
סיכונים פיננסיים	
1.	סיכון אשראי (לרבות סיכון צד נגדי)*
1.1	מזה: סיכון בגין איכות הלווים ו/או ביטחונות*
1.2	מזה: סיכון בגין ריכוזיות ענפית/חשיפה לאשראי בענפי בינוי ונדל"ן*
1.3	מזה: סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים
2.	סיכון שוק
2.1	מזה: סיכון ריבית
2.2	מזה: סיכון אינפלציה/סיכון שער חליפין
3.	סיכון מחירי מניות ומרווחי אשראי
4.	סיכון נזילות
סיכונים תפעוליים ומשפטיים	
5.	סיכון תפעולי
5.1	מזה: סיכון סייבר
5.2	מזה: סיכון IT
6.	סיכון משפטי
סיכונים אחרים	
7.	סיכון מוניטין
8.	סיכון אסטרטגיה ותחרות
9.	סיכון רגולציה וחקיקה
10.	סיכון כלכלי - מצב המשק בישראל**
11.	סיכון כלכלי - מצב המשק בעולם
12.	סיכון ציזית
13.	סיכון מודל

* רמת סיכון אשראי ובכללה רמת הסיכון בגין איכות הלווים ו/או ביטחונות ורמת הסיכון בגין ריכוזיות ענפית/חשיפה לאשראי בענפי בינוי ונדל"ן עלו לרמת סיכון בינונית-גבוהה ברבעון השלישי של 2023, בשל ההשפעות הצפויות של מלחמת חרבות ברזל, בנוסף להרעה במצב הכלכלי שנצפתה ברבעונים קודמים בהשפעת עליית הריבית. לאור המשך הלחימה והשפעתה על הכלכלה הבנק מותיר את הסיכון ברמה זו. לפירוט נוסף ראה [פרק השלכות מלחמת חרבות ברזל ופרק סיכון אשראי](#) לעיל.

** הסיכון הועלה ברבעון השני של שנת 2023 נוכח פוטנציאל ההשפעה המצרפית של התפתחויות במשק ובכלכלה, התחזיות להאטה בכלכלה העולמית, והשלכות התקדמות מהלכי החקיקה בתחום המשפטי בהעדר הסכמה רחבה על דירוג האשראי של המדינה. זאת, בשילוב עם שינויים רגולטוריים מוצעים, בפרט בתחום הבנקאי. מלחמת חרבות ברזל הביאה להפחתתם של סיכונים אלו אך גם להרעה במצב הכלכלי, גרעון פיסקאלי גבוה, פינוי אוכלוסייה שבוצע עם תחילת המלחמה וגיוס מילואים שיימשך בהיקף מסוים לאורך זמן כאשר בשלב זה לא ניתן להעריך את הימשכות המלחמה והתפתחויותיה, התמשכותה והיקפה העתידי של התמיכה הממשלתית והשפעת המלחמה על הכלכלה הישראלית, על לקוחות הבנק ועל הבנק עצמו. בהתאם, הבנק הותיר ברבעון השלישי וברבעון הרביעי של שנת 2023 את ההערכה ברמה של בינונית-גבוהה. לפרטים נוספים ראה [גם פרק סיכונים מובילים ומתפתחים ופרק השלכות מלחמת חרבות ברזל](#) לעיל.

4. מדיניות ואומדנים חשובנאיים קריטיים, בקרות ונהלים

4.1. מדיניות ואומדנים חשובנאיים קריטיים

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים על-פי עקרונות וכללי חשבונאות שעיקרם מפורט בביאור 1 בדוחות הכספיים השנתיים ליום 31 בדצמבר 2023. ביישום כללי החשבונאות, משתמשת הנהלת הבנק בהנחות, בהערכות ובאומדנים שונים, המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים והתחייבויות (לרבות התחייבויות תלויות) ועל התוצאות המדווחות של הבנק. יתכן, שאופן התממשותם בעתיד של ההערכות והאומדנים כאמור, יהיה שונה מכפי שהוערך בעת עריכת הדוחות הכספיים.

חלק מההערכות והאומדנים כאמור, כרוכים במידה רבה של אי ודאות, והם עלולים להיות מושפעים משינויים אפשריים בעתיד. אומדנים והערכות מסוג זה, שהשינויים בהם עשויים להשפיע באופן מהותי על התוצאות הכספיות המוצגות בדוחות הכספיים, נחשבים על-ידי הבנק, כאומדנים והערכות בנושאים "קריטיים". הנהלת הבנק בדעה, כי האומדנים וההערכות שיושמו בעת עריכת הדוחות הכספיים הינם נאותים, ונעשו על-פי מיטב ידיעתה ושיקול דעתה המקצועי.

להלן פירוט האומדנים והערכות שנחשבים על-ידי הבנק כקריטיים:

הפרשה להפסדי אשראי

החל מיום 1 בינואר 2022, הבנק מיישם את כללי החשבונאות המקובלים בארצות-הברית בנושא הפסדי אשראי צפויים (ASC 326). בעקבות יישום כללים אלה הפרשה להפסדי אשראי מחושבת לפי ההפסד הצפוי לאורך חיי האשראי. בנוסף לכך, באומדן הפרשה להפסדי אשראי נעשה שימוש משמעותי במידע צופה פני עתיד שמשקף תחזיות סבירות ונתמכות לגבי אירועים כלכליים עתידיים. לצורך קביעת נאותות הסיווג וההפרשה קיימים בבנק תהליכי עבודה מוסדרים וההחלטות מתקבלות בהתאם לסמכויות שאושרו.

הפרשה להפסדי אשראי מחושבת עבור הלוואות וחיפוט אשראי חוץ-מאזניות וכן בגין אגרות-חוב מוחזקות לפדיון ונכסים פיננסיים אחרים הנמדדים לפי עלות מופחתת.

ככלל, חישוב הפרשה להפסדי האשראי הצפויים מוערך על בסיס קבוצתי כאשר הנכסים הינם בעלי מאפייני סיכון דומים. מאפיינים אלה כוללים ברמת הלקוח והעסקה, בין היתר: (1) דירוגי אשראי, פנימיים או חיצוניים; (2) היקף וסוגי הביטחונות המוקצים לעסקה; (3) משך חיי האשראי; (4) סוג הנכס הפיננסי. עבור אשראי לדיור מובא בחשבון גם משך הזמן ממועד הקמת העסקה.

הבנק אומד את הפסדי האשראי הצפויים בהתאם לשיטה מתקדמת המבוססת על אומדן כלכלי של תוחלת ההפסד הצפויה לאורך חיי האשראי (Life Time Expected Loss) באמצעות אומדן של רכיבי הפסד האשראי: ההסתברות לכשל (PD) וההפסד בהינתן כשל (LGD) ויתרת האשראי, המביאה בחשבון פירעונות וניצולים עתידיים של מסגרות חוץ-מאזניות (EAD), כולל התאמות מאקרו כלכליות והתאמות בגין גורמים איכותיים.

נתוני השיטה מבוססים בעיקרם על מידע פנימי הקיים בבנק, במקרים בהם קיימות מגבלות של מידע שולבו הערכות מומחה. ההתאמות המאקרו כלכליות מבוססות על תחזיות הבנק בקשר לפרמטרים מאקרו כלכליים, לרבות: שיעורי אבטלה, מדד המחירים לצרכן, מדד מחירי הדיור, תוצר לאומי גולמי, צריכה פרטית ושכר ממוצע במשק. בנוסף בוצעו התאמות מאקרו כלכליות בשל השלכות המלחמה. לפרטים נוספים ראה [פרק סיכון אשראי לעיל](#).

ההתאמות למודל בגין גורמים איכותיים מתייחסות, בין השאר, למאפיינים פוליטיים וסביבתיים, צמיחה מהירה באשראי, מדיניות ונהלי מתן האשראי של הבנק, לרבות שינויים באסטרטגיית מתן האשראי, תהליכי חיתום וגורמים נוספים.

מדי רבעון מבוצע תהליך איתור של לקוחות בעלי פוטנציאל לבעייתיות לפי קריטריונים מוגדרים וכן נבחנים פרטנית כל הלוואים הכלולים ברשימת הפיקוח ו/או עם סיווג בעייתי.

כאשר הבנק זיהה כי אין לנכס פיננסי מאפייני סיכון משותפים שדומים למאפייני הסיכון של נכסים פיננסיים אחרים, הבנק מעריך את ההפרשה להפסדי אשראי עבור נכסים אלו על בסיס פרטני. נכסים פיננסיים אלו כוללים בעיקר אשראי מסחרי לא צובר שיתרתו החוזית מעל 1 מיליון ש"ח. הפרשה הפרטנית להפסדי אשראי נעשית בהתבסס על הערכת הנהלה לגבי ההפסדים הגלומים בתיק האשראי, לרבות חבויות בסעיפים חוץ-מאזניים. בתהליך ההערכה נסמכת הנהלה על מספר רב של שיקולים ואומדנים.

הבחינה הפרטנית מתייחסת למצבו העסקי של הלווה, לתזרימי המזומנים מפעילותו העסקית של הלווה, לערך ומועד המימוש הצפוי של הביטחונות הקיימים, לערך ומועד מימוש של ערבויות מצדדים שלישיים וכדומה. בהתאם לבחינה זו מבוצעת הערכה לגבי הסכום הניתן לגבייה ובהתאם נקבעים הסיווג המתאים של החוב וההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי, אשר מהווה את ההפרש בין סכום האשראי שניתן ללווה לבין הסכום הניתן לגבייה ממנו, מהווה בריבית החוב המקורית, או השווי ההוגן נטו של הביטחונות העומדים כנגד החוב, בכל מועד דיווח.

בנוסף, הבנק נדרש להעריך את היקף החוב אותו לא ניתן לגבות במאמצי גביה ארוכי טווח (המוגדרים ברוב המקרים כתקופה העולה על שנתיים) ולבצע מחיקה חשבונאית בגינו.

חלק מן הנתונים שבבסיס הבחינה הפרטנית, מבוססים על אומדנים ועל הערכות, ונסמכים על משתנים כלכליים אשר אינם בשליטת הבנק כגון, מצב כלכלי בשוק הישראלי ובשוקי העולם, שוקי פעילות של חברות ומוצריהן, שערי ריבית ומצב שוק ההון, מחירי נדל"ן ונכסים אחרים וביקושים בענף בארץ ובעולם ועוד. בקביעת הסכום הניתן לגבייה נלקחים מרווחי ביטחון שתכליתם לתת מענה למצבי אי ודאות באשר ליכולת פירעון האשראי ושווי הביטחונות. עם זאת, מכיוון שמדובר במשתנים כלכליים ואחרים, אין ודאות כי הסכומים שיתקבלו בפועל יהיו זהים לאומדן שנקבע.

בהקשר זה יצוין כי הבנק מיישם את הוראת מקור החזר ראשוני של בנק ישראל לפיה קביעת הסיווג המתאים לחוב, עד לקרות כשל או כשההסתברות לכשל נעשתה צפויה ברמה גבוהה, מתבססת על החוזק הצפוי של מקור החזר ראשוני לחוב (מקור החזר תזרימי שוטף, יציב, מופרד ובשליטת החייב), וזאת למרות התמיכה של מקורות החזר שניים ושלישוניים.

מדירות שווי הוגן

חלק מהמכשירים הפיננסיים בהם פועל הבנק, ובהם אגרות-חוב בתיק הזמין למכירה, ניירות הערך בתיק למסחר, מניות שאינן למסחר לגביהן קיים שווי הוגן זמין ומכשירים פיננסיים נגזרים, נמדדים בדוחות הכספיים על-פי שווי הוגן. שווי הוגן של מכשיר פיננסי מוגדר כמחיר שהיה מתקבל במכירת נכס או המחיר שהיה משולם בהעברת התחייבות בעסקה רגילה בין משתתפים בשוק במועד המדידה; כלומר, בעסקה שאינה מכירה כפויה או מכירה במהלך פירוק. לצורך הערכת השווי ההוגן נעשה שימוש מירבי בנתונים נצפים. נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק ומתקבל ממקורות בלתי תלויים. במקרים בהם אין נתונים נצפים לצורך מדידת השווי ההוגן, נעשה שימוש בנתונים לא נצפים, נתונים אלה משקפים את ההנחות של הבנק והם כוללים מודלים אשר לוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי (סיכון שוק, סיכון אשראי וכיוצא בזה).

סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג שווי הוגן כמפורט להלן:

- נתוני רמה 1: מחירים מצוטטים (לא מותאמים) בשווקים פעילים לנכסים או להתחייבויות זהים.
  - נתוני רמה 2: נתונים נצפים עבור נכס או התחייבות, במישרין או בעקיפין, שאינם מחירים מצוטטים הנכללים ברמה 1.
  - נתוני רמה 3: נתונים לא נצפים עבור נכס או התחייבות.
- היררכיה זו דורשת שימוש בנתוני שוק נצפים, כאשר מידע זה קיים. כאשר הנתונים המשמשים למדידת שווי הוגן מסווגים לרמות שונות במדרג השווי ההוגן, הבנק מסווג את מדידת השווי ההוגן בכללותה לרמה הנמוכה ביותר של הנתון שהוא משמעותי למדידה בכללותה.
- בקביעת ערכי השווי ההוגן הבנק מפעיל שיקול דעת מקצועי נאות. לצורך כך, הבנק גיבש תכנית לפיה יוגדר תהליך מובנה ומוסדר לקביעת שווי הוגן, במסגרתו פועלים ארבעה גורמים בלתי תלויים:
- הגורם העסקי - הגורם אשר אחראי לניהול המכשיר הפיננסי.
  - הגורם המתקף - הגורם שאחראי על תיקוף המודלים לחישוב השווי ההוגן ועל תיקוף הנתונים וההנחות שמשמשות לצורך החישוב.
  - הגורם המבקר - הגורם שאחראי על ביצוע בקורות שוטפות על תהליך קביעת השווי ההוגן.
  - הגורם המפקח - הגורם שאחראי על פיקוח אחר יישום תהליך קביעת השווי ההוגן ברמה נאותה.

כמו-כן, הבנק הגדיר מגבלה על-פיה הוא לא יתקשר בסוג חדש של מכשיר פיננסי בסכום מהותי, וכן לא יגדיל סוג קיים, אם לא קיים לגביו הליך מובנה לקביעת השווי ההוגן ברמה סבירה של ביטחון (להלן: "המכשירים החורגים"). בנוסף, נקבע כי במקרים בהם היקף המכשירים החורגים הגיע ל-75% מהמגבלה שנקבעה, הדבר יובא לידיעת הדירקטוריון וצוות ההנהלה לניהול סיכונים אשר יגבש תכנית לצמצום היקף המכשירים החורגים. השווי ההוגן של אגרות-חוב הנסחרות בחו"ל, מבוסס על ציטוטי מחירים של ספקי מחירים בינלאומיים, אשר הינם בלתי תלויים בתאגידים ובממשלות המנפיקים. ספקים אלה הינם חברות בינלאומיות מובילות, אשר מספקות שירותי ציטוט ושיערוך למוסדות פיננסיים מובילים בעולם.

בהתאם ל-ASC 820-10 (FAS 157) בדבר מדירות שווי הוגן, נדרש הבנק לשקף את סיכון האשראי ואת הסיכון לאי ביצוע (nonperformance risk) בהערכת השווי ההוגן של חוב, לרבות מכשירים נגזרים, אשר נמדדים בשווי הוגן. סיכון אי ביצוע כולל את סיכון האשראי של הבנק, ושל הצד הנגדי בעסקה. לפרטים נוספים ראה [ביאור 32](#) בדוחות הכספיים.

התחייבויות לזכויות עובדים

חלק מההפרשות בגין התחייבויות הבנק בקשר עם יחסי עובד-מעביד מבוססות, בין היתר, על חישוב אקטוארי. הפרשות אלו כוללות, התחייבויות פנסיוניות לתשלומים לעובדים שפרשו לפני גיל הפרישה החוקי, וכן התחייבויות פנסיוניות לתשלומים לעובדים פעילים שצפוי שיפרשו בתנאי פרישה מועדפים לפני גיל הפרישה הקבוע בחוק והתחייבות בגין פיצויי פיטורין. בנוסף, נכללות התחייבות לזמן ארוך במהלך תקופת העסקה כדוגמת מענק יובל, והטבות לעובדים בעת פרישה ולאחר פרישה.

סכום ההתחייבויות, המחושבות על בסיס אומדנים אקטואריים בבנק, ליום 31 בדצמבר 2023 הגיע לסך של כ-4,374 מיליון ש"ח. ההתחייבויות מהוונות בשיעור היוון ריאלי של 2.06% לשנה, על בסיס תשואת אגרות-חוב ממשלתיות בישראל צמודות למדד בתוספת מרווח השווה להפרש בין שיעורי התשואה לפדיון, לפי תקופות פירעון, על אגרות-חוב קונצרניות בדירוג AA ומעלה בארצות-הברית, לבין שיעורי התשואה לפדיון, לאותן תקופות לפירעון, על אגרות-חוב של ממשלת ארצות-הברית למועד הדיווח, כפי שנקבע על-ידי הפיקוח על הבנקים.

חישובים אקטואריים מתבססים ברובם על הנחות ואומדנים, המתבססים על הערכות ההנהלה והחלטותיה, ניסיון עבר וסטטיסטיקות שונות כגון לוחות תמותה, שיעורי עזיבת עובדים ושיעור שינוי ריאלי בשכר על פני זמן וכדומה. אומדנים וההנחות אלו נסקרים באופן שוטף. שינוי במאפיינים האקטואריים השונים יביא לתוצאות שונות מאלה שמתקבלות כיום. כך לדוגמה, גידול של 1% בשיעור ההיוון יגרום להקטנת ההתחייבויות בסך של כ-324 מיליון ש"ח וקטון של 1% בשיעור ההיוון יגרום להגדלת ההתחייבויות האמורות בסך של כ-381 מיליון ש"ח. כמו-כן, גידול של 1% באומדן לשיעור עליית השכר השנתי יגרום להגדלת ההתחייבויות האמורות בסך של כ-242 מיליון ש"ח וקטון של 1% באומדן לשיעור עליית השכר השנתי יגרום להקטנת ההתחייבויות האמורות בסך של כ-208 מיליון ש"ח. גידול של 1% באומדן השנתי לשיעור העזיבה לפרישה מוקדמת יגרום להגדלת ההתחייבויות האמורות בסך של כ-201 מיליון ש"ח וקטון של 1% באומדן השנתי לשיעור העזיבה לפרישה מוקדמת יגרום להקטנת ההתחייבויות האמורות בסך של כ-196 מיליון ש"ח.

הערכת האקטואר עבור התקופה המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2023 בגין ההתחייבות לזכויות עובדים מצרפת לדוחות אלה.

התחייבויות תלויות והליכים משפטיים

קבוצת הבנק הינה צד להליכים משפטיים שנקטו נגדה לקוחותיה, לקוחותיה בעבר וצדדים שלישיים שונים שראו את עצמם נפגעים או ניזוקים מפעילותה. הנהלת הבנק כללה בדוחות הכספיים הפרשות נאותות לכיסוי נזקים צפויים, וזאת בהתבסס על חוות דעת משפטיות. ברוב ההליכים המשפטיים, מתקבלות חוות דעת מיועצים משפטיים חיצוניים לקבוצת הבנק, שנבדקות על-ידי היועצים המשפטיים המועסקים בבנק. הערכות אלה של יועצים משפטיים מתבססות על מיטב שיפוטם, בהתחשב בשלב שבו מצויים ההליכים, וכן על הניסיון המשפטי שנצבר בנושאים השונים בארץ ובעולם.

עריכת אומדנים לגבי הפרשות בהליכים משפטיים, כרוכה ברמה גבוהה מאוד של שיקול דעת וזאת בהשוואה לסוגי הפרשות אחרים. כאשר ההליכים הם בשלבים ראשוניים, הקביעה האם קיימת בכלל מחויבות לבנק, יצירת טווחי אומדנים וקביעת הסתברויות לכך שהבנק יאלץ לשאת בעלויות בגין אותה מחויבות, כרוכים באי ודאות משמעותית, וכאשר מדובר בעניין שבו לא מתנהל במועד הדיווח הליך שיפוט (לרבות טענות או אימונים בהגשת תביעה משפטית) אי הוודאות גדלה עוד יותר.

עם התקדמות ההליך, הנהלת הבנק ויועציה המשפטיים מעריכים מדי רבעון האם נדרש לכלול או לעדכן הפרשות בגין ההליך, תוך עדכון האומדן שבוצע בתקופת הדיווח הקודמת. ככל שמתקדם ההליך, דיוק האומדנים גדל, אולם סכום ההפרשה עדיין רגיש לשינויים בהנחות. לקבוצת הבנק עשויה להיות קיימת חשיפה גם לאימונים בתביעות שטרם הוגשו. בהערכת הסיכון ביחס לחשיפות אלה נסמכת קבוצת הבנק על הערכות של הנהלה והגורמים המטפלים בחשיפה, תוך הבאה בחשבון של מהותיות וקונקרטיים האיום, וסיכוי להצלחתה של תביעה (אם תוגש) ותוצאותיה האפשריות.

ברוב המקרים קיים טווח רחב של תוצאות לכל הליך משפטי. בנוסף יש להביא בחשבון, כי בתחום המשפטי אין אפשרות במרבית המקרים לקיים הערכה "ודאית" או "קרובה לוודאית", וזאת לא רק בשלבים הראשונים של חיי התובענה או ההליך האחר, אלא עד וסמוך לקבלת פסק-הדין, או סיומו של ההליך האחר. ולפיכך, תוצאות ההליך עלולות להיות שונות, לעיתים אף באופן מהותי, מההערכה שנקבעה לגבי.

הבנק ויועציו המשפטיים עומדים בפני קשיים גדולים עוד יותר מהרגיל, בהערכת תוצאות הדיון המשפטי בתובענות ייצוגיות, וביתר שאת בשלב שבו בית המשפט טרם החליט האם לקבל את הבקשה להכיר בתובענה כתובענה ייצוגית, או לדחותה.

בהתחשב באמור לעיל, ובהתחשב בסכומים המהותיים הנקובים בתובענות ייצוגיות, ובאי הוודאות המשמעותית הכרוכה ביכולת האמידה, התקדמות בדיון בהליך כזה עלולה, מעת לעת, להשפיע באופן מהותי לרעה על תוצאות קבוצת הבנק בתקופת דיווח רבעונית או שנתית כלשהי בה התברר ההליך. ההכרה בהכנסה בגין נכס תלוי מתבצעת במועד בו ההכנסה מומשה (realized) או ברת מימוש (realizable). לצורך קביעה זו הבנק מביא בחשבון את מכלול העובדות והנסיבות, לרבות חוות דעת משפטיות ככל שרלוונטי.

ירידת-ערך ניירות-ערך

ירידת-ערך והפרשה להפסדי אשראי בגין אגרות-חוב זמינות למכירה

מדי תקופת דיווח הנהלת הבנק בוחנת האם נדרש להכיר בירידת-ערך או הפסד אשראי בגין אגרות-חוב זמינות למכירה לגביהן השווי ההוגן נמוך יותר מהעלות המופחתת (נמצאות בפוזיציית הפסד).

1. נדרש להכיר בירידת-ערך של אגרות-חוב זמינות למכירה כאשר בכוונת הבנק למכור אותן או כאשר צפוי שהבנק ידרש למכור אותן לפני השבת ערכן. במקרה זה תופחת העלות המופחתת לשווי ההוגן.

2. נדרש להכיר בהפסד אשראי כאשר השווי ההוגן של אגרות-חוב זמינות למכירה נמוך מהעלות המופחתת, וירידת הערך מקורה בהפסד אשראי. לצורך הבחינה האם קיים הפסד אשראי בגין אגרות-חוב הבנק מבצע בחינה איכותית האם קיימים אינדיקטורים לכך שקיים הפסד אשראי, בין השאר: דירוג המנפיק, שיעור ירידת הערך מתחת לעלות המופחתת והרעה במצבו העסקי של המנפיק. ככל שתוצאת הבחינה האיכותית היא שקיים הפסד אשראי, מחושבת הפרשה להפסדי אשראי באמצעות היוון תזרימי המזומנים הצפויים מאגרות-החוב. יודגש כי בכל מקרה לא תוכר הפרשה להפסדי אשראי שגבוהה מפער בין העלות המופחתת לשווי ההוגן.

שיעור שווי הוגן וירידת-ערך מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין

מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין, נמדדות לפי עלות בניכוי ירידת-ערך, אם קיימת, בתוספת או בניכוי שינויים במחירים נצפים בעסקות רגילות בהשקעות דומות או זהות של אותו מנפיק. רווחים או הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשינויים במחירים נצפים כאמור, נזקפים לדוח רווח והפסד. בהמשך לאמור לעיל, הבנק מבצע בכל תקופת דיווח בחינה האם בוצעו עסקות רלוונטיות עבור מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין, אשר נדרש לעדכן בגינן את הערך בספרים של המניות שמחזיק הבנק. ככל שרלוונטי, שווי של ההשקעה במניות אלו מעודכן בהתאם לכללי החשבונאות. כמו-כן, בכל תקופת דיווח מבצע הבנק הערכה איכותית המביאה בחשבון אינדיקטורים לירידת-ערך על מנת להעריך האם חלה ירידת-ערך של ההשקעה במניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין. אם לפי הערכה זו חלה ירידת-ערך של ההשקעה במניות, הבנק מעריך את השווי ההוגן של ההשקעה במניות לצורך קביעת סכום ההפסד מירידת-ערך.

4.2. בקורות ונהלים

בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, יחתמו מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, כל אחד בנפרד, על הצהרה על אחריותם לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי, לרבות הערכת האפקטיביות של בקורות אלו, בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-404 לחוק הידוע בשם "חוק Sarbanes Oxley" שנחקק בארצות-הברית.

ההוראות של שני הסעיפים בחוק הנ"ל שולבו בהוראות הדיווח לציבור.

הוראת סעיף 302 בדבר קיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי מקוימת בבנק בתדירות רבעונית, והוראת סעיף 404 בדבר הבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי מקוימת עבור סוף כל שנה, כנדרש בהוראות.

במסגרת היישום של הוראת סעיף 404, ביצע הבנק, בסיוע חברת ייעוץ ששכר, מיפוי ותיעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים בהתבסס על הוראות ה-SEC (רשות ניירות-ערך בארצות-הברית) ועל-פי המתודולוגיות המקובלות, תוך התבססות על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על-ידי ה-COSO 2013 Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission. כמו-כן, הבנק ביצע, על-פי הדרישות, בחינה של אפקטיביות נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה בפועל של אפקטיביות הבקורות העיקריות. הבנק ביצע עבור שנת 2023 כמדי שנה, על-פי המתודולוגיות המקובלות ובסיוע חברת ייעוץ, עדכון לתיעוד של תהליכי הבקרה המהותיים, וכן בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי, באמצעות בדיקה מחודשת של הבקורות העיקריות עבור השנה השוטפת.

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי

הנהלת הבנק, בשיתוף עם מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, העריכו ליום 31 בדצמבר 2023 את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו הסיקו, כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהבנק נדרש לגלות בדוח הכספי בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

שינויים בבקרה הפנימית

במהלך הרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2023 לא אירע שינוי מהותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

דב קוטלר
המנהל הכללי

ראובן קרופיק
יו"ר הדירקטוריון

תל-אביב, 6 במרץ 2024

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2023

5. דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

הדירקטוריון והנהלה של בנק הפועלים בע"מ (להלן, "הבנק") אחראים להקמה ולקיום של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי (כהגדרתה בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). מערכת הבקרה הפנימית של הבנק תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון לדירקטוריון ולהנהלה של הבנק לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של ביטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

הנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקות מבוצעות בהתאם להרשאות הנהלה, הנכסים מוגנים והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, הנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים ביצוע, לרבות ביצוע ניהול בקרה פנימית.

הנהלת הבנק בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2023, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO 2013). בהתבסס על הערכה זו, הנהלה מאמינה כי ליום 31 בדצמבר 2023, הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2023 בוקרה על-ידי רואי החשבון המבקרים של הבנק, זיו האפט רואי חשבון וסומך חייקין רואי חשבון, כפי שצוין בדוח שלהם, בעמוד מספר 107, אשר בו נכללה חוות דעת בלתי מסויגת בדבר האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2023.

גיא כליף

חבר הנהלה, חשבונאי ראשי

דב קוטלר

המנהל הכללי

ראובן קרופיק

יו"ר הדירקטוריון

תל-אביב, 6 במרץ 2024

הצהרות בקרה פנימית על דיווח כספי

ליום 31 בדצמבר 2023

הצהרת המנכ"ל

אני, דב קוטלר, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק הפועלים בע"מ ("להלן: "הבנק") לשנת 2023 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי (כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון") וכן:
  - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על-ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
  - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
  - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
  - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר ששפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן
5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואי החשבון המבקרים, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
  - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
  - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על-פי כל דין.

דב קוטלר
המנהל הכללי

תל-אביב, 6 במרץ 2024

הצהרות בקרה פנימית על דיווח כספי

ליום 31 בדצמבר 2023

הצהרת החשבונאי הראשי

אני, גיא כליף, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק הפועלים בע"מ (להלן: "הבנק") לשנת 2023 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי (כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון") וכן:
  - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על-ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
  - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
  - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
  - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן
5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואי החשבון המבקרים, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
  - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
  - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרום מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על-פי כל דין.

גיא כליף

חבר הנהלה, חשבונאי ראשי

תל-אביב, 6 במרץ 2024

אובליגו

חבות כוללת. סך ההתחייבויות של הלקוח לבנק.

איגוח

גיוס הון חוץ-בנקאי על-ידי גוף פיננסי באמצעות אגרות-חוב מיוחדות המשקפות את התזרימים הצפויים בגין הלוואות שקובצו יחדיו.

אגרת-חוב

נייר ערך המהווה תעודת התחייבות לתשלום חוב, ובו הבטחה של המנפיק לשלם למחזיק האיגרת את הקרן שהונפקה בתוספת תשלומי ריבית/קופון, במועדים קבועים או בהתקיים תנאי מסוים. זהו מכשיר פיננסי שבאמצעותו הממשלה ופירמות יכולות ללוות כסף מהציבור.

אשראי חוץ-מאזני

התקשרויות למתן אשראי וערבויות (לא כולל מכשירים נגזרים).

באזל 2/באזל 3

תקנות לניהול הסיכונים של הבנקים שנקבעו על-ידי ועדת באזל, העוסקת בפיקוח ובקביעת סטנדרטים לפיקוח על בנקים בעולם.

הון פיקוחי

ההון הפיקוחי מורכב משני רבדים: הון רובד 1 והון רובד 2, כהגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 202.

הון רובד 1

כולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף. כהגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 202.

הון רובד 2

הון בחדלות פירעון כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202.

הסכמי רכש/מכר חוזר

הסכמים לרכישה או מכירה של ניירות-ערך בתמורה למזומן או ניירות-ערך, כאשר בעת העסקה מסכימים המוכר והקונה לבצע עסקה חוזרת, הפוכה מזו שבוצעה לראשונה, במועד ובמחיר מוסכמים מראש.

חבות

כמשמעותה בהוראה 313 להוראות ניהול בנקאי תקין.

חוב

זכות חוזית לקבל כסף לפי דרישה או במועדים קבועים או הניתנים לקביעה, אשר מוכרת ככס במאזן של התאגיד הבנקאי (לדוגמה פיקדונות בבנקים, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, אשראי לציבור, אשראי לממשלה, וכו'). חובות אינם כוללים פיקדונות בבנק ישראל ואינם כוללים נכסים בגין מכשירים נגזרים.

חוב מותנה בביטחון

חוב שפירעונו צפוי להתבצע באופן בלעדי מתוך הביטחון, ואין מקורות זמינים ומהימנים אחרים לפירעונו.

כתבי התחייבות נדחים

כתבי התחייבות שהזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של התאגיד הבנקאי, למעט כתבי התחייבות אחרים ומאותו סוג.

מדד המחירים לצרכן

מדד המתפרסם על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ומודד את השינויים החודשיים במחירי מוצרים ושירותים, המהווים את "סל הצריכה" של משפחה ממוצעת.

מח"מ

משך חיים ממוצע

הממוצע המשוקלל של זמן פירעון הקרן ותשלומי הריבית של האיגרת.

מכשיר נגזר

מכשיר פיננסי או חוזה עתידי שערכו נגזר מערכו של נכס בסיס כלשהו ושקיים שוק במסגרתו ניתן לקבוע את שווי.

מכשיר פיננסי

מכשיר פיננסי הוא כל חוזה היוצר נכס פיננסי בישות אחת והתחייבות פיננסית או מכשיר הוני בישות אחרת.

מניות רדומות

מניות המוחזקות במישרין על-ידי החברה עצמה. ממניות אלה נשללו הזכויות בהון ובהצבעה בחברה.

מרווח Bid-Ask

המרווח בין מחיר הרכישה ומחיר המכירה המוצעים. זהו למעשה ההבדל בין המחיר הגבוה ביותר שקונה מוכן לשלם עבור נכס והמחיר הנמוך ביותר בו מוכר מוכן למכור אותו.

נגזר OTC

Over the counter

מכשיר נגזר מסוג שמוסדות פיננסיים מתקשרים לגביו במהלך העסקים הרגיל ושקיים שוק במסגרתו ניתן לקבוע את שווי.

סינדיקציה

עסקה שבה מספר מלווים חולקים מתן הלוואה ללווה יחיד, אך כל מלווה מעמיד הלוואה בסכום מסוים ללווה ויש לו את הזכות להיפרע ממנו. לעיתים קרובות, קבוצות של מלווים מממנות יחד אותן הלוואות כאשר הסכום שהועמד גדול יותר מהנכונות של מלווה יחיד כלשהו להלוות.

פיקדונות לזמן קצוב

פיקדונות בהם למפקיד אין זכות וגם הוא אינו מורשה למשוך מהם במשך 6 ימים, לכל הפחות מיום ההפקדה.

פיקדונות לפי דרישה

פיקדון שאינו פיקדון לזמן קצוב.

שוק פעיל

שוק בו עסקות בנכס או בהתחייבות מתקיימות בתדירות ובנפח מספיקים על מנת לספק מידע על התמחור על בסיס שוטף.

B2B

Business To Business

פעילות עסקית של מכירת מוצר או מתן שירותים של ארגון אחד לארגון שני.

CVA

Credit Valuation Adjustment

חישוב סיכון האשראי בנגזרים משקף את תוחלת ההפסד הצפוי לבנק במקרה בו הצד הנגדי לעסקה יגיע למצב של כשל אשראי.

FATCA

Foreign Accounts Tax Compliance Act

חוק אמריקאי הנועד לשיפור אכיפת המס, קובע כי גופים פיננסיים מחוץ לארצות-הברית חייבים בדיווח לרשות המס האמריקאית על חשבונות המנוהלים אצלם ושייכים למי שחייב בדיווח גם אם הוא לא תושב ארצות-הברית.

FDIC

Federal Deposit Insurance Corporation

התאגיד האמריקאי הפדרלי לביטוח פיקדונות.

FINMA

Swiss Financial Market Supervisory Authority

הרשות המפקחת על המוסדות הפיננסיים בשוויץ.

GRI

Global Reporting Initiative

תקן בינלאומי לדיווח בתחום הקיימות והאחריות התאגידית.

ICAAP

Internal Capital Adequacy Assessment Process

תהליך פנימי להערכת הלימות ההון ולקביעת האסטרטגיה להבטחת הלימות ההון של תאגידים בנקאיים. תהליך זה נועד להבטיח כי יוחזק על-ידי התאגידים הבנקאיים הון הולם שיתמוך בכל הסיכונים הגלומים בעסקיהם, וכן שיפוחו וינקטו על ידם תהליכים נאותים לניהול הסיכונים. התהליך משלב, בין היתר, קביעה של יעדי הון, תהליכי תכנון הון ובחינת מצב ההון במגוון תרחישי קיצון.

LDC

Less Developed Country

ארצות המסווגות על-ידי הבנק העולמי כבעלות הכנסה נמוכה או בינונית.

LTV

Loan To Value Ratio

היחס בין סכום ההלוואה (לרבות מסגרת מאושרת שטרם נוצלה), לבין שווי הנכס המשועבד (לפי חלקו של התאגיד הבנקאי בשעבוד).

MTM

Mark to Market

שערוך של מכשיר נגזר בהתבסס על ציטוטים של מחירי שוק בשווקים רלוונטיים, ובהעדרם בהתבסס על שיטות הערכה חלופיות.

NPL

Nonperforming Loan

אשראי שאינו צובר ריבית.

VaR

Value at Risk

מודל סטטיסטי מקובל לכימות סיכוני שוק. המודל מעריך, על בסיס נתונים היסטוריים את ההפסד המירבי הצפוי בגין פוזיציה מסוימת או תיק מסוים, עבור אופק זמן ורמת מובהקות מוגדרים.

<p>ח</p> <p>חובות בסיווג בעייתי 119</p> <p>חובות פגומים 242</p> <p>י</p> <p>יעד הון 168, 46</p> <p>ירידת-ערך 259, 142, 140, 125, 123, 122, 121, 120, 118, 114, 98, 43</p> <p>מ</p> <p>מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה 26, 105, 52, 213, 214, 215, 216, 307, 287, 265, 218, 217</p> <p>מגזרי פעילות פיקוחיים 9, 10, 50, 105, 187, 188, 190, 192, 193, 194, 195, 212, 211, 210, 209, 208, 206, 204, 203, 202, 201, 200, 198, 196, 303, 217, 216, 215, 213</p> <p>מדינות זרות 42</p> <p>מדיניות חשבונאית 105, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 236, 128, 127, 126</p> <p>מדיניות ניהול סיכונים 54, 55, 306</p> <p>מימון ממונף 11, 76, 78</p> <p>מינוף 10, 15, 20, 49, 105, 166, 167, 168, 169, 170, 309</p> <p>מסגרות אשראי 41, 70, 235, 305</p> <p>מפקידים גדולים 304</p> <p>נ</p> <p>נגזרים 10, 30, 31, 41, 45, 52, 56, 63, 64, 71, 80, 82, 97, 105, 112, 114, 186, 185, 184, 183, 182, 181, 172, 158, 129, 128, 123, 122, 118, 203, 195, 246, 245, 244, 243, 242, 240, 238, 237, 236, 234, 233, 232, 231, 212, 248, 249, 250, 258, 259, 297, 301, 302, 303, 316, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 373</p> <p>ניזילות 4, 9, 15, 19, 22, 25, 46, 53, 55, 56, 70, 83, 84, 85, 92, 95, 170, 186, 180</p> <p>ניהול סיכונים 54, 55, 306, 310, 357</p> <p>ניירות-ערך 10, 13, 17, 24, 30, 39, 41, 43, 44, 49, 53, 63, 64, 69, 71, 83, 85, 89, 91, 98, 99, 105, 114, 116, 118, 121, 122, 123, 124, 128, 129, 141, 142, 143, 144, 147, 149, 151, 159, 169, 171, 172, 179, 184, 187, 195, 199, 203, 212, 214, 219, 233, 236, 237, 242, 243, 244, 245, 251, 252, 253, 254, 256, 258, 259, 260, 269, 271, 274, 276, 277, 280, 295, 301, 302, 304, 308, 309, 311, 316, 318, 319, 320, 322, 333, 335, 336, 373, 362, 345, 337</p> <p>נכסים אחרים 63, 64, 105, 112, 114, 120, 150, 152, 234, 236, 237, 251, 321, 319, 318, 316, 259, 258, 254, 253, 252</p> <p>נכסי סיכון 20, 46, 48, 87, 166, 190, 193, 194, 195, 198, 201, 202, 212, 210, 208, 206, 203</p>	<p>א</p> <p>איגוח 311, 373</p> <p>אנשים קשורים 278</p> <p>אקטואריה 156</p> <p>אשראי לציבור 14, 16, 17, 33, 34, 39, 61, 62, 63, 64, 71, 108, 112, 115, 141, 143, 145, 190, 193, 194, 198, 201, 202, 206, 210, 215, 216, 217, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 240, 242, 243, 244, 251, 252, 253, 292, 290, 260, 258, 254, 253, 298, 296, 294, 300, 303, 316, 318, 319, 320, 325, 373</p> <p>ג</p> <p>גידור 30, 53, 58, 67, 68, 80, 81, 128, 129, 184, 186, 336, 334, 339</p> <p>ד</p> <p>דיבינדנד 10, 17, 41, 45, 46, 76, 113, 114, 115, 127, 129, 147, 165, 166, 259, 260, 332, 361</p> <p>ה</p> <p>הון אנושי 265, 281</p> <p>הון והלימות הון 49</p> <p>הון מניות 113, 137, 340</p> <p>היוון עלויות תוכנה 124</p> <p>הלבנת הון 25, 89, 91, 270, 272, 299, 304, 306, 310</p> <p>הלוואות לדירור 10, 17, 29, 39, 40, 46, 48, 60, 63, 64, 72, 74, 119, 120, 121, 130, 131, 144, 166, 168, 190, 192, 193, 198, 200, 201, 206, 208, 213, 215, 216, 217, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 230, 231, 235, 267, 273, 274, 282, 283, 288, 293, 295, 306, 307, 309</p> <p>הליכים משפטיים 25, 90, 172, 174, 175, 176, 177, 178</p> <p>הסכם שכר 156, 281, 283, 286</p> <p>הפרשה לירידת-ערך 149</p> <p>הפרשה פרטנית להפסדי אשראי 57</p> <p>הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי 33, 34, 139, 146</p> <p>ו</p> <p>ועדת שטרומ 307</p> <p>ז</p> <p>זכויות עובדים 105, 114, 126, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 259</p>
--	---

ס

סייבר 19, 53, 87, 95, 280, 346, 349

סיכון אשראי 9, 10, 11, 17, 19, 25, 26, 34, 41, 48, 50, 53, 56, 59, 61,

64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 74, 75, 76, 78, 92, 93, 95, 96, 97, 105, 119,

123, 144, 145, 155, 166, 169, 186, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225,

226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 242, 243, 244, 251,

252, 253, 254, 286, 291, 306, 307

סיכונים אחרים 95

סיכון מוניטין 9, 19, 25, 53, 90, 92, 95

סיכון מימון 83

סיכון נזילות 9, 15, 19, 53, 83, 92, 95, 186

סיכון סביבתי 9, 25, 92

סיכון רגולטורי 19, 53, 92

סיכון ריבית 19, 46, 53, 79, 80, 95, 309

סיכון שוק 9, 19, 25, 26, 53, 79, 92, 95, 97, 123, 186

סיכון תפעולי 9, 19, 25, 46, 48, 53, 85, 86, 87, 92, 95, 166, 186

ע

עמלות 10, 14, 15, 16, 18, 27, 28, 35, 50, 105, 110, 116, 118, 130, 131,

132, 174, 188, 192, 194, 195, 196, 200, 202, 203, 204, 208, 209, 211,

214, 215, 216, 217, 256, 257, 287, 290, 292, 294, 296, 298, 300, 303,

309, 311, 315, 317, 320

ענפי משק 10, 11, 21, 22, 40, 43, 50, 57, 62, 64, 68, 75, 78, 92, 93,

291

פ

פחת והפחתות 38, 125, 132

פיקדונות הציבור 10, 11, 17, 39, 43, 44, 45, 105, 112, 128, 152, 179,

184, 190, 193, 194, 198, 201, 202, 206, 208, 210, 215, 216, 217, 236,

237, 238, 240, 243, 244, 251, 252, 253, 254, 256, 258, 277, 290, 292,

296, 298, 300, 303, 316, 318, 319, 322, 323, 325

צ

צדדים קשורים 252, 254, 255, 256

ר

רגולציה 9, 25, 90, 91, 95, 272, 293

רווח למניה 105, 110, 127, 138, 315, 317

ש

שווי הוגן 11, 30, 37, 45, 56, 80, 83, 97, 98, 105, 111, 116, 117, 122, 123,

129, 138, 140, 141, 142, 143, 161, 180, 183, 184, 185, 186, 195, 203,

212, 225, 226, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251

ת

תגמול 113, 116, 126, 157, 158, 175, 178, 265, 271, 273, 274, 283, 288, 333,

344, 345, 348, 350, 352, 362, 366, 371

תיק בנקאי 80, 81

תיק למסחר 42

תשואה להון 14, 155, 156, 157, 158, 283

תשלום מבוסס מניות 105, 113, 114, 126, 132, 165, 255, 256, 259, 273,

274